Editura UNIVERS

161

1971

PER OLOF EKSTRÖM

N-A DANSAT DECÎT O VARĂ

PER OLOF EKSTRÖM • N-A DANSAT DECÎT O VARĂ

Numele scriitorului suedez Per Olof Ekström (n. 1927) a devenit cunoscut mai cu seamă în urma apariției romanului N-a dansat decît o vară (1949), ulterior ecranizat cu sensibilitate și gust. Succesul de care s-a bucurat cartea, tradusă în multe limbi ale lumii, își are izvorul în stilul pur, elevat, deschis, cu care autorul a îmbrăcat o gingașă poveste de dragoste, sfîrșită tragic, într-o lume mai puțin familiară cititorului de aiurea, a satului suedez din preajma celui de al doilea cataclism mondial. Romanul oferă și un interesant peisaj etic, al tineretului satelor suedeze din acea vreme.

COLECȚIA MERIDIANE

Lei 7.50

Per Olof Ekström

N-a dansat decît o vară

În românește de
Maria și *Petre Banuș*

Editura UNIVERS

București, 1971

CUVÎNT ÎNAINTE

E mai bine de un deceniu de cînd descopeream, în *N-a dansat decît o vară*, filmul suedez contemporan, cu farmecul lui aparte, cu erotismul lui îndrăzneț și pur, cu melancolia peisajului nordic.

Pentru prima dată, atunci, întîlneam numele tînărului scriitor Per Olof Ekström, după romanul căruia fusese turnat filmul.

Succesul mondial al filmului — care a atras după sine și larga difuzare a cărții — ne duce cu gîndul la răsunetul pe care l-au avut la vremea lor idila pastorală antică *Dafnis și Cloe* sau romanul naturist preromantic *Paul și Virginia*.

Dacă buna primire făcută de publicul contemporan va putea concura în viitor cu faima statornică, nealterată de secole, a celor două celebre opere amintite mai înainte, e greu de spus. Dar în deceniul al șaselea al secolului nostru, romanul ca și filmul *N-a dansat decît o vară* au trecut repede granițele Suediei. Cartea a fost tradusă în zeci de limbi, filmul a fost reprodus în numeroase copii și a rulat cu succes, vreme îndelungată, pe multe din ecranele lumii.

Surprinzătoare ar putea părea, la prima vedere, spontana reacție favorabilă a publicului în fața acestei simple povești de dragoste.

Apărut la cumpăna secolului, în 1949, romanul de care ne ocupăm nu venea nici cu incursiuni abisale, de tip dostoievskian sau strindbergian, nici cu un material de viaţă senzaţional, nici cu montaje literare noi, din zona experimentului.

Cartea lui Ekström e un onest, tradiţional roman realist, „o felie de viaţă" în care ni se istoriceşte fluent, cu procedee obişnuite, clasice, o simplă şi tragică idilă, petrecută în răstimpul unei singure veri, într-o comună din Suedia numită Hellmö.

Primirea călduroasă făcută de public tînărului scriitor suedez dovedeşte, încă o dată, că oamenii secolului atomic, asaltaţi de forme artistice absconse, complicate, sofisticate deseori, simt nevoia unui antidot şi reacţionează spontan, favorabil la eternele pasiuni omeneşti, consemnate cursiv, accesibil.

Cu degajare şi prospeţime sînt zugrăvite de autor nu numai figurile protagoniştilor — fermecătoarea ţărăncuţă naivă, şireată, pătimaşă, Kerstin, şi Göran, studentul, citadinul entuziast, fără experienţă, care se vrea reformator al vieţii rurale — ci întregul cadru social al comunei de fermieri suedezi.

Înfruntarea dintre vechi şi nou înăuntrul colectivităţii, contradicţiile dintre diverse categorii şi pături sociale, dintre diverse generaţii şi mentalităţi — un pastor cu concepţii prăfuite care exercită încă o puternică influenţă asupra celor vîrstnici, dar împotriva căruia tineretul a pornit o tenace luptă de emancipare — toată reţeaua complicată a legăturilor din sînul micii obşti, ce duce o viaţă grea, de muncă, în mijlocul unei naturi grandioase, dar aspre, ne sînt revelate de Per Olof Ekström cu un condei sigur şi cu o intimă cunoaştere a mediului zugrăvit.

Lumina crudă în care e pusă figura pastorului din Hellmö nu a rămas lipsită de reacţie din partea clerului şi a unei părţi din publicul suedez. Per Olof Ekström a fost acuzat de atitudine ireverenţioasă faţă de biserică şi de concepţii libertine în materie de etică.

Nu mai puţin vie a fost reacţia cititorilor nonconformişti, care au luat partea tînărului scriitor, şi astfel, o dispută, cu largi ecouri, se încinse în jurul romanului. Ea reflecta, pe plan spiritual, adînci procese de dislocare în sînul societăţii suedeze.

Atît problematica romanului cît şi reacţiile suscitate reprezintă azi un document al unui moment depăşit, al unei scurte perioade tranzitorii, surprinsă de autor pe viu.

Căci deşi nu au trecut mai mult de două decenii de la apariţia cărţii, multe din îndrăznelile ei de atunci, ca şi problemele mai delicate ridicate de ea, dacă ar fi puse azi, ar face pe orice suedez — chiar şi pe un adolescent — să zîmbească.

Relaţiile sociale, economice şi problematica de suprastructură a societăţii suedeze au suferit, în ultimii douăzeci de ani, apreciabile schimbări. În acest răstimp, industrializarea Suediei a atins un înalt grad de dezvoltare.

Exodul spre oraşe, introducerea tehnicii noi şi generalizarea binecunoscutelor „mass-media" în lumea singuraticilor fermieri suedezi, îmbunătăţirea standardului de viaţă atît în mediul urban cît şi în cel rural, au dus la o rapidă transformare a relaţiilor sociale şi a concepţiilor de viaţă, în sensul sfărîmării vechilor structuri.

Desigur că nu valoarea de document a romanului lui Per Olof Ekström e cea care-l face să-şi păstreze şi azi interesul pentru cititor, ci autenticitatea, adevărul vieţii, etern umanele sentimente zugrăvite în carte.

În aura de frăgezime şi candidă pasiune care luminează chipul lui Kerstin rezidă farmecul principal al aces-

tui roman. Detaliul realist e zugrăvit cu tuşă delicată şi precisă. Tragicul *ex abrupto* al finalului e sobru şi o anumită măreţie simplă, sumbră, se degajă din el şi pune un acord final care ne urmăreşte dincolo de paginile cărţii. Apa, pădurea, stîncile îndepărtatului sat suedez continuă să susure, să foşnească în noi şi după ce povestea de dragoste, luminoasă şi tristă, s-a consumat.

Per Olof Ekström s-a născut în 1926. Avea 23 de ani cînd i-a apărut romanul *N-a dansat decît o vară.* De atunci a mai scris cîteva cărţi.

E relativ tînăr. Apare temerar din partea noastră să facem pronosticuri asupra viitorului său literar.

Există totuşi premise ca numele Ekström să se identifice cu *N-a dansat decît o vară,* romanul pe care-l oferim acum cititorilor în tălmăcire românească, aşa cum — păstrînd, în analogie, toate proporţiile — Longos sofistul înseamnă pentru cititori *Dafnis şi Cloe,* iar Bernardin de Saint-Pierre — *Paul şi Virginia,* şi nu unul sau altul din multele opuri pe care ei le-au mai scris, înainte sau după acestea.

MARIA BANUŞ

SPRE ŢARĂ ŞI PĂSĂRI

Ca nişte aripi negre norii alunecau pe cer, luau forme ciudate, păreau o armată de duhuri rele, pornită la vînătoare. Luna strălucea îndărătul lor şi-i arginta uneori. Dar ea nu apărea niciodată. Vîntul şuiera printre copaci şi smulgea hainele, mătura vîrtejuri de frunze veştede, iar ceaţa înţepătoare ardea pielea ca focul. Stătea cu picioarele pe pedale, aplecat deasupra ghidonului, ca să poată împinge mai cu putere bicicleta, pe drumul plin de făgaşe, atunci cînd rafalele de vînt erau gata-gata să-l răstoarne. Prin furtună răzbăteau gemete. Ar fi putut fi strigătul flămîndelor iazme de nori. Gîştele sălbatice se îndreptau iar către miazăzi.

Ferma Stendahlen se înălţa în mijlocul cîmpiei. Acolo vîntul de nord-est chinuia zilnic copacii desfrunziţi. Pămîntul era întunecat sau cenuşiu şi numai în locurile ferite de vînt apăreau mici smocuri verzi. Acasă, înainte de plecarea

lui Göran, începuse să dea frunza și fetele umblau desculțe. Aici, țăranii mai purtau încă mănuși de lînă și fulare, cînd ieșeau la grăpat. Verișoara Sigrid îl întîmpinase la gară cu trăsurica. Purta o haină de piele, iar Göran dîrdîise tot timpul drumului. Aerul era limpede, cristalin, și cerul albastru, mătăsos, dar soarele nu încălzea. Peste noapte dădea înghețul. Pe cîmp semănătorile înaintau, dar cum să rodească pămîntul în acest climat arctic? Și bietele gîște sălbatice, care puteau fi văzute ades, zburau și mai spre nord, bucuroase parcă, și grăbite.

Prima dimineață fu trezit de zgomotul din bucătărie. Soarele răzbătea pe sub storuri, dar era abia ora cinci. Se întoarse pe partea cealaltă și adormi iar. Cînd, în sfîrșit, coborî în bucătărie și spuse bună-dimineața, Sigrid ridică ochii la pendulă.

— Da, palid cum ești, ai nevoie de odihnă, într-adevăr. Nu prea e soare acolo, pe la voi?

Verișoara avea obrajii rumeniți de soare iar chipul unchiului părea cioplit dintr-un lemn de culoare întunecată. Îi privi cum ședeau la masă și mîncau. Semănau bine, între ei, unchiul și tatăl său; aceleași fețe cu trăsături regulate, prelungi, aceiași ochi albaștri, strălucitori. Vocile erau și ele aidoma, deși unchiul vorbea un dialect îngrozitor. Dar asta nu era totul!

Se uită la mîinile sale și la ale lor. Ale unchiului erau mari, late și brune, cu crăpături pline de pămînt. Sigrid avea mîini înguste, puternice, curate, roșii, bătătorite. Mîinile sale de intelectual erau cu desăvîrșire străine acestui mediu.

Era mîndru de albeața lor, străbătută de vine, dar se întreba uneori la ce o să-i folosească. Mîncau în bucătărie. Erau acolo robinete pentru apă caldă și rece și o sobă de gătit, frumos emailată, de culoare crem, dar scaunele erau uzate și pe la colțurile mușamalei se zărea tăblia mesei. Unchiul ședea cu un ziar în față și înghițea cantități enorme mestecînd și citind ; Göran gustă pe sponci.

— Mănîncă, murmură Sigrid, bosumflată. Sau poate nu-ți place mîncarea noastră ?

Îndată după sosire, fiind încă istovit, Göran trimise acasă doar o carte poștală, dar după o săptămînă, cînd timpul începu să i se pară insuportabil de lung, se hotărî să scrie cîteva scrisori adevărate. Creionul zbura pe hîrtie, foaia se umplea cu scrisul său colțuros, repezit și suplu. Cu toate astea, nu ieși decît o scrisoare scurtă. Cînd fu gata, se întrebă cu ce să-și mai omoare timpul. După oarecare ezitare, luă o nouă foaie și începu să-i scrie lui Helge, dîndu-și frîu liber sentimentelor :

„Sînt de o săptămînă întreagă aici și mă plictisesc de moarte. Știi și tu cum e cînd mergi cu trenul dintr-un oraș într-altul și calea ferată trece prin cîmpie. Ici-colo cîte o fermă tristă și cenușie, iar oamenii pe care-i zărești sînt și ei scunzi, triști și cenușii. Ar trebui să-i mulțumești Creatorului, cum fac și eu, că nu ne-a obligat să locuim la țară. Acum, înțelegi cum mă simt ? Primele zile am stat în casă, dar acum mă plimb

cîte puţin, deşi e atît de rece că frigul mă pătrunde pînă la os. Peste tot ţăranii se ocupă de semănat şi n-au răgazul să se gîndească la nimic altceva. Unchiul e într-adevăr un om simpatic, cu care ai ce discuta, dar acum n-are nici el timp de mine. Ar trebui s-o vezi pe Sigrid, verişoara mea, o femeie la vîrsta «critică» de treizeci şi patru de ani — cu o mentalitate îngustă — aspră, tăcută, activă, de dimineaţa pînă seara şi, pe deasupra, mai e şi evlavioasă. Cel puţin aşa presupun, pentru că ascultă la radio slujbele religioase şi are un raft plin de romane bigote. Şi-a luat un aer de superioritate cînd i-am arătat diploma, dar cred că nu era decît teatru — nu voia să recunoască că e impresionată. Ştie să fie şi extrem de ironică dacă vrea. «Devreme s-a mai sculat domnişorul astăzi!» mi-a spus în prima dimineaţă cînd m-am trezit înainte de nouă. La ce bun să mă scol devreme dacă n-am cum să-mi petrec timpul? Sper să pot întoarce spatele cît mai curînd acestei «metropole» căci nu pare să existe vreo posibilitate de distracţie nici măcar în afara fermei. Pînă la gară sînt zece kilometri şi pînă la oraş vreo douăzeci. Ce fac tinerii în ţinutul ăsta, în timpul lor liber, n-am nici cea mai vagă idee. De altfel mă întreb cîteodată dacă există tineri pe aici. Cu excepţia celor care merg la cîmp nu zăreşti pe drum decît cîte un moş sau o babă. Nu-s mai mult de o sută de metri pînă la vecini, dar toată săptămîna n-am văzut nici o singură faţă străină.

Ei, să sperăm că timpul o să treacă. În cîteva săptămîni mă vei vedea întorcîndu-mă la civi-

lizaţie. Singurul punct luminos e că autobuzul pentru oraş trece o dată pe zi şi că primim poştă de şase ori pe săptămînă. De aceea te rog : scrie-i scrisori multe şi lungi prietenului tău în exil."

Ar fi vrut să-l roage s-o salute pe Mary-Ann. Dar ea şi prietenii ar fi rîs de el, şi n-avea chef să devină mai ridicol decît era. „Fir-ar să fie ! Să fiu obligat să stau aici, în loc să mă ocup de treburile mele !" Aşa că se mulţumi să încheie :

„Salut-o pe Gunnel din partea mea !"

Apoi ieşi. Oricît de tare ar fi bătut vîntul, nu mai putea sta între cei patru pereţi. Casa era cu desăvîrşire liniştită, atît de liniştită încît se auzeau pereţii trosnind. Liniştea asta îl strivea. Cum să te mai miri că vechile superstiţii şi atîtea obiceiuri stranii n-au dispărut încă la ţară ! Oameni care trăiesc în felul ăsta nu se poate să nu devină mai mult sau mai puţin ciudaţi.

Sigrid tocmai săpa în grădină cînd ieşi el din casă. Era roşie, încinsă la faţă, iar părul i se făcuse zulufi şi i se lipise de frunte. Mînecile îi erau suflecate deasupra coatelor.

— Cred că te plictiseşti aici, îi spuse verişoara, cînd se apropie de ea.

Göran nu se aşteptase la atîta perspicacitate şi nu ştiu ce să răspundă, ca să fie sincer şi politicos totodată.

— Nu, cîtuşi de puţin, doar timpul trece cam greu.

— Ar trebui să te ocupi cu ceva.

— Cu ce ?

— Doar ai cărţi şi mai avem şi noi — dacă nu găseşti altceva...

— N-am chef să citesc. Am să fac o plimbare mai lungă şi o să mă culc devreme.

Sigrid arătă spre capul lui Göran şi spuse cu vocea ei uscată, cumpănită şi neobişnuit de clară :

— Dacă vrei să te plimbi, mai aşteaptă cîteva zile, pentru ca lumea să-ţi vadă şapca de student [1]. Acum n-are nimeni timp să se uite..

Göran îşi stăpîni ciuda şi plecă. Merse pe marginea cîmpului pînă la ogorul unde unchiul semăna. Se opri o clipă să privească semănătoarea. Calul scutura încăpăţînat din cap la fiecare pas. Unchiul mergea în urma semănătorii. În mînă ţinea un cîrlig lung cu care trăgea din cînd în cînd brăzdarul. Tuburile şi roţile dinţate zornăiau monoton şi vîntul aducea spre Göran un miros acru de sudoare de cal.

Ce să facă oare ?

Ce anume ?

La naiba.

Frigul pătrunzător şi propria sa nelinişte îl siliră să se mişte, aşa că făcu o plimbare de-a lungul şoselei principale, în timp ce gîndurile sale tînjeau după ceva îndepărtat, mult mai îndepărtat decît tufişurile cenuşii ce mărgineau cîmpia spre sud. Acolo copacii erau desigur verzi şi colegii hoinăreau nepăsători prin parcuri şi prin port lăudîndu-se cu „maturitatea“ lor proaspăt dobîndită. Dar nimănui nu-i păsa de el. Uitaseră că există, iar aici lumea nu părea impresionată de nimic. „Mary-Ann, Mary-Ann, Dumnezeu ştie cu cine te săruţi acum“...

---

[1] Referire la chipiul alb de absolvent al liceului.

Dar resorturile obosite ale mașinăriei din care era alcătuit Göran Stendahl începură să se destindă. Liniștea, somnul, hrana simplă, sănătoasă, și aerul, fură cheia care se răsucea, încet, încet, și curînd simți nevoia unei activități.

Într-o seară stătea lîngă radio și căuta muzică de jazz. Unchiul citea ziarul iar Sigrid călca în bucătărie. Din cînd în cînd ea arunca o vorbă și unchiul îi răspundea monosilabic de după ziar. Discutau ca de obicei despre semințe, despre vreme și vecini, așa că Göran se apropie cît putu de aparat, ca să nu-i mai audă. Colac peste pupăză, se auzea foarte prost și se gîndea tocmai să închidă radioul și să meargă sus, la el, cînd prinse o melodie „îndrăcită" pe unde medii. Entuziasmat, începu să fredoneze și să bată în masă.

— Da da da do didi do do doo...

— Ce-i gălăgia asta îngrozitoare ? se auzi din bucătărie. N-ajunge radioul ?

Göran trase cu ochiul la unchi-său, care abia își stăpînea rîsul îndărătul ziarului.

— Din partea mea poți să asculți, dar n-o enerva. De altfel nici nu-i ceva prea frumos...

Göran închise supărat radioul și de îndată ce acesta se opri Sigrid deschise larg ușa și continuă să discute :

— Ne ajută Fredereke la cartofi ?

— Da, da. Auzi, Göran, vii și tu mîine la semănat cartofi ?

— Nu mă pricep, știți bine, mormăi el furios și se urcă în camera lui.

Dar a doua zi cînd coborî în bucătărie — o fată tînără şedea pe laviţă şi vorbea cu Sigrid, iar masa era pusă pentru patru persoane.

— Bună-dimineaţa, spuse, şi pentru că lui Sigrid nu-i dădu prin cap să facă prezentările, se prezentă singur. Ea se ridică, făcu o reverenţă şi-i întinse o mînă mică şi caldă.

— Mă numesc Kerstin, spuse încet.

Göran se aşeză de cealaltă parte a mesei, dar după aceea abia schimbară cîteva cuvinte. Sigrid întrebă ceva, fata răspunse monosilabic şi din cînd în cînd se uita cu sfială la el. Asta îl amuză. Nu te puteai aştepta la o purtare mai îndrăzneaţă de la o fată de paisprezece-cincisprezece ani dintr-un asemenea ţinut. Dar cînd unchiul intră, stinghereala se risipi. Chipul fetei se deschise într-un zîmbet, ca o floare învoaltă. Deveni dintr-o dată vorbăreaţă. Ştia să şi rîdă.

În timp ce mîncau, Göran se uita la ea şi se amuza. Rochia, rămasă mică şi uzată, lăsa să se ghicească un bust dezvoltat. Cîteodată vorbea ca un adult. Ochii fetei erau impresionant de mari şi copilăroşi, lungi şi puţin piezişi. Arăta de vreo cincisprezece ani. Ceva între copil şi femeie, adică nici una, nici alta, şi, totuşi, toate la un loc. Brusc, descoperi că era drăguţă fetişcana asta subţirică şi dreaptă, cu cele două panglici decolorate în păr. Gura era fragedă, blajină, cam mare, şi cînd, o dată, li se întîlniră privirile, ea roşi. După asta rămase cu pleoapele lăsate şi nu răspunse decît rar la glumele unchiului, iar cînd terminară de mîncat, ieşi grăbită în urma lui. Părea că o ia la fugă. Nici boneta roşie nu şi-o aranjă cum se cade.

— Verişoară dragă, pot să-mprumut o salopetă ? O să vă ajut şi eu.

— Ţi-a venit aşa, deodată, pofta de lucru ?

— Da. Doar dumneata mi-ai spus că ar trebui să m-apuc de ceva.

— Ascultă, nu-i suci capul lui Kerstin — e de familie bună !

— Nici a mea nu-i de lepădat, replică el. De altfel, am de gînd să mă ocup de cartofi, ca toţi ceilalţi. Atîta tot.

Cinci minute mai tîrziu apăru îmbrăcat în salopetă, cu centură, şi picioarele vîrîte în nişte cizme de cauciuc prea mari pentru el. Căruţa stătea pe platformă, încărcată cu un plug, saci şi cîteva sape. Cu spatele rezemat de căruţă — Kerstin. Unchiul înhăma caii în grajd şi cînd îl văzu pe Göran strigă :

— Dacă tot vii cu noi, ia aduceţi voi ultimii doi saci...

Fata se întoarse şi se uită la el peste căruţă. Brusc, Göran nu mai ştiu ce să spună, se simţi caraghios în hainele prea mari şi i se păru că rîde de el. Kerstin fu cea care întrerupse tăcerea :

— Cred că ăştia-s cei doi saci care trebuie urcaţi în căruţă...

Göran o privi şi i se păru îngrozitor ca o fată atît de subţire să ridice un sac de cartofi. Avea mîinile şi gîtul atît de delicate. Jacheta albastră, pătată, pe care o prinsese cu un ac mare de siguranţă în locul nasturilor căzuţi, arăta foarte largă în jurul umerilor fragili. El zîmbi cu superioritate şi apucă cel mai apropiat sac. Se în-

cordă, dar numai cu mare greutate putu să-l ridice. Era cît pe-aci să cadă şi gemu de încordare. Kerstin rîdea şi se rezema liniştită cu şoldul de sac.

— Apucă-l altfel, spuse ea. Apucă sacul mai strîns, preciză. Şi astfel îl urcară. El gîfîia, era roşu şi nemulţumit şi ea rîdea. Dar o făcea atît de molipsitor şi din inimă încît rîse şi el, apoi îi întinse mîna.

— Mulţumesc pentru ajutor.

Fata îi apucă degetele delicate într-o strîngere scurtă, prietenească.

— Să nu-ţi mai baţi joc de mine.

Deveni dintr-o dată serioasă.

— Aşa ţi s-a părut ? Nu m-am putut stăpîni — erai atît de încruntat !

— De ce aş fi fost ?

— Pentru că sacul era, bineînţeles, mai greu decît credeai. Hai să-l apucăm amîndoi pe celălalt, de la bun început. Vrei ?

Înţepătura îl făcu să roşească şi să tacă. Dar fetişcana asta nu-şi va rîde mult timp de el, îşi zise, şi cînd al doilea sac fu urcat sus, în căruţă, o întrebă :

— Cîţi ani ai ? Cincisprezece ?

— Nu, paisprezece şi jumătate, spuse ea.

A, dar atunci e de timpuriu împlinită, are genunchi rotunzi şi picioarele ar fi cu siguranţă frumoase de n-ar purta ciorapii ăştia îngrozitor de urît cîrpiţi şi cizme de cauciuc scurte, pline de noroi.

— Dar tu ? întrebă ea.

— Nouăsprezece.

— Oh, exclamă ea și făcu o mică reverență, atunci nu pot să-ți spun tu ?

Vocea îi era foarte serioasă. Se uita în jos și profilul ei mic și drăgălaș exprima stînjeneala.

Cînd ajunseră la ogor, unchiul tocmai înhăma caii la plug. Îl întrebă cu cel mai nepăsător aer din lume :

— Te pricepi la așa ceva ?

— Da, sînt specialist la semănat cartofi.

Unchiul își văzu mai departe de treabă ; din două în două brazde trebuiau așezați tuberculii. Göran se uită cum procedează Kerstin și Sigrid și făcu la fel. Mergeau aplecați înainte cu găleţile în mînă și așezau cartofii la distanță de o palmă unul de altul, în pămîntul umed și negru. Lui Göran îi zvîcnea sîngele în cap, dar Kerstin și Sigrid păreau că-s în stare să meargă așa, înainte, la nesfîrșit. Nu-și îndreptau spinarea decît atunci cînd rîndul era terminat. Cartofii lor rămîneau acolo unde fuseseră așezați, dar ai lui nimereau ici-colo pe afară, și totdeauna el era ultimul. Kerstin îl privi de cîteva ori ironic și cînd se întîlniră la căruță, în timp ce își umpleau găleţile cu cartofi, îi spuse :

— Știi că ești priceput ? !

Pînă se întîlniră din nou avu răgazul să chibzuiască în voie cam ce să vorbească cu ea : numai lucruri obișnuite, așa fel ca să poată conduce el discuția.

— Pe aici vara nu vine niciodată ? întrebă el.

Ea se uită la mîinile lui vinete de frig și rîse.

— Trebuia să-ți pui mănuși. Dar simți, cred, că azi e mult mai cald ca ieri, adăugă fata cu un aer mai serios. Vine ea, vara, acuși-acuși !

Da, într-adevăr, nu era prea rece astăzi, vîntul bătea mai slab, aerul părea mai plăcut, mai încărcat de mireasma pămîntului şi a plantelor. Bălegarul răspîndea un miros puternic şi acru. Deasupra cîmpiei aerul tremura. Parcă toate contururile vălureau şi cerul nu mai era albastru, ci acoperit de o pînză lăptoasă. Spre răsărit, pădurea de mesteceni îmbrăcase încă de ieri o manta verzuie, şi o coroană tînără de salcie strălucea puternic în soare. Foarte sus, deasupra lor, cînta o ciocîrlie şi Göran o căută îndelung cu privirea, pînă cînd fu pe jumătate orbit. Dar tot nu descoperi punctul mic şi negru, tremurător.

Fata îl trezi la realitate.

— Gata cu odihna ! spuse rîzînd şi îşi luă găleata.

Göran se uită după ea cum merge de-a lungul brazdei, aplecată înainte şi cum aşază cîte un cartof, doi, la fiece pas. Lucra repede şi fără urmă de oboseală, pe cînd lui i se părea că i se frînge spinarea. Era înconjurată de vînt şi soare şi spaţiu şi viaţă învolburată, zgomotoasă. Pescăruşii se învîrteau în preajmă schiţînd cercuri graţioase, se lăsau la pămînt, împotriva vîntului, şi îşi strîngeau bine aripile de-a lungul trupului înainte de-a porni la vînătoare după insecte, în ţărîna moale. Aceşti aristocraţi cu aripi albe călcau liniştiţi şi demni pe labele suple şi plate, printre codobaturi, sturzi şi ciori tuciurii, cu ochi răi şi întunecaţi ca funinginea, pînă cînd veneau plugul şi caii ; atunci tot norodul păsăresc se ridica într-un singur stol, bătînd din aripi şi ţipînd. Pămîntul tremura sub călcătura grea a co-

pitelor, sărea împroşcînd în jurul brăzdarului. Din metal ţîşneau scîntei strălucitoare, cînd unchiul scotea plugul la capătul parcelei. Kerstin hrănea caii cu cartofi şi îi bătea prieteneşte pe grumazul murg, strălucitor. Loviturile palmei răsunau plăcut. „Ce curaj !" gîndi Göran.

— Unde locuieşti ? o întrebă cînd avură iar răgaz să vorbească.

— Acolo. Şi arătă o casă roşie de partea cealaltă a rîului.

— Nu e departe, spuse el şi se uitară unul la celălalt. Înainte ca ea să privească în altă parte, observă că avea ochi cenuşii, cu mici inele verzi în jurul pupilelor.

— Ştii, verişoara ta se uită la noi, spuse ea. Lui Sigrid nu-i place că stăm de vorbă.

Cînd se întîlniră iar, o întrebă :

— Cum te mai cheamă, în afară de Kerstin ?

Ea nu vru să spună, dar la insistenţele lui, pînă la urmă trebui să-i spună că o cheamă Kerstin Matilda Josefina Larsson.

Izbucni în rîs, dar fata rămase serioasă.

— Cum poate să fie cineva aşa de prost ! izbucni ea şi ochii îi scînteiau. Să rîzi de ceva de care nu-i nimeni vinovat !

— Dacă ai fi fost tu de vină, te-aş fi certat, n-aş fi rîs, replică el. Dar ce împerechere caraghioasă demnă de Västergötland[1]. Ce crescendo rapid — Kerstin... Matilda... Josefina — apoi deodată, la sfîrşit, acest Larsson, atît de şters !

---

[1] Provincie în partea sudică a Suediei, unde nume ca Larsson, Persson — sînt des întîlnite, ca în onomastica noastră Ionescu, Popescu.

— Nu toţi pot să se numească Stendahl, răspunse ea, încet. Unii trebuie să se numească Larsson — şi chiar Persson.

— Ştii ce înseamnă o împerechere gen Västergötland ? întrebă el ca să schimbe vorba.

— Ascultă, Göran, spuse ea cu ochii îngustaţi, ca două linii subţiri, vezi să n-ajungi tu aşa ceva !

Din nou se făcuse de rîs. Avea ultimul cuvînt de fiecare dată în discuţie, iar la muncă tot ea ajunsese să pună cartofi şi în brazdele lui.

— Mă ajuţi, văd.

— De loc.

— Asta nu poţi să negi ! ? Crezi că n-o să termin ?

— Sigur că ai să termini, spuse ea şi îl privi cu coada ochiului, şireată.

Încercă iar să vorbească despre altceva şi întrebă :

— Ce se poate face în pustietatea asta dacă vrei să te distrezi într-o seară ?

— Distracţie ? Ea părea să nu priceapă.

— Da ! Să întîlneşti lume, să dansezi, să cînţi, să pălăvrăgeşti, de-alde astea.

— Noi nu prea dansăm aici... Jos lîngă lac, vara, cîteodată.

— Vara ! Şi atunci ce faceţi restul anului ? Vă vîrîţi în bîrlog ?

— O ! izbucni ea indignată. Există o mulţime de lucruri, un cerc religios pentru tineret — şi pe urmă Asociaţia Tineretului şi Asociaţia Sportivă organizează concursuri, aproape în fiecare sîmbătă. Şi mai există şi un cinematograf, lîngă gară.

— Unde rulează filme vechi, da ?

— Pentru cei de-aici sînt noi — răspunse ea scurt — dar eu n-am fost niciodată, adăugă încet.

— Va să zică există o asociație sportivă, asta e ceva ! Dar cu ce se ocupă Asociația Tineretului, atunci ? E ceva gen francmasonic ?

— Nu — dar un control al membrilor există totuși. Au teatru de amatori și un cerc pentru cîntece și muzică și altele de felul ăsta. Uneori organizează și jocuri populare.

— Te duci des acolo ?

— O, nu. Încă n-am intrat în asociație.

— Și ce faci ? Stai acasă lîngă poala mamei ?

Se uită furioasă la el.

— Sîmbătă seara ești de obicei atît de obosit că de cele mai multe ori nu-ți mai vine decît să dormi.

— Aha... la urma urmei e aproape totuna dacă dormi sau joci dansuri populare. Dansuri populare ! Se vede că sîntem la țară.

— Vara se poate dansa în magazia veche de lîngă port.

— La vară da, dar mai e mult pînă atunci. Pînă vine vara ai tot timpul să mori de plictiseală.

— Ți se pare plicticos aici ? se miră ea compătimitor.

— Ție nu ? Îți place ?

— Se înțelege, răspunse fata, cu privirea fixată pe mîinile ei murdare de pămînt.

— Kerstin — spuse el și-și luă găleata ca să pornească iar la sădit — trebuie să întîlnesc lume, altfel înnebunesc. Cînd are întrunire vreuna din asociațiile astea ?

— Asociaţia Tineretului are astă-seară, la şcoala mare.

— Oricum, aş merge să văd cum arată. Vii şi tu ?

— Nu ştiu. N-am voie.

— N-ai voie ? De la cine ? rîse Göran.

— Of ! exclamă ea supărată. Nu e plăcut să discute omul cu tine. Prea faci pe grozavul.

Göran s-ar fi dus mai degrabă acasă, să se întindă, atît de tare îl dureau capul şi spatele, însă mîndria îl oprea să arate cît e de slab. În cele din urmă, ultima brazdă fu gata, se întoarseră la fermă şi după-masă durerile îl lăsară. Redeveni sociabil.

— Ai în faţa ta o micuţă cîntăreaţă, spuse unchiul punînd mîna pe umărul lui Kerstin. Ce-ar fi să arătaţi fiecare ce ştiţi ?

Göran îşi aduse imediat ghitara şi începu s-o acordeze sub privirile ironice ale verişoarei Sigrid.

— Eu nu ştiu mai nimic, spuse Kerstin, încurcată, făcînd mofturi.

— Nu ştii ! ? rîse unchiul. O fată care cîntă ca solistă în biserică, să nu ştie ?

— Cîntă ! o îndemnă Göran şi îi dădu tonul pentru cîteva melodii. Dar ea se făcu din ce în ce mai roşie şi, pînă la urmă, trebui să recunoască :

— Nu cunosc cîntece dintr-astea...

Dar romanţa „Numai o zi, o clipă împreună" o cunoştea şi Göran, şi în timp ce ciupea corzile, îi asculta glasul. Necultivat, se înţelege, dar altminteri destul de bun. Fata avea deajuns simţ mu-

zical, aşa că Göran înţelese admiraţia fără rezerve a unchiului.

Göran cîntă apoi cîteva bucăţi şi se simţi mai la largul său dar şi bucuros cînd observă cît de atent era ascultat. Chipul cu obraji rotunzi al fetei era liniştit şi sensibil. Kerstin îşi ţinea mîinile împreunate în poală. Da, era îmbrăcată în zdrenţe, sărmana, dar uitai de asta. Ceva iradia din făptura ei şi estompa totul. Strălucea şi te făcea să uiţi de nimicurile tale.

Da, raza cea lungă, aprinsă, uşoară,
Ce-n amurg Silianul domină
Ţie mireasă, spre rai, astă-seară,
Ţi-e punte, vibrînd, de lumină.[1]

Ea rămase pierdută-n visare, pînă cînd ultimele sunete se stinseră în lemnul brun, cald al ghitarei. Göran o privea fermecat. Dar pe neaşteptate îi veni chef s-o necăjească.

Cavaleri ai Mesei Rotunde, să bem, căci vinul e bun!
Dacă mor, într-un beci cu vin bun mă-ngropaţi.
Într-un beci, da, da, da, într-un beci nu, nu, nu.
Într-un beci unde vinul e bun.

Fata părea surprinsă şi Sigrid pufni nemulţumită, dar unchiul surîdea amuzat. După ce fata plecă, îi spuse:

— N-am mai văzut niciodată pe cineva să asculte aşa. Te mînca din ochi.

---

[1] Fragment din poezia „Jungfrau Maria" („Fecioara Maria" a poetului suedez *Erik Axel Karlfeldt* (1864—1931).

FIE BINEVENIT FIECARE...

Sigrid spusese :

— Nu, crede-mă, ți-e ușor s-o spui, tu care ai doar nouăsprezece ani ! Dar există un nu știu ce care ne mînă după voia sa, și ceea ce neînsemnata noastră voință pune la cale nu înseamnă nimic ! „Sîntem cu toții niște păpuși... Toți trebuie să dansăm cînd Soarta trage sforile..." — Dar asta n-a spus-o ea, o auzise undeva, în altă parte...

Și vîntul îi aduse iar cîntecul :

În casa tinereții, la toți, un bun-venit,
La cei ce ne-ntind mîna, în frăție,
La cei ce-al nostru țel vor fi slujit,
Pe-a libertății și iubirii temelie.

Apăsă mai tare pe pedale, se aplecă și mai mult deasupra ghidonului, ca și cum ar fi vrut să scape de ceva care îl urmărea. Vîntul devenise mai rece și luna dispărea tot mai des în nori.

Cerul era acoperit. Cînd plecase la acea întrunire a asociației, Göran își luase mantaua de ploaie. Trebuia să înceapă la opt, dar nici la opt și ju-

mătate nu se strînseseră mai mult de douăzeci de tineri în curte. În sala de clasă era întuneric. Tinerii veneau singuri sau în grupuri mici, își lăsau bicicletele, se uitau la șapca lui Göran, apoi se îndepărtau.

Gălăgia creștea, rîsul se amesteca cu vorbe și cu strigăte. „O să vină și Kerstin ?“ se întrebă. Fata nu însemna nimic pentru el, dar cel puțin o cunoștea și putea să-l prezinte și celorlalți. Numai de s-ar nimeri vreunul care să merite asta.

Cum puteau să se distreze între pereții înguști ai acestei școli cu ziduri întunecate ? Poate ar fi fost mai bine să se întoarcă imediat acasă ?

Pe neașteptate cineva strigă tare :

— De ce mai stăm aici ?

— Școala e încuiată.

— Ce naiba nu merge cineva s-aducă cheia de la îngrijitoare ?

— De obicei deschide ea. Trebuie să meargă cineva...

Un băiat își făcu vînt pe bicicletă și pietricelele țîșniră sub roți cînd o luă din loc. Zece minute mai tîrziu se întoarse și strigă cu glas pătrunzător :

— Bengt e aici ?

— Ei, președinte ! se auziră strigăte în toate direcțiile.

— Aici ! răspunse un glas dintr-un grup, chiar lîngă gardul unde stătea Göran.

— Drăcia dracului ! exclamă vocea nervoasă a băiatului. Îngrijitoarea n-are nici o cheie, a luat-o pastorul.

— Cum ? Ce ? strigară din toate colţurile şi se năpustiră buluc. Ţipau de-a valma. Vestea se răspîndi cu iuţeala fulgerului.

— Tăcere, toată lumea ! Potoliţi-vă ! se auzi un glas poruncitor. Mă duc să aduc cheia.

— Venim şi noi ! strigară mai mulţi. Venim cu toţii.

— Nu ! porunci preşedintele. Staţi aici !

Göran deveni deodată atent şi curios să afle cum se va sfîrşi povestea asta. Curtea era ca un ceaun care fierbe, gata-gata să dea în foc. Nervozitatea îi cuprinse brusc. Capetele aprinse ale ţigărilor se roteau ca nişte gîngănii de foc, cînd băieţii îşi însoţeau cuvintele cu gesturi energice.

— O ! se auzi o voce speriată de fată. Cred că e mai bine să plec acasă...

— Popă afurisit ! Ar trebui înecat ! izbucni cineva.

Cîţiva încuviinţară, alţii însă îi făcură atenţi :

— Băgaţi de seamă ce spuneţi ! Se aude !

Deodată, o siluetă zveltă de bărbat se profilă pe uşa de culoare deschisă.

— Prieteni ! strigă pătrunzător noul venit. Vreţi să ne dăm bătuţi ? În fiecare an au încercat să ne împiedice, în fel şi chip. Destul am înghiţit, dar acum — e prea mult, s-a umplut paharul ! Ce, o să-i lăsăm să-şi facă de cap ?

— Ba nu ! Ba nu !

— Credeţi că Bengt poate face vreo ispravă ? Se duce, cere cheia, pastorul îl refuză, Bengt îi spune „bine, pastore" şi o ia din loc — ca de obicei.

— Dă-te jos de pe trepte şi nu mai vîntura prostii ! strigă cineva şi cîţiva rîseră. Dar vorbitorul continuă :

— Trebuie să-i arătăm că nu-i de glumit cu noi. Să mergem la parohie. Haideţi !

— Da ! Da ! Da ! strigară. Se auziră rîsete, strigăte şi cîţiva se şi repeziră spre drum.

Dar, cum era de aşteptat, se auziră şi proteste. Agitatorul coborî de pe trepte. Omul care îi luă locul strigă :

— Întoarceţi-vă, veniţi înapoi ! Trebuie să ne păstrăm calmul !

— Să ne păstrăm calmul, da — ca de obicei — să ne joace toţi cum vor !

Tot nehotărîţi erau. Glasurile puternice, aţîţate, amuţiră, şi Göran îi auzi întrebîndu-se unii pe alţii :

— Ce facem ?

O femeie îşi croi drum pînă la scară şi strigă :

— Să cîntăm ! Cîntăm pînă vine Bengt.

În casa tinereţii la toţi un bun-venit,
La cei ce ne-ntind mîna, în frăţie...

Vocea femeii, avîntată şi caldă, se ridică spre cerul negru, pluti peste cei adunaţi şi înfruntă murmurul lor îndărătnic. Se pierdu pentru o clipă, dar se înălţă iar, dominînd zumzetul surd. În curînd altele i se alăturară şi peste puţin cîntau cu toţii. Göran ascultă corul de voci aspre, mai întîi cu ironie, pînă cînd începu şi el să cînte.

La poartă începu iar agitaţia. Se întorcea preşedintele.

— Ce-a spus ? Ai căpătat cheia ?

Întrebările țîșneau din toate părțile, dar nici una nu primi răspuns mai înainte ca flăcăul cel înalt să fi ajuns la scară. Cîntecul încetă, cu excepția unui singur glas, spart, care continua să se audă dintr-un colț al curții, pînă cînd, speriat parcă de izolarea sa, glasul coborî încet și dispăru fără urmă.

— Deschide și lasă-ne să intrăm !

— Pastorul nu mi-a dat cheia, a...

Nimeni nu auzi continuarea, toți strigau în același timp, tot mai mulți cereau o demonstrație de protest. Chiar și vocile ascuțite ale fetelor căpătaseră accente de mînie.

— Rămîneți aici ! tună vocea poruncitoare de pe trepte. Potoliți-vă și ascultați ce vă spun. Nu stricați totul. Rămîneți pe loc. Cînd încetul cu încetul se potoliră aproape toți, el continuă : Profesorii și familiile lor s-au plîns că nu pot să doarmă sîmbătă noaptea. Dar am o propunere — suspendăm adunarea și o ținem, în schimb, miercuri sau joi.

— Nu, nu ! strigară ei furioși și explozia amenința să se producă din nou. Astea-s doar pretexte !

— Ai mai făcut propunerea asta, Bengt, data trecută, i-o reteză scurt un glas. Ai uitat că tocmai tu țineai morțiș să nu schimbăm ziua de sîmbătă pentru adunările noastre ? Pastorul n-are dreptul să ne țină afară, cînd chiar conducerea școlii ne-a îngăduit să folosim localul. E o neobrăzare din partea lui să ne impună cînd să ne întîlnim și cînd ba. O să ținem întrunirea astă-seară.

— E drept că pastorul face cum îl taie capul, dar credeţi că puteam să-l oblig cu forţa? Oricum e pastor. Mă aşteptam să fiţi mai înţelegători. Miza e mult prea mare ca să putem risca.

Se auzi apoi o voce, calmă şi atît de limpede încît toţi o înţeleseră fără nici un efort:

— Începe să plouă, trebuie să ne adăpostim. Vreţi să ţinem întîlnirea în hambarul nostru?

— Da! strigară.

— Atunci veniţi cu mine — ştiţi cu toţii drumul la Eskil Johansson!

Vacarmul slăbi. În timp ce îşi luau bicicletele, discuţiile reîncepură. Plecarea se făcu în neorînduială. Coborîră dealul pe care se afla situată clădirea şcolii, urcară un altul pînă la o curte cu case întunecoase, cufundate în somn. Dar în curînd luminile de afară se aprinseră, uşile hambarului fură date în lături, pe şinele lor, şi cei mai tineri dintre băieţi începură să care scînduri şi capre de lemn, să întocmească bănci în despărţiturile goale. Göran intră şi el, dus de şuvoi. Era cam plictisit dar şi curios. Cineva veni cu o masă şi două scaune, pentru preşedinte şi secretar, şi întrunirea începu. O fată distribuia culegeri vechi de cîntece, cineva strigă un număr, se ridicară cu toţii şi începură să cînte:

Bun venit, bun venit, tuturor care vor
Din suflet, să fie cu noi...

. . . .

Spre-al viitorului ţărm noi steagul urmăm
Şi primejdiile-n drum înfruntăm...

Preşedintele lovi cu ciocanul în masă.

— Împrejurări regretabile au făcut ca această întîlnire să nu se desfăşoare cum aveam de gînd, dar sîntem foarte recunoscători lui Eskil Johansson că n-am rămas astă-seară sub cerul liber. Cu aceste cuvinte le urez tuturor bun-venit şi declar întrunirea deschisă.

Lovituri de ciocan, chemări la ordine, lectura procesului-verbal. Întrebări scurte, răspunsuri scurte. Ciocanul răsuna mereu.

„Doamne sfinte, se gîndi Göran, uite ce organizează ei sîmbătă seara şi pentru asta fac să vină oamenii cu zecile. Zău că-s săraci cu duhul !“ Nu-şi mai dădu osteneala să asculte. În schimb se uită împrejur. O singură lampă prăfuită lumina hambarul. Pe margini şi pe sus stăpînea întunericul. Mirosea a praf, a mucegai, a vite, şi ploaia răpăia monoton pe acoperiş. În dreptul uşii se vedeau picăturile, în lumina lămpii, ţîşnind ca nişte scînteioare. Din băncile mai depărtate se auzeau şuşoteli şi hohote înăbuşite, iar de afară răzbătea o necurmată gălăgie, rîsete şi strigăte. Din cînd în cînd preşedintele cerea să se facă linişte. Toţi cei de faţă erau tineri, abia dacă zăreai vreunul trecut de treizeci de ani, iar cei mai mulţi păreau adolescenţi. Preşedintele arăta de cel mult douăzeci şi cinci de ani, iar secretarul de lîngă el părea un băietan. Printre toate aceste chipuri străine şi asemănătoare între ele, descoperi deodată o cunoştinţă. La cîţiva metri stătea Kerstin, fetişcana cu care sădise cartofi. Îi zîmbi şi îi făcu un semn, la care ea răspunse în grabă, apoi îşi întoarse privirea.

Deodată liniştea ce se făcu împrejur îl trezi din gînduri. Vorbea un tînăr înalt şi blond. Göran

nu se aştepta la o voce atît de plăcută şi sfîrşi prin a asculta şi el :

— ... şi ce s-a întîmplat astă-seară dovedeşte cît de necesar e să avem o clădire a noastră. Cum ştiţi, toate trei părţile au căzut de acord să colaboreze, rămîne numai să se pună la punct amănuntele. După hotărîrile adunării comunale de săptămîna trecută, ieşirile iubitului nostru pastor şi ale partizanilor lui sînt şi mai veninoase, dar, judecînd la rece, ei nu mai au cum să ne pună beţe-n roate.

Se ridică un murmur ameninţător.

— Comitetul pentru construcţii ţine luni adunare, la Jahannes Olsson din Tvet, ca să stabilească formele de colaborare, înainte de începerea lucrului.

— Ura ! se auzi.

Oratorul nu se lăsă întrerupt.

— Condiţia esenţială ca treaba să meargă bine este să fim sută la sută uniţi. Fiecare membru să-şi dea toată silinţa, nimeni n-are voie să-şi lase obligaţiile şi să le treacă altuia. Am strîns lemn de construcţie prin colectă, am promis să facem cărăuşie cu camioane şi căruţe. Fiecare bărbat va lucra cel puţin o zi pe şantier. Întreb acum pe fiecare, din însărcinarea asociaţiei pentru construcţii : vă menţineţi făgăduiala ?

— Da ! Da ! Da ! Era o furtună de strigăte ce putea dărîma pereţii şi ridica acoperişul şi tinerii îşi agitau braţele şi strigau, manifestîndu-şi entuziasmul. Parcă s-ar fi deschis în faţa lui Göran o poartă prin care zărea sclipirile unei lumi străine.

Deveni curios, atras și ispitit de întreaga putere seducătoare a necunoscutului.

— Mă bucură că toți sînteți de aceeași părere! Așadar luni are loc întîlnirea la Tvet. Cei care fac parte din comitet vor merge acolo. Toți cei interesați sînt de asemeni bineveniți... Mulțumesc pentru atenție!

În pauza dinaintea programului o căută pe Kerstin.

— Te simți altfel, mai la largul tău, cînd întîlnești pe cineva cunoscut, spuse el și Kerstin zîmbi.

În aceeași clipă o observă și pe fata care ședea alături de ea și se înclină.

„Ce chip!“ își spuse în sinea sa.

— E sora mea, spuse Kerstin.

— Pot să mă așez?

— Poftim, răspunse rece sora mai mare.

Împrejur se vorbea despre construcție și Göran încercă să lege o conversație, dar nu reuși.

În timpul programului, o treime din podeaua hambarului alcătuia scena, iar cîteva cearșafuri pe o frînghie — cortina. Muzica era cam demodată, dar muzicanții destul de buni, mai ales acordeonistul. În schimb, fata care cînta din gură nu respecta măsura și asta îl tortura pe Göran. Doi băieți tineri „interpretară“ o scenetă, dar cum nu-și învățaseră rolurile ca lumea, stăteau țepeni ca niște păpuși de lemn. O fată timidă citi o poezie, atît de încet, încît nimeni nu o auzi.

Göran stătea și o privea pe sora lui Kerstin. Ce chip ! Ce trăsături frumoase ! Era palidă și cu pomeții cam înguști, dar avea buzele pline și moi — atunci cînd nu le ținea strînse, cu asprime. Părul îi era pieptănat pe spate și strîns coc la ceafă. Așa cum era, în rochia ei simplă, albastră, avea ceva din alte vremuri. Semăna perfect cu o madonă desenată de Artelius pentru un almanah de Crăciun. Din spatele păturilor, apăru deodată un bărbat cu pușcă pe umăr și pălărie verde cu pene.

— Urmează o piesă de Hjalmar Bergman, „Vine domnul Sleeman", anunță bărbatul.

Göran tresări. Ce o să mai iasă și din asta ?

— E o piesă care a fost numită joc de păpuși. Noi sîntem cu toții niște păpuși, căci oricît de frumos am visa să fie viitorul, speranțele nu se împlinesc. Cînd Soarta trage sforile, păpușile trebuie să danseze...

Cîteva rîsete disprețuitoare se auziră din fundul întunecat al hambarului.

— Ai nimerit la țintă ? întrebă un mucalit.

Nu trecu mult și Göran era vrăjit. Jocul celor cinci amatori îl făcu să uite podeaua hambarului, cearșafurile întinse pe sfoară și unica lampă. Ah, era ceva de necrezut ! Cîtă pricepere, ce talent și ce capacitate de substituire ! Era mult suflet, sensibilitate și trăire îndărătul acestei măiestrii, de bună seamă, intuitive. În hambar se auzea un murmur continuu, deși, după ce strigătele încetaseră, se făcuse mai multă liniște. Deodată trosni ceva,

un rînd întreg de bănci se prăbuşi, urmat de cei care stăteau pe ele. Fetele ţipau că se sufocă şi dădeau din picioare, încălţate cu ciorapi de mătase. „Ah, de-ar tăcea o dată ! Ce barbari !“ Jocul se întrerupse o clipă şi Anne-Marie, din piesă, îşi ascunse în dosul palmei o strîmbătură ; curînd însă piesa îşi reluă cursul pe făgaşul normal. Cei care rămaseră păreau tot atît de fascinaţi ca Göran.

— E printre cele mai bune reprezentaţii văzute de mine, le spuse el fetelor. Kerstin tăcu, dar sora ei întoarse spre el o faţă ovală, albă şi încruntată.

— Nu mă prea interesează teatrul, răspunse ea. Fetele se ridicară.

— Spuneţi-mi, cine-i cel care a jucat rolul vînătorului ?

Ele se întoarseră.

— Cine ? A, da — îl cheamă Klas Wiberg... Vino o dată, Kerstin !

Göran dădu din cap, apoi zîmbi. Era într-adevăr interesantă domnişoara, şi masca ei de gheaţă nu părea prea groasă. Cu Kerstin putea vorbi în voie, aşa că prin ea va face cunoştinţă cu soră-sa. Una era o fetişcană stîngace, cealaltă o adevărată domnişoară — se vedea şi după mers. Săptămînile de exil la ţară păreau să devină suportabile.

Trebuiau să urmeze dansuri populare, dar o fată se rugă cît putu de frumos :

— N-am putea să dansăm şi ceva modern ? Avem şi muzică şi acum nu sîntem la şcoală.

— Da, dă-ne voie ! se rugară mai mulţi şi ochii începură să le lucească. Alţii se întunecară la faţă.

Preşedintele spuse :

— În privința dansului am hotărît o dată pentru totdeauna şi nu ne abatem de la principiile noastre. Am isprăvit !

Göran admiră fermitatea lui, dar de fapt fu dezamăgit cînd fetele se luară de mîini şi începură să se învîrtească prin hambar şi să cînte :

Am ieşit într-o sear ăîn crîngul cel verde...

O grație demodată se degaja din muzica viorii, acordeonului şi țiterei. Uneori cîntecul era fermecător. Cînd veni rîndul fetelor să invite, Kerstin se îndreptă spre el şi îi întinse mîna.

Frunze de plop, frunze de tei şi pădure plină de nuci,
Frunze de plop, frunze de tei şi pădure plină de nuci,
Dansează mai iute, prietene — sloi mi-s picioarele !

Kerstin se învîrtea cu mîinile în şolduri şi el o imită. Era ceva copilăros — dar el rîdea şi se bucura de petrecere, deşi avea impresia că toți joacă teatru, se prefac că se distrează. Kerstin zîmbea şi ochii îi străluceau. Göran constată că dintr-o fetiță zdrențăroasă se transformase într-o fetişcană de-a dreptul drăguță.

— Ce modern eşti îmbrăcată ! exclamă el.

La început ea căzu pe gînduri, dar apoi se lumină la față şi se uită în jos la rochia neagră.

— De loc, spuse ea. E rochia de la prima comuniune şi e atît de lungă...

— Ai o soră drăguță, îi spuse.

— A, da, nu-i urîtă de loc.

— Dar nu mă înghite, mi-a răspuns foarte tăios.

— Ah, rîse Kerstin, asta nu înseamnă nimic. Se îndepărtă de el cu o mişcare bruscă, agilă.

În partea cealaltă a hambarului stăteau Fanny şi preşedintele, unul lîngă celălalt — el înalt, lat şi blond, ea măruntică. Göran intră în cerc încercînd să ajungă la ea, s-o invite la dans, dar nu reuşi.

— Vino, mergem acasă, îi spuse Fanny lui Kerstin.

— O, nu, e mult prea devreme, se plînse Kerstin, dar nu putu s-o înduplece şi trebui s-o urmeze. Se mai uită însă o dată, lung, în urmă.

Göran ieşi afară şi îi privi pe cei trei cum se îndepărtează în burniţa pătrunzătoare. Apoi se plimbă puţin prin curte. Tinerii şuşoteau, pălăvrăgeau, rîdeau şi se înjurau, iar în dosul unei uşi, pe jumătate deschisă, sclipea o sticlă, dată duşcă pe un gîtlej însetat.

Fetele se învîrteau primprejur, în pelerinele lor de ploaie lucioase şi două din ele, cînd trecură pe lîngă un anumit tînăr, îşi spuseră una alteia cu voce joasă :

— Hai s-o luăm puţin pe jos, pe drum. Şi se întoarseră să vadă dacă tînărul le urmează. În umbra gardului stăteau, sfioşi, băieţii mai mici şi-şi dădeau ghies cu înjurături şi strigăte :

— Hai, vino să ne distrăm cu o domnişoară ! Dar nici unul nu îndrăznea să iasă la lumină şi cînd cele două fete îi chemară, nu răspunse nimeni.

Abia după o jumătate de minut de linişte adîncă, rîseră ca proştii.

Cînd Göran se întoarse înapoi la hambar, îl zări pe Klas Wiberg stînd singur, deoparte, şi privind

mohorît la cei care dansau. Se apropie de el și îi întinse mîna :

— Felicitări !

— Mulțumesc, veni răspunsul ursuz. Ți-a plăcut piesa ?

— Da ! Piesa te face să uiți ce primitiv e totul aici. Păcat că ați fost alungați.

— A, n-are cine știe ce importanță, nici la școală nu există scenă și lumina e aproape la fel de proastă. Și tu joci teatru ?

— Cînd și cînd.

O scînteie de bucurie se aprinse în ochii negri, melancolici, ai lui Wiberg.

— Pot să te deranjez o dată ? Cînd clădirea va fi gata și vom putea juca teatru adevărat ?

Două fete se îndreptară în același timp spre Göran să-l invite la dans și cînd se pomeniră una lîngă alta pufniră în rîs. El întinse mîna uneia și spuse :

— Dă-mi voie să te aleg, fată frumoasă, iar pentru tine îl aleg pe-acest dansator.

Klas părea încîntat, dar cealaltă fată oftă.

— Fie, acceptă ea în cele din urmă.

— Nu, mulțumesc ! spuse Klas tăios și se întoarse cu spatele.

Dansatorii se învîrteau pe podea, scîndurile trepidau, aerul era ticsit de praf și oboseala începuse să-și ceară drepturile. Multe fețe erau asudate și tot mai multe haine erau agățate în cui. Cînd trecu de ora douăsprezece, abia mai rămăseseră cîțiva ; aproape toate perechile care-și dăduseră dinainte întîlnire, plecaseră. Băieții rămași se apropiau de cîte-o fată pe ascuns și întrebau ;

— Pot să te conduc acasă ?

Iar fetele rămase singure se întrebau dacă vreunul din ei va veni după ele. Toată aşteptarea primăverii şi a tinereţii le era zugrăvită pe faţă. Pînă la urmă se resemnară şi plecară spre casă, băieţii — gălăgioşi, şi fetele — tăcute, îmbufnate.

Duminică după-amiază, cînd Göran coborî la vale, lumea era ca nouă. Ploaia alungase frigul pătrunzător şi aerul era plăcut şi cald. Pomii, care mai ieri erau goi, se înveşmînţaseră în voal verde, diafan, şi soarele strălucea pe ramurile umede. Mergea nepăsător, cu şapca în mînă şi haina desfăcută şi deodată îi trecu prin minte că n-ar fi trebuit să-i trimită lui Helga scrisoarea aceea trăsnită.

Cînd i se deschise în faţă priveliştea peste întreaga vale, respiră adînc. Arinii străluceau roşietici în văzduh şi mugurii începeau să semene cu mici picături verzi. Pîrîul se umflase peste noapte şi spumega cenuşiu-gălbui din pricina mîlului răscolit. Gălbenele îşi oglindeau chipul auriu în locurile unde apa era mai puţin învolburată. Toată valea era plină cu dediţei. Devenise un covor des, verde, pe care sclipeau miliarde de stele albe în şase colţuri. Văzduhul era plin de zumzete şi susur de ape şi căldura soarelui plutea ca un abur peste pămînt.

Pe celălalt mal stătea o fată cu mîinile în poală. Era atît de cufundată în vise încît nu-l băgă de seamă decît atunci cînd o fluieră.

— Hei, Kerstin ! Săr acum şi vin la tine !

— Nu, e prea lată apa aici! protestă ea și-și miji ochii împotriva luminii soarelui, ca să-l poată vedea.

El sări, totuși, și ea se înroși, tulburată.

— Cum se face că o fată așa de mică stă singură și visează?

— Nu visez, mă gîndesc.

— Știi să te gîndești?

— Da, dar tu?

— Ar trebui să răspundă altul în locul meu. Dar spune-mi, de ce ai plecat aseară atît de devreme?

— Eram obosită. Și la cinci și jumătate trebuia să mă scol pentru muls. Pe tine te-a sculat cineva?

El clătină din cap.

— Și nici la biserică n-ai fost, adăugă ea. Pastorul are în orice caz dreptate: adunarea noastră — tărăboiul de sîmbătă — nu-i lucru bun.

— Tu ești excepția care confirmă regula, nu-i așa? Doar ai fost la biserică!

— Nu toți au firea mea, declară ea cu seriozitate.

Göran tuși și se așeză alături de ea pe o moviliță uscată. Încercă să schimbe vorba:

— Sora ta și cu sălbaticul ăla de Bengt sînt prieteni?

Fata își lăsă capul pe spate și izbucni în rîs.

— N-ai văzut inelele?

— Sînt logodiți?

— Ești dezamăgit, nu?

— De loc, o asigură el.

Brusc, se lăsă între ei tăcerea. Göran se uita la obrajii tot mai roșii ai fetei. Stătea și își răsucea batista între degete.

— Cînd are loc prima adunare a Asociației Tineretului ? întrebă el.

— Sîmbăta viitoare.

— Vii și tu ?

— Nu știu.

— Nu te-ai distrat ieri ?

— Ba da.

— Atunci vino, Kerstin.

— Nu știu dacă o să pot... Și urmă o tăcere stînjenitoare.

— Dar tu, spuse ea deodată, vrei să vii, de miercuri în opt zile, la întîlnirea Tineretului Crucii ?

— Păi... Nu știu...

— Poți să vii, nu-i așa ?

Pînă la urmă promise. Își lăsă mîna pe umărul ei și întrebă :

— De ce ții atît de mult să vin și eu ?

Ea roși și mai mult, se ridică brusc și o luă la fugă. Alerga cu pași mari, fără zgomot, ca o vietate mică. Göran nu se gîndi s-o strige ; stătea doar și privea, pierdut, în urma ei.

— Unchiule — întrebă cînd ajunse acasă — ce vîrstă are Kerstin asta ?

— Kerstin nu e „asta". Cred că are șaptesprezece ani.

După ce Göran rîse pînă nu mai putu și dădu pe față nevinovatul renghi pe care i-l jucase Kerstin în privința vîrstei, îi vorbi unchiului despre

întîlnirea de la școală. Auzind ce spune, fu rîndul unchiului să rîdă și să-i povestească :

— De ani de zile, pastorul își varsă năduful asupra uniunilor — singura uniune pe care Dumnezeu o permite e căsătoria, iată unul din argumentele lui. Oamenii luptă de mai bine de zece ani pentru căminul comunal. E o rușine ca o comună cu două mii de suflete să n-aibă decît cinci școli învechite, ziceau tinerii, în timp ce asociațiile se agitau și ele pentru construcție. Ele însă n-au vrut să-și asume singure riscul și-au cerut ajutorul comunei. Lumea, îndeobște, era de acord, dar la acea dată terenul nu era pregătit cum trebuie — pastorul avea de partea sa prea mulți bătrîni bigoți și zgîrciți. Dar asociațiile n-au renunțat la idee. Au strîns bani de unde au putut și peste doi ani s-au apucat iar de treabă. Sprijinul e mai puternic acum, dar împotrivirea e și ea puternică și adunările au cunoscut momente foarte agitate. În primul an nu s-a obținut autorizația de construcție. Acum s-a rezolvat și asta, cu toate predicile, agitația și lamentările pastorului. Comuna s-a obligat să plătească a treia parte din costul lucrărilor. Să fi văzut dezbateri — cele mai lungi au durat și cîte șase ore !

Epitropul susținea cu vorbe umflate că toate discuțiile despre un local de întrunire sînt inutile din moment ce există biserică, iar comuna trebuie să facă economii. Bătrînul Helden își pusese la bătaie tot talentul său de orator ca să explice că le ajunge capela și comuna trebuie să facă economii, dar ceilalți țineau morțiș la construirea localului. În ultimii ani comuna a fost pur și sim-

plu împărțită în două tabere: pentru sau contra construcției. În multe case părinții și copiii s-au învrăjbit. Trist lucru să vezi cum o inițiativă atît de bună e transformată într-un prilej de gîlceavă măruntă! N-a fost mijloc pe care să nu-l fi folosit ca să împiedice colaborarea — organizațiile au fonduri destule, dar nu îndrăznesc să se apuce singure de clădit și unora li se pare că-i va ajunge judecata din urmă cînd localul va fi gata. Orice sămînță de neînțelegere a fost sădită și cultivată cu deosebită grijă și de îndată ce o piedică era învinsă, apărea alta, nouă. Cum a fost, de pildă, problema terenului. S-au certat la nesfîrșit unde să fie durată construcția și fiecărei propuneri îi găseau un cusur. Ori terenul nu era central, după unii, ori era prea costisitor ca să-l amenajezi, susțineau alții. Și cînd, în sfîrșit, au căzut de acord asupra unui teren, s-a trezit cineva cu ideea că nu știu cine va avea un mic avantaj, de care altul nu se va bucura. Sigur că localul trebuie construit, în privința asta erau mișcător de uniți, dar se suspectau reciproc ca nu cumva celălalt să cîștige ceva din asta. Nimeni n-o să tragă nici un folos, dar vezi tu, teama că asta s-ar putea întîmpla îi otrăvește rău de tot pe unii. Bineînțeles că aceste certuri absurde i-au făcut pe cei care votaseră împotrivă să nu mai poată de bucurie. În sfîrșit, marțea trecută înțelegerea a fost pecetluită, iar duminica trecută preotul și-a început predica citind numele celor care au votat pentru sau împotrivă.

— Dumneata cum ai votat?

Unchiul rîse.

— Fac parte dintre cei care-au înşelat în chip ruşinos încrederea acordată în calitate de participant la conducerea treburilor obşteşti şi la călăuzirea tineretului, aşa s-a spus la biserică... Eu însă cred că am avut dreptate. De acord, comuna trebuie să facă economii, dar întrebarea e — ce trebuie să economiseşti mai întîi, şi n-am vrut ca tocmai eu să fiu cel care le pune tinerilor beţe în roate. Totuşi, cîteodată nu mă pot opri să nu gîndesc că am făcut o prostie — sînt multe semne care arată că acest club nu va aduce bucuriile pe care le aşteaptă cei mai buni dintre tineri. Şi unde mai pui că Sigrid m-a muştruluit destul, acasă, că nu-l mai poate privi pe pastor în ochi, la serile de croitorie. Şi destul de drăguţ din partea familiei Frederek că n-a încetat să ne ajute la lucru.

— Toată povestea parcă s-ar petrece în secolul al nousprezecelea, spuse Göran.

— Dacă eşti curios să asişti la final, poţi veni mîine la Tvet.

Göran dădu din umeri.

— Nu ştiu, trăncăneala lor nu mă priveşte. Dar, desigur... Da, poate, să mai vedem, spuse cu mai multă vioiciune în glas. Mi-e totuna dacă rămîn acasă sau merg acolo, numai să mă lase bătrînul să intru.

— Nici o grijă — întîlnirea nu e chiar oficială, deşi se ţine acasă la el, în lipsă de alt local...

Soarele se profila roşu în zare cînd ajunseră la curtea fermei. Era o casă albă, lungă şi joasă. Pe

prundişul din faţa verandei se aflau parcate cîteva biciclete.

Intrară într-o încăpere spaţoasă. Unchiul trecu de la unul la altul, dîndu-le mîna, şi Göran făcu la fel. Bătrînii răspunseră unchiului dînd din cap şi adresîndu-i cîte-o vorbă, dar pe Göran îl priviră cu o curiozitate rece. Cînd se aşezară, atît de mulţi se întoarseră, privindu-l cu insistenţă, încît îi veni să-i întrebe dacă se uită la el numai pentru că asta nu costă parale.

Pe cîţiva tineri îi recunoscu. Toţi ceilalţi erau figuri noi pentru el, aşa că putea să privească şi să asculte nestingherit. Stătea prieteneşte de vorbă şi fumul gros plutea sub tavanul scund, spoit în alb. Bătrînii vorbeau despre muncile de primăvară, despre timp, politică — despre orice în afara problemei pentru care se adunaseră aici. Păreau că ocolesc subiectul primejdios. Îşi dădu seama repede că presimţirile unchiului fuseseră întemeiate : astă-seară va izbucni războiul ; conflictul plutea în aer. Singurul care părea absolut liniştit era Bengt Jakobsson, preşedintele Asociaţiei Tineretului. Cînd Johannes Olsson, un bărbat înalt, cu faţa osoasă — gazda şi preşedintele Comitetului de Construcţii — se aşeză în capul mesei şi făcu apelul, trecu parcă un vînt rece prin cameră. Scaunele hîrşiau neplăcut pe podea şi cînd unchiul tuşi, gata-gata să-i cadă pipa din gură, cîţiva tresăriră. Se apropiară de masă, iar cei care nu mai aveau loc formară un cerc împrejur. Göran rămase pe loc. Din colţul său avea o bună privelişte asupra cîmpului de bătaie. Pe pervazul ferestrei de

lîngă el, acoperită pînă la jumătate de o perdea de pînză albă, se afla o mușcată roșie.

Discuția se învîrtea în jurul unor lucruri neinteresante și în curînd fu dezamăgit. Johannes Olsson expuse chestiunile cu o voce răgușită dar răspicată ; citi cîteva procese-verbale care fură aprobate și anunță cîteva hotărîri, cu cea mai deplină liniște. Göran se uită afară, rînd pe rînd, prin cele patru ferestre ale încăperii... Statutul asociației de construcții, instrucțiuni pentru căminul comunal — la ce naiba venise oare astă-seară aici ? Numai de s-ar termina mai repede ! Tresări cînd o voce tăioasă și pătrunzătoare ceru cuvîntul.

— Casierul Asociației Sportive, John Karlsson. Poftim !

Un tînăr blond, cu fața arsă de soare și un profil ascuțit, de pasăre, se ridică iute, ca împins de un resort.

— Am auzit propunerea Asociației Tineretului în ceea ce privește căminul și, în legătură cu asta, aș vrea să-i pun o întrebare lui Bengt : voi, cei de la Asociația Tineretului, considerați că orice dans trebuie interzis ?

— Da.

— În programul vostru nu figurează dansul, dar asta n-ar trebui, cred, să privească activitatea noastră. Cele două asociații sînt total diferite. Noi socotim însă că la reuniunile noastre se va dansa și n-avem de gînd să admitem ca...

Președintele Asociației Sportive, un tînăr scund, brunet, îl trase de haină și-i șopti :

— Ascultă, ia-o ceva mai încet ! Domnule președinte !

— Hilding Hansson are cuvîntul.

Tînărul subţirel şi brunet se ridică :

— Trebuie să recunosc că paragraful acela contra dansului ne surprinde şi nu putem să-l acceptăm. Noi trebuie să organizăm baluri ca să strîngem bani, or fără dans nu atragem pe nimeni...

— Ia te uită cum dă pe faţă Hilding sărăcia spirituală a asociaţiei lui ! strigă Bengt şi bătrînii izbucniră în rîs, iar Hilding replică :

— Cum se explică atunci de ce atîţia din foarte spirituala Asociaţie a Tineretului vin să danseze la hambar ?

Bengt, cu un calm imperturbabil, se ridică şi spuse :

— Problema e serioasă. Este de departe cea mai spinoasă dintre toate şi priveşte pur şi simplu buna reputaţie a viitorului cămin comunal. Oriunde se dansează apar tot soiul de indivizi puşi pe scandal.

— Acest „tot soiul de indivizi" fac scandal şi gălăgie pînă şi la şcoala parohială, cînd Asociaţia Tineretului întinde jocul acolo ! izbucni casierul, aprins.

Un bărbat în vîrstă, cu mustaţă albă, protestă. Bengt continuă :

— Ştiţi cu toţii că principala obiecţie a oamenilor contra căminului e că acolo se va dansa. Dacă se va dansa sau nu, n-o să discutăm astă-seară ; oricum, chestiunea e destul de încurcată. Vreau numai să spun că, la o judecată sănătoasă, oricine va trebui să-şi dea seama că nu se va dansa la căminul Hellmö. Vrem să facem din el ceea ce trebuie să fie un cămin comunal — un loc de întîlnire cuviincios, pentru tineri, un locaş respec-

tabil, aş spune. Nu vreau ca vecinii şi cei ce trec pe drum să fie tulburaţi toată noaptea de ţipetele şi strigătele care se aud de obicei de la căminele cu program de dans.

— Nu dansatorii sînt cei care ţipă şi urlă !

Hilding ceru iar cuvîntul.

— Strigătele şi ţipetele sînt nelipsite cînd se întîlnesc tinerii — şi nici dansurile populare nu se desfăşoară prea liniştit. Îi deplîng pe bătrînii care nu suportă să vadă tineretul distrîndu-se şi îi deplîng pe toţi cei care se folosesc de problema dansului ca pretext pentru a se împotrivi construcţiei acestui club ! Şi îl deplîng pe Bengt, care stă să asculte toate văicărelile şi vrea să se pună bine cu ambele părţi !

Cîţiva se întunecară la faţă. Hilding continuă :

— Cred că s-a pălăvrăgit destul despre fleacul ăsta. Vreau să vin cu o propunere. Asociaţia Sportivă nu recunoaşte paragraful despre dans şi vrea ca el să fie formulat aşa fel încît să permită fiecărei asociaţii să-şi organizeze reuniunile cum găseşte de cuviinţă. Noi nu ne amestecăm în chestiunile Asociaţiei Tineretului — nici voi nu vă amestecaţi în munca noastră. Sînteţi gata să luăm o hotărîre ?

Dar Bengt, bărbatul cu mustaţă şi alţi doi cerură cuvîntul în acelaşi timp. Primul vorbi cel cărunt.

— Noi nu vrem să se danseze la cămin, asta e părerea oamenilor cu scaun la cap şi Bengt are dreptate. Asociaţia Sportivă vrea să aibă dreptul de-a organiza întruniri publice cu dans, dar la ele se strîng toţi derbedeii din împrejurimi şi tul-

bură adunările. Nu vrem să avem de-a face cu ăştia.

Unul zicea una, altul zicea alta, vocile deveniră mai zgomotoase şi mai ridicate, pînă cînd începură să vocifereze cu toţii. Johannes Olsson se întunecă la faţă şi Göran văzu cum îi luceşte cicatricea roşie de sub ochiul stîng. Sfîrşi prin a lovi cu pumnul în masă, în loc de ciocan, şi urlă :

— Linişte ! Imediat ! Amînăm chestiunea pentru mai tîrziu !

Cu asta se arătară de acord şi dezbaterile continuară, pentru moment, calm şi diplomatic. Doi din antreprenorii comunei veniră cu oferte şi se apucară să le expună. Era între ele o diferenţă de nouă sute de coroane. Un bărbat înalt, voinic, cu o faţă jovială şi scînteieri reci în ochi, ceru cuvîntul şi spuse :

— Majoritatea oamenilor vrea să aibă totul cît mai ieftin cu putinţă, dar, în cazul nostru, cînd alegem, trebuie să ne gîndim un pic şi la calitate.

Proprietarul mustăţilor albe sări :

— Ce vrei să spui cu „calitate" ? Ce observaţii ai de adus lucrărilor lui Klasson ? Aud ?

Lovitură de ciocan.

— Să rămînem la obiect !

Göran asculta uluit. La ce naiba atîta gălăgie ? Ce mai contau nouă sute, pe lîngă treizeci de mii ? Bătrînii trăncăneau, se bruftuluiau, se îngînau, şi ascultătorul de la fereastra cu muşcată era tot mai uimit. Nu sînt oare întregi la minte ?

Cu chiu, cu vai cel ce mînuia ciocanul reuşi să-i potolească pentru ca să se poată trece la vot şi oferta mai scumpă fu acceptată. Bărbatul cu mus-

tăţi albe se ridică atunci atît de violent încît scaunul se răsturnă cu zgomot.

— Îmi dau demisia din Comitetul de Construcţii !

Încercară să-l liniştească, primi mustrări din toate părţile, dar el ţinea mortiş la condiţia pusă :

— Să se anuleze hotărîrea !

— Nu !

Plecă şi cînd îl văzu cum îşi ia bicicleta şi se îndepărtează, Bengt ceru cuvîntul :

— Scopul urmărit e ca noua construcţie să fie de folos tuturor celor din comună, dar pare-se că nu prea o să fie aşa. Proiectul a făcut pînă acum mult sînge rău şi dacă o ţinem tot aşa, o să fie şi mai prost. Se vede tot mai limpede că nu e nici un chilipir cu căminul ăsta...

John Karlsson se ridică iute :

— Pentru prima oară a rostit Bengt astă-seară o vorbă cu care şi noi sîntem de acord : n-o să reuşim niciodată ! Sîntem prea mulţi, avem interese prea deosebite — şi dacă nici noi, tinerii, nu ne înţelegem între noi, cum să ne înţelegem cu celelalte generaţii ? Şi toate astea din pricină că am amestecat comuna în treburile noastre, în loc să construim noi singuri...

Preşedintele încercă să-l liniştească, dar el continua să-şi verse focul :

— Ştiam de la început că bătrînii se vor amesteca prea mult în treaba asta cu căminul. Tinerii n-or să se simtă bine acolo, asta e...

În sfîrşit izbuti şi Hilding să strecoare cîteva cuvinte :

— Este adevărat că mulţi sînt împotriva colaborării — atît de la noi, cît şi din Asociaţia Tine-

retului, şi noi, cei din conducere, ştim că sînt multe motive care pledează contra ei. Dar şi mai multe pledează pentru, şi eu consider că trebuie să luptăm în continuare pentru o apropiere a punctelor de vedere. Intervenţia ta, John, a fost brutală şi nepotrivită şi nu conţinea nici o noutate, deşi pentru prima dată s-a spus lucrurilor pe nume în public. Tot ce s-a discutat aici a făcut ocolul satului şi a stîrnit multă zarvă, de săptămîni de zile. Bengt a declarat că trebuie să li se acorde celor vîrstnici o atenţie deosebită şi sînt de acord cu asta — esenţialul e disciplina, fie că se va dansa, fie că nu... Cred deci că tot ce s-a spus... că n-ar trebui...

Hilding pierdu şirul vorbelor în faţa zidului de feţe ostile şi nu reuşi să dreagă ceea ce se destrămase. Bătînd cu degetul în capul lustruit al ciocanului, Johannes Olsson spuse :

— Cînd ne-am decis să vă ajutăm, eram oarecum interesaţi — voiam şi noi să avem un local de întruniri. Dar înainte de toate era o dorinţă sinceră — sinceră, vă spun ! — de a vă ajuta. Vedeam Asociaţia Tineretului jucînd teatru şi dansuri populare, în costume naţionale, vedeam Asociaţia Sportivă organizînd concursuri şi demonstraţii de gimnastică şi eram mîndri că vom avea aşa ceva în comuna noastră. Am fost idealişti, am vrut să vă arătăm că ne încredem în voi şi acum uite unde am ajuns ! E oare plăcut să construieşti o casă în care şi pentru care vă veţi duşmăni ?

Göran asculta uluit şi în faţa ochilor i se succedau imagini ca secvenţele unui film : tinerii aşteptînd în faţa uşii încuiate a şcolii, în timp ce

ploaia stă gata să cadă ; reprezentația de marionete în hambar ; vocea nostalgică a lui Klas Wiberg : De-am avea o scenă adevărată pe care să jucăm !

Erau atît de uniți și uite ce a ieșit !

Deodată își dădu seama ce are de făcut și uită totul, uită cine e, uită că aceste lucrări nu-l priveau.

— Aș putea să spun cîteva cuvinte ?

Dar nimeni nu-l auzea în vacarmul înfruntării. Cuprins de furie, Göran ridică scaunul și îl izbi cu zgomot în dușumea. Abia atunci se uitară la el.

— Aș putea să spun cîteva cuvinte ? Sînt străin aici, dar poate că mi se îngăduie totuși să spun ceva...

Se uitară la el cu mirare și neîncredere, numai unchiul îi făcu semn din cap surprins, dar încurajator, și Göran tuși. Rolurile acestea de Conducător și Supraom i s-ar potrivi de minune, se gîndi mîndru și calm.

— Există un proverb care spune : țăranii nu pot fi uniți ! Am rîs de el, cînd am auzit vorbindu-se de construcția căminului din Hellmö. E un exemplu grăitor că totuși se poate, mi-am spus. Dar văd că, de fapt, proverbul nu greșește.

Pe măsură ce siguranța îl părăsea, roșeața i se urca în obraji și își simțea genunchii neplăcut de moi. Din fețele tăbăcite de vreme, ochi albaștri și cenușii îl priveau. Ici și colo, pe cîte un chip, vedea adîncindu-se o cută de dezaprobare. Apucă spătarul scaunului, ca să aibă mai multă siguranță.

— De ce să se termine așa cînd totul era aproape aranjat ? Întreaga comună a fost pentru construcție — și acum pare la fel de decisă să se lipsească

de căminul comunal. Sînt sigur că o să regretați și o să vă vină greu să plecați acasă fără să îndreptați lucrurile încă din seara asta.

Unele chipuri se arătau interesate, altele indiferente, iar altele pline de dispreț. Cîțiva bătrîni își șușoteau răutăți unul altuia. Bărbatul gras care pledase pentru oferta mai scumpă, exclamă :

— Au cîntat destui cocoșei în astă-seară. Stai jos !

Dar Göran îi văzu gulerul tare, îngălbenit, și cravata cu nod fix, legat de un elastic prea lung. De aceea aroganța grasului, sporită de ochii mijiți și de buza de jos răsfrîntă, i se păru mai puțin periculoasă.

— Să fie problema asta atît de grea ? După mine, ea e foarte simplă, și soluțiile au și fost găsite. Rămîne numai de ales una din ele : dacă sînteți uniți se poate face ceva, altminteri nimic. Oare nu puteți arăta tuturor că țăranii se pot uni ? Sînt împrejurări cînd un ins trebuie să renunțe la un mic folos pentru binele tuturor, și acum e o astfel de împrejurare. De ce unii să se pună de-a curmezișul, în drumul celorlalți ? Toți se află în aceeași barcă — de ce n-ar vîsli în aceeași direcție ? Faceți mai degrabă o măruntă concesie decît să vă încăpățînați — e o mare diferență între tăria de caracter și obișnuita îndărătnicie. Da, sînt un străin de comună, un orășean, unul care a stat numai cîteva săptămîni aici și vorbește despre lucruri pe care dumneavoastră ar trebui să le pricepeți mult mai bine. E normal oare ca eu să fiu nevoit să spun asta ? Dar știu că tinerii se frămîntă și așteaptă — speră să obțină căminul lor

— şi dumneavoastră sînteţi aceia care luaţi hotărîrea... Se gîndise să încheie frumos dar nu-şi găsi cuvintele şi trebui să termine brusc şi să se aşeze, ca să nu rămînă fără rost în picioare.

Cineva rîse. Bengt Jakobsson se întoarse şi îi aruncă o privire dispreţuitoare. Göran simţea că esenţialul, ceea ce voise el să exprime, nu-i atinsese. Crezu că vor continua să se împrăştie, dar cei care ieşiseră veniră înapoi şi peste cîteva minute reluară discuţia despre dans. Parcă şi-ar fi pus cu toţii surdină. Vocile nu se mai ridicau peste tonul normal şi nici un cuvînt violent nu fu rostit. S-ar fi spus că obosiseră. Unchiul ceru cuvîntul şi propuse calea de mijloc, aurită, a compromisului — Asociaţia Sportivă să permită dansul la unele întruniri, dar nu în public. Nici Bengt, nici Hilding nu se opuseră, ci se uitară cu coada ochiului la Göran.

După un sfert de oră totul se terminase. Lucrarea urma să înceapă în cursul săptămînii. Cei mai bătăioşi deveniră deodată prieteni şi se despărţiră într-o atmosferă animată. Nimeni nu-i adresă un cuvînt lui Göran.

— S-au purtat ca nişte bezmetici astă-seară, îi spuse unchiul în timp ce pedalau spre casă. Eu mă descumpănisem, nu-mi trecea prin minte ce s-ar putea face. Dar bine că le-ai dat peste nas cum se cuvine !

— Mare mirare că a mers — mă simţeam foarte stingherit.

— A mers, pentru că eşti străin — nimeni nu te cunoaşte şi de asta s-au intimidat, oarecum. Un

tînăr din comună n-ar fi avut îndrăzneala să facă asta.

— Dar de ce s-au aprins așa la oferta pentru construcție ?

— Tipul ăla voinic, Lundmark, e cumnat cu unul din antreprenori, iar cel cu mustața albă ținea partea celuilat. Înțelegi că erau interese mari în joc. Slavă ție, Doamne, acum casa se va construi — după comasarea comunelor nu va mai fi atît de simplu să întreprinzi o asemenea lucrare.

— Toată chestia e curată aiureală ! oftă Göran.

ÎN VALE

Vîntul izbea șuierînd în gardul de sîrmă din jurul terenului și trînti cu zgomot un oblon al barăcii de materiale, pe lîngă care Göran trecea pe bicicletă. Sezonul de fotbal se isprăvise și plasele fuseseră scoase. Stîlpii porților erau acum goi și apăreau ca niște dungi albe în semiobscuritate. Iarba era umedă, apa care nu apucase să se scurgă, după ultima ploaie, strălucea ici și colo. Băltoacele prinseseră o crustă subțire și umezeala din aer se transformase în ace mici, înțepătoare.

Göran tînjise după ziua cînd se va întoarce din acest exil, dar acum începea să aștepte evenimente mult mai apropiate în timp, ca, de pildă, sîmbăta următoare. Începuse să simtă în același fel ca oamenii care trăiau, săptămîni după săptămîni, viața liniștită a fermelor din cîmpie, care parcurgeau veșnic același drum de dimineață pînă seara, de la grajd la ogor, și iar la grajd, niciodată auziți și arareori văzuți — pînă cînd venea

sîmbăta şi monotonia suferea o întrerupere. Atunci se întîlneau, dansau, rîdeau, schimbau cîteva cuvinte.

Se întreba după ce tînjea el — care făcea ce poftea, adică în fiecare zi nimic — după o reuniune plicticoasă, cu dans şi spectacol de amatori ? Ca să afle dacă a avansat cumva mult hulita construcţie sau pur şi simplu ca să întîlnească lume ?

Nu ştia. Voia doar să meargă şi el ca toţi ceilalţi. Sîmbăta asta Asociaţia Tineretului avea întrunire la Johansson, dar, pentru că era vreme frumoasă, au ţinut-o afară, în cîmp. Erau vioi şi veseli şi neastîmpăraţi. Conducătorul de jocuri trebuia să strige ca să ţină ordine. Kerstin era acolo. Fanny cu Bengt stăteau, ca de obicei, gravi şi ţepeni, şi priveau împrejur, înainte de a dispărea pe neobservate. În timpul unui vals avîntat, Göran simţi o smucitură în braţ şi auzi o fată ţipînd. Era o fetişcană blondă, durdulie, care îşi prinsese o şuviţă de păr de butonul manşetei lui şi pe care trebuia acum s-o ajute să se descurce.

— Se pescuieşte bine astă-seară, spuse el.

— Hihihi, cine-i norocos n-are nevoie de cîrlig sau undiţă !

O invită apoi la „dansul văduvei“ [1] şi ea zîmbi arătîndu-şi dinţii mari, albi.

— Ştii dansul, Göran ? L-ai mai dansat vreodată ?

---

[1] Dans popular suedez în care perechile sînt aliniate una după alta. Conducătorul dansului (o fată tînără) lansează o provocare dansatoarei din ultimul rînd. Trebuie să se facă de mai multe ori înconjurul grupului de dansatori. Cea care ajunge prima cîştigă „văduva“, iar învinsa trebuie să conducă dansul (jocul următor).

— Desigur ! Dar de unde știi cum mă cheamă ? Eu nu te cunosc.

— Ești destul de cunoscut !

— De bine, sau de rău ?

— Cunoscut, doar atît.

— Ultima pereche să lase rîndul ! Să alerge ca vîntul !

De data asta strigase o fată care știa să alerge. Dansatoarea blondă și Göran se avîntară, dar cea care lansase provocarea avea picioare lungi și alerga ca un cerb. La fiecare înconjur pe care-l făceau se apropia tot mai mult de ei. Perechile care așteptau, băteau pasul pe loc, înfierbîntate, și chiuiau. În momentul decisiv, blonda cea bondoacă se împiedică de o tufă și astfel Diana cea zveltă ieși cîștigătoare. Blonda și cu Göran se loviră unul de altul, căzură și se rostogoliră. Cînd se ridicară iar în picioare, gîfîind și rîzînd, văzu că o ținea de mînă pe Kerstin, fetișcana de la ferma vecină.

— Unde ai învățat să alergi așa ? se miră el și își ridică șapca. Ea rîse doar și privi dintr-o parte — obrazul ei fraged era îmbujorat.

— Cum ? N-ai plecat acasă și astă-seară cu sora ta ?

— Sînt obligată ? E dădaca mea ?

— De ce tonul ăsta înțepat ? Te-am supărat cumva ?

Kerstin rămase tăcută și privi pieziș undeva, înainte, peste capul fetei ce se afla în fața ei, ca și cum ar fi căutat pe cineva. Göran nu știa cum să facă să rupă tăcerea. Trecură cîteva minute, pînă cînd ea răspunse :

— Nu, nu m-ai supărat.

Dar Göran aproape că uitase totul.
Cînd se făcu timpul să plece acasă, observă aceleaşi manevre ca data trecută. Unii plecau perechi-perechi, alţii se tot învîrteau de colo-colo, încercîndu-şi norocul.
Göran şi-l încercă şi el, şi reuşi. Kerstin umbla la lacătul bicicletei. O întrebă :
— Nu merge ? Pot să te ajut ?
— O ! Mă descurc eu...
Dar el încercă să o ajute pînă cînd ea îi îndepărtă mîna.
— N-ai destulă putere în mîini, spuse ea şi apăsă energic : lacătul sări imediat.
— Kerstin, avem aproape acelaşi drum.
Ea îl privi, se uită apoi în jos şi spuse :
— Nu ştiu pe ce cărări mergi tu...
— O iau totdeauna pe drumul cel mai drept.
Kerstin bătea cu degetele în şa. Albe, răsfirate, îl molipseau cu neliniştea lor. Era ridicolă nervozitatea lui, totuşi era nervos.
— Spune, pot să te conduc astă-seară acasă ?
Doi ochi mari îl priviră, apoi se lăsară în jos şi o auzi respirînd iute ca atunci cînd dansaseră „văduva". Se uită împrejur. Pe lîngă ei trecu fata cea blondă ducîndu-şi bicicleta şi uitîndu-se lung la el. Dar pentru Göran ea nu mai era decît un chip, printre multe altele. Murmurul creştea în jurul lui şi al lui Kerstin, dar ei stăteau ca o stîncă într-un puhoi de apă şi nimic nu putea tulbura liniştea micii lor insule.
Într-un tîrziu răspunse :
— Dacă vrei tu...
Porniră ; Kerstin era foarte tăcută.

— Ce noapte ! spuse el. Te face să devii poetic. Nu ştiu dacă datorită atmosferei sau încîntătoarei tovarăşe de drum. Tu ştii ?

— Cum pot eu să ştiu ?

— Nu-i frumos aici ?

— Ba da.

— Cînd am venit aici, ţinutul mi se părea îngrozitor de urît, dar acum mi-am schimbat părerea. Numai de-ar da mugurii şi de s-ar colora puţin natura, şi totul...

— Da.

Astă-seară nu se putea sta de loc de vorbă cu ea. Göran intrase în panică. „Vorbeşte, vorbeşte !" îşi spunea şi povestea tot ce-i venea în minte, ca şi cum tăcerea i-ar fi fost un duşman şi dacă s-ar fi apropiat prea mult ar fi fost pierdut. Cuvintele lui cădeau ca nişte pietre într-un iaz — se auzea o plescăitură, se formau cercuri pe apă, o clipă, apoi totul redevenea calm. Nici o rezonanţă. Din cînd în cînd i se părea că cineva îi urmăreşte şi se întreba dacă n-o încurcă — poate avea vreun prieten ? Dar atunci nu i-ar fi permis s-o însoţească ! Micuţa Kerstin era prea lipsită de fantezie : nu şi-ar fi înşelat prietenul pentru o întîlnire întîmplătoare.

— De ce eşti atît de tăcută, Kerstin ?

— Nu ştiu...

— Ce-ar fi să ne oprim puţin ? propuse el cînd ajunseră la pod.

Rezemară bicicletele, ea se înclină peste parapet. Göran veni lîngă ea, se uită şi el la apa care strălucea şi clipocea sub bolta de piatră cenuşie.

— Sînt raci în rîul ăsta ?

— Da.

— Vrei să încercăm să prindem cîţiva, într-o seară ?

— Nici gînd — pescuitul e interzis acum !

— Da, dar... la toamnă eu nu mai sînt aici.

— Nu, nu mai eşti...

Vîntul de noapte murmura în arini, se auzea cîte o pasăre răzleaţă. Era trecut de miezul nopţii şi cerul, spre nord-est, strălucea trandafiriu şi galben şi verde. Aerul era rece aici, în vale. Kerstin avu un fior.

— Ai îngheţat ? o întrebă cu blîndeţe şi vru să-i ia mîna.

— Nu, spuse ea, şi şi-o trase înapoi.

— Nu sînt obişnuit să fie atîta lumină, noaptea, spuse el. La noi, pe vremea asta e aproape beznă. Dar, ce-i drept, e mult mai la sud.

— Da, aşa e, spuse ea.

În aceeaşi clipă se auzi un şuierat şi o piatră căzu pe drum.

— Şapcă albă ! răsună o voce răguşită de băiat, din întunericul răspîntiei, apoi se auzi un tropăit iute de picioare care fugeau. Göran tresări.

— Ce înseamnă asta ?

— Băieţi proşti. Ne-au urmărit tot drumul.

— De ce ?

— Nu ştiu. Aşa fac mereu ăia mai mici, care nu conduc fetele acasă. Urmăresc pe toată lumea.

O clipă, rămaseră tăcuţi. Göran, care de obicei era vorbăreţ, mai avea multe de spus, dar fata poseda acea stranie însuşire de a-i pune în faţă o oglindă în care putea să vadă şi să audă tot ce era ridicol. Aşa că tăcu, de frică să nu se facă de rîs. De ce

era atît de reținută astă-seară ? Simțea că ea ar vrea să vorbească, dar nu se putea hotărî.

— Kerstin, mi-ai spus că ai paisprezece ani.

— Știi cumva cît am ?

— Da ; de ce m-ai mințit ?

— A, a fost o glumă doar, răspunse ea și surîse jenat.

— S-a făcut frig aici, spuse el după o clipă. Vrei să ne plimbăm puțin pe drum ? Ea dădu din cap că nu și se îndreptă spre bicicletă.

— Nu, nu acum. E tîrziu, trebuie să merg acasă.

— Dar e sîmbătă seara, doar nu te controlează la ce oră vii ?!

— Ce știi tu ?! replică ea surprinzător de tăios.

— Lasă-mă să te conduc pînă acasă !

— Nu, nu se poate.

— O bucățică de drum ?

— Nu, nu se poate.

Ea apucă bicicleta și ridică suportul pe care stătea.

— Vii miercuri la parohie, cum mi-ai promis ? întrebă Kerstin.

— Tu vii mîine la reuniunea Asociației Sportive ?

— Nu, nu !

— Crezi că nu merită un contraserviciu ? glumi el și o apucă de mînă.

— Dă-mi drumul, trebuie să plec acum ! Dar vino la parohie, n-are ce să strice sufletului tău negru !

Cîte săptămîni au trebuit să treacă pînă să afle de la ea cum a rămas în drum și s-a uitat după el, pînă cînd șapca lui albă a dispărut în depărtare !

Pe cînd cobora spre port, sîmbătă seara, curios și dornic de dans, dinspre vechiul și cenușiul hambar răzbăteau acordurile unei melodii. Cîteva bărci elegante, cu motor, pluteau lîngă chei. În unele vile ale vilegiaturiștilor luminile erau aprinse. Altminteri totul era liniștit. Cafenelele de vară încă dormeau cu obloanele ferecate și apa era strălucitoare ca o întinsă pată de ulei. Silozul de beton se profila ca o fantomă înaltă, cenușie, care veghea portul și golful. Hambarul avea pereți groși din piatră și ferestre mici, zăbrelite — era ca și cum ai fi dansat într-o închisoare — dar podeaua era lustruită lună de cîte grăunțe fuseseră cărate pe acolo, așa că era numai bună pentru dans. Toți se cunoșteau între ei, afară de unul — Göran — care se distră totuși. Cîtă vreme dansa, ce-l interesa că oamenii se uită lung la el ? Unele fete se încruntau cînd el se apropia și atunci schimba direcția. Avea grijă de asemenea să nu tulbure fetele care se țineau scai de vreun băiat. Dar altele îi zîmbeau, așa că putu să danseze după pofta inimii și toată seara făcu noi cunoștințe. Repertoriul acordeonistului era însă îngrozitor — numai melodii vechi — și, din cînd în cînd, un foxtrot havaian. Cei care dansau polka și hambo păreau să se amuze, dar lui dansurile astea nu-i spuneau nimic. El cunoștea numai vechiul vals și chiar și acesta i se părea destul de obositor. Ar fi făcut desigur mai bine să se fi dus la Parc, în oraș, și să danseze ca lumea.

Blonda cea durdulie, care îi zîmbise ieri atît de îmbietor, îl alese pe el cînd veni rîndul fetelor să invite. Avea un spate moale și fierbinte, sub

bluza de mătase roşie, subţire, şi dansa lipită strîns de el. Era veselă, rîdea de una singură şi vorbea necontenit. Din cînd în cînd se uita triumfătoare împrejur. La întoarcere, se oferi să-l conducă o bucată de drum. Cînd trecură cu bicicletele pe lîngă vechea cărămidărie, unde perechi înlănţuite se înşirau pe lîngă ziduri, o întrebă cum o cheamă.

— Mă numesc Sylvia, iar numele de familie: Karlsson, şi atît. Tata ar fi trebuit să-şi schimbe numele cum a făcut tatăl tău, să nu mai poarte un nume ca ăsta, de tăietor de lemne. Cum te-ai distrat astă-seară ? continuă apoi şi, mai înainte ca el s-apuce să deschidă gura, răspunse tot ea: Plictiseală de moarte, ca de obicei. E îngrozitor aici, nu ţi se pare ? Totdeauna la fel, niciodată nu se întîmplă nimic. Cum o să-mi dea mama voie, o şterg pentru totdeauna de acasă...

— Ca să-ţi găseşti ceva ?

— Da. Dar nu orice — am şi eu pretenţiile mele. Ascultă, Göran, ai văzut cum se holbau astă-seară fetele la noi ? Ştii, sînt geloase pe mine !

— Şi de ce ?

— Că te-au văzut dansînd cu mine. Ce vrei, cu studenţii e totuşi pasionant ; păcat numai că am întîlnit atît de puţini — şi cei pe care i-am întîlnit erau atît de încrezuţi. Tu eşti încrezut ?

— Nu, nu cred.

— Nici eu nu cred.

Coborîră de pe biciclete ca să urce panta pe jos. Mergeau tot mai aproape unul de celălalt. Se opriră şi brusc el se aplecă şi o sărută. Îl sărută şi ea cu o gură mare, moale şi lipicioasă. Apoi ea pufni în rîs şi o luară de la capăt.

Dar el simțea că lipsește ceva. Trebuia să fie altcineva în locul ei. Sylvia avea ceva animalic, de juncană, parcă. Trupul ei nădușit mirosea a bălegar. Nu-l putea suferi. Se dăduse cu parfum, ruj și pudră din belșug, dar lenjeria era cam murdară. Îl odihnea pălăvrăgeala ei fără rost, dar ar fi fost mai bine să meargă astă-seară liniștit, în tovărășia alteia. Poate că Mary-Ann, acea desăvîrșită femeie de lume? Încercă să-și imagineze ce-o fi făcînd ea oare în seara asta, dar fanteziei îi lipseau atît aripile, cît și puterea, și deodată își dădu seama că imaginea ei devenise foarte, foarte neclară. Poate ar fi trebuit să fie Kerstin — care pedalase atît de tăcută, ieri, alături de el. Tăcerea ei fusese totuși plăcută, caldă și plină. Ar fi vrut acum s-o regăsească.

Sau poate ar fi vrut să întovărășească pe altcineva, într-o asemenea noapte primăvăratică, de vis, pe cineva nemaiîntîlnit? Nu știa. Dar uite că în clipa asta Sylvia era cea care mergea alături de el și era veselă că un student o conducea acasă. Ajunși la ea, stătură cîteva ceasuri de vorbă. Urmele pașilor li se imprimară în locul acela.

Sigrid se arătă neîncrezătoare cînd Göran îi spuse că are de gînd să viziteze parohia, dar cînd văzu că se ține de cuvînt, îi păru bine. Și ea obișnuia să meargă pe acolo, dar de data asta nu avusese timp.

Așa că seara de miercuri îl găsi pe Göran stînd pe un scaun cafeniu și tare în austera sală de

mese a parohiei. Privea împrejur. Îmbrăcat în bluză sport şi pantaloni de culoare deschisă, era cel mai puţin ţeapăn dintre toţi. Privirea îi alerga de colo-colo, ageră. Chiar plictiseala dădea serii un anumit preţ. De-a lungul zidurilor stăteau cei ce urmau să fie confirmaţi, fetele la stînga, băieţii la dreapta, toţi emoţionaţi şi îmbrăcaţi în negru, cu mănuşi, batistă şi cartea de psalmi în mînă, ca şi cum s-ar fi aflat în biserică. Unele chipuri nu erau altceva decît nişte chipuri ; le lipsea orice urmă de expresie sau semn de gîndire independentă. Peste trăsăturile şterse stătea scris cu majuscule imense : „Deşertul vîrstei necoapte". Dar erau şi alte chipuri, mîndre, conştiente, cu ochi vioi şi guri răzvrătite. Feţele lor spuneau : „Nu ne mai întoarcem !"

Restul asociaţiei „Tineretul Crucii" era o mînă de fete fără logodnici, uscate, ofilite, cu buze strînse şi ochi mici. Sigrid, trasă în mai multe exemplare. Erau şi cîteva adolescente frumoase, dornice de dans şi pline de viaţă. O poftă lacomă de viaţă strălucea în trupurile lor zvelte. Veniseră numai ca să nu rămînă seara acasă. Göran dansase la hambar cu cîteva din ele şi acum recunoscîndu-se, se salutară, dînd din cap.

Lîngă uşă, Kerstin şi Fanny stăteau în tovărăşia lui Bengt. Cea mai vîrstnică dintre toţi era sora pastorului, cochetă, fină, cu părul alb. Avea în ea ceva foarte fantezist, în ciuda rochiei negre de lînă şi a cocului strîns la ceafă. Mai era acolo o învăţătoare în vîrstă cu faţa ca pergamentul, zbîrcită şi cu dinţi ca de cal, negri şi falşi.

„Tineretul Crucii" !

Da, într-adevăr, arătau de parcă ar fi purtat mereu crucea !

Curînd apăru și pastorul și salută — era înalt, grav, îmbrăcat în negru. Fetele, care pînă atunci coseau, se opriră nemaiîndrăznind să se miște, ca să nu foșnească pînza. Băieții aflați la prima comuniune nu se mai scărpinau după gulerele tari, în schimb se întorceau pe ascuns să-și treacă mîna peste părul tuns scurt, din care ici-colo le atîrnau șuvițe peste urechile roșii și clăpăuge.

Cîntară un psalm, acompaniați la pian, apoi scoaseră *Bibliile* cu o grabă nervoasă. Pastorul își ridică grijuliu poalele hainei și se așeză, la fel de atent. Își deschise cartea la semnul pus. Le vorbi proaspeților confirmați și îi rugă să se simtă bineveniți în rîndurile adulților, apoi urmă programul. Citiră pe rînd cîteva versete din *Biblie*, la indicațiile pastorului. Göran asculta plin de curiozitate și înceul cu încetul avu senzația că trăiește ceva ca din a patra poruncă : Cinstește pe tatăl și pe mama ta...

...Să se supună domniilor și stăpînirilor...

Slugile să se supună stăpînilor lor...

Citeau, cîntau, iar citeau, unii bine, alții aproape silabisind cuvintele mai lungi, iar cei mai mulți enervant de încet. Göran se plictisi repede de ascultat. Începu să se uite împrejur și se amuză văzîndu-i cît de nerăbdători trăgeau cu ochiul la masa așternută pentru cafea — și întinsă, ca un mort, în mijlocul încăperii.

Apoi încercă să prindă privirea lui Kerstin și, într-un tîrziu, reuși, dar ea își lăsă imediat ochii în jos, neașteptat de brusc.

Cîntară un nou cîntec, la fel de jalnic, apoi apărură două fete, în veşminte de bucătărese, aducînd zahăr, cafea şi frişcă, şi umplură ceştile.

> In numele Domnului, la masă ne aşezăm,
> Binecuvîntează Doamne hrana pe care ne-o dai...

cîntară, cu mîinile împreunate, cu capul lăsat în piept, apoi urmă distribuirea cafelei, treabă ce se făcea după un anumit tipic. Göran stătu deoparte, ca să nu facă vreo greşeală. Pastorul se îndreptă primul spre masă şi se servi cu cafea şi zahăr — ah, ah, fără frişcă ! — apoi veni rîndul învăţătoarei. O urmară tinerele femei din asociaţia religioasă, băţoase, mergînd repede şi cu paşi mici. După aceea se ridică Bengt şi îi făcu lui Göran un semn, să-l urmeze. Veneau apoi fetele care tocmai primiseră prima comuniune. La urmă se apropiară băieţii să-şi ia ceştile şi farfuriile, speriaţi de moarte să nu-şi verse cafeaua sau să nu le cadă prăjiturile. După ce se perindară toţi, rămase o singură bucăţică de zahăr în zaharniţă. Nu rămăsese nimic altceva în farfurii. Atît de precis fusese socotit totul !

Pînă la urmă Göran se pomeni la o masă mică, alături de pastor, de sora lui, de Bengt şi de Fanny şi de bătrîna învăţătoare, care se uita la el surprinzător de bănuitoare. Pastorul conducea discuţia şi i se adresa lui Göran cu „domnule Stendahl“, deşi celorlalţi le spunea pe numele mic.

— Au început lucrările la căminul vostru, Bengt ?

— Da, domnule pastor, fundaţia e gata în curînd.

— Nu m-aş fi aşteptat să sprijini un asemenea lucru. Consideri că este bine, într-adevăr ?

— Nu văd de ce n-ar fi bine...

Răspunsul veni pe un ton moderat, dar ferm.

— Bengt, mă dezamăgeşti, mă aşteptam la altceva de la tine. În asemenea vremuri trebuie să te ţii dîrz şi să nu te iei după toate pretenţiile gloatei !

— Domnule pastor, mi se pare că îi judecaţi prea categoric ; „gloată" e un cuvînt aspru.

— Judec după impresia pe care o am. Tineretul de astăzi, cu mici excepţii, e stricat, iar excepţiile nu se găsesc în asociaţiile atee.

— Scuzaţi-mă, domnule pastor, că vă spun. Dumneavoastră vedeţi totul dinafară !

— Toate asociaţiile uită de cele veşnice !

— Nu, domnule pastor, noi vrem ca „biserica să se afle în continuare în mijlocul satului". Noi considerăm că cele pămînteşti şi cele eterne trebuie să meargă mînă-n mînă.

— Dragul meu Bengt, nu poţi fi slugă la doi stăpîni ! Eşti de părere că tot ce se face în organizaţiile voastre este just ? Toate aceste manifestări sportive şi profanatoare, cîntece şi dansuri lascive, şi tot acest desfrîu ? Tot ceea ce tu sprijini prin poziţia ta.

Ceilalţi se uitau fix la ceştile lor, obrajii lui Fanny se cololorară. Bengt era şi el roşu cînd răspunse :

— Probabil că ne-aţi confundat cu Asociaţia Sportivă. Noi nu avem nici un sport în programul nostru, nu dansăm şi nu ţinem întruniri duminica. De altfel cred în puterea exemplului pozitiv pe care încerc să-l dau, ca preşedinte al Asociaţiei

Tineretului. Noi ne considerăm propagatori ai culturii în ţinut şi vrem să putem ţine fruntea sus.

— Cultură! izbucni pastorul. Cultură pentru popor, pseudocultură. Poate cresc cartofii mai frumoşi dacă ţăranul ştie să rezolve ecuaţii sau să dea mai bine din gură la întruniri? În ziua de azi ţăranii se ocupă mai mult de creier decît de suflete şi rezultatele se văd.

Fanny se uita neliniştită cînd la unul, cînd la celălalt, şi din cînd în cînd îi făcea lui Bengt semn cu cotul.

— Bengt, tu te străduieşti să realizezi lucruri pozitive pentru asociaţie, dar dacă ele nu-s esenţiale, oare nu devin negative chiar prin asta? Acordaţi burse elevilor şcolii populare superioare! Daţi subvenţii bibliotecii comunale! Aţi votat pentru construcţia clădirii! Jucaţi teatru şi aşa-zisele dansuri populare!

— Dar, domnule pastor...

— Trebuie să-ţi spun că eşti de-o îndărătnicie îngrozitoare!

Bengt se înverşună şi mai mult.

— Nu vreau să vă ofensez, domnule pastor, dar prefer să spun ceea ce gîndesc. Se prea poate ca ideile mele să fie greşite, în anumite privinţe...

Pastorul se aplecă înainte confidenţial şi puse o mînă pe umărul lui Bengt:

— Dragă Bengt, cu siguranţă că-ţi vei clarifica ideile. Ştii ce-aş vrea să-ţi propun? Să întorci spatele organizaţiei, da, da. Locul tău este printre noi, cei adulţi.

— Da, poate, domnule pastor...

Pastorul zîmbi, se întoarse către domnişoara Alexandersson şi-i spuse ceva despre şcoala ei.

Chipul palid de madonă a lui Fanny se liniştise — furtuna trecuse pe alături. Bengt stătea tăcut şi gînditor. Lama cea mai ascuţită şi voinţa cea mai fermă cîştigaseră duelul.

Göran reflectă :

„În locul lui aş fi avut eu ultimul cuvînt, pentru că eu nu am povara lui de prejudecăţi ereditare. Dar pastorul e periculos."

Sora pastorului privea cercetător la tinerii care stăteau împrejur, drepţi şi ţepeni.

— Pare-se că s-a terminat cafeaua, şopti ea.

Pastorul se întoarse atunci spre Göran şi spuse :

— Am auzit că ştii să cînţi, domnule Stendahl.

— A, nu cine ştie ce...

— Modestia e încîntătoare, zîmbi pastorul. Ţi-ar face plăcere să cînţi ceva ? Am partiturile în bibliotecă. Te-aş ruga să mă urmezi. Dar mai întîi să mulţumim pentru masă...

Ah, ce plăcere să te poţi ridica de pe scaunul chinuitor şi să-ţi mişti picioarele. În bibliotecă rămase mut de uimire. Dumnezeule, ce de cărţi ! În timp ce pastorul căuta într-o ladă, Göran parcurse cu privirea titlurile cele mai apropiate : Eklund, Giertz. În raftul de lîngă uşă, aurite de soarele vechi, care apunea, se aflau volume în legături vechi, din piele şi pergament.

Cărţi, cărţi... Toate comorile omenirii înmănuncheate pe hîrtia tipărită...

Descrierea vieţii predicatorului ţigan Gipsy Smith... biblia cea mare a lui Fjellstedts, Arosenius, Tomas din Kempis.. Călătoria lui Bunyan Kris-

ten, *Divina Comedie* a lui Dante, *Iliada, Odiseea,* Socrate, Platon — în original, bineînțeles... Virgiliu... Schiller, Goethe, Nietzsche, Kant, Freud... Și poezie! Lirică chinezească antică... La Wirsen — da, la asta te puteai aștepta — dar Fröding! Și Karin Boye, Ferlin, Lundkvist! Pînă și romane! Literatura universală era reprezentată aici pînă la ultimele noutăți — americani duri și poeți suedezi din anii patruzeci.

Cînd se întoarse văzu că pastorul se uita la el și zîmbea.

— După cum văd, te interesează literatura, domnule Stendhal. Sînt secțiuni transversale prin tot ce s-a scris în lume.

Göran tăcea. Omul în negru, cu părul alb, era un uriaș; biblioteca îi dădea dimensiuni gigantice. Oricum, interesul lui pentru toate expresiile literare din lume îi impunea respect.

Cînd se întoarseră în sală parcă trecu o suflare înghețată peste niște flori frumoase și diafane. Zîmbetul de pe buzele fetelor se stinse, cuvintele se întrerupseră la jumătate, ochii isteți ai tinerilor deveniră ficși ca ai morților. Acele, care se odihniseră o vreme, începură iar să alunece prin pînză, între degetele trandafirii. Göran privi pieziș spre pastor. Acesta stătea nepăsător, buza de sus prelungă, subțire, gura mare, bărbia, ochii, totul era rigid, împietrit.

Göran se așeză la pian. Simți în degete niște furnicături fierbinți, înțepătoare, de îndată ce atinse clapele, dar se stăpîni.

Numai o zi, o clipă fărîmată...

Simţea că e stăpîn pe vocea sa şi că avea suflu bun. Ceilalţi ascultau atenţi, dar era cineva a cărui atenţie nu reuşise s-o capteze — Kerstin. Ea privea în podea. Şi-o fi amintit oare că ea cîntase acest cîntec atunci cînd o văzuse prima oară ? Atunci cînd el ciupea corzile ghitarei şi credea că ea are cincisprezece ani ? Poate era supărată şi voia să uite ? Sau de ce oare ?

Îi făcea însă atîta plăcere să cînte la pian şi din gură încît uită norul cel negru. Cîteva măsuri şi gata, apoi se va întoarce să culeagă aplauzele.

Aplauzele ? Dar aici nu aplauda nimeni. Ba da, o singură persoană. O fetişcană cu dinţi albi şi ochi scînteietori începu să bată din palme, dar ceilalţi o priviră speriaţi şi traseră cu coada ochiului la pastor. Păcătoasa arăta de parc-ar fi vrut să intre în pămînt de ruşine.

Cînd Göran simţi că e momentul să încheie, se întrebă ce s-ar potrivi pentru ultima bucată ; „Stătea o bătrînică în piaţa Kornhamm Killivillivipp bum-bum ?"

Nu, nu aici şi acum. Bunul lui simţ îl salvă.

Cîntă însă :

> Cînd frumuseţea intra în sat prevederea veghea,
> plini erau de spini şi de fiere,
> cu o mie de arme au tras după ea,
> de prea multa lor prevedere [1].

Rămaseră toţi cu gura căscată, apoi unul după altul pufniră în rîs. Înţeleseră cu toţii — chiar şi fetele nelogodite, chiar şi învăţătoarea, deşi părea atît de indignată. Ochii pastorului fulgerau.

---

[1] Cunoscută poezie de *Nils Ferlin* (1898—1961).

Nici n-apucă Göran să termine de cîntat, că pastorul începu să caute în *Biblie* un citat potrivit, în timp ce domnișoara Alexandersson șoptea :

— A spus el familiei Johannes din Tvet că...

— E tîrziu, rosti pastorul, e timpul să ne gîndim la încheiere...

Citi cîteva versete :

„Păziți-vă de prorocii mincinoși ce vin la voi în haine de oaie, iar înăuntru sînt lupi răpitori"...

Puse apoi cartea jos, își plimbă privirea peste auditoriu, țintuindu-i cu ochii la zid înainte de a-și începe cuvîntarea. Cei ce urmau să fie confirmați stăteau cu privirile ațintite asupra pastorului, încercînd să-și ascundă durerea ce-o resimțeau din pricina scaunelor groaznic de incomode.

— Există nenumărate lucruri pe lume care ispitesc tineretul. Desfrîul strălucește în lumini de neon, anunțuri și afișe multicolore. Film, teatru, dans, radio și literatură — totul e opera diavolului, cu care el vrea să-i ducă pe oameni la pierzanie. Poroci mincinoși care vă ispitesc la fiecare pas...

...Se vorbește despre progresul culturii ! Cultura se îndreaptă spre realizări tot mai satanice. Asta înseamnă că omenirea e-n decădere. Nici provincia nu e cruțată — mașini, autobuze și biciclete rulează atît de ușor pe șosele netede — e atît de simplu să călătorești. Iar dacă nu călătorești, îți vin prorocii mincinoși acasă, în comună, la ușă, în casă chiar. Pentru voi tinerii, care cunoașteți atît de puțin lumea, e nespus de greu să deosebiți binele de rău. De aceea vă rog : feriți-vă cu grijă de tot ce e nou și neîncercat. Nu părăsiți

cele vechi, care au fost date părinţilor şi strămoşilor voştri...

...Viaţa vă este deschisă acum, aşa credeţi voi. Sînteţi într-adevăr liberi, toate posibilităţile trebuie încercate. Vreţi să trăiţi — dar aveţi grijă să nu vă pierdeţi sufletele! Feriţi-vă de drumuri primejdioase, de vorbe urîte, de oameni răi. Feriţi-vă de dans şi de căminul acela care, zice-se, se construieşte în scopuri frumoase, dar care va servi doar la hulirea Domnului. Gîndiţi-vă că binele se odihneşte noaptea — doar puterile răului umblă în întuneric şi caută pradă...

Göran asculta şi zîmbea gîndindu-se încotro bate pastorul. Îi admira retorica şi se uita împrejur să vadă cum reacţionează ceilalţi. „Neprihănitele" arătau entuziasmate, o parte din confirmanzi păreau nepăsători, dar cei mai mulţi erau speriaţi. Fetişcanele trăgeau cu ochiul la pendulă, grăbite să plece. Ele nu ascultaseră de loc.

Ultimul îndemn pe care-l primiră suna astfel:

— Mergeţi pe cel mai scurt drum acasă şi nu lăsaţi frumuseţea serii să vă atragă pe cărări lăturalnice.Poate că tinerii confimanzi vor să mai stea cîteva minute? Am cîteva cuvinte să vă spun...

Cînd tineretul ieşi din curte, atmosfera apăsătoare se risipi. Aerul proaspăt punea sîngele în mişcare, nu mai erau ţepeni, nu mai aveau mişcări greoaie. Numai rîsete, pometţi şi ochi sclipitori. Fetele valsau între parohie şi biserică, prundişul sărea sub paşii celor ce primiseră comuniunea şi rochiile lungi, negre, se înfoiau. Fetele bătrîne se îndepărtară repede, să nu vadă cum fetişcanele se retrăgeau, cu băieţii lor, în

curtea grajdului şi cum, după următoarea cotitură, cele ce de-abia fuseseră confirmate se opreau să-i aştepte pe colegii reţinuţi de pastor.

Bengt şi Fanny se despărţiră la capătul curţii.

— La revedere !

Apoi Göran le conduse pe surori. Ah, Kerstin asta ! Nu-i aruncase nici măcar o privire cînd o salutase. Simţea o dorinţă nestăvilită să ştie ce-i cu ea.

Göran îşi mobiliză tot talentul de a lega o conversaţie, dar nu-i fu de nici un folos. Fanny răspundea monosilabic, iar Kerstin nu sufla o vorbă. O singură dată se uită la el cu ochi mari, strălucitori şi negri. Privirea ei îl uimi şi-l făcu să tresară. Supărare, durere, furie — ce exprima ?

Trecea zi după zi, săptămînă după săptămînă. Cîmpul devenea tot mai verde şi se deschideau din ce în ce mai multe flori. Sosise vremea aceea minunată cînd secara de toamnă creşte cu cinci degete pe zi şi spicele firave strălucesc roşii în asfinţitul soarelui. Cîmpia nu mai era golaşă, livezile se scăldau în verdeaţă. Pomii fructiferi nu-şi mai ningeau petalele pe alei şi pe tufişurile dese de păducel, în schimb străluceau ciorchini de flori mari, albe, de sorb. Seara, porumbelul sălbatic îşi striga melancolia şi în aerul calm plutea mireasma delicată a liliacului.

Singurul cuvînt prin care Göran era în stare să exprime toate acestea — aer, cer, lumină, pămînt, flori şi toate miresmele — era : extraordinar. Un cuvînt ce nu destrăma nici o taină, ci doar o

îmbrățișa — dar nu găsea alt cuvînt. Iubitor al naturii nu fusese niciodată, dar devenise acum. Această natură și acest colț de țară, cu locuitorii lui atît de mîndri față de străini, acest ținut uitat, cu nopțile și zilele lui luminoase — nu mai dorea să le părăsească. Aici voia să rămînă și să afle tainele existenței, dacă-i va fi dat vreodată să le poată afla. Nu voia să rămînă un străin, ci să devină unul de-ai lor, să fie întîmpinat ca un prieten bun și respectat, nu cu armurile de gheață ale tăcerii. Făcu totul ca să se apropie de ei, renunță să mai poarte șapcă albă, se strădui să vorbească în felul lor. Plăti taxa la Asociația Tineretului și primi carnet de membru. Într-o joi, pe cînd se afla sus, pe pajiște, și asistă la antrenamentul de fotbal, se înscrise și în Asociația Sportivă.

Avea impresia că s-a dat deoparte o perdea sau că s-a ridicat ceața ; putea să vadă tot mai departe și mai clar, de fiece dată cînd se întîlnea cu ei. Fețele lor nu mai erau la fel, căpătau trăsături distincte și expresie ; prindeau viață. Învăță ierarhia din cadrul asociațiilor, granițele selecției naturale. Cîțiva, puțini, munceau, ceilalți îi urmau doar din inerție și erau tolerați, atîta timp cît își plăteau taxele. Cei energici se făceau remarcați, pe aceștia Göran îi cunoscu mai bine și se învîrtea în cercul lor.

Chiar în apropierea terenului de sport, sus pe deal, lîngă Ekdal se afla șantierul căminului, a cărui fundație tocmai o turnau. Membrii Asociației Sportive și ai Tineretului munceau ca zidari — conștienți că fiecare zi de muncă voluntară avea să micșoreze cheltuielile, dar parcă erau

obosiți. Entuziasmul se destrămase o dată cu prima picătură de sudoare apărută. Tot mai mulți se dădeau la fund, cînd le venea rîndul să lucreze; unul trebuia să plece la oraș, altul la moară, alții numeau pe cîte-un cunoscut care ar fi putut lucra în locul lor, ziceau ei.

În acea seară de joi, președintele Asociației Sportive, un tînăr scund și brunet, îmbrăcat în trening, alerga de colo-colo, încercînd să recruteze oameni, dar, cu cît trecea timpul, se întuneca la față.

— Întreabă-l pe ăla, spuse cineva ironic și arătă înspre Göran.

— Eh, răspunse Hilding, nu cred că merită osteneala, e prea delicat...

Nu, nu e delicat, se gîndi Göran și le-o va demonstra. Va lucra ca oricare dintre ei. Găsi un moment prielnic pentru a se apropia de Hilding și îl întrebă în treacăt:

— Lista de oameni, pe mîine, e completă?

— Nu, nici pe departe!

— Atunci trece-mă și pe mine, dacă ești bun.

A doua zi, la ora șapte, Göran fu pus să toarne pietriș în gura lacomă, rotitoare, a betonierei. Mașina huruia, copiii care transportau mortarul împingeau de zor la roabe și după două ore i se păru că timpul stă pe loc. Soarele dogorea, nu se simțea nici o adiere de vînt și mîinile lui nedeprinse cu lopata îl dureau. Dar celorlalți nici că le păsa! Lucrau ca și cum n-ar fi depus nici un efort, își ștergeau din cînd în cînd sudoarea de pe

față, povesteau diverse întîmplări, rîdeau și se vedea că nu sînt istoviți.

Înverșunarea lui Göran împotriva celor care refuzaseră chemarea la muncă începu să scadă. Dar avea totodată destul sînge de țăran în el ca să strîngă din dinți și să reziste.

— Cum merge ? îl întrebau ceilalți.

— Bine, răspundea el și i se părea că se înalță în ochii lor.

Spre seară îl întrebară :

— Pînă mîine la prînz ai să tot dormi, nu-i așa, studentule ?

Vineri seara îi telefonă Eskel Johansson și-l întrebă dacă ar vrea să vină sîmbătă cu ghitara, să cînte la întrunirea asociației, care avea să se țină în hambarul lui Johansson. Göran fu încîntat, nu atît pentru că va cînta, cît pentru faptul că l-au rugat să vină — asta însemna încă un pas mai aproape de ei — așa că mulțumi și răspunse, bineînțeles, da.

Sîmbătă seara stătea pe podeaua plină de praf a hambarului și cînta cu toată priceperea de care era în stare. Rareori îi răsunase ghitara atît de plăcut ca acum și cu cît entuziasm aplaudau tinerii ! Fluierau și țipau, băteau tactul și cerură într-una alte și alte melodii. Îl acompanie apoi cu cîntece pe conducătorul de jocuri, afară, pe pajiștea înverzită. Tot mai mulți îi zîmbeau și-i spuneau că ar fi vrut să știe să cînte ca el, dar cea de la care ar fi dorit el în mod deosebit să primească laude tăcea cu încăpățînare. Fata făcu o piruetă în fața lui cu părul fluturînd

în jurul capului ei mic, rotund, dar mişcările îi erau lipsite de vioiciunea obişnuită. Era bozumflată şi nu-şi ridica de loc pleoapele.

— De ce nu cînţi astă-seară ?

— Obosită..., răspunse ea.

Figurile de dans îi îndepărtară unul de altul, dar la turul următor ajunseră iar împreună. Se uită la trupul ei strîns într-o rochie lungă şi se gîndea ce plăcut ar fi s-o poată ţine de mijloc. Ea însă nu părea dispusă să îngăduie asta oricui.

— Toţi îmi fac complimente astă-seară, numai tu nu sufli o vorbă !

— De unde să mă pricep eu cum cînţi ? !

Glasul era nepăsător, ochii nu-i putea vedea. Deodată, fără să vrea se gîndi că ea seamănă cu buchetul ofilit de lăcrămioare pe care-l purta pe umăr.

— Göran, aş putea sta puţin de vorbă cu tine ? se auzi lîngă el un glas.

Era Klas Wiberg, conducătorul teatrului, cel cu privirea pătrunzătoare şi părul lung.

Se îndepărtară încet pe drum şi se amestecară printre ceilalţi, care n-aveau chef să ţopăie în iarba verde.

— Spuneai o dată că ai mai jucat teatru — n-ai vrea să primeşti un rol în piesa pe care o montez ? Te previn dinainte — nu e teatru — piesa e ceva siropos, pestriţ şi fad. Ne trebuie o piesă cu care să atragem lumea, la sărbătorile de vară. De asta avem nevoie de o piesă uşoară, care să meargă la inima marelui public. Oamenii răi sînt negri ca noaptea, iar pe spatele celor buni bat aripi de

înger. M-am gîndit să te rog să joci tu rolul tînărului erou îndrăgostit, frumos și puternic, bogat și deștept. Ei, ce zici ?

— Nu e sigur că voi sta aici atîta timp, dar o să mă gîndesc la propunere. Îmi pare bine, în orice caz, că mi-ai făcut-o. Cine e eroina ?

— Sylvia, în lipsă de altcineva mai bun. Actorie nu i se poate cere acestei vițelușe, dar își învață textul perfect și nu are trac cînd iese pe scenă.

La întoarcere se ținu după Kerstin. Își spunea în sinea sa că procedează ca un puști — era sub demnitatea lui s-o spioneze așa, nu-l privea de cine voia țărăncuța să fie întovărășită. Mai ales că erau atîția care îi făceau ochi dulci. Trei-patru tineri roiau în jurul ei și nu se putea spune că ea avea limba legată. Îi urmă pînă la pod și acolo se opri să vadă cum se desfășoară lucrurile.

— Lasă-ne să te conducem mai departe, se milogiră cîțiva cu vocea în schimbare.

— Nu, nu se poate, protestă vocea ei moale.

Se auzi un glas răgușit, aspru — același care strigase „șapcă albă" în noaptea aceea cînd aruncaseră pietre aici, pe pod.

— Cărați-vă, puștilor.

— De ce ?

— Nu-mi place să-și bage altul nasul — ați înțeles ? Ștergeți-o de-aici !

Tinerii plecară în timp ce băiatul cu voce răgușită și Kerstin dispărură apucînd pe drumul ei. Cine putea fi ? Argat la logodnicul surorii ei ? Era limpede că se mai întîlniseră și că se cunoșteau bine.

Duminică erau invitați să ia cafeaua la vecini. Göran hotărîse la început să nu se ducă. Apoi se răzgîndi. Ce importanță avea Kerstin? I-ar fi interesat să vadă cum locuiește.

Fanny cea slabă, mîndră și stăpînă pe sine, ca de obicei, îi întîmpină în verandă. Apoi veniră și ceilalți să-i salute: Bernt Larsson și Ellen, soția, Anna, una din mătușile lui Kerstin, cu fața rotundă și ochi blînzi. Pentru că n-avea dinți, era suptă la față și părea mai bătrînă decît în realitate. Beata, cea mai vîrstnică, se și așezase în jilțul ei din salon și primea oaspeții, ca o cloșcă bătrînă, cu cîrja rezemată de brațul jilțului.

Se așezară și începură să vorbească despre vreme și vecini. Ca să-și omoare timpul, Göran se uita la portretele rudelor — moși încruntați și babe acre — atîrnate de-a lungul pereților. Vorbea Anna, vocea ei moale măcina necontenit și Beata pîndea tot timpul momentul să strecoare și ea cîteva cuvinte. Cînd în sfîrșit prinse ocazia, porni ca un cal de curse decis să cîștige. Cuvintele se năpusteau întocmai cum se așteptase Göran.

— Da, da, biata de mine, nu mi-a mers bine de loc... Vai și-amar... M-au durut picioarele toată noaptea, o clipă n-am putut să ațipesc...

„O șterg", se gîndi Göran, dar nu îndrăzni, de frică să nu spargă sau să nu răstoarne ceva din toate acele nimicuri care se înghesuiau pe mese și polițe în această cameră supraîncărcată și înăbușitoare. Așa că fu nevoit să asculte văicărelile care ieșeau din gura cea știrbă.

— Da, Dumnezeu își pune credincioșii la încercare..., se mai auzi vocea Beatei, dar Anna socotise că venise vremea să mai vorbească și ea, așa că bolnava, pentru moment, nu mai putu scoate o vorbă.

— Kerstin, vino să dai bună-ziua oaspeților !

Apăruse Kerstin. Era fermecătoare și gingașă cu șorțul ei, cu panglica ei albă pe cap, cu obrajii înroșiți de dogoarea bucătăriei. Lui Göran i se păru că tresărise cînd l-a văzut.

— Salută politicos, fetițo, spuse mătușa Anna.

Și Kerstin salută politicos, făcînd mici reverențe timide dar agile. Cînd ajunse în dreptul lui Göran, acesta îi făcu cu ochiul ca să-i arate că se consideră un complice. Dumnezeule ! Ce frumos s-a înroșit făptura asta mică ! Și ce plăcut mirosea a cafea !

— Fanny, e timpul să așterni masa ! remarcă Anna.

— Da, mătușă, spuse Fanny. Aduse tacîmurile și puse masa repede și în tăcere.

— Kerstin poate servi cafeaua — nu uita să torni așa cum te-am învățat.

Göran se întoarse spre Larsson și cu un ton exagerat de grav întrebă cum se face că, deși pe el îl chema Bernt, ferma lui se numea totuși „Frederekeˮ.

Larsson deschise gura.

— Da, să vezi...

Anna i-o luă însă înainte :

— Pentru că părintele nost' se numea Frederek și era o cruce de bărbat, așa că ferma tot cu numele dumnealui a rămas...

Ei da, prăjitura era bună, şi unde mai pui că din acelaşi aluat gazda făcuse patru feluri. Kerstin putu să se aşeze şi ea la masă, unde, pentru mai multă siguranţă, îi oprise chiar mătuşa Anna două prăjituri.

Mătuşa Anna fusese la biserică şi acum povestea predica pastorului. Comunică cu ochi triumfători că acesta îşi consacrase, ca de obicei, jumătate din timp căminului comunal.

— A spus că treaba asta e blestemată şi că se vor întîmpla acolo o mulţime de nenorociri...

Göran deschise gura, dar unchiul îl călcă pe picior. După cafea, Göran se scuză că-i e sete şi se duse în bucătărie.

— Kerstin, poţi să-mi dai puţină apă ?

Fără să-şi scoată mîinile din chiuveta cu vase şi fără să se întoarcă, fata răspunse :

— Căldarea-i acolo, pe bancă.

O căldare cu smalţul sărit, o căniţă de metal cu o floare mare de rugină la fund — dar închise ochii şi trase o sorbitură.

— Mulţumesc mult...

Spatele zvelt, peste care se încrucişau benzile şorţului şi funda din păr, nu schiţă nici o mişcare mai neaşteptată, iar spălătorul, mînuit energic, împroşca de zor apa.

Ce naiba să-i mai spună ?

Neobişnuit să stea fără rost, Göran se uită împrejur, căutînd un pretext de discuţie. Ferestre mici şi joase, pereţi mohorîţi, tavanul aproape negru şi cîteva fîşii de preşuri jerpelite, aşternute pe podeaua plină de noduri.

— E foarte veche casa asta, nu ?

— Da.

Pe polița de deasupra sobei de gătit zări o cutie cu chibrituri, între două inele roșii, de cupru.

— Mi s-au terminat chibriturile — pot să șterpelesc cîteva ?

— Da, dar nu fuma aici.

Nimic de făcut.

Se pregătea să se apropie de ea, s-o apuce de umeri, s-o întoarcă spre el, s-o tragă de nas, de păr, să facă orice numai să-i alunge îmbufnarea cu o glumă, s-o întrebe ce are cu el, dar chiar atunci apăru mătușa Anna în ușă, adusă de spate și cu ochii mijiți.

— I-ai oferit, sper, un pahar domnului Stendahl ? întrebă blajin.

— Mulțumesc, m-am descurcat eu, cu cănița... îmi place să iau obiceiurile locului unde mă aflu, spuse Göran prietenos.

Apoi nu mai avu bineînțeles nici un alt prilej s-o întîlnească singură în acea seară.

În drum spre casă, putu în sfîrșit să dea drumul la tot ce-i stătea pe limbă încă de cînd se servise cafeaua.

— O fi spus chiar pastorul că pedeapsa celui de sus se va abate asupra căminului tinerilor, sau o fi născocirea bătrînei ?

— N-are atîta fantezie. Expresia e, sigur, a pastorului.

Göran înjură lovind cu o nuia de răchită cîteva păpădii întîlnite în cale. Măciuliile cu semințe se împrăștiară într-o ploaie de mici parașute pe care le luă vîntul.

— Omul ăsta e nebun ? Doar în evul mediu se practicau astfel de îndemnuri la superstiție. Și oamenii iau de bune balivernele lui !

Unchiul dădu din umeri.

— Fiecare crede ce vrea... Şi cum Sigrid o luase înainte, unchiul putu să vorbească în voie: Unii ascultă şi cred, alţii ascultă şi li se urcă sîngele la cap de furie. Cei mai mulţi nu ascultă de loc şi Dumnezeu ştie dacă nu e cel mai înţelept lucru.

— Eşti ateu?

După ce cîntări expresia şi o înţelese, unchiul ridică din umeri.

— Cum ar putea fi ateu un ţăran? S-ar putea oare să nu-şi frămînte mintea de ce într-un an e recoltă bună şi în alt an proastă, de ce e ploaie sau soare, şi altele ca astea? Ştiinţa nu le poate lămuri pe toate, dar asta nu înseamnă că trebuie să crezi în dumnezeul pastorilor şi al babelor bisericoase...

Göran îi descrise biblioteca pastorului şi amestecul de literatură pe care-l conţinea. Unchiul îi aruncă o scurtă privire.

— Nu m-aş fi aşteptat... Trebuie să recunosc că predicile sale apocaliptice despre vremurile noi capătă o greutate mai mare dacă încearcă să le sprijine pe cunoştinţe. Poate că ar trebui să mă duc să le ascult — sînt mulţi ani de cînd n-am mai fost. Nu poţi să pui prea mult preţ pe unul care a devenit pastor abia la a treia numire şi pe care trebuie să-l suporţi o viaţă întreagă.

— De ce n-a putut să-şi capete titlul în mod normal? Un om cu inteligenţa, cultura şi talentul lui oratoric!

— Se vede că avea prea multe idei şi putea deveni periculos pentru liniştea superiorilor lui. Şi-apoi şi oamenilor de rînd le era teamă de el, de veninul lui.

— Dar se bucură de trecere la unii.

— Da, cine se-aseamănă, se-adună. Toţi care sînt în aceeaşi situaţie — care-şi tînguiesc viaţa ratată.

Săreau de la o idee la alta, vorbiră vrute şi nevrute, despre te miri ce. Intimitatea dintre ei creştea, se adîncea. Pînă la urmă, Göran găsi curajul să-l întrebe :

— De ce nu te-ai recăsătorit ? E atîta vreme de cînd a murit mătuşa.

Urmă o tăcere atît de lungă, încît Göran se temu că a făcut o gafă. Dar, încet-încet răspunsul veni.

— Nu ştiu ce să-ţi răspund... Pur şi simplu nu mi-a trecut prin minte...

Din nou tăcere. Mergeau încet de o parte şi de alta a drumului moale, nebătătorit. Göran — uşor şi drept, învîrtind în aer nuiaua. Unchiul — greoi, în acea poziţie neplăcută la vedere, de om bătrîn, cu mîinile împreunate la spate şi capul aplecat înainte. Arăta deodată îmbătrînit, obosit. Atitudinea lui gînditoare îl molipsi pe Göran, aşa că nuiaua albă, cojită, din mîna lui, încetă în curînd să mai taie aerul.

— Vezi tu, e vorba de lucruri pe care nu le înţelegi. Nu se citesc în cărţi şi nu primeşti note pe ele — vin aşa, cu anii. Trăieşti împreună cu un om, an după an, şi îl cunoşti, atît cît e posibil să cunoşti pe cineva. Într-o zi dispare şi se face împrejur un gol pe care nimeni nu-l poate umple. Mulţi ar umple acest gol, dacă s-ar ivi ocazia — dar nu te poţi decide să mai faci o încercare, pur şi simplu nu-ţi vine. De altminteri nici n-ar fi loc, la noi, pentru o a doua femeie. Sigrid n-a avut niciodată chef să se mute...

Ce puteai să-i răspunzi ?

O lume mai uimitoare ca alta se dezvăluia zi de zi în fața ochilor lui Göran — cel puțin așa i se părea. Începea oare să-l intereseze viața celorlalți, din moment ce i se părea că perdelele cenușii ale vieții cotidiene se dau deoparte ?

La marginea drumului, pe pămîntul unei ferme părăginite, se afla o casă pe care Asociația Tineretului o folosea pentru repetiții și întruniri. Aici aranjaseră amatorii de dans un bal, pentru miercuri. Göran plecase înapoi la oraș, unde o invitase pe Sylvia în Parc, să danseze ce vrea, nu tot veșnicele dansuri populare. Astfel că nu fu martor la cele întîmplate acolo.

În toiul petrecerii, pastorul apăruse afară în drum. Ca un fluture de noapte cînd vede lumină, așa-l atrăgeau dansurile și întîlnirile tineretului. În fața clădirii se foiau cîțiva timizi, care chipurile nu suportau lumina, dar ochii lor căutau mereu înăuntru. Se mai aflau acolo și alții, care se socoteau slobozi ca pasărea și se lăudau că nu vor să participe la bal. Erau prezente și cetele de tineri dinafara comunei, cei puși pe scandal. Stăteau, în drum, de vorbă, fumau și își simțeau sîngele de vikingi zvîcnindu-le puternic. Cînd se apropie mașina, cei mai mulți se dădură deoparte cam fără plăcere, dar tăcuți. Unii însă nu se clintiră din loc.

Să-i fi iritat oare predica de duminică în asemenea hal, sau era pur și simplu un gest de revoltă împotriva autorității ?

— Binevoiți să-mi faceți loc ? Vă rog !

Rebelii rămaseră pe loc, tăcuți ; doar din capătul îndepărtat al cetei se auziră cîteva invective :

— Pastor afurisit !

Cineva aruncă o piatră care sparse parbrizul.

Pastorul deschise portiera și ieși afară. Cum însă în acel moment cineva îi doborî pălăria, sări imediat înapoi și porni motorul. Cînd mașina trecu, tinerii fură nevoiți să-i facă loc dar continuară să arunce pietre în urma ei și să urle. Pe jos rămase o pălărie neagră pe care o atîrnară în vîrful unei prăjini și o purtară cu alai, dînd de cîteva ori ocol casei, înainte de a o arunca înăuntru, pe dușumea.

Sîmbătă seara Asociația Tineretului ținu adunarea sus pe „Pajiște". Nu sosiseră încă destui pentru ca întrunirea să poată începe. Soarele se legăna la apus, în marginea pădurii, și aurea mărăcinii bruni și stîncile cenușii, așternînd pretutindeni o strălucire ireală și dînd chipurilor o transparență trandafirie și caldă. Aici, sus, era încă plină zi, dar jos, în golf, peste ape plutea o ceață alb-albăstruie. O barcă cu pînze, cu vilegiaturiști veniți în „week-end", trase la chei. Dincolo de insule, un remorcher — animal de povară greoi, cenușiu — se tîra spre nord, lăsînd în urma lui o dîră lungă de fum.

— E tare frumos, îi spuse Göran lui Eskil, care ședea lîngă el.

La un capăt al terenului de fotbal se afla masa președintelui, flancată de steagul suedez și drapelul verde al asociației, brodat cu argint. Cînd

sosi Bengt, tocmai înălţau steagurile. Toţi care stăteau culcaţi sau aşezaţi se ridicară cînd se intonă cîntecul care deschidea întrunirea :

Nu cu gesturi şi vorbărie umflată
Iubirea de ţară şi glie se-arată.
Cu-al plugului brăzdar,
Cu îmblăciu-n hambar,
Cu forţa minţii tale luminată.

Patria-i cea plăsmuită de tine,
Prin tine bogată, frumoasă devine.
Tu îi dai viaţă,
Ea se schimbă la faţă,
Dacă tu năzuieşti către bine.

Nu-i rece Suedia, nici tristă, săracă,
E fier în pămînt, cînd zăporul o-neacă.
Lumina nopţii de vară
Coace roşia secară,
Şi freamăt de pini o îmbracă.

Cîntecul naşte simţăminte nobile, se gîndea Göran în timp ce urmărea textul pe aceeaşi carte cu Eskil. Parcă i s-ar fi umflat pieptul ; un fluviu primăvăratic izvorîse din cîntec. Se uită împrejur, la camarazii săi, la gardul alb de scînduri care se înălţa la marginea pădurii şi îi trecu deodată prin minte : ce-ar fi dacă ar rămîne acolo, dacă ar realiza ceva durabil, printre aceşti tineri de vîrsta sa, cu ochi limpezi, care visau şi ei la un viitor mai luminos ?

— Fiţi buni şi aşezaţi-vă cu toţii cît mai aproape, îi pofti o voce cunoscută, de la masa preşedintelui. Pe Eskil îl făcu să zîmbească.

— Bengt e într-o dispoziţie războinică, observă el.

— Săptămîna asta s-au întîmplat anumite lucruri neplăcute, începu Bengt. În legătură cu asta vreau să vorbim despre o problemă dureroasă, înainte de a trece la ordinea de zi. Ca să fiu scurt — sînt profund dezamăgit de comportarea unora din membrii asociaţiei. V-am apărat întotdeauna. Am crezut în voi. M-am încăpăţînat să văd numai părţile voastre bune. Am fost aspru judecat pentru că am gîndit şi am vorbit potrivit convingerilor mele, dar mi-e teamă că acum trebuie să mi le schimb. Ştiţi cu toţii, la fel ca mine, ce miză mare e în joc. Noi trebuie să rămînem uniţi şi să ne comportăm aşezat, cumpănit, ca să ne păstrăm bunul nume. Dar uite că unii dintre membrii asociaţiei nu-şi dau seama ce se petrece în momentul de faţă. Nădăjduiesc că e numai din lipsă de înţelegere. Nu pot să cred că cineva încearcă să facă rău propriei sale asociaţii. N-a fost destul că unii au organizat, acolo, un bal, împotriva voinţei mele, dar mai mult, pastorul a fost atacat pe drum, cînd se întorcea de la un bolnav pe care-l vizitase. Toată parohia e indignată, şi ştiu prea bine ce înseamnă asta — sînt doar răspunzător pentru Asociaţia Tineretului.

— Ceilalţi au provocat, se auzi o voce.

— Asta n-are nici o importanţă. Balul a avut loc în localul Asociaţiei Tineretului. Şi Asociaţia trebuie să-şi asume răspunderea pentru tot ce s-a întîmplat. Cunosc, întîmplător, numele acelor patru membri care au fost acolo de faţă şi au aruncat cu pietre după pastor.

Citi patru nume şi apoi continuă :

— Am încercat să păstrez bunul nume al asociaţiei alegînd cu grijă cererile de înscriere. Asociaţia preţuieşte atît cît preţuiesc şi membrii ei, fiecare în parte. Pe trei dintre aceştia i-aţi votat, deşi eu am fost împotrivă. Acum însă cer ca toţi patru să fie excluşi. După felul cum se comportă, trebuia să facem asta de mult.

Urmă un vacarm general. Mulţi arătau uluiţi.

— Cine-i dă dreptul preşedintelui să excludă pe membri, cînd nici măcar n-au încălcat statutul ?

Drept răspuns, Bengt citi paragrafele despre ordine şi comportare din regulamentul asociaţiei.

— Preşedintele ar trebui să stea mai puţin cu nasul în paragrafe, acum, cînd sarcina lui e să consolideze asociaţia. Cu cît sîntem mai mulţi membri, cu atît avem un fond mai mare.

— De la patru membri aveam douăzeci de coroane pe an — or, reputaţia asociaţiei cred că valorează mai mult de douăzeci de coroane ! replică Bengt si supuse apoi propunerea la vot.

Adunarea rămase tăcută, mută.

— Trebuie excluşi ?

— Da ! strigară cîteva fete.

— Nu ! urlară băieţii. Să rămînă.

Ciocanul preşedintelui rămase în aer. În schimb Bengt se ridică nervos.

— Renunţ la însărcinarea mea — nu vreau să mai fiu conducătorul vostru.

— După mine, nu e de loc înţelept, strigă Eskil în urechea lui Göran.

— Într-un fel, are dreptate.

— Dar ar trebui să procedeze mai abil...

Se stîrni o hărmălaie generală, toţi strigau în acelaşi timp — şi Göran îşi aminti de scena din curtea şcolii, cînd luase prima dată parte la o asemenea întrunire.

— Atenţie ! Tăcere ! se auzi deodată o voce pătrunzătoare.

Se liniştiră pe loc şi se întoarseră către cel ce strigase. Era Klas Wiberg, care stătea mai retras, palid şi ciufulit, ca de obicei.

— Bengt ne-a dat un ultimatum — ori îi excludem pe cei patru, ori pleacă el. Poate că se socoteşte de neînlocuit. Eu cred că ar fi ridicol să nu putem găsi un nou preşedinte, printre cei o sută douăzeci de membri — căci cine slujeşte pe cine ? Noi pe preşedinte, sau preşedintele pe noi ? Şi apoi, ce metodă e asta ? Să arunci vina pe camarazii tăi ca să-ţi scapi propria piele, numai pentru că ei au cutezat să facă ceea ce toţi voiau, dar nimeni nu îndrăznea ! ?

Urmă un val de huiduieli şi aplauze.

— Se putea să nu protesteze Klas ? ! comentă Eskil. Nu mai departe decît ieri era indignat din cauza celor întîmplate şi uite că acum se foloseşte de prilej ca să-i dea un bobîrnac lui Bengt.

— Ca înlocuitor al lui Bengt, îl propun pe vicepreşedintele Eskil Johansson, încheie Klas şi se aşeză.

Eskil fu ales şi se îndreptă spre masă pentru a fi instalat în noul său post. Bengt şi Fanny părăsiră locul în timp ce băieţii de pe margini huiduiau şi fluierau după ei. Bengt însă merse drept şi liniştit şi nu se întoarse nici măcar o dată să privească înapoi.

Mai tîrziu, cînd cercurile de dansatori începură să descrie graţioase figuri pe iarbă, Eskil şi Göran plecară spre şantierul căminului. De acolo, cîntecele şi muzica se auzeau estompat, dar limpede în amurgul vînăt, ceţos. Era plăcut să poţi umbla ; pe Göran îl lăsau nepăsător dansurile populare. Cineva ar fi trebuit să fie acolo, dar lipsea. Nu era acolo nici băiatul cu voce răguşită, cu hainele noi-nouţe dar mototolite, cu ţigările, înjurăturile şi unghiile lui cernite.

Eskil vorbea bineînţeles de alegerea sa :

— O seamă de probleme sînt mult mai simple decît credeam eu, dar unele pot fi totuşi spinoase. De pildă, primirea de noi membri e ceva riscant. Bengt i-a speriat pe mulţi care ar fi meritat să facă parte, dar a şi ţinut piept golanilor, şi ăsta a fost un lucru bun. Mi-au şi venit tot soiul de indivizi şi vor să se înscrie. Am observat că nu mă iau încă în serios. Dar o să vadă ei ! Am să fiu la fel de harnic ca Bengt, dar ceva mai abil ca el. Şi mai puţin speriat de sutane.

Göran interveni.

— Nu era fricos, încerca doar să ajungă la un compromis.

Mergeau aşa, discutînd ; cîteodată se mai şi contraziceau dar, în linii mari, cădeau de acord. Erau de aceeaşi vîrstă şi de aceeaşi înălţime. Din moment ce voiau acelaşi lucru, deosebirile dintre ei se ştergeau, date uitării.

Göran trase aer în piept, arătă cu mîna împrejur şi exclamă cu patos, cu acel entuziasm studenţesc, de început de vară, cînd inima e tînără şi grijile care au tulburat gîndurile au lăsat în urmă numai mici, foarte mici umbre :

— Ce frumos e aici !

Zidurile clădirii începuseră să se înalțe. În ciuda schelelor, stivelor de scînduri și a unui talmeș-balmeș de materiale, puteai să-ți faci de pe acum o idee de mărimea și proporțiile construcției.

— Göran, tu știi că de fapt ție îți datorăm această construcție ?

— Mulțumesc ! Ești primul care o spui.

— Ție să-ți mulțumesc. Ai făcut o treabă bună, în seara aceea, deși bătrînii se cam uitau chiorîș la tine. Mulți te admiră, dar nu pot să ți-o spună, pentru că ești străin.

— Nu țin să fiu străin ! Vreau să fiu de-al vostru !

— Frumos, dar trebuie să ți-o spun verde în față : noi muncim, pe cînd tu ești în vacanță de vară. Aici e deosebirea.

Göran se pregătea să se apere, dar Eskil îi făcu semn să tacă. Ascultară atenți. Dinspre gîrliciul întunecat al pivniței se auzea ceva scrîșnind și scoțînd un sunet metalic, ascuțit. Eskil se repezi jos prin deschizătura ușii. Răsunară strigăte și înjurături. O siluetă apăru în prag și o luă la fugă, acoperindu-și fața cu mîinile.

— Ce mai fugi, nenorocitule ? strigă Eskil în urma lui. Te-am recunoscut.

Göran coborî în pivniță și făcură lumină cu brichetele. Uneltele tîmplarilor zăceau aruncate în toate părțile, cu tăișurile sparte, ciuntite. Eskil înjură amarnic.

— Și aici trebuie să punem paznic de noapte ! O să ascută Hilding mîine sculele. E foarte priceput la asta. Și o să avertizăm tîmplarii ca de-aci înainte să și le țină încuiate.

La întoarcere, întîlniră trei fete care mergeau la braț și care, văzîndu-i, le făcură semn cu mîna.

— Ia te uită la ei ! Nu v-a fost rușine s-o ștergeți așa ?

— Ne-ați dus lipsa, nu ?

— O, grozav, teribil, de necrezut !

Göran și Eskil își făcură loc între ele, fiecare ținînd două fete de braț. Porniră așa spre terenul unde se dansa.

— Dar ce-o să spună ceilalți ?

— Puțin ne pasă !

Erau Elsa, logodnica lui Hilding, Elly Nilsson, cea mai bună prietenă a lui Kerstin, și Sylvia — Göran începuse să le cunoască. Toate trei erau blonde, iar Elly — cea mai drăguță dintre ele. Göran o tachină spunîndu-i domnișoara cioc de vulturaș. Părul alb ca inul îi cădea în valuri pe umeri. Rîdeau și vorbeau toți deodată și cînd ajunseră pe pajiște, Eskil o invită la dans pe Elly, în timp ce Göran o luă pe Elsa. Văzînd că unii își invitau partenera cu un gest și un fluierat, iar alții înclinîndu-se elegant, ca într-un menuet grațios — Göran se înclină și el în fața necunoscutelor și le fluieră pe cele binecunoscute.

După un timp se întoarse. Sylvia stătea tot unde o lăsase, înconjurată de o ceată de puști nesuferiți, plini de coșuri, obraznici sau timizi, cu voci răgușite și pălării prea mari. Sylvia, fata tuturor adolescenților... Ea era prima fată cu care bobocii se încumetau să vorbească. Göran fusese profund plictisit de pălăvrăgeala ei, atunci cînd merseseră împreună la oraș. Astă-seară o evitase. Dar acum înțelegea clar de ce se plictisea ea, de ce jinduia după ceva nou și de ce fusese atît de bucuroasă

că un student binevoise să se intereseze de ea. I se făcu milă de biata fată.

O invită la dans ca s-o ajute să scape de puşti. Mai tîrziu, cînd veni timpul plecării, o conduse acasă, deşi pînă atunci nu se gîndise de loc la aşa ceva. În fond, nu era mai rea decît altele şi seara era prea frumoasă ca să te duci direct acasă şi să te vîri în pat. Pedalau unul lîngă celălalt. Alunecau ca o plută mică în şuvoiul de tineri care cîntau, rîdeau şi se îmbulzeau. Cîţiva băieţi le tot dădeau tîrcoale, aruncau cîte-un cuvînt neobrăzat şi trăgeau de portbagaje ca să-i despartă. Göran nu se simţi în apele lui, dar fata părea bucuroasă de atenţie.

Pînă la urmă drumul deveni liber şi o conduse pînă acasă.

— Astă-seară parcă nu-ţi vine să dormi, spuse ea cînd ajunseră în dreptul gardului.

— Nu, nu-ţi vine...

— N-am putea să ne mai plimbăm puţin ? propuse ea şi cînd o luară pe o potecă, peste cîmp, ea îi strînse braţul şi-l întrebă : Nu-i minunat să te plimbi aşa ?

— Sigur...

De fapt, Göran era teribil de plictisit. Umblaseră mai mult de o oră şi pălăvrăgiseră despre tot soiul de nimicuri. Se lăsa răcoarea zorilor. Roua umedă le trecea prin ghete şi lui începuse să-i fie somn. Ştia cam ce ar fi vrut ea, dar toată fiinţa lui spunea dinainte : nu. Şi aşa era destul de intim cu ea, mai departe n-avea rost să meargă. Nu dădea crezare zvonurilor că ar fi periculos să ai de-a face cu ea — fetele de la ţară erau sănătoase — totuşi, nu voia.

— Of, am obosit de atîta mers ! se văită ea, privind cu coada ochiului spre un loc mai ferit, lîngă un tufan.

— E tîrziu sau mai bine zis prea devreme și tu ești îmbrăcată ușor, răspunse el. N-ar fi cazul să ne întoarcem acasă ?

— Poate, spuse ea, în silă, și se întoarseră.

Cînd ajunseră la gard, bicicleta lui — ia-o de unde nu-i. Pe prundiș se vedeau o mulțime de urme. Fata găsi de îndată dezlegarea :

— A fost cineva aici și a ascuns-o !

Începură să caute, se uitară în șanțuri, în dosul clăilor și tufișurilor. Dură o bucată de vreme pînă ce Sylvia ridică privirea în sus și o descoperi :

— Ia uite acolo ! Pe catargul steagului !

— Cum naiba... izbucni el furios. Alergă, desfăcu sfoara și lăsă bicicleta să alunece atît de brusc în jos, încît stîlpul gemu.

La despărțire, ea îl sărută generos și îl rugă să se întoarcă degrabă. Plecă. Pînă acasă îi trecu supărarea și rîse cînd își aminti de bicicletă și de stîlpul ce scîrțîia sub greutatea ei. Ce noroc că n-a bătut vîntul, să fîlfîie ca un steag !

Abia atunci se trezi în el lacomul Adam — și îi păru rău că lăsase să-i scape un asemenea prilej.

CALEA CEA MAI UŞOARĂ

Era greu de pedalat, dar Göran pătrunsese adînc în pădure. Vîntul nu mai ajungea pînă la el, iar acele de gheaţă nu-l mai înţepau atît de tare. Cîntecele nu se mai auzeau, doar foşnetul pădurii îi umplea auzul. În lumina tremurătoare a farului, umbrele de pe marginea drumului deveneau înspăimîntător de vii ori înspăimîntător de fixe, aşa cum apăreau pe trunchiuri şi pietre.

Deodată auzi, din spate, glasuri şi zgomot de biciclete. Trei lumini se mişcau pe drum. Göran tresări. Nu voia să fie văzut de nimeni. Era gata să se ascundă ca o jivină rănită. În faţă i se ivi o potecă atît de binecunoscută încît putea merge pe-acolo şi cu farurile stinse. O apucă pe cărare şi ceilalţi trecură mai departe.

— A stins lumina, dar îl ajugem noi acuşi! se auzi o voce tînără, răguşită, şi ceilalţi rîseră. El însă nici nu luă

seama la ce spuneau, se gîndea cum străbătuse pentru prima dată pădurea prin locul acela.

Cei de acasă îi făgăduiseră o motocicletă dacă va trece examenul, aşa că el le scrise şi le aminti făgăduiala. Motocicleta sosi şi cînd merse pentru prima dată cu ea la o repetiţie, în casa părăsită, se aflau întruniţi acolo şi conducerea căminului comunal şi comitetul pentru serbarea de vară. Se strînseră o mulţime de curioşi care-l asaltau, care mai de care, cu întrebările. Răspunse la toate, în afară de una :

— Dacă tot ţi-a dat taică-tău o motocicletă, de ce nu ţi-a dat şi o maşină ?

Şi rîseră prosteşte.

Göran se uită la ei :

— Unde e Elsa ?

— Vine ţoapa, nu-ţi face griji, spuse Sylvia.

— Ar fi trebuit să vină pînă acum, se plînse Olle. E cazul să începem, dacă vrem să ajungem acasă la o oră normală.

— Pînă vine ea ne citim fiecare rolurile, hotărî Klas.

— Urra ! strigă Olle şi, aruncîndu-şi în aer caietul, începu să facă nişte salturi periculoase. O scurtă recreaţie !

— Mai bine ai repeta, îl sfătuiră ceilalţi. N-o să-ţi strice.

Fetele, mai entuziaste, se apucară să-şi citească rolurile, dar băieţii se învîrteau de la un grup la altul.

Cei din comitetul pentru serbarea de vară şedeau pe iarbă lingă bătrînul liliac înmiresmat, cu niştc liste de preţuri în mîini, pe care le cercetau cu atenţie, pentru a face comenzile de cumpărături.

— Să luăm şi pistoale cu aer comprimat ? Crezi că puştile nu ajung ?

— Anul trecut am avut pistoale. Atrag lumea. Ne-au adus o mulţime de bani.

— Trebuie să ne procurăm jocul cu ciocolata — e scump, dar are succes, nu glumă ! Şi cred că ar fi bine să luăm şi loteria...

Comitetul pentru căminul comunal nu începuse încă să lucreze.

— Ce naiba face Hilding ? Avem nevoie de el !

— Lucrează la prăpădita lui de fermă, ca de obicei, şi desigur a uitat de toate, mormăi Johannes Olsson din Tvet.

— Atunci ştiu unde-i Elsa, spuse Sylvia. E cu el, acolo.

— Amîndoi ar trebui să fie aici.

Göran se oferi să dea o fugă pînă la ei, să le amintească de obligaţii. Era singurul motociclist prezent în seara aceea.

Îi explicară pe unde s-o ia, pe-ndelete, ţărăneşte, şi Göran, punîndu-şi bereta şi mantaua de ploaie, o porni pe motocicleta sa roşie B.S.A. de-a lungul pajiştei, apoi coborî prin pădurea de lîngă lac. Drumul devenea tot mai rău şi Göran crezu că s-a rătăcit cînd, deodată, i se deschise în faţă o poiană largă, cu semănături şi cîteva case. Probabil că nimerise bine, pentru că ograda era plină de lemn de construcţie şi tot soiul de alte lucruri. Pe pereţii vechi, cenuşii ai grajdurilor se iţeau ici-

colo scînduri noi, albe. Ramele ferestrelor fuseseră nu demult înlocuite. Nici nu erau încă vopsite. Din coş ieşea fum. Göran se aştepta ca cineva să privească afară pe fereastră, dar nimeni nu-i răspunse cînd ciocăni la uşă.

Atunci strigă. De departe, de lîngă o movilă de pămînt, parcă se auzi un răspuns. Se îndreptă într-acolo. Hilding şi logodnica sa stăteau culcaţi pe burtă în iarbă. Lîngă ei, hîrtie şi unelte de scris.

— Te-au trimis să ne iei ? întrebă Hilding. Terminăm imediat socotelile. Tocmai le controlam.

Göran se aşeză alături. Asculta vocea liniştită, blajină, a fetei. Privea cum Hilding urmăreşte coloanele cu creionul care, în mîinile lui mari, părea foarte fragil. Amîndoi erau îmbrăcaţi în haine de lucru. El avea talaş pe salopetă.

— Alerg să mă schimb, spuse fata cînd terminară.

Hilding strînse hîrtiile.

— Nu veniţi amîndoi ?

— Nu, spuse Elsa. Mîine sosesc zidarii. De asta l-am rugat pe Hilding să lucreze toată seara. De celelalte treburi mă ocup eu.

— Înţelegi, îi mărturisi Hilding, e vorba de treburi importante... şi fredonă ceva pocnind ritmic din degete. Göran, aveţi acelaşi drum. Poţi s-o iei cu tine ?

— Cum să nu. Vrei ?

Ea stătea în faţa lui Göran, îmbrăcată cu şorţ, cu registrul asociaţiei sub braţ. Avea gleznele albe, picioarele bronzate şi genunchii mici şi rotunzi, sub fusta scurtă. Era încîntătoare.

— Cu plăcere. Dar promite-mi că mă aduci înapoi.

— Se înțelege.

Fata fugi în casă, cîntînd. Hilding o urmări cu o privire caldă și zîmbi. Se întoarse spre Göran :

— N-aveam de gînd să stăm atît de tîrziu, dar nici nu ne-am dat seama cum a trecut vremea. Nu-i ușor să ai două construcții, deodată, pe cap. Ei, e ultimul an cînd mai sînt în asociație — am îmbătrînit, e timpul să se gîndească la altul. Și Elsa abia dacă are timp să-și învețe rolul...

Elsa apăru, dischisită, cu rochia schimbată. Își dăduse puțin roșu pe buze, iar sprîncenele blonde și le îngroșase cu creionul.

— Cred că Nanny n-a pierdut ocazia să mă ia în răspăr că n-am ajuns la timp.

— Nanny ! ? Ea nu spune niciodată nimic !

— De spus nu spune, dar îți aruncă o privire !...

La început Elsa Andersson fusese foarte înțepată față de el. Acum însă îl trata pe Göran ca și pe ceilalți cunoscuți pe care-i simpatiza. Făcea haz de toate. Fața ei roză, rotundă, surîdea tot timpul. Avea un rîs molipsitor.

Grupul de lîngă căsuță îi întîmpină cu strigăte și rîsete cu subînțeles. Göran simți îndată că rîsetele ascund ceva și cînd Elsa alergă să predea registrul, îl surprinse o întrebare :

— Crezi că există stîlp de steag destul de solid pentru noua ta bicicletă ?

Göran rîse— n-avea încotro — dar Sylvia le-o reteză tăios :

— Gura !

Repetiția începu imediat în camera cea mare. Göran intra abia la mijlocul primului act, așa că-i

putea studia pe ceilalţi în linişte. Soarele aproape asfinţise. Razele lui aureau cîmpia şi dădeau un reflex roşietic încăperii tapetate cu hîrtie de culoare închisă, veche şi zdrenţuită. Pe fereastră puteai vedea kilometri şi kilometri, spre apus şi miazănoapte ; îţi dădeai mai bine seama ce întinsă şi netedă era această cîmpie verde, argiloasă, arsă de soare.

De afară se auzeau rîsete şi gălăgie, cîţiva tineri îşi încercau puterea, la trîntă, alţii se hîrjoneau cu fetele. Deodată cîţiva strigară :

— Gata, hai să-i dăm drumul, să terminăm o dată !

Replicile piesei se dădeau încă pe apucate şi fără vlagă, dar începea să se distingă o legătură între ele. Klas se agita într-una cu mîinile la spate, urmărea gesturile, mimica şi intonaţia, şi respingea tot ce nu era pe gustul lui.

— Olle, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai vorbi atît de forţat — pronunţă cuvintele ca în viaţa de toate zilele ! E doar o piesă despre oameni obişnuiţi !

Piesa se numea „Sosirea mătuşii". Era o poveste cu suces de public asigurat.

La o fermă trăiau tata, mama şi fiica lor, Elin (Olle, Elsa şi Sylvia). Argatul lor, Ole, era interpretat de Åke. La ferma vecină apare un nou argat, Erik — jucat de Göran — şi între el şi Elin se înfiripă dragostea. Finanţele fermei se clatină. Stăpînii nu văd nici o scăpare atunci cînd vecinul Nicklas — adică Klas — le cere plata datoriei, de zece mii de coroane. Singura lor speranţă e mătuşa din America, dar, în acelaşi timp, le e şi frică de

ea, căci ferma e pe jumătate a ei şi n-ar vrea să fie învinuiţi că n-au îngrjit-o cum trebuie.

În actul al doilea, intriga se ascute într-atît, încît Erik este acuzat de furt. Elin e singura care se încrede în el.

În actul al treilea ferma urmează să fie vîndută — scrîşnetele din dinţi sînt generale, cu excepţia celor de la ferma lui Nicklas. Erik e şi el destul de indiferent şi asta o supără într-atît pe Elin, încît îl pălmuieşte şi pleacă. În acest moment psihologic apare mătuşa Dorothy — Nanny Hele — şi are loc o discuţie aprinsă între ea şi Niklas. Mătuşa Dorothy pune lucrurile la punct, îi iartă pe frate şi cumnată, împacă tînăra pereche şi le dăruieşte jumătatea ei de fermă. Aşa că totul se termină în pace şi voie-bună, tinerii se îmbrăţişează şi argatul Ole propune un îndoit „Să trăiască" pentru miri şi strigă chiar el „ura" de cinci ori.

Şi într-o asemenea reprezentaţie urma ca el, Göran, să participe şi să joace !

Rolul argatului Ole era de-a dreptul lipsit de noimă — pînă şi Göran îşi dădea seama că nu există asemenea argaţi la ţară. De altfel şi Klas ar fi vrut să desfiinţeze rolul, dar ceilalţi se opuseră.

— Lumea trebuie să aibă de ce rîde, altfel spune că piesa e proastă...

Klas declară :

— Fie, mă dau bătut. Dar, Åke, caută s-o faci cît mai pe caraghiosul. Dacă-i vorba de o caricatură, păi să fie....

Åke nu înţelese ce-i o caricatură, dar intui sensul cuvîntului. La prima repetiţie fu îngrozitor. Îşi

vîra nasul în caiet și, chiar așa, abia dacă reușea să citească. Totuși, încetul cu încetul, învăță replicile. Numai mersul lui, cu picioarele rășchirate, ca o rață, și pantalonii largi care îi atîrnau la tur, erau de ajuns ca să-i facă să rîdă cu lacrimi la repetiții. Åke mai avea și un fel al lui, teribil de comic, de a rămîne cu ochii și cu gura căscate prostește, în timp ce vorbele parcă-i ieșeau în silă din gură.

Olle, în schimb, era mai slab. Nu putea să se elibereze de tracul lui blestemat ; cuvintele parcă le citea din carte și stătea țeapăn ca o momîie.

Nici „domnișoarele" nu erau cine știe ce actrițe remarcabile — ba, s-ar fi putut spune că nu pricepeau nimic din rol. Göran ar fi jucat cu plăcere alături de o parteneră mai puțin vulgară ca Sylvia.

Sărmanul Klas, în afară de roluri, mai trebuia să-i învețe pe actori pînă și cele mai elementare lucruri despre ținuta scenică. Din tot grupul, numai el, Nanny și Elsa mai jucaseră în mult admirata „Vine domnul Sleeman". Și tocmai Olle, care nu mai jucase niciodată într-o piesă lungă, se supără cînd i se făceau observații.

— Nu mă mai bate atîta la cap !

Göran eliminase o mulțime de „Well" și „You see" care i se păreau de un efect ieftin și inutil. Încercă să dea impresia de suedez născut în America, folosind accentul american.

— Ești dat naibii ! îl lăudă Sylvia.

Ea însă nu primi în schimb nici o laudă cînd cîntă :

Lebăda albă zboară, zboară,
singură peste țărmul Roines.

— Nu atît de tare, nu atît de tare !

Ea înghiţi în sec şi începu iar :

Turma paşte şi ceasul sună,
Ceasul sună...

— Nu, nu, opreşte. E tot prea tare ! strigă Klas.

Sylvia bătu din picior.

— *Eu* nu ştiu să cînt ? Eu, care sînt în cor ? Ba tu n-ai voce de loc !

— Da, dar am mai multă ureche ca tine. Nanny, dă-i tu tonul !

Nanny cîntă melodios şi corect, dar Sylvia bătu iar din picior.

— Cînt cum îmi place ! N-am dreptate, Göran ?

Göran tăcu şi Klas spuse cu un gest resemnat :

— Atunci, cîntă !

Fata se uită triumfătoare la Nanny şi începu, dar Klas o întrerupse din nou :

— Trebuie să pui mai mult sentiment — mult mai mult ! Pune-te în locul lui Elin şi gîndeşte-te cum trebuie să fie cînd ea se gîndeşte la Erik... Reia !

Olle, Åke şi Elsa pufniră în rîs, în colţul lor.

— Linişte, acolo ! porunci Klas şi se uită supărat la ei.

Sylvia cîntă.

— Nu ! Nu ! Nu ! Eşti îngrozitoare ! izbucni Klas smulgîndu-şi părul din cap.

Sylvia azvîrli caietul pe podea şi îl călcă în picioare.

— Va să zică sînt îngrozitoare ! O tîmpită, da ?

— Ce ?

— Ai spus-o chiar tu !

— Ba nu !

— Ba da ! A auzit azi mama doamnei Pettersson. Ai spus că nu poţi să ceri cine ştie ce de la o tîmpită ca mine. Atunci ce mai vrei ?

Klas îşi muşcă buzele groase, cărnoase şi gura i se crispă de furie. Tăcea, dar ochii îi fulgerau. Sylvia continuă :

— M-am săturat ! Îmi dau toată osteneala, dar tu nu ştii decît să ţipi la mine.. Începu să hohotească. Am ple... plecat..

Trînti uşa, de răsună toată casa. Klas se mulţumi să rostească scurt şi aspru :

— Continuăm. Elsa va citi rolul Elinei şi pînă la repetiţia viitoare fac eu rost de o nouă Elin.

Se întunecase şi ar fi trebuit să aprindă vechea lampă cu petrol din nişa sobei, dar cum lampa era goală-goluţă, se apropiară de fereastră pentru ca ultimele raze de soare să le cadă pe caiete.

— Göran, vorbeşte mai rar ! răsună recomandarea răspicată a lui Klas.

Göran vorbi mai rar.

— Pune mai multă energie în replica asta ! Trebuie să ai un ton supărat. Repetă !

Göran se simţi ofensat dar, din moment ce Klas avea dreptate cînd le făcea observaţii celorlalţi, însemna că şi acum avea dreptate. Ce simţ al valorii cuvintelor avea omul ăsta ! Cît de clare şi evidente erau indicaţiile lui ! Dar de îndată ce cineva înţelegea mai greu, devenea furios. Iar propriul lui joc te dezamăgea. Bătrînul avar era un rol din care s-ar fi putut scoate ceva — or, Klas rostea replica pe un ton de conversaţie obişnuită şi doar din cînd în cînd găsea cîte un gest. Dacă vocea îi era atît de sensibilă la nuanţe şi situaţii

atunci cînd le arăta celorlalți cum trebuie rostite replicile mai dificile, de ce cînd își juca propriul rol era atît de șters ?

Nanny avea stofă de actriță și Göran o admira. Era brunetă, bine făcută, cu sîni tari, picioare zvelte, o față cu trăsături frumoase — de ce umbla totdeauna singură ? Era tăcută și asta impunea respect. Se știa că vorbește numai cînd e nevoie. Avea să fie o „mătușă din America" minunată. Rarele observații pe care Klas i le adresa, erau făcute pe un ton moderat.

În sfîrșit Klas socoti că e destul pentru seara aceea și se pregătiră de plecare.

— De fapt n-am timp să joc în piesa asta, dar n-aș vrea să vă încurc. Noi și neamurile noastre ne ținem totdeauna cuvîntul, spuse Elsa, sigură pe sine.

— Sper, răspunse Klas.

— Ți-ar veni greu dacă aș proceda ca Sylvia ? Desigur — o nouă Elin se mai găsește, dar o altă mamă Andersson e ceva mai complicat.

Klas nici nu se uită la ea

— Mă grăbesc — pe curînd...

Göran și Nanny răspunseră la salut, dar ceilalți tăcură. Părea că nimeni nu-i regretă plecarea. Acum nu se mai grăbeau, prinseră toți chef de vorbă.

— Ce spune Hilding că mergi pe motocicletă cu un student ? o întrebară pe Elsa.

— E bucuros c-a scăpat o clipă de mine.

— Îl ajuți acolo, în pustietatea aia ?

— Da.

— Groaznic. E la dracu-n praznic.

Rîsul dispăru din ochii fetei, dinţii ei albi nu mai străluciră şi pe faţa ei frumoasă apăru o expresie de gravitate, încredere şi hotărîre.

— Nu cred că e groaznic. Acolo e viitorul meu.

Ceilalţi izbucniră în rîs.

— Nici vorbă că te distrezi acolo ! E uşor de imaginat cum vă petreceţi vremea, insinuă Klas.

— Chiar aşa, răspunse ea, e cît se poate de uşor : azi am ars cărămizi, am ridicat schele — mîine vin zidarii.

Rîseră iar cu poftă, în doi peri, şi Olle spuse :

— Nu face pe mironosiţa, te cunoaştem noi, doar nu eşti un înger ! Cel puţin nu pentru Hilding. De cît timp eşti logodită ?

— Un an şi trei luni... Se supără şi bătu cu piciorul în podea. Of, ce proşti sînteţi ! Credeţi că cineva trebuie să se dăruiască din primul moment ? Sînteţi răi cu mine pentru că n-aveţi nici o şansă.

Lovitura îşi atinsese, evident, ţinta. Olle făcu o strîmbătură. Elsa rîse, apoi se întoarse serioasă, spre Göran :

— Ce eşti tu de fapt ? Eşti alături de noi ? Te simţi ca unul de-ai noştri ?

— Desigur.

— Bine, altfel n-aş vorbi. Treburile astea nu se spun orişicui.

— Göran, spuse Olle, nu-ţi vine să rîzi ce virtuoase devin toate femeile după ce şi-au ales un bărbat ? Mai bine zis, uită de virtute cînd sînt singure cu respectivul, iar faţă de ceilalţi se laudă cu principiile lor.

— Să nu fii virtuos ? întrebă Elsa, cu patimă. Cum poate cineva să aibă cel mai mic respect faţă

de sine, dacă nu e aşa ? Pentru cîteva clipe se făcu linişte şi Elsa se uită triumfătoare la ei.

Olle spuse, rîzînd :

— Fanny, de la ferma Stendahl, cînd era o dată cu noi, anul trecut, şi a venit vorba despre lucruri dintr-astea, a spus doar „Lucrurile astea nu se discută“ şi a plecat acasă.

— Şi eu gîndesc ca ea, spuse Nanny calm.

Frigul ustura straşnic urechile cînd Göran o conduse acasă pe Elsa. Aerul era rece şi limpede, ca un cristal verzui. Trecură pe lîngă ogoare de secară roşietice şi ferme cenuşii — venise vara, dar aerul era totuşi rece, înţepător de parcă ar fi putut, oricînd, să se lase gerul.

În pădure era mai plăcut, copacii reţinuseră căldura soarelui ; fiind însă cam întuneric trebui să aprindă farul.

Göran se opri pentru un moment la Hilding, unde bău o cafea şi stătură puţin de vorbă. De fapt numai Hilding şi Elsa vorbeau. Ca aproape toţi oamenii din partea locului, erau şi ei tăcuţi, dar dacă cineva le dădea cît de cît atenţie, cuvintele ţîşneau din ei, ca atunci cînd scoţi cepul unui butoi.

Pe aici lumea tăcea parcă de nevoie, dar cînd cineva îi dezlega de consemn, nu mai conteneau de povestit, dezvăluind tot ce aveau pe suflet.

De data asta Göran asculta cu interes.

— Acasă nu puteam rămîne, zise Hilding, eram mult prea mulţi. Voiam să-mi fac un rost, aşa că am încercat să cumpăr o fermă de la Josias Helden, care ne-a oferit una din cele nelucrate. E o fermă bună, dacă stai să te gîndeşti ; trebuie numai să

muncești pămîntul ca lumea și să repari casa. Ghinionul meu a fost că un fabricant de la oraș, care mereu venea pe-aici, s-a îndrăgostit de locul ăsta și bineînțeles că a oferit mai mult ca mine.

— Bine, dar există o lege de achiziție a pămîntului, spuse Göran.

— Da, și nici n-a putut s-o cumpere, dar Helden a zis că iese mai bine la socoteală dacă strînge de pe locul ăsta iarba, decît dacă vinde pămîntul sub prețul lui, așa că n-a pus nimeni mîna pe el. Aici, am ajuns mai ușor. Celor de la șes le e frică de pădure, nu le place să vadă brazi cînd se uită afară pe fereastră, așa că n-am avut concurenți.

Elsa pufni în rîs.

— Fetele mă compătimesc că mă stabilesc aici, la poalele pădurii, unde nu stau decît moși și babe. Dar ce importanță are, dacă noi doi sîntem împreună ? Și cu timpul poate că vom fi mai mulți...

Avea un aer visător, așa cum stătea, cu capul înclinat. Pieptul i se rotunjea provocător sub corsaj — era desigur cît se poate de potrivită să devină mamă. Nu era de loc greu să ți-o închipui aplecîndu-se peste patul pruncului și întrebînd : ai văzut vreodată un copil mai dulce ca al meu ?

— Da, spuse Hilding, important e că sîntem împreună. Și nici nu-i atît de îngrozitor de pustiu, deși pădurea acoperă priveliștea. Nu-i decît cale de zece minute pînă la vecinul cel mai apropiat. Iar pădurea te ocrotește și e mai cald.

— Göran, adăugă Elsa, nu-ți poți închipui cum am suferit la cîmpie ! Vîntul suflă tot timpul și nu pot să mă obișnuiesc, ca alții, deși sînt născută acolo.

— Eu aş locui mai degrabă la loc deschis, spuse Göran. Pădurea prea arată mohorîtă şi rea...

Amîndoi izbucniră în rîs.

— Se vede că eşti orăşean ! În oraş nu vă e teamă de nimic, dar de îndată ce ajungeţi la ţară credeţi că vă pîndesc tot soiul de primejdii... Nu-i frumoasă pădurea acum ? E încîntătoare, impresionantă... Mierlele cîntă — cît e noaptea de lungă, foşnetul nu conteneşte o clipă. De fapt nici nu se poate vorbi de noapte — e totdeauna atît de luminos... Şi iarna e frumos aici, te rog să mă crezi...

— Ai fost multă vreme plecat, nu-i aşa ? îl întrebă Göran pe Hilding. Ai lucrat cîţiva ani pe şantier ? Cred că te-am văzut mai demult. Ne-am întîlnit cîndva în oraş.

— Tot ce se poate. Am stat acolo patru ani.

— Şi de ce n-ai rămas ?

— Ei, e greu de răspuns — pur şi simplu nu-mi plăcea, deşi la început am fost nemaipomenit de încîntat. Cum spune proverbul : mai bine fruntaş la sat, decît codaş la oraş. Eu zic : mai bine o cocioabă în pădure, decît o locuinţă la oraş. Vezi tu, eu nu-s unul din ăia care se dau cu binişorul pe lîngă alţii. Cu cîştigul de pe şantier nu pot înnoda cele două capete. Dacă nu muncesc mai mult de opt ore pe zi, murim amîndoi de foame. Dar, cum vezi, aici ne descurcăm. Şi nimeni nu stă după tine la fiece pas. Ştii zicala : peste ţăran nu e decît Dumnezeu. Şi oricît de luxoasă ar fi o locuinţă la oraş, cu timpul ajungi să te simţi ca într-o colivie. Cred că ar fi folositor pentru toţi cei cărora le e dor de acasă, să se întoarcă la ţară şi să deschidă bine ochii. Vor să cîştige bani, sînt însetaţi după aventură, dar cînd li se potoleşte

setea, încep să tînjească după altceva. Există lucruri care, cu vremea, au mai multă însemnătate ca banii. Pînă la urmă oricine preferă să rămînă statornic, într-un loc, decît să cutreiere lumea. Unui orăşean venit de la ţară îi e dor de acasă de parcă ar fi militar. Omul care n-a reuşit să-şi dureze un cămin, e vrednic de milă.

Şi încă ceva. Eu cred că ar fi păcat ca partea asta a comunei să rămînă în paragină şi nelocuită. Toată pădurea pe care o vezi aici creşte pe foste ogoare. Peste tot sînt terenuri părăsite. La fermele care mai există trăiesc numai moşnegi şi în urma celui dispărut apare o nouă paragină. Nimeni nu vrea să cultive pămîntul pe aici, chipurile că e prea izolat — şi nu merită osteneala. Şi aşa îşi fac iarăşi loc buruienile. La început apar mestecenii, tufişurile de răchită umplu răzoarele, apoi mărăcinişul pătrunde în inima ogorului şi, în zece ani, se iveşte un crîng înalt ca un stat de om. Iar casele au ajuns de mult lemn de foc. Acum o sută de ani erau cinci mii de locuitori în comună. Azi sînt abia două mii. Într-o sută de ani a fost un adevărat exod al populaţiei. E timpul să se schimbe ceva — şi cred că aşa se va şi întîmpla — va apare pe aici o lume nouă...

Ochii lui Hilding şi ai Elsei străluceau de entuziasm.

Göran întrebă :

— Crezi că aş putea îngriji o fermă ?

Se uitară la el, la mîinile şi la faţa lui sensibilă şi îi năpădi rîsul.

— Sincer vorbind — nu !

— Bunicul meu a fost ţăran — şi unchiul e ţăran.

— Dar tu eşti născut la oraş şi încă într-o familie cu stare. Cum ai putea să înveţi tot ce e nevoie ?

— Cît timp îţi trebuie pentru învăţătură ?

— Douăzeci de ani, poate douăzeci şi cinci — ba unii nu dovedesc niciodată...

— O !

— Asta e ! Trebuie să fii născut şi crescut la ţară ca să ai mentalitatea ţăranului. Trebuie să trăieşti în mediul ăsta. Orăşeanul nu-i obişnuit cu nesiguranţa vieţii ţărăneşti — totul e bine atîta timp cît lucrurile merg bine, dar cînd vitele se îmbolnăvesc sau recolta e proastă, cînd omul îşi pierde prietenii şi sprijinul — atunci îi piere pofta. N-are putere să aştepte pînă se va întoarce roata norocului. Ţăranul n-are voie să se lase covîrşit de lucruri mărunte. Şi, dacă lucrurile merg anapoda, n-are voie să azvîrle barda-n lac. Trebuie să strîngă din dinţi şi să meargă înainte. Dar cîţi dintre ţărani chiar, sînt în stare de asta ? E în firea omului să urmeze calea cea mai uşoară...

LA IARNĂ VOI PUTEA DORMI...

Bicicleta intră într-un făgaș, roata din față o apucă strîmb, și Göran se răsturnă în mijlocul pădurii. Dar ateriză, moale, pe mușchiul de pe jos și nu se lovi. Făcu o încercare să se ridice. Apucă ghidonul, dar oftă descurajat și se întinse acolo unde se afla.

„La iarnă voi putea dormi"... Acum nu e iarnă? oare nu pot dormi acum? Dar mușchiul și pămîntul erau umede, frigul pătrundea prin haine: nu putea rămîne culcat. Nu, nu poți încă dormi, n-a venit încă iarna, pentru tine...

Se ridică, apucă bicicleta și se întoarse la drumul bătut pe care îl urmă mai departe. Îi înghețau mîinile, fața, coapsele. Totul pe el era umed. Era rebegit de frig. Ah, ferice de cei care pot dormi...

Pliveau napi la vecinul de peste rîu, el, Kerstin și Fanny, mama Ellen, Larsson însuși, Nisse, argatul lui Bengt Jakobsson și încă un tinerel de

şaisprezece ani, ţîfnos şi antipatic, care lucra la Johan Karlsson. Pliveau fiecare cîte două rînduri şi înaintau, într-un şir lung, legaţi parcă unul de altul cu o sfoară întinsă peste cîmp. În prima jumătate a zilei lucrară îngenuncheaţi. Le mai ardea încă de glumă şi de rîs. Îşi simţeau membrele elastice, destinse. După-amiază însă arşiţa soarelui începu să-i chinuiască. Pămîntul le frigea genunchii sensibilizaţi. Începură să umble pe vine, aplecaţi, să stea cînd pe un genunchi, cînd pe celălalt, să se aşeze pe o parte, încercînd toate soluţiile, ca să-şi facă munca mai uşoară. Arar sufla o adiere răcoritoare, dar în cea mai mare parte a timpului aerul zăcea nemişcat. De mai multe ori Göran simţi că o ceaţă cenuşie i se lasă pe ochi. Continuă totuşi să lucreze. Nu voia să fie mai prejos de băieţii aceia, de fetele acelea firave. Fără voia lui, însă, hotărîrea începu să i se clatine. Cînd era tocmai pe punctul să renunţe, apăru mătuşa Anna, cu cafeaua de la ora patru. Se odihniră o jumătate de oră la marginea răzorului. Göran bău dintr-o suflare trei căni din fiertura brună, de mazăre, secară şi cafea de Rio. Ar fi băut în clipa aceea orice. Nici de degetele murdare de pămînt şi sevă de plante, cu care apuca feliile de pîine, nu-i mai păsa de loc.

Apoi se lăsă răcoarea şi timpul se scurse destul de repede. Exact la ora şase clopotul bisericii sună solemn, cu timbru de bronz. Nu mai aveau decît o oră de lucru.

A doua zi de dimineaţă, la ora şapte furnicarul se puse din nou în mişcare. La ora nouă căldura deveni insuportabilă. Göran avea dureri de cap

puternice, ochii i se încețoșară și rămase cîțiva metri în urma celorlalți.

— Vrei să ne luăm la întrecere ? îl întrebă Nisse și ochii îi străluceau de o bucurie agresivă, răutăcioasă, sub sprîncenele negre, împreunate.

— N-avem nici o grabă. Doar vrem să facem o treabă ca lumea, interveni Larsson.

Kerstin se ținu mai aproape de Göran și din cînd în cînd plivea lungi porțiuni pentru el. Nisse îi făcu semn cu cotul și îi șopti ceva, dar ea nu răspunse. Părea că nu aude. Arăta istovită. Ochii îi erau adînciți în orbite și încercănați, fața ei bronzată devenise pămîntie și trasă. Nisse rămăsese peste noapte la familia lui Kerstin. Gîndul ăsta îl săgeta pe Göran, ori de cîte ori fantezia începea să-i lucreze.

Cînd Kerstin își trecea mîna peste față, degetele ei lăsau dîre negre.

După-amiază, vîrstnicii nu mai veniră la lucru și atmosfera se schimbă. Nisse și prietenul său se luară la întrecere un timp, dar cînd obosiră începură să se lege de ceilalți.

— Luați-o mai încet, le-o reteză Fanny.

— Uită-te la student, mereu rămîne în urmă ! strigă Nisse.

— Îl ajută ea, observă Torsten.

— Da, e băiat subțire și are nevoie de ajutor.

Göran replică :

— Te-ar ajuta și pe tine dacă ai fi băiat subțire.

După cinci minute o lăsară și ei mai moale cu lucrul și începură să se văicărească.

— Kerstin, avem nevoie de ajutor !

Ea tăcu, stînjenită. Göran se simți obligat să-i pună la punct :

— Grozav vi s-a dezlegat limba acum, dar cînd erau aici cei vîrstnici, nu scoteați un cuvînt !

Pufniră în rîs.

Îi șopti lui Kerstin :

— De ce mă ajuți ?

Ea nu-i răspunse. Privea în jos, dar mîna ei mică, bronzată și murdară de pămînt nu se mai întinse spre răsadurile lui, așa că Göran rămase iar în urmă. Auzea, din față, comentariile zeflemitoare ale lui Nisse. Din cînd în cînd azvîrleau în el cu bulgări de pămînt și pumni de scaieți. Göran fierbea de furie și îl cuprinse o dorință nestăvilită și sănătoasă să reacționeze violent, să muște, să lovească, să dea cu picioarele. Iuți ritmul, dar tot nu reuși să-i ajungă și capul îi atîrna tot mai greu.

„De ce naiba m-oi fi băgat în treaba asta ?"

Bezna îl învălui moale, mîngîietor. Göran o primi plin de recunoștință.

I se păru că aude un zgomot și simți că îl tîrăște cineva. Un glas șoptea tulburat — și avea senzația că e iarăși copil, și s-a lovit, și mama încearcă să-l liniștească.

Ceva îl înțepa și îl zgîria în gît. Îl apucă o tuse care îl trezi. Era culcat cu capul în poala lui Kerstin și Fanny se străduia să-i dea de băut din capacul cănii de apă. Doi metri mai încolo, Nisse rînjea cu mîinile în șolduri. Părul blond, încîlcit, arăta ca o claie — era un sălbatic tînăr, puternic, neîmblînzit și plin de el însuși.

— Du-te acasă, Göran, altfel poți să te îmbolnăvești de-a binelea !

Vocea lui Kerstin era duioasă și îngrijorată.

Dar el se odihni un sfert de oră şi reluă lucrul. Era hotărît să înfrunte zeflemeaua celorlalţi — în ciuda durerii de cap şi a zgîrieturilor de pe mîini.

La şapte plecară spre casă. Întîmplător, se pomeni alături de Kerstin. Fata se uita pe furiş la el, cu ochi strălucitori. Dar el nu apucă să-i spună nici un cuvînt şi Nisse apăru pe partea cealaltă, la fel de vioi ca dimineaţa :

— Vino, Kerstin, hai să te ajut la mînat vitele !

Göran tocmai mîncase şi se îndrepta spre casă. Dădea colţul grajdului, cînd auzi din spate zgomote ciudate. Ocoli clădirea şi privi într-acolo. Vacile se adăpau la iaz şi în mijlocul drumului uscat, prăfuit, se afla o pereche desculţă. Nisse o înhăţase de mijloc pe Kerstin şi încerca s-o sărute. Ea se răsucea şi se zbătea din tot trupul, ca să scape. Gîfîia, dar nu ţipa, şi faţa ei mică era schimonosită de furie. Göran se îndreptă spre ei.

— Eu nu m-aş înjosi să sărut fetele cu sila !

Nisse dădu drumul fetei şi se uită lung la el. Kerstin, cu ochii umezi şi obrajii roşii ca focul, începu să mîne vacile.

Nisse îşi strînse pumnii.

— Ai să mi-o plăteşti, năpîrcă !

— Să nu mai apari pe-aici ! Şterge-o !

Tocmai atunci sosi Larsson cu caii la scăldătoare.

A doua zi plivitul buruienilor i se păru obositor, dar pe măsură ce i se dezmorţeau membrele, lucrul merse mai uşor. Spre amiază nu mai simţea nimic

şi putea ţine pasul cu ceilalţi. Larsson era iar cu ei şi treaba se desfăşura în linişte. Nisse se uita chiondorîş, dar nimeni nu-l băga în seamă.

Cu puţin înainte de cafeaua de la ora patru, tot cîmpul de napi era gata plivit. Fetele se întoarseră imediat la fermă, dar băieţii se opriră să-şi spele mîinile în butoiul cu apă de lîngă zidul grajdului. În apă pluteau muşchi verzi şi Nisse apucă deodată un pumn de muşchi şi-l aruncă drept în obrazul lui Göran.

Acesta se înecă, scuipă şi îşi frecă ochii cu mîinile. Nisse îl lovi atunci fulgerător, şi cu putere, în burtă. Apoi, în timp ce Göran, ameţit de lovitură, gîfîia, argatul îl înşfăcă sălbatic de piept şi-l azvîrli pe spate, în urzici.

Cei de faţă izbucniră în hohote de rîs, dar cînd Göran, scos din minţi de arsurile de pe spate şi de atacul mîrşav, sări în sus, deveniră serioşi. Göran se îndreptă spre Nisse, care îşi arătă rînjind dinţii puternici şi cenuşii. Ochii lui erau duri şi obraznici, gura cinică sub nasul lung şi drept. Erau de aceeaşi înălţime, dar Nisse cîntărea, cu siguranţă, cincisprezece kilograme mai mult, cu umerii săi largi şi muşchii încolăciţi ca funiile în jurul pieptului păros. Acum însă Göran era pregătit pentru orice. Vînjos nu fusese niciodată, dar gimnastica, scrima şi boxul îl învăţaseră să-şi stăpînească trupul. Loviturile sale lungi şi directe fură iuţi şi Nisse n-apucă să se ferească. Göran plasă un pumn în stomac şi unul în gură şi nas, apoi, cu un uppercut fulgerător îl puse pe Nisse la pămînt. Acesta se rostogoli şi se ridică în picioare.

Dar în loc să atace, o luă la fugă. Își ridică la repezeală haina și cămașa și se azvîrli pe bicicletă.

Göran se întoarse spre celălalt :

— Ei, să te văd acum și pe tine !...

— Ia mai lasă-mă-n pace...

La masă întrebară de Nisse.

— Și-a luat bicicleta și a plecat, răspunse Göran.

— Aha, făcu Larsson.

Fu singurul comentariu, dar Kerstin ridicase pentru o clipă privirea.

Beata ședea pe scaunul ei și tricota pe cînd ceilalți mîncau ; ochii ei răi îi supravegheau.

— Mănîncă repede, Fanny, trebuie să mergi după cumpărături. Și tu, Kerstin, grăbește-te — trebuie să dai de mîncare la pui și la viței.

— Lasă-le să răsufle puțin, au avut cîteva zile grele, spuse timid mama fetelor.

— Să muncească, le prinde bine, i-o tăie rece sora mai mare și fetele înghițiră ultimele îmbucături, dădură cafeaua pe gît și dispărură.

Cînd Göran se pregătea de plecare, Larsson îl întrebă :

— Cît îți sînt dator ?

— Unchiul vrea, desigur, să-i muncească cineva în schimb, ca de obicei.

— S-a făcut, dacă n-ai nimic împotrivă. Mîine vin fetele la voi.

Göran făcu un ocol pe la cuștile cu pui de lîngă magazia de lemne. Kerstin stătea pe vine și încerca să dea lapte unui pisoi. Cînd umbra căzu deasu-

pra ei, ridică privirea. Își trase grăbit fusta peste genunchi și rîse încurcată.

— Ah, doar tu erai...

— *Doar* tu ? întrebă el și jocul de umbră și lumini de pe fața ei delicată îl făcu să zîmbească.

— Ce faci ?

— Încerc să-i învăț pe pisoi să mănînce.

Alți doi pisoi, cu labe nesigure și cozi ascuțite, se tîrau prin iarbă și vreascuri. Brusc, ea ridică ghemotocul de blană albă și neagră în fața lui și îl întrebă :

— Nu e dulce ?

— Ba da, dar pălește în comparație cu tine.

— Ce prostii ! pufni ea.

Îi apucă pe ceilalți și îi așeză în căușul mîinilor.

— Uită-te ce dulci sînt, zîmbi ea și îi lipi de obraz.

— Trei capete mici, rotunde, și fiecare cu un năsuc roz, doi ochișori albaștri, mici și somnoroși... Rîse încet. N-au făcut ochi decît de cîteva zile...

— Sînt drăguți ! Uită-te cum le tremură mustățile cînd adulmecă ! Göran îi mîngîie și făcu în așa fel încît să poată atinge și mîna ei. Arăta atît de nevinovată, timidă și visătoare — dar așa era ea totdeauna.

— Cum îi cheamă ?

— Ăsta „Plecatul", ăsta „Absentul" și celălalt „De tot Dispărutul". Pisica-mamă a găsit că i-am chinuit destul cu mîinile noastre și o vreme i-a ascuns. Așa se face că „Absentul" a fost plecat și dat dispărut. „Plecatul" absent și dispărut, iar „De tot Dispărutul", absent și plecat... Dar acum e iarăși totul în ordine... Kerstin suflă ușor în puful ce-i

acoperea şi zîmbi. Pleoapele îi erau lăsate. Ce fel de privire se ascundea oare sub ele ?

— Kerstin ! strigă mătuşa Anna din uşa bucătăriei. N-ai dat viţeilor lapte !

La ferma unchiului nu veni la lucru decît Fanny.

— De ce n-a venit şi Kerstin cu tine ? o întrebă Göran după ce trecu prima jumătate a zilei.

— Nu ştiu.

Se mişcară mai departe, tăcuţi, aplecaţi înainte.

A doua zi o întîlni pe Elly la magazie. Venea cu părul fluturînd în vînt şi faţa ei frumoasă şi bronzată, cînd se îmbujora, era parcă luminată dinlăuntru. Purta un şorţ alb, o bluză roşie şi sandale — era o desfătare s-o priveşti.

— Bine-ai venit, blondă Venus, ce ai în coş ?

— Ouă. Îţi dau şi ţie unul dacă-l mănînci crud.

— Pfui !

— Vrei atunci coşul ?

— Cu ouă cu tot ?

— Nu soiul ăsta de coş, glumi ea. [1]

— Mulţumesc, nu, şi cel mai puţin de la tine !

— De la mine n-ai să primeşti decît coşul, dacă nu accepţi oul !

— Ei, şi dacă îl iau ?

— Atunci capeţi coşul — şi bineînţeles şi oul.

— Nu, *ma petite*, să schimbăm vorba.

— De acord... de pildă despre aleasa inimii tale.

— Şi cine ar fi, mă rog ?

[1] Joc de cuvinte intraductibil : „a da coşul cuiva“ înseamnă, în suedeză, „a expedia“, „a se descotorosi de cineva“.

— Sylvia, se înțelege.
— Mulțumesc, nu !
— De ce nu ? A tras cumva lumea concluzii greșite ? Asta înseamnă că nu-ți place ?
— Eu unul tac. N-am spus asta.
— De unde atîta discreție ? De obicei ești mai vorbăreț, „studentule"...
— Ascultă ! Cînd Klas Wiberg a început repetițiile la „Sosirea mătușii" mi-a spus ceva foarte drăguț despre o anumită tînără doamnă. Eu am repetat aceste cuvinte unui tip care le-a comunicat sorei lui. Ea le-a povestit prietenului ei, fiind verișoara tinerei doamne în chestiune. Acesta, la rîndul lui i-a istorisit mamei sale, și ea a găsit că e o nerușinare, pentru că n-o poate înghiți pe mama lui Klas Wiberg și, prin urmare, nici pe el. Așa că i-a povestit mamei tinerei doamne. La repetiția trecută, bietul Klas a înghițit un noian de cuvinte grele și piesa a pierdut primadona.
Elly rîse din tot sufletul.
— Încerc să-ți înțeleg discursul, dar nu văd ce are a face una cu cealaltă ?
— Are, eu sînt cel care am provocat avalanșa ! Dacă aș fi tăcut, nu s-ar fi întîmplat niciodată. De asta, de voie, de nevoie, am luat o hotărîre importantă : Înainte de a spune ceva despre cineva, întreb : există printre cei prezenți vreunul care e frate, soră, văr primar, văr de-al doilea sau nepot de veri cu acuzatul, sau e în dușmănie cu el sau cu rudele lui ? Dacă vreunul răspunde da — nu mai spun nimic. Acum înțelegi de ce nu-ți răspund la întrebarea despre Sylvia ?
— Da, dar din moment ce aici nu se află nimeni care să răspundă afirmativ la întrebarea ta, poți

vorbi deschis. De exemplu, cum se face că bicicleta ta atîrna pe un anumit catarg de steag, într-o duminică dimineața ?

Fu rîndul lui să roșească.

— Ce memorie bună are lumea ! Te asigur că nu va mai poposi pe acel par !

Elly pufni în rîs.

— Sigur ?

— Fără nici o îndoială.

La următoarea repetiție ajunse la cabană în același timp cu Klas.

— Ei, cum a mers ? Ai găsit o nouă Elin ?

— Da, după ce ne-am dat de ceasul morții, am găsit o fetiță nostimă care nu m-a refuzat. Se înțelege că nu-i nici o nădejde cu ea — n-a mai jucat niciodată — dar tot e mai bine decît nimic. E prea tîrziu ca să mai schimb piesa, așa că biata de ea o să se descurce cum poate. De altfel uite-o că vine.

Göran se întoarse.

— Kerstin ! Îi dau voie babornițele să joace teatru ?

— Da, se întîmplă și minuni. Ba nu, nu se petrece nici o minune — aș jura că a mințit și le-a păcălit. Trăiască minciunile, bine că am pe cineva pentru rol.

— Bine-ai venit, Elin, o întîmpină Göran și ceilalți începură să rîdă. Kerstin se îmbujoră atît de tare încît Göran regretă că a deschis gura. Încă nu era deprinsă cu felul lor de a vorbi.

— Bine te-am găsit, Eric, răspunse ea într-un tîrziu.

Göran şi Klas o urmăriră atent în cursul repetiţiei. Treptat feţele li se înseninară — mergea mai bine decît crezuseră !

La întoarcere, Göran o aşteptă pe pod, în umbră, şi cînd Kerstin se apropie, o opri.

— Data viitoare poţi să vii cu mine pe motocicletă, dacă vrei.

— Nu, nu, asta nu... Începe lumea să vorbească.

— Şi ce-ţi pasă ?

— Ţie nu-ţi pasă, dar pentru mine...

— Nu vrei să vii pentru că nu-i tocmai elegant, aici e buba ! rîse el.

— E una să vrei şi alta să poţi... Mulţumesc, dar nu te supăra dacă te refuz.

— Nu mă supăr.

— Sînt destule care vor să meargă... La revedere !

Trebuiau să fixeze hotarele păşunii de lîngă pîrîu. Göran desfăşura bobina, unchiul bătea sîrma în cuie, pe ţăruşi. În vremea asta sporovăiau.

De ce era întotdeauna arşiţă atît de apăsătoare în iunie ? De ce tinerii aveau tot mai puţine veşminte pe ei, în timp ce vîrstnicii puteau umbla cu vestă şi două cămăşi pe soarele cel mai fierbinte ? Vorbeau de una şi de alta. Se înţelegeau bine între ei.

Deodată unchiul se poticni, se rostogoli pe pantă, înjură şi se făcu alb la faţă. Cînd dădu să se ridice începu să geamă şi căzu la loc.

— Mi-am sucit blestematul ăsta de picior !

Göran încercă să-l ajute să se ridice.

— Nu, mai bine trage de picior.

Unchiul se apucă cu mîinile de un buștean și se ținu strîns de el. Göran trase, dar, speriat, îi dădu drumul.

— Te doare atît de rău ?

— La naiba — ce să fac, trebuie să gem. Nu te sinchisi de mine, trage acolo, că merge !

Dar nu merse. Unchiul se așeză cu fața plină de broboane de nădușeală și își pipăi glezna.

— Cred că e o fractură — of, ce pacoste ! Mai bine să-l lăsăm în pace. Ajută-mă să ajung acasă, cum poți.

Cu un băț în stînga și cu dreapta pe după umerii nepotului, Arvid Persson ajunse acasă. Sigrid telefonă după o mașină să-l transporte la spital. Peste cîteva ore aflară că trebuie să rămînă acolo. Sigrid, cea dură și insensibilă, se rezemă cu fruntea de geam și plînse.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic, spuse ea rece. Mă întreb cine o să muncească la cîmp pînă se va întoarce. Numai la asta îmi stă gîndul.

— Am să te ajut eu.

— Tu ?

— Bineînțeles, cine altul ?

Dar fața Sigridei nu exprima nici o încredere.

La ultima repetiție, pentru spectacolul de Sînziene, Klas era disperat.

— N-am mai văzut o asemenea lene. Mai avem numai două săptămîni pînă la sărbătoare și doar Kerstin și Göran își cunosc rolurile.

— Nu mai țipa așa ! Ce, parcă am avut timp ?

— Timp ! ? Știu că veniți totdeauna pe fugă, dar dacă ați fi consacrat un sfert de oră pe zi lecturii, ați fi știut rolurile. Însă voi zvîrliți caietele într-un ungher și nu le scoateți decît la repetiție.

Nanny înălță capul și spuse :

— N-am citit o iotă acasă, pentru că nu ajung s-o fac, niciodată n-am reușit. Dar s-a întîmplat să am vreodată nevoie de ajutorul suflerului ?

— Nu, nu... Nu cu tine vorbeam !

— Nu toți prind așa ușor ca tine, replică Elsa tăios.

— Așa-i, răspunse Klas. Tocmai de asta trebuie să înveți mai mult.

— Fii mai puțin ironic, îl sfătui Elsa. Aș putea să procedez și eu ca Sylvia — să plec !

— Nu umbla cu prostii !

Elsa făcu o mișcare din cap, întocmai ca Nanny, ridicîndu-și năsucul în aer.

— Potolește-te. Ce-ar ieși din teatrul tău dacă n-ar veni rudele noastre, să se împăuneze cu noi.

Chiar atunci Olle îi spuse lui Göran :

— Pentru tine nu-i nici o problemă să repeți, ai timp berechet.

Göran se supără.

— Ce știi tu cît timp am ? Știi că unchiul e la spital și că eu trebuie să mă ocup de fermă ?

— Nu știam, spuse Olle.

— Așa e, întări Kerstin.

Pe măsură ce repetiția înainta, erau tot mai atenți la replicile lui Kerstin. Personalitatea, vocea, mimica, intonația — era Elin, întruchipată. Era fata fragilă, sensibilă, nestăpînită și minunat de sinceră, care suferea cînd viitorul îi apărea sumbru,

dar nu deznădăjduia niciodată. Era mai credincioasă prietenului ei decît ar fi bănuit el. Göran avu sentimentul, după care tînjea de mult, că joacă de la egal la egal. Nu mai era singur pe o culme, încercînd să tragă pe cineva după sine. Pe culme nu se afla nici el — aceasta se găsea mult mai sus decît crezuse el — dar ei doi, împreună, se puteau ajuta să se ridice. O parte din replici rămăseseră răzlețe și fără viață, cu toate modificările aduse de el și de Klas, dar acum știa cum trebuie spuse ca să capete înțeles și să se înglobeze în tot.

— Am impresia că merge prost, șoptea cîteodată Kerstin.

— Ce vorbești ? ! Ești minunată, la fel de bună ca Nanny ! o liniștea Göran.

— Ce tot mormăiți voi acolo ? se mirau ceilalți. Cînd v-ați împrietenit așa, la cataramă ?

— Sînt doar vecini ! Ați repetat, desigur, pe ascuns, de jucați așa de bine împreună.

Nanny adusese pîinișoare cu lapte și biscuiți și puse pe scară cele șapte căni desperecheate pe care le aveau în casă, după ce îl trimise pe Åke să fiarbă cafeaua. Ceilalți stăteau lîngă biciclete și Göran pornise într-acolo, dar cînd o zări pe Kerstin în grădina părăginită din spatele casei, se îndreptă spre ea.

— Ce cauți, crăiasă mică ?

— Toporași de noapte. Știi ce miros minunat au ? îl întrebă și îi îndepărtă brațul cînd el încercă să o ia de mijloc.

Patru pete mici, colorate, străluceau în iarbă și el vru să rupă una, dar fata îl opri.

— Lasă-le.

— De ce ? Doar nu sînt flori ocrotite !

— Nu, dar parcă nu-ți vine să le culegi. Se ofilesc atît de repede și își pierd parfumul. Pe urmă îți pare rău că nu le-ai lăsat acolo unde creșteau. Dar de data asta nu-i mai îndepărtă brațul, ceea ce spunea foarte mult. Rîse fericit.

— Cum vrei... Pot să te duc acasă ? întrebă el încet și își strînse brațul mai tare în jurul ei.

— Păi, am venit cu bicicleta mea.

— De ce trebuia s-o mai cari cu tine ?

— Crezi c-o să merg pe jos opt kilometri numai pentru plăcerea de a mă întoarce pe monstrul tău roșu ? Nu, mulțumesc ! Și conduci ca un nebun ! Poți să ne schilodești pe amîndoi.

— Te ții de mine și nu mai trebuie să pedalezi.

În același moment răsăriră două capete din dosul tufișurilor, ca două bufnițe, în semiobscuritatea nopții.

— Aici erau drăgălașii de ei ! Veniți să vă luați și voi cafeaua.

Kerstin se smuci furioasă și cînd apărură în fața celorlalți, mergea țeapănă și dreaptă, la doi metri de el. Ceilalți rîdeau bine dispuși și le întinseră cănile cu cafea și cartonul cu biscuiți. Era o atmosferă plăcută și pe Göran îl cuprinse iar sentimentul că timpul stă pe loc, pentru ca el să-și poată întipări clipa în memorie și s-o păstreze pentru totdeauna. Era atît de calmă, atît de frumoasă, nespus de frumoasă noaptea asta ! Tinerii nu făceau hărmălaie, glumeau potolit și nu se auzea nici o vorbă urîtă. Dinspre întinderea înmiresmată a cîmpiei, briza ușoară și călduță îi mîngîia, îi încălzea și trecea prin pletele lungi ale mestecenilor, făcîndu-le să fluture. Niciodată noaptea nu va fi mai scurtă ca aici și lumina mai stranie ! Stră-

lucirea ei nu se putea descrie, era parcă din altă lume, iar lucrurile și umbrele trăiau ca într-o vrajă de basm.

— Cîntă-ne, Göran !

— Hai, Göran !

Toate meschinăriile erau uitate, camaraderia lor era sinceră și curată. Stătea pe o movilită, cu cana de cafea în mînă și lîngă el, atît de aproape că-i atingea genunchii, ședea Kerstin, cu chipul ei palid și liniștit.

— Bine, se învoi el în cele din urmă.

Dar timpul trecea, erau obosiți și în curînd se ridicară.

— Kerstin, vrei să te remorchez pînă acasă ?

— Da, dacă vrei, acceptă ea. Dar așteaptă puțin.

Dispăru în spatele casei și în timp ce el pornea motorul, ceilalți plecară. Klas rămase la urmă, mohorît, singur, cu marea și amara tristețe a singurătății sale, care, cu cît lumea devenea mai frumoasă, îl apăsa tot mai greu, mai dureros.

— Toți pleacă. Nimănui nu-i trece prin gînd să mă aștepte.

— De ce dai atîta importanță unui fleac ca ăsta ?

Întrebarea rămase fără răspuns. În schimb spuse :

— Noua Elin e formidabilă, nu ți se pare ? Mi-a cerut voie să joace și cum nimeni altcineva nu voia, n-am putut s-o refuz.

— Ea a cerut să joace ?

— Desigur. Sylvia n-a avut timp s-o bage-n sperieți. Să fi văzut ce figură a făcut Sylvia, cînd a aflat ! Făcea ea pe nebuna și înainte, cînd ceva nu-i era pe plac, dar pînă la urmă se întorcea și cerea să fie reprimită. De data asta, slavă Domnului, nu mai poate s-o facă.

Cîtă înverşunare, cîtă meschinărie ! Într-o noapte ca asta !

— Göran, nu ţi se pare că Elsa e antipatică ?

— Nu ştiu... Puţin încrezută, dar are pe ce. E plină de farmec şi pare-se că poate face plăcută viaţa unui bărbat.

— A bărbatului pe care îl iubeşte, da. Dar celorlalţi le-o face şi mai nesuferită decît e. Ptiu ! Mi-e silă de femeile astea primitive, cu mentalitate din epoca de piatră, care nu ştiu ce înseamnă tact şi respect şi bun-simţ. Se gudură pe lîngă cel de care sînt îndrăgostite şi îi zgîrie pe ceilalţi, numai ca să arate ce sentimente binevoiesc ele să nutrească. Elsa are opt surori şi fraţi şi toţi sînt căsătoriţi sau au o legătură. Fiecare se are bine cu cineva care, la rîndul său, are neamuri. Fiecare e neam cu o mulţime de suflete şi, oricît s-ar duşmăni între ei, sînt mînă-n mînă împotriva celui care nu ţine de clanul lor. Pentru cei ca Elsa, toate rubedeniile sînt nişte minţi luminate, iar ceilalţi nişte neisprăviţi. Dacă nu-i place mutra cuiva, i-o spune fără ocolişuri. Asta-i rodul spiritului de clan !

— Îţi dă totuşi un sentiment de încredere să ştii de unde te tragi, spuse Göran, sec.

Scăpă de neplăcuta discuţie doar cînd în sfîrşit apăru Kerstin.

Îşi prinsese două fire de toporaş pe haină — nu rezistase tentaţiei să le culeagă.

Se sui pe motocicletă şi se apucă strîns de el. Göran conducea încet şi cum motorul nu făcea zgomot, puteau sta de vorbă.

— De ce e Klas supărat pe Elsa ?

— A încercat probabil să-i facă şi ei curte, răspunse Kerstin.

— A făcut multora curte ?

— Da, aşa se spune.

Göran privi spre grădinile liniştite, la iarba moale, de sub bolta umbroasă a copacilor, la petele mari, sîngerii ale bujorilor, care deveneau tot mai negre sub cerul nopţii, şi simţi mireasma de trifoi şi iasomie. Cu fata alături de el, cu mîna ei pe umăr, era uşor de regăsit atmosfera de vrajă pe care Klas o destrămase. Dar cum se împăca motocicleta cea roşie cu atmosfera de basm ? N-ar fi fost mai bine să pedaleze pe bicicletă amîndoi ? Da, basmele şi maşinile nu se prea împacă, un cal ar fi fost de preferat. Viaţa modernă ucide basmele, nu rămîne decît proza cotidianului. Doar mici, neînsemnate întîmplări se mai pot împotrivi acestui curent general.

Göran îi dezvălui lui Kerstin gîndurile sale şi ea ascultă atît de liniştită încît el se temu că fata nu-l aude. Totuşi, îi răspunse :

— O întîmplare nu se transformă niciodată, pe loc, în basm. Basmele se formează cu timpul — uiţi ce a fost urît şi îţi aminteşti numai lucrurile frumoase.

— Crezi că şi plimbarea noastră poate să se transforme într-un basm frumos ?

— Da, odată, cînd o vei cînta şi cînd o vei povesti nepoţilor tăi.

— Abia atunci ? exclamă el dezamăgit. Cum va suna povestea ? O să fie vorba de un marş triumfal, pe un drum prunduit, între două şiruri de stîlpi de telegraf ?

— Pentru triumful cui ? întrebă ea tăios, și Göran nu știu ce să răspundă. Schimbă vorba.

Cînd ajunseră la pod, se opriră. În albie abia mai curgea un firicel de apă printre pietre.

— Kerstin, ți-aș cere acum o răsplată că te-am adus acasă.

— Tu ar trebui să-mi dai o răsplată, că ți-am ținut de urît...

— Dintre toate femeile îndrăznețe pe care le-am întîlnit în calea mea rătăcitoare, tu ești cu siguranță cea mai obrăznicuță !

Kerstin pufni în rîs.

— Ce ai vrea să-ți dau ?

— O floare, o floare albă. Una din astea.

Fata își privi pieptul.

— Oh, am pierdut una !

— Nu-i nimic. Dă-mi-o pe cea care a rămas.

— Nu se poate.

— Atunci o iau.

— Nu, vreau să păstrez floarea pentru mine !

— Ei, e doar o floare albă, atîta tot... Dar dacă ți-aș cere-o pe cea roșie.

— N-ai primi-o nici pe aceea.

— Aha, ai și dat-o cuiva !

— Uf, ce nesuferit ! Închipuie-ți că o mai am și mai ales pe asta n-o dau.

— Atunci dă-mi-o pe cea albă...

Kerstin se aplecă peste bicicletă și-l privi printre pleoapele pe jumătate închise.

— Au ceva mai nu știu cum toporașii mei ? Nu poți să-ți culegi singur unul ?

— Ba da, dar n-ar mai fi același...

Kerstin izbucni în rîs, un rîs din toată inima, și-i întinse floarea spunîndu-i :

— Sărmanul, s-a și ofilit.

— Și nu mai miroase, adăugă el. Îi luă mîna care ținea floarea și o apropie de fața lui.

— Nu, nu mai are parfum. Sărmana floricică, niciodată n-o să mai înflorească — de ce te-am cules ?

— O să crească altele, vara viitoare...

— E atît de mult pînă vara viitoare ! exclamă Kerstin și căscă somnoroasă. Oh, ce somn mi-e, o să mă certe că vin atît de tîrziu... În orice caz, tot e bine că încă n-au aflat de teatru, că joc. Ție nu ți-e somn ? Nu cumva nu ți-e somn ?

— Cum să nu-mi fie ! Deșteptătorul sună de mă scoate din minți, la cinci și jumătate, în fiecare dimineață. După ce mă scol și-l opresc, îmi trece pofta să mă mai culc.

— Îți trebuie atîta timp ca să ajungi pînă la el ?

— Nu, dar trebuie s-o ajut pe Sigrid să mulgă și să care laptele la șosea și după asta urmează o mulțime de alte lucruri de făcut. Toată săptămîna n-am avut timp o dată să pun mîna pe ghitară. Cînd să mai apuc ? Ieri a venit unchiul acasă, dar are piciorul în gips și trebuie să stea liniștit. E furios ca o viespe și azi a întrebat de trei ori dacă asta-i treabă de bărbat, să stai în casă să citești, în luna iunie, și în zi de lucru. Pînă la urmă și-a pierdut și Sigrid răbdarea și l-a poftit să meargă să împrăștie gunoiul. Abia atunci a tăcut.

— Vă ocupați și de pîrloagă, Sigrid cu tine ?

— Da, nu cumva miroase în toată comuna ?

— Aveți un bălegar cu miros special la voi pe malul celălalt al rîului ? Îl parfumezi ?

— Te asigur că nu-i nevoie.

— Am impresia că-ți place la nebunie treaba.

— Dacă n-ar fi nevoie, n-aș face nici un transport, te asigur, rîse Göran. Dar, slavă Domnului, nu mai avem decît două zile de lucru. Sigrid m-a ajutat dimineața să încarc gunoiul și eu l-am transportat, iar după-amiază eu am arat și ea a împrăștiat gunoiul. În prima zi am luat-o razna de două ori. Sigrid făcea pe supărata, ca să nu văd c-o pufnește rîsul. Ai arat vreodată ?

— Nu.

— Ai pierdut ceva foarte plăcut !

Kerstin izbucni în rîs.

— Uf, ce rîs necuviincios ! Am stat și m-am uitat la unchiu-meu cînd ară. Conduce plugul atît de ușor de parcă ar fi de ajuns să-l atingă cu degetul mic ca s-o ia încotro vrea el. Am crezut că o să-mi vină la fel de ușor. Pe naiba ! Plugul mă mîna pe mine. Din pămînt ieșeau aburi, țărîna se fărîmița și curgea nădușeala pe mine. Caii se întorceau, mă priveau și Dumnezeu știe dacă nu rîdeau de mine !

Kerstin nu mai putea de rîs.

— Am stat aici și m-am uitat la tine de pe celălalt mal al rîului. Să știi că treaba mergea destul de bine. Chiar și brazdele ți-au ieșit destul de drepte...

— Tînără doamnă — eu ți-am vorbit de prima zi. De atunci m-am mai deprins. Dar vai de mîinile mele dacă o mai țin mult așa ! O să mai reziste două zile și-a treia praf se fac. Am trei bășici în palma dreaptă și două în stînga, roșii, splendide și al dracului de dureroase. Ard ca focul. Sigrid a fost drăguță și a sacrificat aseară o linguriță de

unt, să le ungă. A declarat că e mai bun decît vaselina.

Göran tăcu brusc și se uită la fată. Zîmbetul dispăruse de pe fața ei, ochii îl ațînteau, larg deschiși și triști. Buzele îi tremurau.

— Bietul de el, șopti ea, luîndu-i mîinile și întorcîndu-i-le cu palmele în sus.

Se priviră tăcuți. Lumea dispăruse. Aripa pudrată cu aur a farmecului îi atinsese. Dar vraja se stinse iute, clipa care trecuse nu se mai întorcea. Kerstin căscă, îi lăsă jos mîna și Göran o întrebă :

— Ești foarte obosită ?

— Da, zilele sînt lungi... ar trebui să dorm seara în loc să colind, deși e plictisitor să stai acasă. N-am nici un chef să dorm, în nopțile astea de vară, cînd lumina de după fereastră îți umple odaia. Îmi vine să sar din pat și să alerg afară...

Cîteva minute rămaseră tăcuți, apoi ea făcu o mișcare neliniștită și își apucă bicicleta.

— Pot să te văd în noaptea de Sînziene ? o întrebă Göran. Vii la șezătoare, nu-i așa ?

Kerstin răspunse încurcată :

— Nu știu... Aș vrea, dar...

— Kerstin, promite-mi că dacă poți, vii !

— Bine, îți promit...

— Pot să vin să te iau de aici, de la pod, la ora opt ?

— Nu, nu aici, te vede toată lumea ! Mai bine vino la stînca din vale, mai jos de grajdurile lui Helden, dar să nu te superi dacă întîrzii puțin...

— De loc — cine nu știe că fetele drăguțe nu sînt punctuale ? !

— Dacă ești răutăcios, nu mai vin de loc. Noaptea de Sînziene... încă o noapte nedormită, și eu

am atîta nevoie de somn. Dar nu face nimic. La iarnă voi putea dormi. La iarnă voi putea dormi...

Cuprins de un sentiment ciudat, Göran îi luă mîna, dar ea şi-o retrase.

— Cu bine, trebuie să plec acum. Mulţumesc că m-ai însoţit.

— Mulţumesc pentru floarea cea albă !

În drum spre casă, se simţi abătut, deşi ar fi trebuit să fie vesel. La iarnă voi putea dormi, la iarnă voi putea dormi...

Cuvintele îl urmăriră şi după ce se vîrî în pat. Brusc, se sculă şi privi speriat pe fereastră. Mijeau zorile. — La iarnă voi putea dormi... „Faţa ei era albă ca zăpada, buzele ei roşii ca sîngele, părul ei negru ca lemnul de abanos. Era foarte frumoasă şi numele ei era Albă ca Zăpada..."

Ce naiba baţi cîmpii ? Ai înnebunit ? De altfel Kerstin are pielea brună, nasul puţin pistruiat, părul ei e castaniu, la soare are reflexe aurii. Noaptea, ce-i drept, pare negru... Întoarce-te pe partea cealaltă şi dormi, blestematul de ceas mai tace doar pentru cîteva clipe.

În ajun de Sînziene te puteai crede în aprilie. Ba ploua şi era frig, ba strălucea soarele. Pămîntul uscat şi lacom sorbea umezeala. Norii cenuşii, cu pîntece enorme, pluteau de la apus spre răsărit. În locurile unde soarele îi lumina — sclipeau ca zăpada. Lanurile de secară se unduiau ca nişte pînze de mătase, cenuşii-verzui, sau ca hula mării. Sub rafalele puternice ale vîntului, plopii argintii de la ferma lui Josias Helden păreau albi.

Cînd Göran ajunse la stîncă nu găsi pe nimeni. Îşi aprinse o ţigară, ca să-i treacă timpul. Aici, în umbră, aerul era umed. Narcisele de lîngă pîrîu,

înalte de un metru, răspîndeau un miros dulceag. În vale creşteau arini şi aluni şi frunzele lor aveau o strălucire uleioasă, umedă. Pe sub frunzarele întunecoase cădeau stropi mari, valea îngustă părea o catedrală cu coloane zvelte, negre, arcuite. Văzduhul limpede şi înmiresmat era plin de sunete : murmure, foşnete, ciripit şi şoapte ciudate.

Nu vii, Kerstin ?

Timpul trecea, cinci, zece, cincisprezece minute... şi Göran se învîrtea încoace şi încolo, dar nu prea departe, ca să nu scape din ochi stînca.

Nu-şi dădu seama din ce parte venise. Deodată se pomeni cu ea lîngă el. Stătea liniştită şi dreaptă. Zîmbetul îi mijea în ochi şi se răspîndi încet, încet pe toată faţa. Buzele i se întredeschiseră şi i se văzură dinţii sclipind. Purta o rochie roşie strînsă pe trup şi lungă pînă aproape de glezne. În păr îşi prinsese o rămurică de iasomie.

— Ura ! Seara e salvată ! Mi-era teamă că n-ai să vii !

Stătură o clipă şi se priviră. Deodată se auzi trosnetul unei crengi rupte şi se uitară amîndoi împrejur. Printre tufişuri se zări un tînăr adus de spate, care se îndrepta, cu pas greoi, spre ferma mohorîtă a lui Helden.

— O fi ţesătorul Botten cu cap de măgar ! îşi dădu Kerstin cu părerea. A, ba nu, ştiu cine e. E băiatul lui Helden, adăugă ea cu dispreţ.

— Aha, dar unde ai văzut „Visul unei nopţi de vară“ ?

— Am citit-o numai — îl au pe Shakespeare la bibliotecă...

— Vii cu mine pînă la lac ?

— Da, dar nu pot să stau tîrziu. Trebuie să ajung acasă înainte de unsprezece.

Göran se lumină şi rîse.

— În ordine.

Ieşiră la şosea.

— Kerstin, te iau cu mine.

— Nu se poate, îmi stric rochia. Şi o să-mi fie frig...

— Hai, vino ! rîse Göran şi o trase după el pînă la pod. Ei, ce părere ai ?

— Ooh, ce maşină frumoasă ! exclamă ea şi îşi împreună mîinile de admiraţie. E a părinţilor ?

„Kaiser"-ul era tras pe un drumeag lateral şi strălucea sub capota de nichel. Göran îi destăinui:

— Tata şi mama au sosit astăzi şi m-am rugat de ei să mi-o împrumute.

Ea îi aruncă o privire entuziasmată şi timidă. Cînd se urcă în maşină era atît de veselă, îmbujorată şi sfioasă, de ţi-era mai mare dragul de ea. După ce parcurseră cîţiva kilometri, încordarea ei slăbi, se lăsă comod pe spate, oftă de plăcere şi îi mărturisi :

— Niciodată n-am fost cu o maşină ca asta !

— Nici eu n-am avut niciodată o tovărăşie atît de plăcută...

Dar în clipa aceea Kerstin încremeni. Faţa îi deveni ca de gheaţă şi privi fix înainte.

— Tata şi mama m-au lăudat că m-am bronzat şi că arăt atît de voinic şi cînd le-am spus că

vreau să rămîn aici toată vara, s-au bucurat, pălăvrăgi el numai ca să nu tacă.

Chiar lîngă țărm se înălța arborele de armindeni. Mișcarea neîncetată a valurilor pe nisip ținea loc de fundal sonor zgomotelor, cîntecelor și muzicii. Aerul era însă umed după ploaie. Totuși venise lume multă. Cei vîrstnici se așezaseră pe pături și priveau, iar copiii de școală formaseră un cerc și cîntau :

Uite așa, port eu, plin de mîndrie, perina mea,
da, plin de mîndrie, da, plin de mîndrie.
Uite așa, o aștern eu aici, pentru dragostea mea...

Se aflau și o mulțime de străini, veniți să asiste la serbare. Printre țăranii cu veste și pantaloni de culoare deschisă puteau fi zăriți numeroși bărbați în haine de pînză și pantofi albi. Îmbrăcămintea modernă alterna cu rochiile scurte, înflorate, de bumbac. Dintr-o cabană ieșiră trei fete. Cele trei Grații purtau rochițe ușoare și cununi de margarete în păr. De altfel era o abundență de flori — fiecare tînăr care se respecta avea un buchet ofilit la butonieră. Avea și Kerstin o rămurică de iasomie în păr.

Descoperind că cea mai mică dintre cele trei Grații, bine dichisită, ca la oraș, avea un profil frumos, Göran se gîndi s-o invite la dans. Poate că avea să rămînă toată vara aici — poate că era o cunoștință ce merita să fie cultivată. Dar fata avea picioarele învinețite de frig și toată era numai „piele de găină“, iar rujul, de un violet îngrozitor de strident.

Dezgustat, o căută pe Kerstin.

Sunetul celor două viori, slab şi piţigăiat, se pierdea în mulţimea ascultătorilor, iar melodiile naive n-aveau nici un farmec. Dinspre golf răzbătea muzica de la balul Asociaţiei Sportive, care se ţinea în magazie. Cercul din jurul arborelui, împodobit cu ghirlande veştede, din crengi de mesteacăn, se împuţina tot mai mult. Tinerii, care cunoşteau dansurile moderne, nu mai ţineau la tradiţii — voiau să se distreze şi atîta tot.

Amurgul se lăsa. Apa licărea ca argintul, murmura, susura şi se vălurea uşor. La marginea pădurii se zăreau piramidele albe ale corturilor şi cîteva focuri, licărind ca nişte ochi roşii. Pe o barcă mare, cu motor, ancorată în port, urla un gramofon. Dinspre barăci se rostogoleau rîsetele băutorilor de grog.

Göran vru s-o ia pe Kerstin la dans, dar ea îl refuză cu hotărîre. Cum nu voia să rişte să i-o ia altul, rămase în apropiere, deşi simţea cum îl cuprinde o teribilă poftă de dans. Ar fi vrut să nu piardă prilejul, dar nu era de loc simplu. Răguşise de atîta cîntat. Cîteodată se lăsa o linişte generală, şi atunci se uitau unul la altul, întrebîndu-se din ochi cine va relua melodia.

Merse iar s-o invite de Kerstin şi o găsi certîndu-se cu Sylvia.

— Ai de gînd să joci rolul lui Elin ? întreba Sylvia ridicîndu-şi privirea, ca s-o poată privi pe Kerstin în ochi. Trebuia să-mi ţii locul doar o dată, atunci cînd am lipsit ! se răstea ea, obraznic.

Kerstin arăta nehotărîtă.

— Tu eşti cea care ai lăsat totul baltă.

— Ba de loc — cine ţi-a vîrît asta în cap ? Şi-apoi, nici nu eşti în stare — n-ai jucat niciodată !

— Ceilalţi spun că merge bine.

— O spun numai ca să nu te supere. Nu mai e nevoie să te duci data viitoare — am să merg eu !

Cînd Göran se apropie, Sylvia îi zîmbi imediat.

— Auzi ce spune fetiţa asta ? Crede că o să i se dea voie să joace rolul lui Elin !

— Şi eu cred asta, spuse Göran sec, şi o invită pe Kerstin la dans. În urma lor se auzi un fel de şuier.

— A scuipat după noi... uf, mi-a stricat toată plăcerea...

Kerstin îl rugă s-o ducă acasă, deşi era numai zece şi jumătate, şi el o conduse pînă la maşină, care mai mirosea încă a iasomie.

Cînd trecură pe lîngă restaurant, Göran încetini.

— Pot să te invit să iei ceva ?

Kerstin mulţumi, dar îl refuză.

— Sînt prea multe cunoştinţe, explică ea neliniştită.

— Şi ce-i cu asta ? Sau poate nu sînt de nasul tău ? glumi el.

— Nu, nu-i vorba de asta. Dar... — şi puse pentru o clipă mîna peste mîna lui, care stătea pe volan — nu vreau să mă inviţi. Nu acum. Nu te supăra...

— Nu mă supăr !

Lîngă chei Göran opri iar.

— Nu, spuse ea, nu vreau să merg acolo.

— Cine te-a speriat că-ţi vine greu să dansezi ?

— Speriat ?

— Da, speriat ! Văd foarte bine că de fapt ai vrea. Cred că nu-i nici o primejdie dacă o să stai măcar să priveşti cinci minute.

Kerstin cedă în sfîrşit şi cele cinci minute se prelungiră. Privea plină de atenţie şi încîntare. Pînă la urmă dorinţa de a dansa i se aprinse în priviri. Prima oară cînd el o întrebă dacă vrea s-o înveţe să danseze, clătină din cap, dar a doua oară zîmbi şi spuse :

— La şcoală valsam cîteodată în pauze... Poate că mai îmi aduc aminte.

Nu uitase totul şi, peste puţin, se descurca destul de bine — supleţea şi simţul ei muzical o ajutau.

Göran remarcă o fată blondă, suplă ca o felină, care dansa languros tango, cu un Don Juan, posesor al unei bărci cu pînze. La următorul tango Göran o invită.

— Mai rar să danseze cineva atît de bine tango.

— Mulţumesc de compliment — asemenea, în ce vă priveşte.

— Aţi venit cu prilejul sărbătorii ?

— Da şi nu. Nu fac parte dintre cei veniţi în vacanţă, cum vă închipuiţi poate. Locuiesc, în prezent, aici.

Nu mai era chiar de tot tînără. Avea ochi calmi şi inteligenţi şi îi inspiră încredere. De îndată ce se întoarse la Kerstin, îşi făcu apariţia Elsa.

— Göran, ce părere ai de pisica cu care ai dansat ?

— Dansa bine... Cine e ?

— Sora lui Eskil. Nu-mi place de loc... dacă vrei să știi. Și te apuci să dansezi cu ea în halul ăsta. Păcat de Eskil. Nu-i vina lui că ea e așa cum e, dar ar trebui să-i fie rușine de ea, în orice caz...

— Dar ce-a făcut ?

— A lucrat la un hotel în oraș. Purta blană și era întotdeauna sulemenită. Poți să-ți închipui de unde-i veneau banii... Probabil că ceva nu i-a mers, de s-a întors. Colac peste pupăză, mai declară că vrea să rămînă acasă... Göran, promite-mi că n-ai să mai dansezi cu ea ! Las-o-n pace !

— Ce atîta tevatură pentru ea ?

— Să ne lase în pace ! Să nu vină să le sucească băieților noștri capul !

— Dar dansează bine, nu mi-a făcut nici un rău și nici altcuiva.

— Ascultă, Göran — spuse apăsat Elsa — dacă mai dansezi cu ea, n-ai să mai dansezi niciodată cu mine sau cu surorile mele !

Göran pufni în rîs.

— Bine, bine, nu-i mai dau atenție.

Elsa îi zîmbi recunoscător.

— Drăguț din partea ta, știam că ești cumsecade, deși ești orășean. O să te învăț o dată să dansezi polca, dacă vrei !

După ce ea plecă, Göran își înălță întrebător sprîncenele. Kerstin îi explică în șoaptă, rîzînd :

— N-am auzit nimic rău despre Ester. Atîta doar că e sătulă de oraș și nu mai vrea să locuiască acolo. Hilding și ea au fost prieteni, cu opt-nouă ani în urmă, pe vremea cînd Elsa mergea la școală

şi acum se teme să nu-şi piardă logodnicul. Ester e primejdioasă pentru că e mai deşteaptă şi mult mai drăguţă... Kerstin se uită împrejur, apoi continuă: Poate să iasă lată. Elsa a venit aici cu trei fraţi şi unsprezece cumnaţi şi cumnate, actuali sau viitori, şi toţi îi ţin, bineînţeles, partea. Priveşte, bîrfa a început să dea roade — se face gol în jurul Esterei şi numai băieţii de la oraş mai dansează cu ea.

— Pare-se că nu le dă mare importanţă... Să fiu al naibii dacă nu dansez cu ea! Să nu-şi închipuie micuţa Elsa, cu sprîncenele ei prost desenate, că e buricul pămîntului.

Dar Kerstin îl opri.

— Nu face asta, n-o întărîta pe Elsa. Cine ştie de ce e în stare dacă te vede cu ea!

— Ce caraghioslîc! Cîte parale mai face asemenea prietenie? Ştiu eu ce te doare, Kerstin, glumi el. Nici tu nu vrei să dansez cu ea! Ţi-e frică să n-o conduc pe ea acasă!

— Nu, nu tocmai...

— Hai să dansăm. Un vals vechi...

— Da...

Se opriră la o fereastră şi Göran strecură mîna prin grilaj şi o deschise, să intre aer proaspăt. Parcă ar fi băut apă de izvor după atmosfera irespirabilă de acolo. Traseră adînc aer în piept. Se uitară unul la altul şi pufniră în rîs, dar Kerstin se ruşină brusc şi începu să-şi facă de lucru cu inelele forjate ale barelor. Lacul susura, valurile scoteau un zgomot estompat, lovindu-se de chei, şi catargele bărcilor se balansau ca nişte pendule răsturnate, profilîndu-se în dungi negre pe cer şi

apă. De afară se auzeau voci și muzică, care covîrșea gălăgia dinăuntru. Sala era prost luminată. De prin colțuri răzbăteau necontenit țipete, vociferări, larmă, înjurături. În fund de tot se retrăseseră perechile de îndrăgostiți, căutînd singurătatea și întunericul, dar prea adeseori pacea le era tulburată.

Dansară și valsul următor. Kerstin părea să fi uitat de ora plecării.

Floarea mea, comoara mea,
Vino și sărută-mă la noapte,
Floarea mea, ce dragă mi-ești...

Göran ținea strîns lipit de el trupul ei zvelt și delicat. Îi zărea obrazul și o ureche printre buclele castanii. Din cînd în cînd fata își ridica privirea limpede și strălucitoare spre el.

— Nu ești chiar tu floarea ? întrebă el. Un trandafir ?

— Ba da, răspunse ea. Cu mulți ghimpi.

Deodată apăru clătinîndu-se un tînăr voinic și butucănos, cu o sticlă în mînă. Sorbi ultima picătură, apoi izbi sticla de un stîlp. Fetele țipară și dansul se întrerupse, pînă ce reușiră să-l scoată și să măture cioburile.

Kerstin nu mai voia să rămînă și lui Göran îi trecuse de asemenea pofta de dans.

Fata se așeză tăcută în mașină. Amuți și el, cuprins de un sentiment de caldă mulțumire. Simțeau amîndoi că nu e nevoie de cuvinte — ele n-ar fi făcut decît să strice... Șoaptele, suspinele, vorbele n-ar fi putut exprima acele nuanțe fine pe care doar o privire, doar un gest le-ar fi cuprins.

Se opriră la pod, dar Göran nu făcu nici o mișcare ca să deschidă portiera. Kerstin ședea destinsă, cu ceafa rezemată de speteazā, cu mîinile bronzate, nemișcate în poală.

Göran începu să murmure încet un cîntec care-i veni în minte.

Pot să-ți aduc în dar cîteva flori ?
Cîțiva trandafiri, să ai grijă de ei.
Ca să nu mai fii tristă, dragostea mea.
Trandafirii vin dintr-o grădină de-mpărat
și nespus de greu e să te apropii de ei.
Primul e alb
al doilea e roșu,
pe-al treilea aș vrea să ți-l dau.
El va-nflori, abia cînd cel ce ți l-a dat va muri.
Dar atunci, draga mea, el va-nflori îndelung...[1]

— Ce fel de floare e ?

— E amintirea — tot ceea ce rămîne în urma unui prieten drag, după ce-a dispărut.

— Poate că amintirea se va transforma într-un basm frumos...

— Poate...

— Privește cum roiesc fluturii în lumina farurilor, spuse Göran încet.

— Da...

Rămaseră tăcuți cîteva minute.

— Dacă te-aș duce în noaptea asta la capătul lumii ? spuse el.

— Îți dau voie...

Apoi se uită la ceasul lui.

---

[1] Cunoscută poezie de *Nils Ferlin* (1889—1961).

— E trecut de unu ! Trebuie s-o şterg ! şi vru să deschidă portiera, dar Göran o trase înapoi.

— Ce ţi-e aşa teamă ? Numai o dată pe an e noaptea de Sînziene...

— Dar...

— Te-ai distrat astă-seară ?

— Oo, da — Göran, să nu spui nimănui că am dansat ! Mai ales lui Sigrid să nu-i spui. Le povesteşte imediat alor mei. Şi aşa, tot or să afle în curînd.

— Ce supraveghere nesuferită ! Vor să te ţină închisă în colivie ca pe timpuri ?

Kerstin nu răspunse, îşi învîrtea batista între degete.

— Sînt la fel de necruţători şi cu Fanny ?

— O, da...

— Dar ea nu e atît de ascultătoare ca tine, deşi tace mereu...

— Fanny ? Ea e fetiţa cocolită a mătuşilor ! În mine n-au încredere. Spun că sînt prost crescută.

— Aha ! Dar fetele trebuie să fie prost crescute. Dacă nu s-au născut aşa, trebuie să înveţe să devină. Cum naiba de e Fanny logodită, dacă n-a avut voie să iasă la plimbare şi să vorbească cu băieţii ?

Kerstin izbucni în rîs, un rîs în hohote, o izbucnire de bucurie, din toată inima, aşa cum n-o mai văzuse.

— Toată povestea s-a petrecut pe faţă, la lumina zilei. Bengt e văr cu noi. Acum cinci-şase ani se duşmăneau de moarte. E ceva binecunoscut. Şi pe neaşteptate lucrurile au luat altă întorsătură.

— Eu credeam că n-are inimă.

— Fanny e rece doar în aparență, izbucni Kerstin entuziasmată. Nu mi-aş da sora pentru nimeni pe lume !

Göran întoarse cheia de contact. Torsul de pisică de sub capotă amuţi. Îşi petrecu braţul peste umerii ei. La început păru stînjenită. Apoi Göran avu impresia că-i face plăcere.

— Acum eşti drăguță cu mine, dar cu cîteva săptămîni în urmă erai îngrozitor de rece. Ţii minte seara aceea în curtea parohiei ?

— Nu-mi amintesc...

— Păcat. Mie mi-a rămas o amintire foarte limpede şi neplăcută.

— Uit-o, îl sfătui Kerstin, parcă rugîndu-l.

— N-am nimic împotrivă. Spune-mi, ţii mult la Nisse Holm ?

— Uite-atîta, răspunse Kerstin şi suflă în palmă. Oricum, nu trebuia să te amesteci cînd a încercat să mă sărute, adăugă ea şi roşi.

— Dar n-ai fi reuşit singură că scapi de el.

— Aş fi ţipat. Să nu păţeşti ceva cu el. E puternic.

— Nu ştii că tehnica învinge forţa ?

— Da, adevărat, dar poţi să fii sigur că o să-ţi aţină iar calea, deşi i-ai dat una peste nas. E atît de obraznic şi necioplit ! Şi dacă vine cu bătăuşii lui, n-o să-ţi prea ajute tehnica... În orice caz, ai noroc că nu eşti stabilit aici.

— De ce ?

— Nu le place de tine oamenilor din sat.

— Cum asta ? Explică-mi ! îi ceru Göran încremenit de uimire. Cui ? Băieţilor nu le place de

mine ? Doar sînt prieten bun cu Eskil, cu Hilding, cu Klas... cu jumătate din Asociaţia Sportivă şi a Tineretului.

— Da, dar nu le place să fie puşi în situaţii de inferioritate, mai ales cînd ştiu şi ei că aşa e şi îi faci să o simtă. Le eşti străin, pentru că ei cred că le ştii pe toate şi că primeşti totul de-a gata... Nici bătrînilor nu le place de tine... Le-ai dat un bobîrnac peste nas, la Tvet, şi n-o să uite asta niciodată.

— Dar le-am făcut cumva vreun rău ? Mulţi mi-au spus că au fost cuvinte potrivite la locul potrivit !

— Da, dar ar fi vrut să le spună chiar ei ! Ah, şi mai sînt şi toate drăguţele de cumetre bisericoase care dau din cap şi aproape că-şi fac cruce cînd îţi aud numele.

Göran rîse uscat.

— Va să zică sînt grozav de iubit ! Dar nu cred de loc că iubirea asta e atît de generală cum pretinzi tu. Cum ai ajuns la concluzia asta ?

— Ştii ce, Göran ? Dacă le-ai fi făcut curte pastorului, bătrînelor profesoare, profesorilor, bărbilor venerabile şi mătuşilor mele — în loc să cazi în mrejele acelor păcătoase de asociaţii şi să cînţi cîntece deşucheate, să joci teatru, să amesteci cimentul pentru construcţie, şi toate celelalte — ai fi intrat în societatea bună a comunei. Ai fi putut participa la o mică clevetealăy, la gustările acelea cu cafea, şi ai fi putut auzi tot ce se spune despre lume şi anumite întîmplări chiar mai înainte de a se fi petrecut. Am fost şi eu uneori pe la sindrofii dintr-astea, aşa că ştiu multe.

— Aha, admir talentul tău de interpretare !

— Te rog — e spectacol gratis. Acum trebuie să plec, spuse ea oftînd.

— Și n-ai vrea ?

Kerstin rămase tăcută, cu capul dat pe spate și privirile ațintite spre plafonul mașinii. Liniile moi ale buzelor exprimau ceva. Speranță ? Dor ? Ah, ce mică răzvrătită se ascundea îndărătul acestui chip cu trăsături delicate și pure și al purtării ei cuviincioase !

— Ai să culegi șapte flori să le pui sub pernă astă-seară ? Fetele de pe-aici cunosc obiceiul ăsta ?

— Nu cred că se obișnuiește. De altfel e și prea tîrziu. Noaptea de Sînziene e pe sfîrșite... Oricum, n-am să mai pot visa...

Göran simțea o stranie tulburare. Pulsul îi zvîcnea puternic. I se părea de o mare importanță felul în care ea va reacționa. De parcă ar fi fost singura femeie de pe lume, deși lumea era plină de ele. Era dureros de conștient că mîinile-i sînt umede și că îi tremură. Cînd făcu o mișcare și îi atinse genunchiul, ea și-l retrase cu o grabă temătoare.

— De ce să nu visezi, Kerstin, crezi că tu n-ai nevoie să visezi ?

— Poate, spuse ea și rîse nesigur.

— Îți ajunge realitatea așa cum e ?

Kerstin nu-i răspunse. Aplecîndu-se brusc deasupra ei, Göran o sărută. Zări în ochii ei întunecați groază și uluire. O simți cum împietrește, ca o statuie — apoi tot universul explodă într-o ploaie de stele. În secunda următoare Göran, ți-

nîndu-se de falcă, privea cu ochi mari cum Kerstin trîntește portiera pe dinafară.

— Prostule ! hohoti ea. De ce-a fost nevoie să strici totul, cînd era așa de frumos ?

— Kerstin, Kerstin, întoarce-te !

Nici un răspuns. O luase la fugă.

— Pot să te văd mîine ? După-amiază, la Stîncă. Sau vino jos, la golf !

Dar ea nu răspunse. Se îndepărtă și dispăru în întuneric ca o imagine confuză și tremurătoare, pe drumeagul îngust.

LICURICII

Drumul cobora în pantă repede spre lac. Göran auzi murmurul apei, traversă şoseaua şi ajunse la mal. Un nor uriaş se îndepărtă descoperind luna strălucitoare. Părea că o pulbere fină de argint se aşternuse, deodată, peste undele apei plumburii, neliniştite. Arcul de nisip al malului se contura luminos între apă şi pădurea neagră. Cheiul era pustiu şi gol, cabanele din munţi încuiate. În geamurile silozului şi ale magaziei se reflecta, sclipitoare, lumina lunii.

Göran tresări. Chiar lîngă el, jos în nisip, străluceau trei scîntei, mici, albastre. Pîlpîiau, tremurau, se stingeau.

Sclipiţi licurici,
Licăriţi licurici.

Göran aruncă bicicleta şi se lăsă în genunchi să-i apuce cu mîna.

Erau doar trei cioburi de sticlă şi în aceeaşi clipă luna dispăru şi se făcu mai întuneric ca oricînd.

Ziua de Sînziene sosi caldă, liniştită şi strălucitoare. Invitaţii unchiului mai erau încă acolo, atît fraţii lui Sigrid, cît şi soţii Stendahl. Atmosfera de ieri fusese încordată şi nici gînd să se îmbunătăţească. Relaţiile dintre Sigrid şi ceilalţi se transformaseră dintr-o uşoară iritare în răceală şi poftă de ceartă.

În sufragerie, la cină, Agnes o mustră pe Sigrid :

— De ce nu ţi-ai pus tacîm şi tu ?

— Îmi cer iertare, dar eu tot n-ajung să mă aşez, spuse Sigrid şi servi cartofii.

— Nu sîntem aşa de grăbiţi... îşi dădu cu părerea Hans, cel mai vîrstnic. Aşază-te şi încearcă să fii mai drăguţă, arici bătrîn ! Închipuiţi-vă, îngăimă el, n-am văzut-o niciodată şezînd la masă ca oamenii. Totdeauna se învîrteşte împrejur, îşi face de lucru şi ciupeşte cîte o bucăţică, de ici, de colo.

— Mai e şi cîte unul bucuros că Sigrid trebăluieşte atît, remarcă bunicul.

Logodnica lui Rickard, micuţa, subţirica, roşcovana Ulla întrebă :

— Cum se face că nu te-ai măritat, tocmai tu, care eşti aşa de harnică ?

— Eu nu iau pe oricine, aleg, răspunse Sigrid tăios.

Göran îi cerceta pe cei din jurul mesei şi încerca să-şi adune gîndurile, plimbîndu-şi privirea de la unul la altul. Părinţii lui Göran erau şi ei acolo, inaccesibili şi reci. În dosul ochelarilor bătrînei Helga se zărea o sclipire răutăcioasă. Arăta calmă şi distinsă cu părul ei cărunt, bogat. Lîngă ea şedea Agnes, uşor fardată, cu părul ondulat, despărţit de o cărare, îmbrăcată în haine noi. Faţa

Rickard arăta distins, era conştient de asta şi de fiecare dată, cînd avea ceva de spus, începea cu : „Noi, cei din serviciul statului..."

Dar oricît de mîndru era de serviciul său, care-i dădea prilej să se împăuneze cu rangul lui înalt, nu era mai puţin vesel că are concediu de la serviciu pînă la douăzeci iulie. Se ruşina de dialectul său, de aceea vorbea o suedeză exagerat de gramaticală, împestriţată cu cuvinte străine, pe care nici nu le pronunţa, nici nu le plasa corect. La început era amuzant, dar pînă la urmă ţi se făcea lehamite.

„Noi cei din serviciul statului, facem aşa şi pe dincolo"... Ptiu !

Te mai înseninai privind-o pe Sigrid cum serveşte la masă. Dădea o impresie de puritate exterioară şi interioară, desăvîrşită. Poate că juca şi ea teatru, dar masca ei îţi devenea, cu timpul, simpatică.

Pusese ea singură masa : faţa de masă, farfuriile, paharele, florile, tacîmurile, şi Göran nu găsea nici un cusur. Cum de reuşise să facă şi mîncarea ? Cu siguranţă că n-a dormit prea mult noaptea trecută.

Tavanul ceva mai înalt, ferestre mai mari ; un covor de Bukhara în locul covoarelor ţesute în casă ; o pendulă stil baroc, din anii patruzeci, în locul ceasului deşteptător ; vin, în locul sucului diluat de zmeură ; ochii mici, albaştri, strălucitori, ai florilor de veronică, înlocuiţi cu un buchet de la florărie — aşa ar fi arătat o cină intimă la inginerul Stendahl.

Deodată se auzi vocea lui Sigrid, dulce și voioasă, de după ușă :

— Așa, băiețașul meu, freacă-ți ochii cu mîinile să-ți treacă somnul și hai să mergem la mama... Intră cu nepoțelul Tutte în brațe. Era bosumflat că fusese trezit din somn. Avea părul ciufulit ca un smoc de iarbă veștedă.

— Închipuiți-vă, a stat culcat și a dormit o oră întreagă pe lavița din bucătărie. Rîse fericită și amuzată. Hai, gungurește, purceluș scump !

Mama „purcelușului" interveni :

— Dă-mi-l ! Uf, nu-mi place să văd fete bătrîne jucîndu-se cu copiii altora.

Masca plină de riduri a lui Sigrid îngheță iar. Se făcu pămîntie la față și privi în jos. Băiețelul se uită cu ochi mari, supărați, de un albastru închis, își frecă fața și începu să bocească.

— Vino la mama, Tutte !

Răspunsul fu categoric :

— Nuu !

Sigrid îl lăsă jos, pe podea, și ieși.

— Păzește-te de mămica, Tutte, spuse unchiul și ochii îi jucau. Nu te duce la mama !

Băiețelul se duse numaidecît la ea. Bărbia îi ajungea la marginea mesei.

În timp ce înfuleca în silă, Hans se plînse de vremurile în care trăiau.

— Toate prețurile cresc, numai salariile nu. Țăranii ar putea să cîștige bani buni, acum, cu alimentele astea care s-au scumpit.

Subiectul fu întors pe o parte și pe alta, la nesfîrșit. Urmă apoi oftatul.

— Oricum, țăranul o duce bine. Are de toate în grădină, nu-i silit să cumpere nimic...

Seth Stendahl pronunță replica decisivă :

— Dacă-i așa, nu puteai să rămîi la țară ?

Hans încercă să se apere, dar se încurcă din ce în ce mai rău. Aruncă jumătăți de fraze, ca să înceapă altele noi, și cînd descoperi că nimeni nu-l ascultă, tăcu.

Băiețelul trase de fața de masă.

— Tutte, stai cu mama !

— Nu, nu acum, Tutte, puiule, mama mănîncă. Nu mai trage de fața de masă.

— Șezi lîngă mama !

Göran se uită cu interes la fețele congestionate, cu obrajii buhăiți și cu ochi bulbucați, gata parcă să le sară din orbite.

— Șezi lîngă mama !

— Bine, vino, dar stai cuminte...

Astfel căpătă Tutte permisiunea să se cațere în poala ei. Aruncă celorlalți o privire triumfătoare. Oricare ar fi fost subiectul conversației, el rămînea, în orice caz, în centrul atenției.

— Păpică ! comanda el.

Agnes îi întinse un cartof cu sos.

— Nuu...

Zece secunde mai tîrziu se repetă ordinul.

— Păpică !

Un alt cartof, un alt „Nuu".

— Nu poate avea poftă de mîncare, spuse doamna Stendahl. A mîncat acum o oră...

— Da, dar n-a fost decît o supă cu lapte și abia a atins-o.

— Vleau supă ! comandă Tutte și Agnes simți nevoia să explice :

— Supa înseamnă desert... Știți, mănîncă aproape întotdeauna numai desertul... Ce să-ți fac, Tutte, încă n-am primit desertul...

— Vleau supă ! Ochii se roteau mînioși, brațele gesticulau în aer, gura era mare, neagră și colțuroasă.

Hans își prinse capul în mîini și șuieră printre dinți :

— Luați copilul de aici !

— Să-ți fie rușine ! îl dojeni Agnes. Gîndește-te că și tu ai fost mic, odată...

Göran se dedicase, cu o atenție concentrată, eliberării osului de ultima bucățică de carne. Doamna Stendahl strîmbă din nas și își aranjă rochia. Mai departe, în colțul ei, Ulla șopti :

— Rick, noi n-o să ne răsfățăm copiii...

Brusc, furtuna păru să slăbească și Agnes putu să se ocupe o jumătate de minut de mîncare. Fața pătrată își reluă culoarea ei normală, pămîntie, în ochi se ghiceau urme ce prezentau neliniștitoare asemănări cu activitatea cerebrală. O mînă mică, moale, cu degete rășchirate, se întinse spre farfuria lui Göran, apucă un os, îl aruncă peste masă și răsturnă paharul lui Stendahl.

Tutte izbucni în rîs, entuziasmat, dădu din picioare sub masă și anunță, plin de sine, și triumfător :

— Tutte vlea supă !

Stendahl nu scoase un cuvînt, ridică paharul cît putu de repede și își înălță sprîncenele.

— Sigrid dragă, strigă Agnes, să trecem la desert, altfel n-o să stea liniștit.

Desertul se arătă a fi o budincă galbenă, rece, îmbietoare, cu cremă de ciocolată.

— Uite, Tutte, mama îi dă papa lui Tutte.

— Hai, Tutte, mănîncă !

Tutte căpătă lingura mamei Agnes și începu să hăpăie lacom din crema de ciocolată și se făcu maro pe cea mai mare parte a feței. Din cînd în cînd își ștergea lingura de păr. Probabil că îi intră și ceva în gură, căci mestecă, scoase limba și plescăi tare.

Göran studia fotografiile rubedeniilor.

Îl interesa mai ales fotografia mătușii sale din partea tatălui, făcută cu un an înaintea morții ei. Era figura unei femei simple, adevărate, cu ochi frumoși și o gură care se deprinsese să fie hotărîtă. Nu era frumoasă, dar nici urîtă, și Göran ar fi vrut mult s-o fi cunoscut ; cu ea semăna Sigrid. Numai un cercetător al arborelui lor genealogic ar fi putut să descopere în ce izvoare întunecoase își aveau obîrșia caracterele celorlalți.

Deodată se auziră pocnete și strigăte dojenitoare și Göran simți cum îl trec nădușelile. Se uită la Tutte. Acesta bătea entuziasmat cu lingura în farfurie și fața de masă era plină peste tot de pete cafenii.

Agnes îi smulse arma și băiețelul protestă, căscîndu-și gurița, care se făcu mare, și urlă. Din gură îi țîșni, pe bărbie, pe piept un șuvoi de budincă, bine amestecat cu sos de ciocolată.

Doamna Stendahl își duse repede batista la nas. Unchiul arăta de parcă i s-ar fi oprit îmbucătura în gît. Dar Ulla era tînără și nestînjenită și rîse de tot ce se întîmplase. Göran îi zîmbi recunoscător. Agnes îl așeză pe Tutte pe podea, se ridică iute și țipă :

— Oh, mi-a făcut o pată pe rochia cea nouă !

Apoi Göran stătu în salon cu ceilalţi şi fumă, şi prin fereastră îşi văzu mama mergînd braţ la braţ cu Ulla şi admirînd florile lui Sigrid. Slavă Domnului că mai existau unii care se înţelegeau ! Dinspre bucătărie se auzea clinchet de vase şi surorile certîndu-se pentru faţa de masă murdărită.

Deodată unchiul îi spuse lui Rickard :

— Te gîndeşti poate să petreci aici cu Ulla cîteva săptămîni din concediu ? Vezi că nu sînt bun de nimic. Nu putem primi străini în casă, fiecare are grijile lui.

— Nu, tată, se înţelege că nu. Logodnica mea şi cu mine am promis să mergem la părinţii ei în vizită şi nu putem să ne călcăm făgăduiala.

— Aha, exclamă unchiul, aşa va să zică... Dar ieri am înţeles că aţi vrea să rămîneţi cel puţin o săptămînă...

— Nu, a fost o neînţelegere.

Göran oftă, se duse în camera alăturată şi începu să cînte la vioara unchiului melodii din noaptea de Sînziene.

— Lasă miorlăitul ! spuse Hans acru. I se făcuse părul măciucă.

Göran imită o mîţă chinuită, apoi atîrnă vioara şi se duse în bucătărie să-i cerşească lui Sigrid un supliment de budincă. Surorile se mai certau încă :

— Ai putea să ai ceva mai multă grijă, Agnes ! E cea mai fină faţă de masă a mamei ! Şi petele nu ies...

— E vina ta ! De ce naiba a trebuit să servești cremă de ciocolată cînd știai că mănîncă și copilul ?

— Logică de femeie ! strigă Göran din ușă, dar se trase repede înapoi căci băiețelul se afla pe „tron“ și Agnes ședea alături și îl supraveghea.

— Grăbește-te, Tutte, mai trebuie să te și îmbraci !

— Nuu ! se strîmbă Tutte.

Göran se uită la ceas și constată furios că era prea devreme ca să se ducă la Stîncă. Kerstin trebuia să spele vasele, în fiecare zi, după ce mîncau, apoi să dea de mîncare păsărilor, și abia după aceea era liberă. Dacă timpul ăsta blestemat s-ar scurge o dată... Simțea furnicături și neliniște în tot trupul.

Deodată copilul intră alergînd, îmbrăcat doar cu o cămășuță scurtă și se tîrî fericit și surîzător sub bufet.

— Tutte, puișor, vino la mama, nu ești gata încă...

Cînd din regiunile de jos ale bufetului urcă un miros specific, Hans se deșteptă brusc din picoteală și duse mîna la nas.

— Scoateți copilul !

Göran se grăbi să iasă și numai gîndul la budinca cu cremă de ciocolată îl făcea să i se întoarcă stomacul pe dos.

Cu cît se apropia de Stîncă, cu atît îi bătea inima mai tare — dar lîngă Stîncă nu se afla nimeni. Așteptă un moment, atent la orice foșnet din desiș, dar ea nu apărea. Începu să-și facă re-

proşuri că zăbovise atîta, acasă, şi cercetă pămîntul moale din jur. Nu erau proaspete decît propriile sale urme. Muşchiul nu dădea la iveală nimic. În cele din urmă urcă pînă la fermă. În spatele vechii magazii, lăsate într-o rînă, creşteau tufe dese şi înalte de zmeură. De aici începu să iscodească. Dacă n-ar fi fost atît de neliniştit, ar fi putut să ia totul drept un joc, aşa cum visase pe vremea cînd citea romane cu indieni. Ar fi putut fi raiul pe pămînt — să te strecori aşa, şi să spionezi, dar acum era nevoit s-o facă, şi asta nu-l încînta.

Casa se afla în faţa lui, sub coroanele lungi ale castanilor, roşie, cu colţurile, cornişele şi ramele ferestrelor vopsite în alb. Aleile cu prundiş erau bine greblate, ca într-o veche poveste ţărănească, şi florile străluceau puternic în soare. În iaz se bălăceau raţele nepăsătoare, iar în faţa depozitului de lemne se hîrjoneau cei trei pisoi: Absentul, Plecatul şi Complet Dispărutul, în timp ce pisica-mamă, culcată alături, îi privea printre pleoapele somnoroase. Era o linişte desăvîrşită, o linişte nefirească. Steagul atîrna nemişcat, frunzele erau nemişcate, jos pe păşunea pîrjolită de soare vacile stăteau pleoştite şi mişcau din urechi.

Era oare pustie cocioaba ?

Pînă la urmă se apropie de veranda cu acoperiş înclinat a bucătăriei şi bătu. Anna ieşi şi îl cercetă bănuitoare.

— Scuzaţi-mă că vă deranjez, dar am văzut o vacă singură pe drum, una bălţată. E cumva a dumneavoastră ?

— Nu, noi avem numai vaci roşii.

— Aha, era doar o... E linişte şi pace azi, de Sînziene...

— Da, da.

Nici gînd să afli ceva. Trebuie să saluţi şi să pleci... Fir-ar să fie...

Dar stai, el îi propusese şi o întîlnire, jos, lîngă golf. Poate că era acolo. Porni în grabă mare motorul şi o luă la vale. Apoi începu să cerceteze cu privirea împrejurimile. De cîte ori vedea o rochie roşie, începea să-i bată inima.

Sigur că astăzi era de zece ori mai multă lume ca ieri; tot malul lung, galben, era înţesat de lume. Cîţiva îndrăzneţi se bălăceau în apă, dar arătau rebegiţi. Apa asta afurisită, care niciodată nu se încălzea... Pe drumul alb, prăfuit, se plimbau tineri în grupuri mici, cu capul gol, cu cravatele fluturînd, şi se întîlneau cu fete care rîdeau, priveau şi voiau să fie privite. Restauranul era plin de „păsări călătoare", de vară, de la oraş. Cînd Göran ajunse la debarcader, văzu de două ori mai multe bărci ca ieri. Părinţi neliniştiţi, veniţi de la cîmpie, încercau să-şi ţină odraslele curioase departe de marginea cheiului şi le atrăgeau atenţia să nu se împiedice de frînghii.

Göran se îndreptă spre capătul dinspre larg al digului — doar va găsi acolo vreun cunoscut printre cei ce se plimbau. Pe punţi stăteau culcaţi bărbaţi arşi de soare, femei zvelte, bronzate şi ici şi colo cîte un pescar mai avea energia să-şi facă de lucru la barcă, să înnădească o funie, să dreagă cîte ceva la vopseaua lăcuită.

Dar Beatrice-Aurore[1] nu se afla nicăieri... Nu, se numea de fapt Kerstin, dar nici ea nu se afla nicăieri.

Dar uite că apăru Elly, zveltă şi voioasă, la braţul lui Kalle Karlsson. Pe ea putea s-o întrebe şi să capete un răspuns cinstit.

— N-ai văzut-o cumva pe Kerstin ?

— Nu, astăzi nu. Ai pierdut-o ieri, din maşină ?

— Da, a plecat...

Cei doi rîseră, dar el rămase serios. Aşadar nu fusese zărită pe-acolo... Pentru el, brusc, strălucirea soarelui se stinse, albastrul apei deveni o pată de cerneală. Îşi simţea inima grea... Mă duc acasă...

Dar apăru Elsa şi îl însenină cu veselia ei.

— Oh, ce bărci splendide !

— Oh, şi ce splendizi marinari amatori !

— Taci, Göran ! Veniţi să vedeţi barca aia care pluteşte mai încolo ! Oh, ce-aş mai fi vrut să ies azi pe apa golfului...

Îi conduse pînă la capătul digului şi Göran o îngînă :

— Frumoasă, colosal de frumoasă !

Barca era într-adevăr deosebită : din lemn de mahon, cu o cabină mare şi cu inscripţia „Neptun" la proră. Un tip nebărbierit ieşi din cala motorului. Purta basc şi avea braţele tatuate fantezist.

— Ascultă, puturosule ! strigă el. Ia fă-te-ncoa !

---

[1] Personaj ce dă titlul unei poezii de *Harriet Löwenhyelm* (1887—1918). Simbol al iubirii depline, dar inaccesibile, Beatrice-Aurore e femeia iubită ce nu apare decît în vis şi îţi scapă întotdeauna.

— Mai încet cu urletele ! Ai să fii amendat pentru mutra ta de-nmormîntare ! răspunse o voce şi Elsa pufni în rîs şi se întoarse atît de repede încît se izbi de un tînăr care venea în fugă. Amîndoi făcură haz şi marinarul îşi ceru scuze.

— Cu tine am dansat, pare-mi-se, ieri seara, de o mulţime de ori.

— Aşa e, ciripi Elsa.

Brunetul, îmbrăcat în pantaloni de pînză, sări pe punte şi continuă disputa ironică cu colegul său. Göran şi Elsa se opriseră pe chei şi priveau. Deodată cei de la bord începură să şuşotească şi să gesticuleze şi tînărul brunet se săltă pe acoperişul cabinei.

— Ce ziceţi, v-ar amuza să faceţi o scurtă plimbare ? Pentru domnişoara Elsa ar putea fi o compensaţie pentru chinurile îndurate ieri. Şi voi, ceilalţi, dacă vă amuză...

Fetele se uitară una la alta şi pufniră în rîs, entuziasmate. Elly era încă nehotărîtă, dar cînd Kalle se decise, chicoti de bucurie.

— Mulţumim pentru invitaţie. Prea sînteţi drăguţi, trebuie să acceptăm.

Ca rege al mării sau cel puţin al acestui golf, „Neptun" alunecă, depăşind bărci, şalupe, iole izolate, care înaintau încet ca melcii pe apa întinsă, liniştită. Malul se îndepărta şi detaliile se estompau. Casele deveneau mici ca de păpuşi. Insulele şi geamandurile alunecau în urma lor, la babord, apoi apăru marea largă, strălucitoare spre partea de sud-vest, nesfîrşită spre nord.

— Minunat ! oftară fetele.

— Ce v-ar mai apuca răul de mare, dacă ar fi hulă !

— Ba nu ! Am mai fost pe mare, poate mai mult ca voi.

Încetul cu încetul se produseră apropierile firești. Elsa și brunetul aveau atîtea să-și spună, încît ea se așeză alături, la cîrmă, și pînă la urmă primi de la el permisiunea să conducă. Tatuatul îi făcea curte lui Elly atît de grosolan, încît ea se ghemui palidă și supărată lîngă Kalle, care o tot necăjea, spunîndu-i că e perfectă, dar cînd tatuatul încercă s-o tragă spre el, primi un ghiont în piept, așa că se lăsă păgubaș.

Cum n-avea de loc chef de vorbă, Göran se întinse pe burtă, pe puntea din față, și privi în jos, peste bord. Imaginea apei care se năpustea și se izbea de etravă, spumegînd, îi mai potolea gîndurile hoinare și nestăvilite. „Neptun" se balansa plăcut de fiecare dată cînd întîlneau în cale valurile lăsate de vapoare.

Cînd se întoarseră la țărm, Elsa rămase pe chei. Cu siguranță că și astă-seară va fi dans.

Ferma Larssonilor era atît de aproape încît dacă strigai, cei de acolo te puteau auzi. Göran vedea ba pe unul, ba pe altul, dar dură mult pînă ajunse să schimbe un cuvînt cu Kerstin. Serile rătăcea primprejur, în vale, ca un duh blestemat. Cu cît se întuneca, cu atît se apropia mai mult de case și, dacă n-ar fi fost mătușile acolo, ar fi intrat și întrebat de ea.

O întîlni abia la repetiția de la teatru. Cînd o salută, încercă să-și ascundă neliniștea ce-l frămînta. Și ea părea indiferentă, dar de cîte ori

Göran se uita pe furiş la ea, Kerstin îşi întorcea privirea de la el. Göran surprinse în ochii ei o expresie pe care n-o înţelegea. Fata îşi citi totuşi rolul cu sensibilitate şi căldură şi ceilalţi o aplaudară de cîteva ori.

— Îmi dai voie să te remorchez şi astă-seară? întrebă Göran, cînd se pregăteau să plece. Spre bucuria lui, fata acceptă.

Se opriră ca de obicei la pod. Pe drum nu schimbaseră o vorbă şi Göran aştepta ca ea să rupă tăcerea. Se simţea sigur de victorie. Toate semnele arătau că e pe drumul cel bun. Se căi iar de scrisoarea descurajată pe care o trimisese prietenilor, în primăvară. Helge îi va aminti cu siguranţă de ea. Dar dacă ar putea s-o înduplece pe Kerstin să-i dea cîteva fotografii, ar avea o dovadă la mînă şi ar putea să povestească cum şi-a petrecut timpul în cursul verii. Helge se va delecta şi va spune: Există ţărăncuţe atît de fermecătoare? — Ei, dar astea erau numai închipuiri — cum se vor petrece lucrurile, viitorul va arăta. Acum trebuia să se consacre prezentului.

Cîteva scîntei mici, albastre, străluceau în gardul viu, stufos, de la marginea drumului şi Kerstin se lăsă în genunchi lîngă ele.

— Uită-te! exclamă entuziasmată. Sînt licurici!

Dar Göran se uita mai mult la fată. Era înduioşător de subţire şi îngustă în umeri. Printre şuviţele întunecate i se zărea ceafa albă. Se aşeză în genunchi lîngă ea şi apoi totul se petrecu surprinzător de simplu, de parcă ar fi fost pus la cale şi chibzuit de mult.

— Dă-mi drumul, spuse ea moale, cînd el o cuprinse cu braţul, dar nu protestă cînd o trase spre sine.

— De ce te-ai supărat aşa de rău în noaptea de Sînziene ? întrebă el şi îşi apropie faţa de a ei. Ea se întoarse spre el, destinsă şi calmă, cu buzele întredeschise şi cînd el o sărută, nu se feri, ci îi răspunse la sărutare. Braţele i se înălţară spre grumazul lui şi-l înlănţuiră. Rămaseră aşa, îndelung, apoi se ridicară ameţiţi şi pe jumătate orbiţi şi ea îşi rezemă fruntea de umărul lui.

— Eşti supărat pentru palma primită ?

— Nu, Kerstin, vreau să-ţi văd faţa. De ce-ţi ascunzi năsucul ?

— Nu te uita...

— Eşti timidă ?

Într-un tîrziu, răspunse :

— Sînt doar bucuroasă, nespus de bucuroasă. Poate şi timidă.

Un far de bicicletă străluci la cotitură şi îşi aduseră aminte că stăteau în mijlocul drumului. Coborîră repede, devale, pe poteca care ducea la Stîncă. Iarba şi frunzele dese foşneau sub paşii lor. Roua le umezea tălpile şi picioarele, dar nu le mai păsa de nimic.

— Îţi plac ? îl întrebă ea cînd stăteau lîngă stîncă, înlănţuiţi, şi el îşi lipise faţa de părul ei.

— Da.

— Sigur ? Ea se aplecă pe spate ca să-l poată privi în ochi.

— Da, îmi placi, o încredinţă el şi se sărutară. Göran observă că face progrese rapide.

— De ce ai fost atît de rece cu mine ? întrebă Göran, şi cînd Kerstin tăcu un moment, îngîn-

durată, el cunoscu senzația pe care o au și alții: cel ce tace un timp are, apoi, mai multe de spus. Avea o voce moale, dulce, mîngîietoare ca noaptea, plăcută la auz. Ar fi ascultat-o oricît.

— Dacă ai ști ce bucuroasă am fost cînd te-am întîlnit prima oară. Am auzit vorbindu-se de tine și eram curioasă. Cînd te-am văzut, m-am rușinat tare de cum arătam. Mi-era teamă că ești încrezut, dar n-ai fost — vorbeai cu mine, așa cum cred că vorbești cu prietenii tăi. Pînă la urmă m-am aprins de dorul tău, numai văzîndu-te.

— Unii susțin că sînt urît și că n-ai la ce să te uiți.

— Pentru mine nu ești urît. Ce-mi pasă ce spun ceilalți ?

— Dar încă nu mi-ai spus de ce ești așa de schimbătoare. Ba ești veselă și bună prietenă, ba ești răutăcioasă. Cîteodată nu vrei să mă vezi de loc.

— Crezi că sînt încrezută ? întrebă ea. Da, într-un fel sînt mîndră — dar nu-s atît de proastă încît să cred orice. Eu sînt de aici, tu de dincolo, ne-am întîlnit și în curînd drumurile noastre se despart. Ai stat, poate, mai mult de vorbă cu mine decît cu ceilalți, dar nu îndrăzneam să te primesc așa cum aș fi vrut. Știu că nu va dura mult. Dacă nu capeți nimic, nu ai ce pierde, mă gîndeam. De cîteva ori am avut impresia că te apropii de mine, totul devenea atunci luminos și bun — și iar auzeam oamenii vorbindu-te de rău ! A venit doar să se amuze, spuneau ei, vrea fete să se distreze — ne-au prevenit. Dar pînă la urmă m-am gîndit că lumea greșește, ca

de obicei — tu nu erai unul din aceia, și am rîs de sfaturi. Dar deodată n-am mai rîs, cînd am auzit despre tine și despre... despre alta... Începusem să n-am liniște, am rugat-o pe Elly să afle cum stau lucrurile. Apoi am aranjat chiar eu ca să joc în piesă...

Göran nu se putu opri să nu rîdă și o scutură ușor de umeri :

— Intrigantă mică !

— Ești supărat pe mine pentru asta ? întrebă ea privindu-l insistent.

— Nu, nici vorbă ! spuse el și o sărută.

Deodată ea întrebă :

— Îți place parfumul meu ?

— E dulce, răspunse el și abia atunci simți mirosul slab de liliac.

Kerstin clătină însă din cap.

— E groaznic. Nu aveam parfum, dar azi, la magazin, am primit pe ouă o coroană și jumătate în plus și mi-am cumpărat sticluța asta. N-am simțit ce neplăcut miroase decît după ce mi-am pus cîteva picături. Acum mi se pare că sînt murdară. Am vrut să-l ascund sub alt parfum... Rîse și schimbă vorba. Îți închipui ce zile fripte mi-a făcut mătușă-mea pentru banii ăștia. „Îți cumperi dulciuri ?“ m-a întrebat și i-am spus că da, căci dacă ar fi aflat de parfum ar fi fost vai și amar de mine...

— Dar la coafor ai voie să te duci, spuse el și îi trecu mîna prin păr.

Din nou ea clătină din cap.

— Dacă părul meu n-ar fi ondulat, aș purta probabil coadă de cal, sau l-aș tăia scurt, sau

l-aş strînge într-un coc la ceafă... Dar, Göran, de ce îţi spun eu toate astea ? Te plictisesc...

— Nu, nu mă plictiseşti... Doar *tu* eşti cea care povesteşti !

Drept răsplată ea îl sărută pe un obraz, apoi pe celălalt şi la urmă pe gură şi Göran îi văzu dinţii sclipind între buzele proaspete şi strălucind umede. Fermecat, îşi lipi obrazul de al ei şi rămase aşa. Îi şoptea la ureche şi el îi asculta vocea, emoţionat.

— Ai fost vreodată nefericit ? Atît de nefericit încît să doreşti să ajungi aiurea, oriunde, numai să fie altceva ? N-ai simţit aşa ceva, tu ai avut totdeauna tot ce ţi-ai dorit, totul... Eu însă am simţit... Iarna trecută am crezut că o să înnebunesc. Fanny era la şcoala superioară şi eu rămăsesem singură cu bătrînii. Toţi ceilalţi au lumină electrică, numai noi nu, pentru că tata şi mama n-au voie să-şi instaleze. Trebuie să curăţ lămpile cu gaz şi pe deasupra să fac economie la lumină. Nu puteam să văd un străin decît atunci cînd mergeam la biserică şi niciodată n-am avut voie să vorbesc cu cine doream. Timpul se tîra înainte, se tîra, se tîra, se tîra ! Era un păcat să rîzi, să vorbeşti tare. Mereu ţi se atrăgea atenţia că tineretul trebuie să înveţe să tacă în faţa unor oameni cu scaun la cap. Hainele frumoase sînt un păcat, muzica frumoasă e un păcat... Oh ! Aşa înveţi să urăşti, Göran ! Să urăşti oamenii, pe Dumnezeu, pe toată lumea. Îţi vine să sfîşii totul şi, cînd nu te aude nimeni, îţi vine să plîngi, să blestemi, să huleşti...

Göran o asculta îngrozit, dar în acelaşi timp avea impresia că se aude pe sine. Şi el avea une-

ori asemenea stări. Se rușină de propria-i nemulțumire — de ce-ar fi putut el să se plîngă?

— De ce ai rămas? De ce n-ai plecat?

— Aș fi făcut-o, dar nu-i atît de simplu. De cînd mă știu mi s-au dat porunci și mi-a intrat în sînge că trebuie să mă supun — așa că mă tîrăsc, în loc să mă revolt. Ai stat vreodată în dosul unei ferestre să privești cîmpul cenușiu, înghețat bocnă, și să te rogi în sinea ta, disperat, să vezi măcar un om trecînd pe drum? Speram să vină cineva, să mă vadă și să mă ia de aici — dar un lucru ca ăsta nu-i de crezut. Știi că am fost cincisprezece fete care am primit împreună confirmarea și că numai șase din noi au rămas în comună? Voi fi a zecea care va pleca, visam eu. Uneori le întîlnesc cînd vin cu autobuzul, să ne viziteze, dar sînt multe care mă ocolesc, deși eram prietene, cu cîțiva ani în urmă. Nu mă supăr pe ele, le înțeleg, și eu aș face la fel. Poate că împrumută cîteva zeci de coroane, de acasă, ca să-și plătească chiria, dar asta n-are importanță. Le invidiez în orice caz și aș schimba locul cu oricare dintre ele, numai pentru că sînt libere. Au un rost în viață. Și totuși m-aș simți ca-n rai dacă aș duce-o acasă la noi așa cum au dus-o ele. Mi-am făcut mult sînge rău pentru toate astea...

Göran îi simțea respirația fierbinte și iute lîngă ureche și căldura obrazului ei moale pe fața lui.

— Mi-am chinuit capul, m-am frămîntat, am crezut că o să înnebunesc și o singură idee limpede mi-a rămas: trebuie să plec. Vara aș putea să stau aici, e atît de cald și luminos. E altă viață. Scapi de frica întunericului care se uită țintă la

tine. Dar, Göran, spuse la urmă, şi vocea îşi recăpătă tonul dulce, acum nu mă mai gîndesc la asta... N-aş vrea să plec pentru nimic în lume — nu încă... Necazurile n-au trecut, dar eu nu le mai simt, parcă le-ar avea alt om, nu eu.

— Kerstin, îţi aminteşti că te-am întrebat o dată dacă îţi place aici ? Ai răspuns că da şi păreai veselă. Nu-mi închipuiam că...

— Nu puteam să spun totul ! izbucni ea. Tu erai atît de nepăsător şi totul ţi se părea normal — trebuia să mă apăr.

— Crezi că pentru mine totul era atît de simplu şi clar în cîmpul vostru de napi ?

Kerstin zîmbi fermecător.

— Arătai jalnic şi eram bucuroasă că te pot ajuta...

Amîndoi tăcură, cuprinşi de vrajă. Timpul se opri în loc. Se ţineau în braţe, strîns, cu obrajii lipiţi, cînd deodată un murmur îi făcu să se despartă în grabă.

La cîţiva metri de ei se vedea un contur, luminat parţial de lună, şi amîndoi tresăriră şi se strînseră unul într-altul. Vietatea scotea sunete :

— Eh, eh...

Göran scoase lanterna şi o aprinse. Doi ochi mici cu pungi moi, dedesubt, clipiră din pricina luminii. Peste gura întredeschisă atîrna o mustaţă, în şuviţe, pe bărbia cu barbă ţepoasă erau imprimate trei dîre groase de tutun, cîte una în fiecare colţ al gurii şi una în mijlocul buzei. Matahala tremura toată şi braţele îi atîrnau, lungi, ca de maimuţă. Deodată tresări şi o luă la fugă, mai înainte ca vreunul din ei să poată scoate un

cuvînt. Pămîntul duduia sub pașii grei și ramurile uscate trosneau.

— Ce-a fost ?

— Aceeași matahală pe care am zărit-o în noaptea de Sînziene, răspunse Kerstin. E Yngve Helden ; obișnuiește să rătăcească noaptea prin vale, dar nu credeam că e pe afară acum. Doamne, ce urît poate să fie !

— Ar trebui închis.

— Chiar atît de nebun nu e, e doar înspăimîntat. Îi e frică de lume. Și nu-i vina lui că tremură și se bîlbîie. Cu siguranță că el a fost mai înspăimîntat ca noi.

— Era atît de bine, zise Göran. A stricat totul.

— Cîteodată vine și se uită pe fereastră, spuse fata și se cutremură. Sînt fericită că am camera la etaj. Apariția lui te bagă în sperieți... S-a făcut tîrziu, trebuie să plec.

Se întoarseră înapoi la drum.

Göran voia s-o mai rețină și o trase spre el. Dar tocmai cînd voia s-o sărute, se auzi un hîrșîit pe pietriș, de partea cealaltă a podului, și un gîfîit de dulău, parcă. Se traseră repede în umbră. Gîfîitul se auzi din ce în ce mai slab, din susul podului și cînd ajunse pe culmea dealului, încetă. În schimb auziră bocănit de saboți.

— Mergi mai încet ! Mergi mai încet ! se tîngui o voce bătrînă, ursuză, și cînd ciudățenia se apropie și ieși la iveală din întuneric, lui Göran îi veni să pufnească în rîs.

O făptură mică, sfrijită, ca o bufniță, stătea într-un cărucior, iar o femeie slabă, cenușie, și cu saboți prea mari mergea aproape alergînd între hulube.

— Nu pot! Nu pot! sună jalnic şi stins răspunsul.

Drumul urca iar în pantă. Femeia se aplecă înainte ca să tragă mai bine şi gîfîitul se auzi din nou.

— Spune, o să mai fie şi alte arătări? reuşi Göran să întrebe cu răsuflarea întretăiată, scuturat de rîs.

Kerstin însă nu rîdea, era serioasă, stătea cu capul aplecat şi-i povesti:

— Era nevasta lui Helden — a fost la altă babă să mai stea de vorbă şi Malin trebuie s-o tragă. Nu se poate ţine singură pe picioare.

— La Helden e casă de nebuni? Cine e Malin?

— N-o cheamă Malin — e doar o poreclă. Nu ştiu cum o cheamă. Au adoptat-o cînd era mică. Era şi atunci cam ţicnită şi probabil că nu s-a vindecat. Acum are cam treizeci de ani şi lumea spune că e bună la muncă. Se zice despre ea că e logodnica lui Klas Wiberg. Bineînţeles că nici de frică nu s-ar uita cineva la ea, dar Klas e prost şi se supără de gluma asta.

— L-am văzut pe Helden o dată. Arăta ca un patriarh bătrîn cu barbă albă şi mergea pe un tractor cu remorcă.

— Da, el era. Bătrînul împlineşte optzeci şi cinci de ani la toamnă şi nu e mult de cînd a învăţat să conducă. „Băiatul nu e bun la aşa ceva", spune. Într-o seară, acum cîţiva ani, am fost plecată la bunicii tatii şi bunica trebuia să mă aducă înapoi acasă. Era tîrziu de tot şi deodată am dat peste ceva ce mergea în patru labe şi avea un felinar care i se clătina între labele din faţă. Lumina cădea, din cînd în cînd, pe chipul cel mai

groaznic pe care l-am văzut vreodată. Bunica şi-a scuipat repede de trei ori în sîn şi eu m-am ascuns după ea. Mai tîrziu ne-am dat seama că era baba Helden — venea de la cealaltă bătrînă. Dar pe-atunci era vioaie, putea să umble. Era atît de cocîrjată că părea culcată şi în fiecare mînă ţinea cîte un băţ scurt.

Göran rîse încîntat.

— O văd în faţa ochilor, spuse el.

Dar fata începu să plîngă brusc, se lipi de el şi îşi ascunse faţa la pieptul lui.

— Ce bucurie poate avea de la viaţă o fiinţă ca asta ?

— Nu ştiu...

— De ce e atît de groaznic să fii bătrîn ? întrebă ea. Dacă aş arăta aşa... Oh, nu, mai bine m-aş omorî...

Göran tăcu. Era tulburat şi mişcat de multele impresii din noaptea aceea, de jocul de lumină şi beznă, şi fata parcă înţelese. Cînd se hotărî să plece, îi spuse veselă :

— Uită tot ce-am văzut şi auzit urît în seara asta.

— Da, am să mă gîndesc la altceva... Kerstin, o scurtă întrebare înainte de-a pleca — ai uitat ce mi-a spus mai înainte, că am venit aici ca să plec iar ?

— Nu, n-am uitat, dar nu-mi pasă, vreau să fiu veselă, cît se poate. Necazurile vin oricum prea curînd, fie că bocesc dinainte, fie că nu...

În după-amiaza următoarei duminici Göran mergea tăcut prin tufişuri şi privea atent înainte.

Kerstin se afla acolo, în acelaşi loc ca atunci, primăvara. Capul îl ţinea aproape la fel, aplecat, şi mîinile şi le ţinea tot în poală.

O strigă. Ea tresări, se ridică brusc şi Göran sări peste pîrîu. Kerstin îl aşteptă lîngă mal şi se aruncă, rîzînd fericită, de gîtul lui. Göran o ridică şi o învîrti prin aer. Astăzi avea iasomie în păr ! Strălucea ca argintul în părul ei mătăsos.

— Mi-era aşa de teamă că n-ai să vii !

— Prostuţă mică ! exclamă el şi în aceeaşi clipă se gîndi că n-ar fi nimerit să se laude mai tîrziu cu întîmplarea asta — era prea frumoasă.

— Nu sînt prostuţă, replică ea. Nici chiar dacă o spui tu, tot nu cred. Ştiu o mulţime de lucruri pe care nu le ştii nici tu, deşi n-am şapcă albă de student.

Se plimbară pe cărările din vale şi deodată ea îl rugă să-i împrumute şapca.

— Se spune că cel ce poartă şapca fără drept, nu ajunge niciodată bacalaureat.

— Puţin îmi pasă — mă descurc eu oricum... Ea îşi puse şapca. Göran rîse de ea, dar o admiră. Zîmbetul fetei se stinse brusc.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el speriat.

Kerstin îl apucă de umeri.

— Ştii, nu pot să nu mă gîndesc că într-o zi te voi aştepta zadarnic. Ai să promiţi că vei veni şi totuşi n-ai să vii. N-ai să mai vii niciodată...

— Eşti o prostuţă ! Nu ştii că mă ţin întotdeauna de cuvînt ?

O sărută şi ea se lumină iar, ceea ce-l făcu pe Göran să se gîndească încîntat că ea, de fapt, cerşea sărutări — de cînd prinsese gust de ele.

— Cine te-a învățat să-ți perii părul, să-l faci așa lucios ?

— Vai, ce curios ești ! îl dojeni ea. De altfel e secretul lui Fanny...

Pîrîul șerpuia prin cîmpie ca o panglică verzuie și merseră de-a lungul lui, mai departe ca oricînd.

— Uf, ce obosită sînt ! exclamă Kerstin deodată. Vrei să intrăm la bunici să mă odihnesc o clipă ?

Acolo unde pîrîul se lărgea într-un iaz mic, cu nuferi și trandafiri pe maluri, se afla o casă roșie cu colțuri albe. Exista și un mic grajd, cîteva hambare roșii, un gard, o livadă și stupi. Părea ceva ireal, ca un decor, ca un motiv de pe o cromolitografie. Și totul era atît de minuțios rînduit, cum poate fi numai la niște bătrînei care nu izbutesc să scape de microbul deprinderilor ce le-a intrat în sînge, după o viață de muncă. Nu puteau sta locului, umblau și roboteau, să le treacă timpul mai repede, fără să aștepte însă nimic.

Pe malul iazului stătea un bătrîn încărunțit și pescuia. Fata îl strigă, el își ridică privirea și îi făcu semn cu mîna. În aceeași clipă ieși în veranda căsuței o simpatică băbuță, cu părul alb, parcă scoasă dintr-o carte cu povești.

— Kerstin, mititica mea, ce bine-mi pare că te văd ! Cine-i băiatul acela chipeș care te însoțește ?

Bătrînul intră, azvîrli cîțiva peștișori pisicii și salută. Apoi pe sobă fu pus samovarul de duminică. La început, bătrînii fură destul de rezervați, cu toată pălăvrăgeala voioasă a lui Kerstin. Dar Göran își desfășura toată priceperea lui în discuție și frunțile bătrînilor se descrețiră. La masă,

îl cuprinse o senzație de liniște profundă, plăcută. Totul era atît de proaspăt, cu atîta gust aranjat, de la pisică și preșuri, la florile din fereastră și patul înalt, gata așternut. Plutea o mireasmă de plante aromate și pînză curată și nu se vedea nici una din obișnuitele cromolitografii cu capre, pomi de armindeni și false costume populare. Nu existau nici tradiționalele ștergare brodate cu „Soare afară, soare înăuntru, soare în inimă, soare în cuget". Era, într-adevăr, un interior plăcut. Pe pereți atîrna un tablou vechi, destul de frumos, cu înflorituri stilizate de Nu-mă-uita, pe care scria „Dumnezeu ocrotește căminul nostru". Exista și un fotomontaj înrămat, cu bisericile și preoții parohiei, dar urîțenia lui supăra mai puțin ca în altă casă — ba chiar crea o atmosferă de reculegere.

Göran află multe despre cei opt copii care păreau că și-au găsit un rost în viață, se uită la portretele din albumul vechi, cu scoarțe de pluș, și la cele moderne, fotografii lipsite de farmec ale nepoților și strănepoților din Suedia și din America, dar timpul trecea uimitor de repede.

Cînd se făcu vremea să plece, Kerstin îl apucă de mînă, se apropie de el, și le spuse bătrînilor:

— Bunico și bunicule, dacă vreți să fiți cu adevărat drăguți cu noi, nu suflați o vorbă că ne-ați văzut împreună.

Bătrînii rîseră cu bunătate și înțelegere.

— Nu le place bătrînelor surori ale lui Elden că fetița lor a crescut și vrea să aibă un cavaler.

Bătrîna îi îmbrățișă pe amîndoi, zîmbi la început, dar apoi deveni gravă și se uită în ochii lui Göran, cu privirea ei bună, mioapă.

— Tu, flăcăule înalt şi chipeş, să te porţi frumos cu ea ! O merită din plin !

Kerstin răsuflă uşurată, cînd ajunseră afară.

— O, ce frică mi-a fost că n-ai să le placi !

— Ei, şi dacă ar fi fost aşa ?

— Atunci... atunci mie tot mi-ai fi plăcut !

— Kerstin, ştii ce cred ? Dacă vreodată aş fi foarte amărît şi mi-ar veni greu, dacă n-aş şti încotro s-o apuc, aş veni la ei. Ei mi-ar fi de mare ajutor. Aşa simt...

Kerstin şopti ceva.

— Ce-ai spus ?

— N-ai decît să asculţi, neatentule !

— Îţi sucesc năsucul dacă nu mai spui odată ! Ea rîse şi protestă şi începu o mică luptă, în joacă, în poiana însorită. Göran îi ţinu ambele mîini şi încercă să ajungă la nasul cîrn şi bronzat mai înainte ca ea să repete ceea ce spusese. Cînd nu se mai împotrivi, îi dădu drumul. Kerstin se întoarse, se lipi de el, se ridică pe vîrfurile picioarelor şi îi şopti la ureche :

— Dacă îţi va veni greu, vino la mine...

Unchiul nu suporta să stea inactiv. Asta nu e boală, gîndea el, şi îşi blestema piciorul. Încercase să mulgă vacile, în vreme ce Göran şi Sigrid se ocupau de fîn, dar nu izbuti şi trebui să se mulţumească cu gătitul mîncării.

— Treabă de bărbat e asta, să mestece într-o oală ?

— Vezi bine că nu ! spuse Göran. E prea mult pentru un bărbat. Sigrid dădea gata în două ore ceea ce dumitale îţi ia toată ziua.

— Afurisitule, aşteaptă să mi se vindece piciorul !

— Privesc viitorul cu calm — am alergat suta de metri în treisprezece secunde şi şapte zecimi, la antrenamentul de marţi seara !

— Cu ceapa cui aţi măsurat timpul ?

În ziua în care Gunnel şi Helge Nyman veniră cu maşina să-l ia în munţi, verii strîngeau tocmai fînul şi-l aşezau în căpiţe. Pe o parcelă era strîns, pe alta nici nu era cosit. Pe cea din mijloc greblatul scosese la iveală tulpini uscate, foşnitoare, înmiresmate, care împrăştiau pretutindeni grăunţele lor de timoftică. Zburau încolo şi încoace, se aşezau pe pielea nădușită şi dădeau o mîncărime nesuferită. Göran lucra cu sîrg. Începuse să capete oarecare îndemînare, dar Sigrid cea mică şi uscată i-o lua întotdeauna înainte şi făcea căpiţe mai frumoase. Şirurile ei erau perfect drepte şi nu i se întîmpla decît foarte rar să i se răstoarne vreo căpiţă. Sigrid îl lăudă totuşi :

— Te descurci bine — mai ales pentru prima dată !

Göran lucra gol de la brîu în sus şi o convinsese pe Sigrid să-şi pună o fustă mai scurtă şi un fel de bolero uşor, ca să-i vină mah lesne la lucru. Ea acceptase, dar în curînd se ruşină de pielea ei albă ca laptele, ce nu mai văzuse niciodată soarele, şi îşi puse iar bluza cenuşie, cu mîneci lungi.

Ajunseseră să se respecte unul pe celălalt şi diferenţa de vîrstă se făcea tot mai puţin simţită. Observaţiile ei nu mai aveau tăişul atît de ascu-

ţit, se împrieteniră, năduşind împreună, sub norii grei, cenuşii, şi soarele arzător.

Se înţeleseră ca atunci cînd nu va mai rămîne de strîns decît puţin, Sigrid să continue singură, iar el să bage cositoarea mecanică în trifoişte. Cînd automobilul cel gri sosi, Göran era instalat pe maşina care sălta încontinuu, asurzit de hîrşîitul răsunător al cuţitelor. Caii erau neliniştiţi; dădeau cu copitele după muşte şi loveau oiştea dintre ei. Mirosea a cai năduşiţi, a trifoi şi ulei încins. Din iarba care cădea ţîşneau, ca milioane de scîntei, musculiţe şi lăcuste. Lui Göran îi plăcea munca, simţea că are o răspundere şi se silea să cosească la fel de drept şi frumos ca băieţii de unsprezece-doisprezece ani de la celelalte ferme.

Din spate se auzi un claxon ascuţit. Şi Göran şi caii tresăriră. Frînele scrîşniră şi pe şosea se opri maşina sport a lui Nyman. Se auzi strigat de mai multe voci şi mai multe braţe îi făcură semne. Göran opri caii.

Helge, Gunnel şi Mary-Ann... Şi ea ?

Ieşiră din maşină. Vorbeau toţi deodată cu glas tare şi limpede, în timp ce-şi croiau drum prin trifoiul tăiat.

— Salut, tîlhar bătrîn ! Tu conduci maşina asta ? Ce negru te-ai făcut ! Îşi strînseră mîinile, îl bătură pe spate şi îi puseră atîtea întrebări, încît n-ar fi avut timp să răspundă nici la o zecime din ele.

Îi privi. Erau eleganţi, puţin prăfuiţi, siguri de sine, cu ochi luminoşi — egalii lui, prietenii lui. Legăturile ce fuseseră tăiate se reînnodară de parcă nici n-ar fi trecut timpul. Dar se reînnodau, oare, cu adevărat ?

Se uită la Mary-Ann, la început timid, apoi fără ezitare. Nu simţea nimic. Era, ca şi înainte, la fel de strălucitoare, la fel de frumoasă, dar nu-l mai impresiona. Focul din primăvară, focul pentru ea, se mistuise. Dar ea de ce venise ?

Timpul răspunde la toate întrebările care cer răspunsuri. Celelalte nu sînt prea importante.

Se scuză şi îi rugă s-o ia înainte — el va veni după ce îşi va termina şirul şi va deshăma caii.

— Te deranjăm cumva, domnule agronom ? îl tachinară. Domnule agronom, poate că n-o să vă îndepliniţi cele cincisprezece sau şaisprezece ore ale zilei de muncă.

— Oricum aş înceta lucrul, dar din alt motiv.

— Aha, o întîlnire ?

— „No, my lady", o repetiţie de teatru.

— Joci teatru cu ţăranii ?

— Ei sînt aceia care-mi dau voie să particip...

În timp ce cavalerii şoselei îşi făceau toaleta, Göran duse caii în ţarcul de lîngă pîrîu şi atunci o zări pe Kerstin. Venea cu „caravana" de vaci mari, frumoase, care trebuia mînată spre casă, la muls. O strigă, peste vale.

— Nu pot să viiiu disearăăă !

— De ceee ?

— Am musafiri.

— Aha.

Atît, dar era de ajuns.

Toată seara se plimbară, rîseră, pălăvrăgiră, cîntară, retrăiră amintiri vechi, îşi povestiră ce făcuseră în timpul verii. Către miezul nopţii stăteau pe parapetul podului şi Göran le ţinea pe amîndouă fetele de mijloc.

— Nu, spuse el rar, nu pot să vin cu voi...

Se uitară lung la el.
— Rămîi aici ? Nu ţi-e bine ? Renunţi la munţi şi la călătorie pentru locul ăsta pustiu ? Glumeşti ?
— N-aş spune. V-aş urma cu plăcere. Îmi pare rău că nu se poate. Dar nu puteţi nega că şi aici e frumos, deşi nu e un peisaj atît de măreţ. Îl găsesc chiar pitoresc, sub lumina ocrotitoare a miezului nopţii.
— Ce te reţine ? îl întrebă Mary-Ann.
— Pe de o parte trebuie să-l ajut pe unchi, pe de altă parte nu pot să-mi dezamăgesc partenerii. Premiera piesei are loc duminică şi mai am o mulţime de alte treburi.
Pufniră în rîs.
— Fleacuri ! Prostii ! Valorează chiar atît de mult fînul ăsta ? Ce-o să intereseze el peste o sută de ani ?
— De loc, dar anul ăsta înseamnă mult pentru unchi. Văd acum cu ochii lui — trebuie să adopţi obiceiurile locului.
— Aha, asta se vede după cum vorbeşti. Dar nu tu ar trebui să strîngi fînul, să te ocupi de cai şi altele asemănătoare... Eşti prea bun pentru asta...
— Ce-o să însemn şi eu peste o sută de ani ? Nu, plecaţi, prieteni, nu încercaţi să mă convingeţi, nu serveşte la nimic. Obligaţiile mă reţin încă aici. Şi-apoi, îmi şi place.
Rîseră. Helge întrebă :
— Îţi aduci aminte de scrisoarea aia crîncenă pe care mi-ai trimis-o imediat după ce ai sosit aici ? Un exilat din Siberia nu s-ar fi plîns mai amarnic ca tine. Uite-o aici, pot să-ţi împrospătez

memoria dacă vrei, încheie ea și scoase un plic mic. Toți care au citit-o au rîs și te-au compătimit pentru „barbaria“ în care ai eșuat.

Göran apucă scrisoarea, o rupse și aruncă bucățelele de hîrtie în pîrîu.

— Nu mă așteptam din partea voastră să formați un cerc de lectură în jurul scrisorii. După cum ați înțeles, văd altfel lucrurile acum.

Rîseră iar și Mary-Ann întrebă :

— Cum o cheamă ?

Göran negă și declară că nu există nici o „ea“, dar pînă la urmă cedă.

— Da, există bineînțeles și femei, micuțele jivine sînt pretutindeni prezente.

— Jivine ! se scuturară fetele.

— Da, întotdeauna dai și de ele. Și ea se numește Kerstin. E o fată foarte drăguță.

— Kerstin, Kerstin, rîseră ei. Ce minunat nume, tricotat rustic, de mînă !

— Mi-e teamă să nu dai de bucluc, declară Helge. Astă-primăvară erai tare bătăios, înverșunat, ba chiar crîncen, și-acum, un adevărat moșneag. Te străduiești să vezi numai partea bună a lucrurilor. Uf, idealiștii ăștia sînt tot ce poate fi mai rău pe lume !

Gunnel spuse tăios :

— Cred că s-a scrîntit ceva în capul tău. Ești și senil și copilăros. Sau îți bați joc de noi ? Toată seara ne-ai povestit despre ocupațiile tale și viața ta, mai ales despre legăturile tale cu notabilitățile, argații, fetișcanele și ceilalți membri ai menajeriei. N-am ce să-ți fac, toată chestia îmi apare măruntă, mizerabilă, meschină de la un capăt la altul. Disputele lor despică firul în patru

despre bărbile papilor şi ale profeţilor. Vezi totul în mic. Cred că tatăl tău trebuie să fie disperat. Se ştie că el are o viziune largă despre lucruri. N-am dreptate, dragule ?

În acelaşi moment se auzi fîşîitul unei biciclete. Îşi ridicară privirile. Pe mijlocul podului se afla ea, fata care pedala, şi privirile li se întîlniră pentru o clipă. A ei era furioasă, a lui uimită.

Ar fi vrut s-o strige, dar pînă să se hotărască, plecase.

— Aha, spuse Mary-Ann, ea era...

Helge adăugă :

— Pariez că miroase a vacă şi că are mîinile roşii şi umflate de la spălatul vaselor.

Dimineaţa, pe cînd Göran transporta laptele, ei îşi strîngeau cortul şi sacii de dormit.

— Göran, fii serios, nu poţi să rămîi aici ! Şterge-o în casă, schimbă-te, adună-ţi boarfele şi ceva de-ale gurii, i-aţi rămas-bun şi vino cu noi.

— Nu, nu pot... Se uita la ei şi se simţea străin. Îşi dădea seama că le apărea ridicol în pantalonii lui albaştri şi nu-i făcea plăcere. Iertaţi-mă, trebuie să aduc caii de la păscut...

Coborî spre pîrîu ; Mary-Ann veni după el şi îl luă de braţ.

— Eşti supărat pe mine ?

— Nu, de ce ?

— Aşa mi-am închipuit, murmură ea nesigur. Iartă-mă pentru ce a fost astă-primăvară... Credeam că de aceea ai plecat din oraş.

Rîse în silă.

— Prea te crezi, dacă ți-ai închipuit așa ceva. De altfel am uitat totul.

— Göran, dacă te rog eu să vii, fă-o !

— Nu, nu viu.

Merseră în tăcere cincizeci de metri. Apoi ea se opri.

— Trebuie să mă întorc... Cu bine...

— Nu plecați înainte de-a mă întoarce, da ?

— Nu cred... murmură ea.

Göran fluieră caii și îi conduse ținîndu-i de coamă. Cînd era la jumătatea drumului, automobilul ieșea de la fermă alunecînd ușor, lung și jos ca o corabie. Coti pe șosea, străluci o clipă, și dispăru.

Göran se opri. Parcă i s-ar fi smuls ceva, parcă ar fi pierdut ceva prețios. Aici se aflau caii, fînul, căldura sufocantă, dincolo șoselele lungi traversînd priveliști splendide, perspective largi, oameni noi. Rămăsese aici de bunăvoie și avu impresia că se află într-o colivie în care singur intrase.

Fridolin, eroul lui Karlfeldt [1], le vorbea țăranilor pe limba lor și învățaților în latină, dar Göran avea sentimentul că el le vorbește țăranilor latinește și că nici propriii lui prieteni vechi nu-l înțeleg. Dădu din umeri și alungă acest gînd. Nu dormise destul noaptea trecută, se gîndi, asta era tot.

[1] *Erik Axel Karlfeldt* (1864—1931), poet suedez.

SĂRBĂTOAREA CEA MARE

Renunță la bicicletă și continuă să meargă pe jos de-a lungul malului, pînă cînd ajunse la vechiul teren pentru serbări. Din scenă mai existau doar stîlpii de la colțuri și niște scînduri. Ici și colo, cîteva trunchiuri indicau locul unde se aflaseră chioșcurile. Vîntul sufla dinspre celălalt mal, se repezea deasupra golfului și se arunca înainte cu puteri sporite. Lîngă un stîlp, trosni și bufni ceva. Uneori răsunau parcă niște aplauze și el alergă într-acolo. Era un carton rupt, umed, înghețat, și cînd se apropie, putu să reconstituie cuvîntul „Fiskdamm" din literele rămase.

Îl aruncă, alergă iar, în jos către mal. Nu mai putea îndura să stea locului.

Abia sîmbătă seara, cînd veni la locul serbării, își dădu seama, pentru prima oară, de amploarea întregului aparat ce se pusese în mișcare. Cel

puţin treizeci de membri ai asociaţiei erau acolo şi construiau tribunele şi scena, întindeau cabluri şi instalau lămpi. Totul era vraişte, alergau care încotro şi, rareori, se osteneau să-l asculte pe Eskil, care răspundea de festivitate şi conducea lucrările în seara aceea. Pe toţi îi cuprinsese pofta de farse ; îşi ascundeau reciproc sculele şi scîndurile, se tachinau, se înghionteau, şi timpul trecea. Scena trebuia să fie gata la ora nouă. La zece, Klas îşi pierdu răbdarea.

— Echipa trebuie să repete. Căraţi-vă de aici cu sculele !

— Trebuie să terminăm mai întîi.

— Ba nu trebuie de loc. N-avem nevoie decît de podea — pereţii puteţi să-i ridicaţi mîine.

— N-avem timp. Slujba religioasă începe la zece.

— Atunci lucraţi la noapte ! Acum ne trebuie scena şi cu asta, basta !

„Actorii" începuseră să se machieze, cînd deodată Klas sări pe de lada pe care stătuse. Fusese senin la faţă, dar acum iar tremura, de nervos ce era.

— Unde e Kerstin ? Lipseşte primadona !

— Ai văzut-o astă-seară ? îl întrebară pe Göran.

— Nu, spuse el şi îl cuprinse neliniştea. Mă duc după ea.

Se aştepta s-o întîlnească la fiecare cotitură a drumului, dar nici urmă de Kerstin. De obicei cînd întîrzia un pic, nu-şi făcea griji. Avea atîta de lucru acasă, dar acum întîrzierea i se părea suspectă.

Fără să ezite, merse drept la ea acasă şi ciocăni la uşa bucătăriei.

La prima bătaie, se deschise ferestruica de sus şi Göran privi într-acolo. Îndărătul pervazului stătea Kerstin, în cămaşă de noapte, cu faţa pe jumătate acoperită de păr. O apariţie ireală în întuneric.

— De ce n-ai venit ?

— Nu mai joc.

— De ce ?

— Aşa !

— Nu e frumos să încurci toată trupa !

— Sînt mai multe fete care cunosc rolul... Bună seara ! Vocea se frînse şi ea închise fereastra. În aceeaşi clipă se auzi un zgomot în veranda bucătăriei şi Göran se ascunse.

— E cineva acolo ? întrebă un glas spart şi cum nimeni nu răspunse, uşa se închise. Lui Göran nu-i rămase altceva de făcut decît să plece.

Pe şosea întîlni un moşneag adus de spate, cu o mutră de şobolan, cu melon şi baston cu măciulie de argint.

— Hei, poţi să mă iei cu tine ?

Göran opri stupefiat şi îl lăsă să se caţere.

— Ce-ai făcut cu Elin ? întrebă vocea aspră şi lugubră.

— Care Elin ? răspunse el strigînd şi întorcîndu-şi capul, dar deodată înţelese. Klas, farsor bătrîn, tu eşti !

— Unde e fetişcana ? întrebă el, cu vocea lui obişnuită.

— Nu joacă, e tot ce-am putut să scot de la ea.

— Eşti nebun ? Ce fel de capricii sînt astea ? De ce ?

— Nu mi-a dat nici o explicaţie, dar am observat că e supărată sau tristă.

— Va să zică aşa stau lucrurile.

Colegii aşteptau pe scenă şi entuziasmul din vocile lor dispăru cînd aflară care e situaţia.

— Nu putem juca.

— Trebuie, doar n-o să abandonăm piesa, se duce naibii întreaga serbare. Vorbeşte cu Sylvia, poate joacă ea totuşi.

— Cu neghioaba aia !

— Mai bine decît nimic.

— Ne-am dus pe copcă dacă Kerstin nu vine, se plînse Åke. Klas oftă şi-şi depărtă braţele în semn de neputinţă. Nanny salvă situaţia. De sub pălăria caraghioasă a mătuşii din America auzi vocea ei liniştită.

— Încercăm. Poate că joacă Sylvia, sau poate că pînă la urmă Kerstin se căieşte şi se întoarce.

— Toate sînt cu „poate"...

Pe neaşteptate, păşi în faţa lor Elly — fata-sufleur, cu nasul ei de vultur, părul cînepiu şi dinţii ieşiţi un pic în afară, şi spuse :

— Cunosc cea mai mare parte din replicile lui Elin. Restul voi încerca să învăţ la noapte şi mîine ; în locul meu, o să sufle Kalle, dacă îl rog.

— Ura ! strigară ei, brusc înveseliţi. S-a aranjat...

Klas o îmbrăţişă, dar, cu un aer mirat şi rece, ea îl împinse deoparte.

Atunci Eskil intră în cercul de lumină al lămpii cu petrol şi rupse tăcerea penibilă şi apăsătoare.

— Cum merge ?

— Al dracului de prost ! răbufni Klas.

— Aşa e peste tot. Cine vrea să fie şef aici în locul meu ?

— Eu nu ! strigară toţi.

— Nu mă miră. În curînd n-o să mai știu unde mi-e capul. Instalația electrică nu e gata, și cei doi care s-au dus după scînduri nu s-au mai întors. Scena e pe jumătate gata și din cînd în cînd apar dintre acei care mîine ar trebui să stea în tribună și care anunță că au renunțat... Dacă n-am fi strînși de gît, cu nevoia de bani pentru asociație, aș lăsa lucrurile baltă. La noapte n-am să închid un ochi, asta e clar. De altfel, trebuie să stăm aici și să păzim construcția. Cîțiva golani au amenințat c-o să dărîme tot... A naibii solidaritate comunală, ce părere aveți ? Pe urmă mîine o să plouă, la sigur, se simte în aer, de parcă n-ar fi plouat destul alaltăieri — iarba e îmbibată de apă, anul ăsta... Trebuie s-o iau din loc, mă strigă iar...

Începură repetiția generală, dar nici că se putea să meargă mai prost. Nimeni nu punea suflet, și Klas, nervos la culme, era încontinuu furios și se agăța de orice. Se vedea clar că Elsa și Elly sînt speriate de el și Elsa strigă deodată, pe jumătate plîngînd :

— Pot și eu să fac ca ceilalți — să-mi iau tălpășița !

— Ba ai să rămîi, spuse Nanny, calmă. Toți rămînem.

Göran izbucni, nervos, cu gîndul aiurea :

— Klas, ar fi mai bine dacă ai juca și tu ! Spune-ți și tu rolul, să vedem cum sună !

Răspunsul veni fără întîrziere :

— Rolul meu e să ascult cum vorbiți voi. Nu voi mă puteți judeca pe mine. Știu cum trebuie să joc și voi dovedi asta mîine, tot așa de bine cum aș face-o astă-seară. Continuați !

— S-ar putea să vină multă lume mîine, spuse Elsa. Mulți merg mîine să se plimbe, pe mare. Bărcile cu pînze pornesc la nouă și vor fi înapoi înainte de a începe noi...

— De unde știi ?

— Așa, spuse ea cu un aer misterios și mulțumită de ea însăși. Uite că știu.

— Are cunoștințe la debarcader, lămuri Göran.

Elsa zîmbi, în timp ce Elly se uită la Göran și clătină capul în direcția ei.

Continuară să se demachieze și tocmai cînd Göran era pe isprăvite și se gîndea s-o zbughească, se apropie Hilding de el.

— Ai văzut-o pe Elsa ? Trebuia să ne întîlnim aici.

— Păi e aici.

— Ba nu.

— Înseamnă că a plecat chiar acum.

Hilding înjură furios, în surdină, și se îndepărtă grăbit.

Göran dădu din umeri. Ah, femeile astea...

Duminică dimineața cerul era acoperit și Sigrid spuse :

— Are ghinion Asociația Tineretului cu sărbătoarea ei...

— Și Asociația de croitorie a mătușilor cu a ei, replică Göran.

Lovitura nimerise în plin.

Cu cîteva săptămîni înainte de Sînziene, conducerea hotărîse ca serbarea să înceapă cu o slujbă în aer liber. Mulți se declaraseră impo-

trivă, găsind că e păcat să se amestece veselia cu religia. Propunerea fusese însă acceptată, pentru că gestul avea să facă impresie bună. Unii protestară chiar și pentru că era gîndit doar ca un gest și nimic mai mult. Din cauza sărbătorii de vară, pastorul schimbase lista predicatorilor, așa că, duminica, slujba religioasă urma să aibă loc după-amiază. Primise o cerere politicoasă de a predica la locul serbării, dar refuzase. Se adresară apoi vicarilor, pe care-i luară la rînd, dar nici unul nu putea veni. Un pastor tînăr din parohia vecină acceptă, dar, în fața presiunilor, își schimbă hotărîrea și refuză. Atunci Göran și Eskil formulară împreună o scrisoare către decanul canonicilor și acesta promise că va veni.

A doua zi după ce anunțul pentru serbare apăruse în ziarul local, Asociația de croitorie avu întrunire, la care pastorul și mătușile considerară nimerit să organizeze o solemnitate duminică înainte de amiază, de partea cealaltă a uscatului, la mormintele celor răpuși de holeră.

Göran, cu neliniștea sa clocotitoare, nu putea sta locului, așa că se duse să-l asculte pe decanul canonicilor. Sigrid trebui să rămînă acasă, dar unchiul merse cu mașina unui vecin pînă la golf.

Cîteva sute de inși ședeau pe iarbă în fața scenei, înveliți cu pături, mantale și fulare groase. Alții soseau încă. Era frig și umed, dar panta era ferită de vînt. Difuzoarele funcționau, orga se afla pe scenă și Nanny cînta la ea. Decanul era un bărbat mic, palid, uscățiv. Vorbea repede și pe înțelesul tuturor. O bună parte din predică era chiar demnă de reținut.

— Se spune că pastorul trebuie să țină o graniță precisă între biserică și lume, pentru ca lumea să nu păteze sfînta și curata biserică și să nu-i răpească sarea și lumina. Dar atunci întreb eu : Ce folos aduc lumina și sarea dacă nu sînt folosite ? La ce servește lumina și sarea noastră spirituală dacă nu le dăm lumii, în astfel de forme, încît lumea să le înțeleagă ? E de netăgăduit că influența bisericii scade în vremurile noastre. Tineretul caută alte căi, dar e oare numai vina lui ?... Am fost acuzat că iau parte la această slujbă în aer liber — slujbele trebuie ținute doar în casa Domnului. Dar nu e oare lumea asta liberă, largă, deschisă, o casă a Domnului, creată de el ? Și nu e ea mai neprihănită și mai de preț decît orice operă omenească ? Nu e oare întreaga lume casa Domnului, deși unele gîngănii dăunătoare s-au strecurat în ea și-o pîngăresc și distrug ?... Cînd poporul nu vine la biserică, biserica trebuie să meargă spre popor. N-au ieșit oare vestitorii praznicului printre oameni și i-au îndemnat să vină, atunci cînd ei n-au răspuns la cea dintîi chemare ?...

Klas se apropie încet și îi făcu semn lui Göran să vină la marginea pădurii. Arăta obosit, epuizat de atîta veghe. Ochii îi erau mai sumbri și mai înfundați în orbite ca de obicei.

— Se duce totul de rîpă. Sylvia nu vrea să joace și Elly n-are cînd să-și învețe rolul. Și-a petrecut noaptea căutîndu-l pe Kalle, care plecase și se îmbătase cu băieții din Loby. E mahmur și n-o să poată rosti un cuvînt. Trebuie să încerci s-o îmbunezi pe Kerstin.

— N-ai decît să încerci tu !

— Nu, mulţumesc, fuge de mine ca de ciumă, n-aş face decît să încurc mai rău lucrurile. Tu eşti singurul care ai putea îndrepta ceva. Lumea şuşoteşte că piesa n-o să se mai joace şi asta o să-i facă pe mulţi să stea acasă.

Decanul vorbea în continuare :

— Cei ce hulesc biserica afirmă că creştinismul e duşmanul vieţii. Asta e fals, creştinismul e numai căldură, el afirmă viaţa...

Göran ar fi vrut să audă cum poate o concepţie cu atîţia partizani care urăsc frumosul şi ucid veselia să afirme viaţa, dar nu mai putea rămîne. Străbătu cîteva sute de metri prin pădure pînă la cimitir, pentru a o găsi pe Kerstin. Încerca să prindă sunetele difuzoarelor, înăbuşite de vîntul care vuia între copaci, şi se întreba dacă decanul va consacra cîteva cuvinte acelor indivizi rataţi care intră în slujba bisericii doar pentru a avea o platformă, de unde să-i poată urî şi condamna pe ceilalţi, cu dreptul pe care ţi-l dă o viaţă fără cusur.

Vîntul bătea, marea spumega lovindu-se de malul stîncos. Pastorul stătea sub stejari, cu părul fluturînd. N-avea mai mult de treizeci-patruzeci de ascultători. Fanny, Bengt, mătuşa Anna, doamna Ellen erau acolo, dar Kerstin nu se zărea — probabil că era acasă.

— Păziţi-vă de prorocii mincinoşi care vin la voi în haine de oi, iar înăuntru sînt lupi răpitori...

Göran era ferm hotărît cînd ciocăni la uşa familiei Larsson şi intră în bucătărie. Larsson stătea culcat pe canapea cu un ziar pe faţă pentru

a se apăra de muşte — şi cînd văzu cine a intrat, îşi lăsă pe duşumea picioarele încălţate în ciorapi de lînă.

— Scuzaţi-mă că vă deranjez la ora asta. Aş vrea să vorbesc cu domnişoara Kerstin, dacă se poate.

— Ah, da, căscă el. Se poate, de ce nu ! ? E la grajd...

Göran mulţumi şi ieşi. În faţa uşii grajdului stăteau sticlele pentru lapte şi o găleată pe jumătate plină cu lapte smîntînit. Dădu să strige, cînd auzi un zgomot dinspre grajdul vitelor. Pătrunse în bezna cu miros de mucegai şi zări o siluetă care se strecura afară pe altă uşă. Alergă după ea.

— Kerstin, aşteaptă, vreau să vorbesc cu tine !

În hambar era şi mai întuneric, dar un hohot de plîns îl ajută să se orienteze. Întinse braţul, însă primi o lovitură în obraz şi Kerstin încercă să-i scape din mîini. Göran o apucă de haine şi se auzi un pîrîit de pînză care se rupe. O ciudată senzaţie sălbatică îl cuprinse şi o strînse mai tare.

Aşa ! Acum a prins-o ! Dar ea gîfîia, dădea din picioare şi deodată îl muşcă de braţ încît durerea i se răspîndi în mînă ca o arsură. Înjură, îi împreună braţele şi o trase afară, în grajd, ca s-o poată privi.

Pe jumătate se ţinea pe picioare, pe jumătate atîrna în braţele lui şi plîngea încet, cu gura întredeschisă şi faţa împietrită. Obrajii îi erau palizi şi uzi şi lacrimile îi şiroiau pe gît şi pe piept. Pînza bluzei se rupsese. Umărul şi un sîn erau dezveliţi.

— Kerstin, Kerstin, nu vreau să-ţi fac nici un rău...

— Dă-mi drumul ! gîfîi ea.

— Dacă-ţi dau drumul, o iei la goană !

Peste faţa ei umedă, împietrită, se aşternuse o suferinţă de nedescris. Göran se căi pe dată de brutalitatea lui. O trase spre el, la piept, şi începu să-i şoptească la ureche cuvinte liniştitoare, mîngîietoare, ca unui copil. Dar ea şuieră :

— Pleacă ! Piei ! Nu vreau să te mai văd !

Deodată fata îşi dădu seama cît de dezgolită e şi că el o priveşte. Sîngele i se urcă în obrajii înfierbîntaţi. Încercă să se răsucească, să se ascundă.

— Ah, dă-mi drumul, dă-mi drumul !

— Avem mai întîi ceva de vorbit.

Kerstin schimbă tactica, îşi îndreptă umerii, îl privi cu un aer de superioritate, de parcă puţin i-ar fi păsat de goliciunea ei şi nu s-ar fi ruşinat de fel.

— N-ai decît să vorbeşti, dar dă-mi drumul, spuse ea rece. N-o să fug de tine. Poţi să te uiţi dacă vrei, holbează-te cît îţi place, să ştii şi tu cum arată o fată. N-am de ce să mă ruşinez.

Dispreţul ei căzu peste Göran ca un duş îngheţat şi, descumpănit, o eliberă. Fata făcu doi paşi înapoi, îşi trase bluza şi spuse :

— Parcă n-ai fi întreg la minte — aşa te-ai năpustit !

Înverşunarea lui crescu iarăşi, ca un talaz nestăvilit. Îşi încruntă sprîncenele şi vorbi dur :

— Dacă tu eşti întreagă la minte, de ce alergi şi te ascunzi ?

Ea tăcu şi îşi strînse buzele

— Vreau să ştiu de ce refuzi să joci !
— Treaba mea.
— Ba e treaba întregii asociaţii !

Stătea în faţa lui cu bluza gri, în carouri, sfîşiată, cu un şorţ din pînză de sac şi saboţi. Picioarele îi erau murdare, mîinile murdare şi ude şi în jurul capului avea un prosop mînjit. Lui Göran îi venea să arunce vorbe crude, care să meargă drept la ţintă, dar un sentiment vag că nici un cuvînt n-ar fi fost drept îl făcu să-şi înghită vorbele împreună cu furia. Era destul cîte spusese pînă atunci.

— Puţin îţi pasă că ne-am bizuit pe tine ! Credeam că eşti serioasă şi că n-ai să ne încurci. Credeam că eşti deşteaptă şi că n-ai să ai obişnuitele toane muiereşti, că ai să gîndeşti cu capul, nu cu altceva. Cînd colo, tu ne laşi baltă fără nici un motiv.

— Nu înţelegi nimic ?
— Spune-mi unde-i buba ?
— Lasă-mă-n pace.
— E desigur o prostie de care a şi început să-ţi fie ruşine. Kerstin, crezi că-mi face plăcere să vorbesc urît cu tine ?
— Pare-se că-ţi place !
— Kerstin, ai uitat ce buni prieteni am fost ?

Ea îşi muşcă buza.

— E o veşnicie de atunci, răspunse ea rece.
— Bine, atunci nu mă mai amestec în povestea asta. Să ne gîndim în schimb la asociaţie. Fii atentă ! Lumea a şi început să vorbească, să spună că probabil n-o să se mai joace piesa. Mulţi îşi bat joc de noi. Soarta ei depinde de tine ! Nu te măguleşte asta ?

— Nu cred că merit atîta atenție. Mai ales că Sylvia joacă.

— Nu vrea.

— Aha! izbucni Kerstin violent. Atunci sînt bună și eu, mi-am închipuit.

— Proasto! Am încercat s-o folosim ca umplutură în locul tău! Kerstin, fii înțelegătoare, te rog!

— Bine. Răspunsul sună ca un oftat.

— Oh, minunat.

Dar chipul fetei era la fel de întunecat, entuziasmul lui nu reușea s-o însenineze. Ar fi avut atîtea să-i spună, acum, cînd furia trecuse, dar nu era momentul prielnic, trebuia să mai aștepte.

Pe drum, merseră tăcuți și încordați. Ea nu se aplecă niciodată înainte, să-i spună ceva la ureche. Curată și proaspătă, purta rochia ei drăguță, roșie, sub mantaua de ploaie, peste care îi atîrna, la șold, ghitara. Dar fata nu se ținea de el. Vremea se încălzise — soarele se arăta din ce în ce mai des și serbarea era salvată. Asta însă nu-l bucura pe Göran. Totul ieșise bine, un singur lucru întuneca universul. Ce se întîmplase cu Kerstin?

De îndată ce ajunseră, ea îi dădu înapoi ghitara și se grăbi spre un grup de prieteni, printre care se afla și Nisse Holm, supărător de vesel.

În curînd apărură și alte griji, în afară de cazul Kerstin. Eskil veni în goană și strigă că difuzoarele nu funcționează. Göran puse la punct instalația. Apoi Klas avu nevoie de un sfat pentru niște decoruri la care se gîndise în ultima clipă.

Întîrziaseră cu o oră, dar așa era obiceiul, cum spuneau cei care mai fuseseră la asemenea ser-

bări. Lumea ştia că nu se începe la timp, aşa că nu venea la ora anunţată. Eskil părea liniştit şi avea chef de vorbă. Acum lucrau ceilalţi, pentru el trecuse partea cea mai grea. Pusese maşinăria în mişcare.

Soba de la restaurant fumega şi se auzea clinchet şi zăngănit de vase pe tejghea. Roata tombolei se învîrtea cu zgomot şi la tir răsunau împuşcături. O mulţime de moşnegi, dezbrăcaţi „la vestă", stăteau acolo, se umflau în pene, se provocau la întrecere şi trăgeau cartuşe unul după altul. Difuzoarele revărsau peste întregul amfiteatru natural, plin de verdeaţă, cîntece, muzică. Sosi momentul să ia cuvîntul oratorul zilei, un vechi senator, mîndria provinciei. Astăzi avea să lase deoparte politica şi să vorbească despre problemele culturale ale ţinutului. Cei din primele rînduri dădură semne de plictiseală. Cum toate standurile se închideau şi fetele care serveau la restaurant se instalaseră să-şi bea cafeaua după sobă, lumea n-avea ce face. Cel mult să plece încet, încet.

— Putem face o plimbare cît ţine conferinţa, propuse Klas. Nu pierzi nimic dacă nu-l auzi. Discursul ăsta i l-a scris nevasta, acum nouă ani, aşa că s-a învechit, şi afară de asta nu e nici măcar un orator priceput.

Cînd ajunseră la intrare, cortina roşie se dădu în lături. Pe scenă apăru un om mic, crăcănat, cu frunte lată, care puse pe masă un vraf de hîrtii, bău o gură de apă, îşi îndreptă nodul cravatei, tuşi şi începu :

— Am fost solicitat să vorbesc astăzi în acest minunat cadru al locului de sărbătoare...

Scotea cu greu vorbele. Avea un glas grav, monoton.

— Sper că nu va trăncăni mai mult de un ceas, spuse Klas, că altfel pleacă lumea. Omul nu mi-a făcut nici un rău, totuşi nu-mi place. Îmi aduce prea mult aminte de un porc, nu de unul din aceia mici şi roz, nici măcar de unul bătrîn, năzuros, ci de o scroafă scîrboasă, murdară. Nu pricep cum a putut deveni senator şi mai ales nu pricep cum de a putut să se menţină la fiecare alegere. Asta mulţumită propriei lui încăpăţînări şi faptului că oamenii votează fără discernămînt. Eu, cel puţin, îi şterg numele de fiece dată.

Se plimbară încet de-a lungul malului, desenară figuri în nisip, ascultară murmurul apei, pescăruşii, pălăvrăgiră. Göran dădea uneori din umeri. Klas judeca uneori copilăreşte. Cele mai pătrunzătoare gînduri le ascundeau unul de celălalt. Voiau să rămînă prieteni. Göran n-avea prea mult chef de plimbare. Ar fi rămas mai degrabă la locul festivităţii, s-o caute pe Kerstin, dar nu voi să-i mărturisească asta.

Copiii se bălăceau în apă şi mamele lor stăteau pe nisip să se bronzeze. Cînd cei mici se îndepărtau prea mult, îi strigau. În largul golfului se legănau bărci mici şi lîngă chei pluteau iahturile cu pînzele ridicate, ca să se usuce, după concursul ce avusese loc. Se făcuse cald de-a binelea, vîntul se potolise şi pe cer alunecau numai dîre mici, albe, vaporoase.

— Cît te gîndeşti să mai rămîi ?

— Pînă în august, probabil.

— Perfect, mai jucăm de cîteva ori pînă atunci.

— De fapt n-am chef să plec de loc.

— Ai face o prostie să rămîi. Cu ce ai putea să te ocupi aici ?

— Am multe de făcut şi la toamnă vor fi şi mai multe, cînd construcţia va fi gata. Pot să cînt, să joc teatru, să conduc un cerc de studii, dacă mă vreţi.

— Din ce ai să trăieşti ? Poţi să-mi spui ?

— Din ce am să trăiesc ? Bineînţeles că o să locuiesc la unchiu-meu.

Klas rîse scurt şi ironic.

— Nu, n-ai să faci asta. Sînt toane, nimic altceva. Eşti tînăr, ai cap bun, şi o să-ţi treacă repede.

— Ascultă, Klas, voi oamenii de la ţară vă comportaţi cîteodată atît de ciudat ! Se vorbeşte, se scrie, se strigă cît de dăunător e exodul la oraş, dar dacă o fată ca Ester se întoarce de la oraş, toţi se năpustesc asupra ei — tinerii, în frunte cu propagandista vieţii de la ţară, Elsa. Şi îi fac viaţa atît de amară că nu poate rămîne aici. Acum am aruncat şi eu o vorbă că vreau să rămîn, şi imediat te repezi şi declari că-s smintit.

— Chiar că eşti. Tu, care o duci atît de bine, în toate privinţele, să vrei să renunţi la tot pentru un blid de linte.

— Nu crezi că omul se poate plictisi şi aiurea, nu numai la ţară ? Nu crezi că poţi să te plimbi pe stradă, să te uiţi împrejur, să blestemi şi să doreşti ca o bombă atomică să mături totul ? Viaţa de la ţară n-o fi cea mai frumoasă, dar e în orice caz o viaţă minunat de proaspătă. Eşti liber, ai loc să te mişti.

— Soare şi aer gratis, da ! Dar nu socoteşti că viaţa mai trebuie să cuprindă şi altceva afară de

aer curat şi raze de soare? Tu ai avut toate celelalte şi în plus şi soarele. Nu ţi-a lipsit niciodată nimic şi de asta nu înţelegi cît de bine o duci. Vrei să arunci totul pentru nimic!

Klas îl apucă de umeri şi îl întoarse spre el. Îl privea cu o compătimire sinceră şi în ochii melancolici i se zărea o uşoară zeflemea. Vîntul îi flutura părul, care îi alunecase pe frunte în şuviţe negre. Îşi mişca fălcile osoase, proeminente, în timp ce-şi căuta cuvintele potrivite.

— Ai un acces de romantism ţărănesc, asta-i tot. Acum e frumos afară şi ţi-ai făcut cîţiva prieteni. Dar fii sigur că vei vedea lucrurile în adevărata lor lumină, cînd cîmpia nu va mai fi verde şi cînd prietenii se vor risipi ca frunzele-n vînt.

Îi dădu drumul brusc şi-şi continuă drumul, adus de umeri, firav, în veşnica lui haină de şeviot.

— Doamne-Dumnezeule, dacă aş avea condiţiile tale! N-ar mai trebui să joc teatru de amatori pentru ţărani, să scriu anunţuri de naşteri şi necroloage, pentru bani, la ziarul local. Aş avea certificat de studii cu care aş putea să capăt o slujbă. Ar fi trebuit să plec de aici cînd aveam vîrsta ta, sau chiar mai devreme. Şi acum uite unde am ajuns — să cerşesc mi-e ruşine, să trag cu sapa nu sînt în stare şi nici nu vreau s-o fac.

— Puteai să studiezi prin corespondenţă, îşi dădu Göran cu părerea.

— Puteam, zici... Puteam pe dracu — trebuia să intru la cursurile de doi ani cînd aveam şaisprezece-şaptesprezece ani. Totul depinde de bani şi, cum nu aveam de unde să-mi procur cele cî-

teva sute de coroane, cît costa un curs, la real, înainte de război, oricît m-aş fi agitat tot degeaba era. A trebuit să mă mulţumesc cu cărţi demodate pe care le găseam la anticariatul din oraş, să-mi bat singur capul, se ghicesc unde şi cînd fac o greşeală. Acum îşi bat joc de mine. Spun : ce mare pagubă, că tot n-a ieşit nimic din el ! Deşi eram atît de bun la carte... Să fi fost ultimul conţopist nenorocit într-un birou, şi oamenii m-ar fi invidiat. Acum mă dispreţuiesc din toată inima. Ei ştiu că dacă aş fi fost cît de cît ajutat, aş fi putut ajunge orice... dacă n-ar fi existat Josias Helden — monstrul ăla afurisit ! Am lucrat ca argat la el, vara, cînd aveam şaisprezece ani. A fost un iad, dar am vrut să rezist măcar un an, pentru că cine a lucrat la Helden găseşte uşor de lucru şi eu voiam să lucrez, să cîştig bani ca să pot studia. Apoi a venit în sat un învăţător nou, un tînăr dintr-aceia entuziaşti, pe care slujba nu-l plictisea şi care voia să realizeze ceva. S-a zbătut pentru mine să primesc o bursă din partea comunei. De dragul studiului, am acceptat şi am mulţumit. Dar Helden s-a opus. A explicat că am anumite apucături care nu trebuie încurajate şi i-a convins pe bătrîni să fie de partea lui. Ar exista, chipurile, destui oameni învăţaţi în comună care n-ar vrea să muncească. Îi era teamă să nu-şi piardă argatul, aşa că n-am căpătat bursa. Îmi venea să-l ucid ! M-am îmbolnăvit şi doi ani n-am fost bun de nimic. Crezi că lumea uită ? Veneau şi mă întrebau cînd voi fi învăţătorul comunei — puştii şi colegii mei, mamele lor care fuseseră invidioase pe mine, încă

din timpul şcolii, moşi, babe. Veneau toţi ca nişte ulii şi hiene, dar nu mai aveam curajul să mă apăr. Stăteam acasă şi lumea mă întreba mereu dacă nu am de gînd să mă apuc de ceva folositor — era atîta lipsă de muncitori. Atunci mi-am jurat să nu mai fac nici o zi de corvoadă. Lumea ar ţine-o într-un rîs dacă m-ar vedea făcînd asta. Şi mai am alt atu la mînă : Helden a fost obligat să recunoască că ar fi fost mai bine dacă aş fi plecat atunci din comună — ar fi scăpat în felul ăsta de anarhismul meu. Dar nu sînt anarhist. Le ţin o oglindă în faţa ochilor şi pe oameni îi apucă furiile lui Caliban, cînd îşi văd propriile chipuri.

Acum există destui părinţi înţelegători care-şi lasă odraslele să înveţe pentru că au mijloace şi socotesc că e distins. Unul din exemplarele astea a călătorit pînă la Stockholm şi a absolvit „realul" astă-primăvară. Ai văzut-o cu siguranţă : o fată mică, urîtă, cu părul blond-cenuşiu, foarte încrezută — se învîrte cu nasul pe sus şi nu-l mai recunoaşte pe nici unul dintre colegii de aici. „Totul e atît de ţărănesc, plicticos, necioplit şi oribil !" gîndeşte domnişorica şi bineînţeles că oamenilor le e silă de ea. O iau drept pildă şi spun că există prea mult tineret cu carte, care îşi dă aere şi trîndăveşte. Uită-te la Nanny Hede, care a făcut şi ea „realul". Aproape îşi terminase liceul, cînd a trebuit să se lase, pentru că nu mai avea putere să înveţe şi să muncească. Nici ea nu e pe placul oamenilor ; o tot sîcîie că „n-a ajuns cineva".

— E fină şi modestă, nu face caz de ştiinţa ei.

— Şi nu are toane niciodată, adăugă Klas, cu un respect sincer în voce. Să ştii că e într-adevăr un om de nădejde.

— De fapt, ce e între voi ? Pe toţi îi foarfeci, dar niciodată pe Nanny. De ce faci o deosebire între fete ?

— Îţi spun eu, sînt dezgustătoare puştoaicele astea care cred că oricît de simple ar fi, lumea e a lor, numai pentru că sînt dorite. Uite, pînă şi Kerstin, călugăriţa cea mică, are capriciile ei. Ce mă exasperează e că trebuie să ţii seama de ele ca să realizezi ceva şi că sînt atîţia prostănaci duşi de nas. Nanny nu face mofturi, poţi conta pe ea şi asta îmi place... Göran, discuţia noastră a luat-o razna, dar sper că ai înţeles ce vreau să spun. Încerc să-ţi demonstrez ce nebunie ar fi să rămîi aici. Vrei să te cobori la nivelul poporului şi speri că ei te vor primi ca pe unul de ai lor. Dar nu trebuie să uiţi că oamenii nu sînt generoşi. Eşti cu un cap deasupra tuturor şi ei se simt mai prejos. Nu sînt mulţumiţi să te tragă în jos, vor mai mult : să joace pe spinarea ta. Nu pot să-ţi explic de ce e aşa — dacă s-ar putea explica, ar fi dezlegată enigma coexistenţei oamenilor. Pot să-ţi arăt doar faptele.

— Te înşeli, te înşeli amarnic ! Am mulţi prieteni buni. Îmi place aici. E atîta linişte şi te simţi în siguranţă.

— Desigur că la ţară e linişte şi eşti în siguranţă — ca într-o cocină de porci sau într-o băltoacă unde nu suflă vîntul şi apa e nemişcată, stătută. Dar unul ca tine şi ca mine nu e făcut să scurme în noroi. Sîntem păsări create pentru a zbura sus. Ţie nu ţi-a tăiat încă nimeni aripile,

pentru tine important e un singur lucru: să zbori! Niciodată nu vei scăpa de meschinăria oamenilor. De asta trebuie să zbori atît de sus, încît să nu-ți poată prinde aripile și să ți le smulgă. Invidia lor va fi și mai mare, dar ce are a face?

Se întoarseră și Göran întrebă:

— Cum se face că ești în asociație, deși disprețuiești atît de profund totul? Faptul că vrei să conduci secția de teatru îți dă peste cap toată argumentația!

— De loc. Lasă-mă să-ți explic — văd că nu mă crezi. Taci și ascultă-mă. Acum zece, cincisprezece ani aveam aceeași naivitate de a vedea lucrurile în roz. Voiam să înfăptuiesc ceva, credeam că lumea poate fi îndreptată, deși povestea cu Helden și bursa ar fi trebuit să mă învețe altceva... Voiam să mă împrietenesc cu cei de aceeași vîrstă cu mine. Îmi imaginam că ridicola lor pierdere de vreme are ceva vesel în ea. Dar eram făcut din alt aluat, nu puteam să mă păcălesc pe mine însumi și cu atît mai puțin pe ei. N-au putut niciodată să mă aprecieze și nu pot nici acum. Ei nu fac decît să te îmbrîncească și să rînjească... Am obosit. Un timp am stat ascuns în bîrlog. Apoi m-am trezit și mi s-a părut că am pierdut o mulțime de prilejuri de a trăi. Am început iar să mă agăț de ceva. Dacă aș fi fost dotat fizic, m-aș fi făcut luptător și aș fi cerut socoteală lumii în singurul mod natural. Dar așa, trebuie să aleg alte căi pentru a dovedi că sînt în stare de ceva. Bunii mai camarazi de asociație m-au încărcat cu toate sarcinile imaginabile pe care nu aveau chef să le îndeplinească și le-am

acceptat ca să pot rămîne mai departe. Firimituri, în loc de pîine! Am doar același drept ca și ei de a fi egoist! Înțelegi acum de ce joc rolul zbîrcitului bătrîn, diseară, și de ce sînt nerăbdător să avem un succes net, ca să putem termina căminul? Da, în lipsă de altceva mai bun vreau cel puțin să joc teatru. Mă aflu unde mă aflu și nu pot înainta, iar înapoi nu vreau să merg — încă... În altă ordine de idei — ce e între tine și Kerstin?

— Nimic. De altminteri e supărată foc pe mine, dintr-un motiv neîntemeiat. Cred că fata are caracter.

— Caracter? O, nu — o femeie n-are caracter înainte de a împlini treizeci de ani. Kerstin e încă o gîsculiță. O gîsculiță drăguță. Are stofă de actriță, dar rămîne oricum o gîsculiță. Trebuie să știi prea bine, de vreme ce pretinzi că ești gîscanul.

— Termină cu trăncăneala!

Klas rîse veninos.

— Ai mers atît de departe pe poteca dragostei că nu mai suporți să se arunce nici cea mai mică pată pe icoana adorată a îngerului? Göran dragă, asta trece repede. Vei vedea că e un om ca toți oamenii, cu obișnuitele lipsuri și defecte ale țăranilor și, probabil, cîteva în plus. Cînd beția se va risipi, vei observa tot ce-i banal în acest ținut urît, cu oamenii lui de toată mîna. Te vei bucura că poți să te întorci de unde ai venit. De aceea ferește-te, nu da foc corăbiilor în urma ta. Dacă o faci, riști să devii o epavă, ca mine. Și te asigur că nu e nici o plăcere. Ca să le treacă timpul,

tinerii se bagă în toate asociațiile, pentru că fierbe sîngele-n ei. Dar, cu timpul, flăcăul găsește o fetișcană, fetișcana un flăcău și își omoară timpul împreună. Interesul pentru asociație piere, la urmă nu mai vor să aibă nimic de-a face cu colectivul, devin separatiști. Dacă rămîn la țară, își cumpără poate o fermă, dumneaei începe să facă plozi — și mai tîrziu sînt pierduți pentru societate, cu condiția să trăiască „fericiți" și să nu se sinchisească de ceilalți. Uită-te la Hilding, e un exemplu cît se poate de bun. Acum vreo nouă-zece ani era cel mai zvăpăiat tînăr. Cînta la cîteva instrumente. Cînd s-a întors de la oraș era om așezat. A ieșit din el cel mai bun președinte pe care Asociația Sportivă l-a avut vreodată. Nu e numai sportiv, are și ceva creier și dacă ar fi continuat cum începuse, putea să ajungă promotor al progresului și al viitorului. Dar acum are o fermă, și după cum se pare, o logodnică necredincioasă. A devenit acru, bătrînicios și înțepat, și nu-l mai interesează de loc treburile publice. Așa se întîmplă ! Mai așteaptă puțin și o să apară unul sau cîțiva copii pe care va trebui să-i îmbrace, va trebui să se împrumute — și vei avea leit chipul de țăran zgîrcit al lui Hilding. Toți țăranii devin zgîrciți, asta stă în firea lucrurilor. Avutul trebuie pus bine în ladă ! E o nenorocire să fii țăran ! Taică-meu muncește cît e ziua de lungă la fermă. Eu îmi pierd timpul să mă preschimb tot mai mult într-un edec de care toți ar vrea să scape, dar cu care într-un fel s-au obișnuit. Habar n-ai ce înseamnă să bați pasul pe loc, în timp ce viața gonește pe lîngă tine. Să rămîi în urmă și să n-o mai poți ajunge...

— Disprețuiești nimicurile și viața tihnită — spuse Göran — dar ai fi gata să-ți schimbi viața cu oricare din ei, ca să trăiești în liniște și pace.

Klas nu răspunse. În schimb, îl întrebă :

— Vrei să citești ultima mea piesă ? Cred că-i bună și vreau să-i conving pe ceilalți s-o joace.

— Da, cu plăcere. Ai mai scris și altceva ?

— Da, tot soiul de lucruri.

— Ți s-a publicat mult ?

— Nu, redactorii nu înțeleg nimic... Ziarul local mi-a tipărit o nuvelă și cîteva poezii, iarna trecută, asta-i tot. Visez la un onorar ca lumea, să-mi pot cumpăra ceva haine și o mașină de scris. Pot să vin într-o seară la tine, cînd nu ieși după fete ?

— Oricînd vrei, spuse Göran.

Se apropiară de locul festivității. Difuzoarele întreceau zgomotul valurilor. O femeie cînta „Suedia, inima lumii". Se opriră să asculte.

— Cine e ? întrebă Göran.

— Nanny, se înțelege. Stai să-ți spun pînă nu uit. Ție îți vine ușor să intri în vorbă cu oamenii. Le pui doar o mică întrebare nevinovată și le dezlegi limbile mai mult decît ar vrea. Te rog, însă, pe Nanny să nu încerci s-o faci să vorbească despre ai ei, pentru că subiectul e tabu. Nu se supără, dar se întristează și privește într-o parte. Nu vrea s-o compătimească nimeni. Tatăl ei trîndăvește, atunci cînd nu bea, și maică-sa e o țicnită bătrînă — nu pricep cum au putut face o asemenea fată ! Altfel nu și-ar pierde vremea încercînd să țină gospodăria pe picioare. De cîteva ori a spus că o să plece, dar nu s-a putut hotărî. Îmi promiți să n-o tragi de limbă ?

— Se înțelege.

Răspundea distrat ; se grăbea, voia s-o vadă pe Kerstin.

Sus, pe culme, lîngă intrare, se opriră și priviră în jos panta.

— Ce de lume ! O să avem succes !

— Da, de casă, spuse Klas acru. Ascultă cum bocesc hawaianele pe scenă !

Göran îl bătu pe spate și rîse.

— Știi ce, bătrîne ? Nu mai fi atît de îngrozitor de acru ! Privește și ascultă. Trebuie să recunoști că e aici ceva care poate găsi încuviințarea chiar la un sceptic ca tine : tinerii singuri au pregătit serbarea, aproape fără ajutor dinafară, și acum tot ei se produc timp de cîteva ore în șir cu felurite numere de atracție. Ascultă ce aplauze ! Are priză la public hawaiana.

— Da, sînt pe măsura gustului lor. Dar mă întristează că cedezi și tu la romantismul ieftin al mărilor sudului pe care vedeta asta îl oferă ! Educația ta — dacă nu altceva — ar trebui să ți-o interzică.

— Bineînțeles, dacă aș judeca de sus. Dar mai corect e să judeci...

— Din perspectiva unei broaște, vrei să spui ?

— Nu ! De la același nivel ! Nu poți să vezi intențiile frumoase și să nu faci tot timpul comparații ? Trebuie să deosebești amatorii de profesioniști.

— Ăștia sînt mai amatori decît amatorii. Pentru nenorocitul ăsta care își dă ifose și se chinuie de parcă ar cînta Beethoven, pentru ei ai de gînd să-ți distrugi viața ? Fie ca tutorele acestor nătărăi să-ți deschidă ochii, să-ți poți găsi drumul, cu puțina

inteligenţă pe care ai avut-o odată. Ai citit Nietzsche ?

— Da, cîte ceva.

— Nu-i dai dreptate ?

— E înspăimîntător !

— Ba are dreptate. Crezi că vreunul din cei care se află aici şi se tîrăsc de colo pînă colo va reprezenta ceva pentru progresul omenirii ? Pe dracu. Sînt ţărani şi produc hrană. Asta e singura lor menire, mintea nu-i duce mai departe. Cînd dispar, dispăruţi rămîn şi nu rămîne nimic în urma lor. Vezi valurile care sclipesc acolo jos ? Vin în număr de milioane, dispar în nisip, se pierd şi sînt uitate. Poţi să asemeni omenirea cu milioane de valuri învolburate care se rostogolesc sub cerul negru al nopţii. Torentul porneşte din întuneric şi se năpusteşte în întuneric, ţinta şi izvorul lui nu le cunoaşte nimeni. Poate că oamenii sînt doar nişte viermi iviţi din greşeală, pentru ca lumea să nu fie desăvîrşită. Indivizii dispar fără urmă, ca valurile, chinuindu-se, luptîndu-se, se rostogolesc ca nişte mase vîscoase, informe, pînă cînd pier. Cîteodată însă cineva reuşeşte să se ridice deasupra celorlalţi. Fîlfîie cu aripi diforme, mînat de dorul după absurd. Aceştia sînt artiştii şi gînditorii, iar ceilalţi îi privesc de jos, cu ură în priviri, şi încearcă să-i tragă la ei. Mai devreme sau mai tîrziu reuşesc, iar temerarul e strivit şi nimicit. Dar poate că una din ideile lui îi va supravieţui şi va pluti ca o mică torţă neliniştitoare peste haosul infect...

Göran tresări şi se uită în jur. Soarele strălucea, aerul era cald, era vară şi, pe panta verde,

urca spre cer murmurul vesel al oamenilor, ca niște baloane strălucitoare. Apa era albastră și sclipitoare, ca mai înainte. Viziunea sumbră a lui Klas despre valuri — spinări uleioase rostogolindu-se — era rolul imaginației lui, ca și nuanțele surde, pline de ură, din vocile omenești.

— Ei, n-am dreptate ?

— Ba da, răspunse Göran ca să scape de el. Un sfert de oră mai tîrziu se afla pe scenă și ciupea corzile ghitarei. În timp ce cînta se gîndea la cuvintele lui Klas. Oare să aibă dreptate ? Oamenii nu sînt așa cum îi înfățișase el. Nu făcuse însă și Kerstin același raționament atunci cînd spusese că nimeni nu-l agreează ? Nu erau amîndoi urmăriți de mania persecuției, a neadaptabilității ?

Cînta bucăți care știa că vor plăcea. Nu avea importanță dacă erau cîntece din acest an, de anul trecut, cîntece vechi populare sau cîntece din vremea lui Bellman[1] — singura condiție era să fie sentimentale, melodioase sau vesele, sau binecunoscute ; dacă erau toate astea la un loc, cu atît mai bine. Se străduia să cînte frumos și încerca să-și ascundă propriile neliniști îndărătul fericirii celorlalți, pe care o cînta. Lumea simțea acest lucru. Pe fețele lor atente și zîmbitoare strălucea entuziasmul și cînd aplaudară, mîinile fluturară ca niște aripi deasupra colinei.

— Lumea e binevoitoare — nici vorbă, îi spuse el mai tîrziu lui Klas.

[1] *Carl Michael Bellman* (1740—1795), foarte popular rapsod suedez, autor a numeroase balade, cîntece de pahar, poeme.

— Da, cum ai cîntat acum, ar fi fost strigător la cer să nu fi aplaudat. Să fi cîntat însă fals, ce-ar fi ieşit !

— Ah, urs bătrîn, eşti pur şi simplu invidios !

— Bineînţeles că sînt, dar nu mă conduc după asemenea mărunţişuri în apreciere. Din partea mea, n-ai decît să-ţi păstrezi credinţa naivă, dacă te face fericit...

O căută pe Kerstin, care îşi încerca norocul în înghesuiala de lîngă bazin şi înhăţase numai cîteva ilustrate.

— Ordin de la şef să mergem pe scenă...

Înainte de a pleca, Göran apucă undiţa, plăti şi aruncă. Prinse o pisică mică, din catifea neagră, cu o panglică roşie, şi o vîrî nepăsător în buzunar, în timp ce ceilalţi rîdeau şi se întrebau cine va căpăta de la el micul talisman.

Göran încerca să înfiripeze o discuţie. Puse cîteva întrebări la care ea îi răspunse ba cu un da, ba cu un nu, dar ar fi putut răspunde la fel de bine şi invers. Mergea ca de obicei dreaptă şi ţinea capul sus. Avea o atitudine rece. Se uită pe furiş la profilul ei dulce şi simţi cum îi vine din ce în ce mai greu să continue drumul. Începu să se zbuciume. Kerstin se comporta de parcă el i-ar fi făcut cine ştie ce rău.

— Domnişoara-i singură la plimbare / — nasul ei o ia-nainte pe cărare ! scandă Göran, ca s-o necăjească, şi se aştepta ca ea să-l fulgere cu privirea. Kerstin se întoarse însă şi pufni în rîs. Ochii ei erau prietenoşi, de parcă niciodată nu l-ar fi privit cu mînie. Îl invită cu un gest să o ia înainte şi îi dădu riposta :

— Domnişorul singurel e la plimbare / — nasul lui o ia-nainte pe cărare. / Nimeni nu te mai conduce — ai acum nouă'şpe ani, / Mergi nainte, tot nainte, printre domni şi barosani.

Merse apoi alături şi lumea zîmbea şi făcea comentarii în urma lor.

Göran însă îşi frămînta creierii. Ce se întîmplase, sau ce oare nu se întîmplase ? Ce gînduri frămînta acest căpşor ? Ce impuls aprinsese scînteia de bucurie din aceşti ochi frumoşi ? Ce stare de spirit făcuse să zîmbească gura asta pe care îţi venea să o mănînci ? Era un miracol care îl chinuia, dar nu îndrăznea s-o întrebe.

Deodată le apăru în cale Sylvia.

— Aşadar, micuţă Kerstin, ai să joci tu acum ? Mă întreb cum o să meargă, că doar n-ai mai jucat niciodată. Ai să te pierzi de frică, spuse ea în trecere.

— Oh, ce frică mi-e ! izbucni Kerstin şi se uită disperată la Göran. Am promis prea mult — n-am s-o pot duce la capăt.

— Şi eu am trac, o să ne ajutăm unul pe altul. Ce ne pasă ce spune ea !

În spatele scenei Klas îşi trecea trupa în revistă.

— Unde e Olle ? Unde dracu umblă băiatul, ce, n-are ceas ? Şi suflerul e, bineînţeles, plecat aiurea !

— Şi Nanny e plecată ! observă Elsa, obraznic.

— De ea nu sînt neliniştit, ea respectă ora. A trebuit să meargă acasă să mulgă. Hai să-i dăm drumul şi să ne costumăm.

Ieşiră la iveală trusele. Fetele se strecurară după tufişuri de parcă s-ar fi ruşinat de lenjeria lor, deşi cu puţin mai înainte nu erau de loc ruşinate de

costumele ude şi strîmte, de baie. Cutia de farduri fu aşezată pe masă şi se strînseră în jurul ei cu oglinzile în mînă.

— Dă-mi creionul pentru sprîncene, n-auzi? Nu ăsta, cel maro!

— Ai de gînd să te ungi cu vaselină o veşnicie?

— Ei, nătărăule, poţi să aştepţi la urmă — tu n-ai decît cîteva dungi să-ţi tragi pe faţă, dar eu trebuie să mă machiez toată.

Klas stătea alături şi zîmbea dispreţuitor din colţul buzelor. Le dădea, în grabă, indicaţii precise, adecvate.

Kerstin nu se descurca de loc.

— Ajut-o! îi cerură ei lui Klas.

— Fir-ar să fie de începători! exclamă el şi scuipă. Dacă ieri nu şi-ar fi făcut de cap şi ar fi fost prezentă, azi ar fi ştiut cum să se machieze.

Göran fu bucuros cînd i se dădu voie s-o machieze cu roşu şi roz, negru pe sprîncene şi puţin albastru pe pleoape.

— Ah — izbucni Elsa, invidioasă — tu ai să fii frumoasă pe scenă şi eu trebuie să apar ca o babă.

În tot acest timp lumea stătea pe lîngă gard, rînjea, striga şi îi arăta pe actori cu degetul.

Apoi veni Elly, palidă, cu fruntea umedă şi ochii în fundul capului.

— În sfîrşit! şuieră Klas nervos, mişcîndu-se de pe un picior pe altul. Dar unde e Olle?

— Cineva mi-a spus că după conferinţă s-a dus acasă, răspunse Elly. Peste cît timp începem?

— De unde să ştiu?! Într-un sfert de ceas, într-un ceas, într-o săptămînă.

Ea îi întoarse spatele şi plecă.

Klas o trase înapoi.

— Stai, drăguță, nu pleca nicăieri.

— Oh, Klas! Vocea ei era rugătoare. Arăta palidă la față. Lasă-mă să plec doar douăzeci de minute! E ceva important. Îți făgăduiesc c-o să fiu înapoi la timp. Tot nu putem să jucăm înainte de a veni ceilalți.

— Bine, du-te.

Elly porni în goană cu părul fluturînd.

— Eu nu m-am costumat, așa că fug la telefon, spuse Klas.

Tocmai atunci veni Eskil cu o privire sălbatică.

— Ce naiba se petrece aici?

— N-au venit toți. Cît mai ține programul?

— Mai e un singur cîntec, credeam că sînteți gata să începeți. Îmi vine să înnebunesc! Trebuie să merg la tir să fac pe judecătorul. Doi tipi au stat acolo toată după-amiaza, fără să plătească, și acum unul din ei a șters-o. Hai, Göran, ține programul și fă pe conferențiarul.

— Nici gînd! se apără Göran.

— Ba da, trebuie! Improvizează un program, măcar pentru o jumătate de oră, ca să nu facă lumea scandal. Atîta lucru poți să faci și tu.

— Poftim, a șters-o! exclamă Göran surprins și se uită la hîrtia din mînă. Ceilalți se strînseră în jurul lui și strigau disperați.

— Să încercăm! Scormonim tot repertoriul!

— O să meargă, dacă punem umărul cu toții!

Și chiar așa făcură. Göran interpretă cîteva cîntece americane, pe care le băgaseră în piesă și pe care lumea avea să le suporte și a doua oară. Urmă Kerstin, gătită, în toată splendoarea ei, și cîntă „Lîngă malul Roinei". Totul merse bine.

Numai că avea un asemenea trac că se vedeau picăturile de sudoare curgîndu-i peste machiaj.

În dosul scenei cîțiva se sfătuiau în șoaptă. Alții repetau în grabă, prin colțuri, și vocile lor răzbăteau cînd și cînd pînă la public. Se produse din nou fata cu cîntecele hawaiene, care păreau să se armonizeze atît de bine cu simțămintele tinerilor. Åke, costumat în argat, cîntă „Johan din Snippen", în așa fel că lumea se tăvăli de rîs.

Klas și Olle se întoarseră în același timp și se întîlniră în spatele scenei.

— De ce naiba faci figuri din astea ? Schimbă-te cît ai clipi din ochi, să începem odată ! După asta îți sucesc eu ție gîtul !

— N-am putut să vin. O vacă, la noi acasă... I s-a umflat burta.

— Să le ia dracu de vaci ! pufni Klas. Se găsesc destule, pe două și pe patru picioare.

În Åke se trezise însă țăranul. Uită de caietul de roluri care tremura în mîna lui asudată.

— Ce s-a întîmplat cu vaca ?

— S-a prăpădit. Era cea mai bună...

— Lasă vorba, porunci Klas, îmbracă-te.

Și uite așa, își istoviră repertoriul. Cînd Göran se uită la ei, clătinară din cap.

— Acasă țin minte o mulțime, dar cînd ajung aici îmi zboară totul din cap, se plînse unul.

Ba, altul, îi spuse lui Göran verde în față :

— Cînd vine unul ca tine și răsfață oamenii cu programe artistice noi, ce mai putem face ?

Klas turba.

— Faceți ceva, oameni buni ! Așteaptă o mie patru sute de oameni, nemaisocotindu-i pe cei care s-au strecurat neobservați. Dacă se plicti-

sesc de aşteptat şi încep să se foiască, nu mai poţi să-i ţii decît cu poliţia călare. Ascultaţi!

Publicul se liniştise. Era înspăimîntător de liniştit, după zarva dinainte. Cineva strigă:

— Au murit toţi pe scenă?

— O să prindem rădăcini aici!

Turbulenţii începură să fluiere, să ţipe, cîţiva aruncară bulgări de pămînt în cortină.

Göran se întrebă dacă nu va fi cumva silit să apară iar şi să cînte ceva, complet nepregătit. Nu se aşteptase la atîtea apariţii în public. Nu-i venea să ofere publicului ceva de mîntuială — fusese atît de bine mai înainte, era păcat să strice impresia. Chiar în clipa aceea apăru Nanny şi cînd observă ce uşuraţi răsuflară cu toţii, strigă:

— Lăsaţi pe mine!

Ieşi în faţa scenei şi începu să cînte, fără să se gîndească la acompaniament sau la altceva. Fiara, ascunsă în orice public, începu să toarcă mulţumită. Cîntă cîntece populare şi de operetă. Era calmă de parcă s-ar fi aflat la ea acasă. Întradevăr, vrednic de admirat. Era ca o regină, nu-ţi trebuia prea multă fantezie ca să vezi pe fruntea ei lată, netedă, strălucind o diademă sau, în locul ţesăturii de bumbac imprimat a corsajului, catifeaua şi hermelina. Să te mai miri că Klas o compătimea gîndind că se îngroapă de vie aici! Dacă ar fi avut vocea ei, nici vorbă n-ar mai fi fost să se înscrie în august la Politehnică.

Furioasă, ruşinată şi totuşi bucuroasă, apăru şi Elly. Alături de ea mergea murdarul şi somnorosul Kalle Karlsson. Păşea împleticindu-se şi întreba supărat:

— Unde mă tragi?

— Vino ! porunci ea și el o ascultă. În urma lor venea un cîrd de copii.

— Opriți ! se răsti Klas și le tăie calea. Nu-l aduce sus, ne încurcă.

Elly îl îmbrînci și răspunse furioasă :

— Răspund eu pentru el ! Aici, jos, nu-l lasă în pace. Stătea întins pe mal și dormea și o ceată de haimanale s-a apucat să arunce cu bulgări de pămînt în el.

Kalle se cățără pînă la jumătatea scării, se împiedică, se rostogoli și cei de față pufniră în rîs. Elly se răsti la ei și îl ajută să se ridice. Apoi îl sprijini, în timp ce el încerca o nouă ascensiune, dar se prăvăli iar. Trupul plăpînd al fetei nu putu să suporte greutatea și trebui să-i dea drumul. Olle se apropie de ei.

— N-am cerut ajutorul nimănui ! se răsti ea supărată, aproape plîngînd, și se ridică. Olle își luă prietenul, ca pe un pachet, și îi făcu vînt în culise. Apoi se întoarse liniștit. Nimeni nu mai rîdea. Se uitau în altă parte. Lui Kerstin îi picură o lacrimă.

În sfîrșit puteau începe.

Kerstin avea mîinile reci și tremura.

— Ți-e frică, Elin ?

— N-nu, dar simt ceva, nu știu cum... Ce mă fac dacă-mi uit rolul ?

— Ești superstițioasă ?

— Nu mai mult ca alții...

— O să-ți dau totuși ceva, uite, ține...

Scoase din buzunar pisica pescuită și o făcu să se balanseze pe sforicică. Coada i se bălăbănea într-o parte și alta.

— O vrei ? Poate te ajută — şi sigur nu-ţi face nici un rău... Va fi talismanul tău.

Ea zîmbi şi o fixă de panglica şorţului. Şi parcă arăta într-adevăr ceva mai încrezătoare cînd ieşi în scenă.

În pauză, Klas era disperat.

— Se duce totul de rîpă ! Vă poticniţi în replici, suflerul trage cu ochiul mai mult la sticla lui decît la joc şi publicul rîde cînd nu e cazul.

— Ai pretenţii prea mari, băiete, îl repezi Göran, enervat. Chiar şi la teatrele adevărate premiera poate fi mai puţin perfectă.

În al doilea act, cînd jocul începu să se închege, Sylvia se apucă să facă strîmbături chiar în faţa rampei. Ar fi trebuit să existe un spaţiu gol în faţa scenei, dar publicul dărîmase stîlpii şi se înghesuise pînă în faţă de tot. La un moment dat, Kerstin pierdu şirul pentru că Sylvia rostise cu glas tare replica ei. Göran, în furia lui nemăsurată, se gîndi să întrerupă spectacolul şi să cheme paznicii.

Klas, în culise, găsise o soluţie.

Tocmai cînd Kerstin şi Göran urmau să se sărute, intră argatul Ole cu o găleată de apă şi întrebă :

— Aveţi nevoie de apă ?

Göran se gîndi imediat la un răspuns, dar dură o jumătate de minut, pînă să se facă auzit, din cauza rîsetelor publicului.

— Nu, dar poţi să-ţi speli cu ea sufletul tău negru şi prea curios !

Argatul Ole nu mai fu în stare să răspundă şi procedă aşa cum fusese instruit, adică aruncă apa

peste rampă. Sylvia își luă tălpășița, udă ca o mîță plouată.

În ciuda ghinioanelor, piesa avu succes. Spectatorii participau la acțiune cu sufletul la gură și Klas, de mulțumire, se foia și fredona răgușit în spatele scenei. Lumea rîdea de argat, era mișcată de dragostea lui Elin și întărîtată împotriva vecinului Nicklas, un personaj cu adevărat satanic, în interpretarea lui Klas, și cînd mătușa din America veni și puse la punct totul, așa cum se cuvine, calmă, maiestuoasă, suverană, publicul fu satisfăcut pe deplin. Putea fi bun cu cei buni, răutăcios cu cei mîrșavi, mîngîiat pînă-n fundul sufletului de blîndețea justiției.

După repetate chemări la rampă, actorii făcură cerc și dansară pe scenă :

— Ura, ce bine am jucat azi ! cîntau, iar Klas își desprinse barba și avu un zîmbet larg.

— Astăzi a mers mai bine ca niciodată !

În timp ce se demachiau, din întuneric apăru Hilding.

— Unde e Elsa ?

— S-a schimbat într-o viteză nebună și a dispărut.

— Fir-ar să fie ! murmură el și plecă imediat.

Pînă la urmă rămaseră lîngă scenă doar Nanny, Kerstin și Göran.

— Mă duc să aduc cafea pentru noi trei, spuse Göran.

— Eu sînt cea mai tînără, replică Kerstin. Mă duc eu. Sînt atît de bucuroasă. N-a fost chiar așa de greu cum am crezut. Sînt gata acum să fac orice.

— V-aţi împăcat ? întrebă Nanny după ce plecă Kerstin.

— Da, aşa cred. Dar nu ştiu de ce a fost supărată pe mine şi nu ştiu de ce i-a trecut. E ca toate celelalte femei : nu ştie ce vrea.

— O, nu, spuse Nanny, prietenos şi cu căldură. Voi, băieţii, spuneţi întotdeauna că noi sîntem năzuroase şi de neînţeles, dar nu e de loc aşa. Gîndim mai repede ca voi şi reacţionăm altfel, asta e totul.

— Aha, şi discursul ăsta de apărare e ţinut de o persoană care e fidelitatea întruchipată.

Nanny zîmbi, dar nu răspunse nimic şi rămaseră tăcuţi cîteva minute.

Göran îi povesti atunci despre discuţia avută cu Klas. Ea îl ascultă fără să-l întrerupă. Abia după aceea spuse, liniştită, cu spatele rezemat de un stîlp şi cu mîinile împreunate pe genunchi :

— Ţi se pare atît de curios că e nemulţumit ? Nu trebuie să te mire. Pune-te în situaţia lui. Gîndeşte-te la inteligenţa şi la incapacitatea lui de adaptare.

— Păcat că e slab de înger...

Nanny rîse încet.

— Nu mai mult ca tine sau ca mine, dar nu vrea să lucreze pentru alţii — nu suportă să aibă vreun şef.

— Frumos ! exclamă el ironic. Dar de ce eşti atît de îngăduitoare faţă de el, tocmai tu, care munceşti din greu ? Mîinile tale sînt mult mai aspre ca ale lui Klas.

Fata nu răspunse. Începură dansurile populare, la locul serbării, şi cîntecele răsunau din sute de piepturi ca dintr-unul singur :

> Singurul meu prieten ai fost şi veşnic vei fi,
> De n-aş avea norocul acesta, aş pieri.

— Cred că vă purtaţi un mare respect unul altuia.

— Poate.

— Dar spune-mi, Nanny, nu ţi-a făcut curte niciodată ?

— Nu, de ce mi-ar face ? Cred că urăşte femeile.

— Aici, Nanny, ai nimerit-o ca nuca în perete. Îţi spun sigur că nu e aşa. Dar îşi ascunde dezamăgirea cu cinism. E prea inteligent şi cinstit ca să devină bigot. „Strugurii sînt acri", spune vulpea cînd nu poate ajunge la ei. Am să-ţi pun o întrebare obraznică : De ce o fată ca tine umblă totdeauna singură ?

Nimic n-o făcea să-şi iasă din fire, era întotdeauna la fel de calmă.

— Nu vrea nimeni să mă însoţească.

— Lasă gluma — ştii prea bine că eşti frumoasă !

— Poate că am fost prea mofturoasă.

— Fetele spun că n-ai sărutat niciodată un băiat.

— Vor doar să mă sîcîie. Ele spun „sărutat", dar se gîndesc cu siguranţă la altceva. De ce să te oferi primului venit ? Numai pentru că te cuprinde un acces de romantism şi de slăbiciune ? Nu se poate purta castitatea ca o distincţie, ca o pană la pălărie, pe care s-o dăruieşti celui ce merită da-

rul cel mai frumos din lume ? Măcar de aş merita să mă vrea cineva, adăugă ea ironic. După aprecierile ştiinţei, un om valorează cam cît o hîrtie de cinci coroane. Dar ca să-ţi dovedesc că fetiţele recent confirmate, care cred că au dat peste dragostea cea mare şi îşi pun două inele pe mîna stîngă, de îndată ce un băiat le şopteşte nimicuri la ureche, se înşală, uite ce am să fac !

Se aplecă şi îi dădu un sărut uşor şi proaspăt.

— Göran, nu-i nevoie să-i povesteşti asta lui Kerstin, s-ar putea să interpreteze greşit. Păstrează dovada pentru tine !

În acelaşi moment apăru Kerstin cu cafeaua pentru ei trei şi aşeză tava pe scara acum pustie. Într-un colţ se afla piciorul microfonului, dar capătul acela micuţ, care-i făcuse pe cei nervoşi şi mai nervoşi, fusese luat de conducător şi urcat sus pe catargul steagului.

— Acum se numără încasările, le explică Kerstin. Toată conducerea îşi freacă mîinile de mulţumire. Se vorbeşte despre o mie cinci sute net... Dar ce misterioşi arătaţi. Ce-aţi pus la cale ?

— Cum a mers ?

— M-a cerut, spuse Nanny.

— Rău, spuse Klas. A acceptat şi acum trebuie s-o iau cu mine, pînă găsesc pe cineva care să vrea s-o preia...

DUPĂ ACEEA

Începu să alerge. Valurile se loveau cu zgomot de mal și spuma sărea pînă la picioarele lui. Vîntul vuia și urla dinspre mare, aerul era plin de ace de gheață și picături de spumă care biciuiau fața și mîinile. Își vîrî mîinile în buzunare și cea dreaptă dădu de ceva moale, catifelat. Își dădu imediat seama ce era — o pisică mică de catifea, cu fundă, botișor alb și două mărgele verzi, mici în loc de ochi. Se opri, scoase talismanul și-l ținu mult timp lipit de obraz.

Apoi îl aruncă spre mare.

Vîntul îl aduse însă înapoi și talismanul căzu pe nisip la picioarele lui. Îl privi pînă ce creasta unui val îl mătură, dar îl aduse înapoi. Apa se retrase strălucitoare, dezgolind nisipul, pînă cînd următorul val cenușiu-negru, cu spuma albă, se năpusti, alunecă pînă la picioarele lui, tîrî pisica în mare și o ascunse.

Parcă abia atunci se simți eliberat și putu să alerge mai departe.

Göran stătea în cercul format în jurul dansatorilor și aștepta să fie invitat, cînd o mînă mică și timidă se strecură într-a lui. Fără să întrebe nimic, întoarse spatele dansatorilor și o urmă.

— Mergem acasă ? îl rugă ea.

— De ce așa repede ? În curînd se termină !

— Hai, vino ! Fii drăguț !

O urmă și, în drum spre locul de parcare, ea îi mărturisi că Klas îi ceruse voie s-o conducă. Refuzase și el se încăpățînase să o invite la dans. De aceea nu mai îndrăznea să rămînă.

„Minte de copil !" se gîndi el și făcu motocicleta să duduie în timp ce Kerstin își așeza ghitara la spate.

Serbarea se terminase.

Minunată este seara, liniștită și curată,
Soarele își răspîndește peste văi lumina sa...

cîntară toți la unison, apoi urmă cîntecul despre un „mare și glorios" trecut. Răsuna impresionant, ciudat, straniu de impresionant în noaptea de iulie.

Lumea se risipi prin pădure, căutîndu-și bicicletele. Făceau larmă, înjurau. Perechi tăcute, fericite, obosite, se strecurau în grabă să ajungă mai repede acasă. Haimanalele, zurbagiii, duhurile rele ale nopții roiau nestînjenite primprejur.

Două faruri de automobil se aprinseră și în lumină se zări o femeie mărunțică ce se agăța de un bărbat.

— Kalle, Kalle, nu te duce la ei !

Din penumbră auziră un rîset și cîteva cuvinte.

— Hai, ia vino aici, ai timp destul să ajungi în patul lui Elly. Hai că mai avem o litră. Phii, a fost o duminică grozavă !

Kalle se smuci și scăpă din strînsoare.

Fata se clătină cîțiva pași, ca oarbă, se lovi de un copac, cuprinse trunchiul cu brațele și își lipi fruntea de el. Părul îi atîrna pe umeri ca o cascadă de lumină.

O mașină se apropie încet, lumina deveni mai intensă și imprimă fiecare detaliu în memoria celor prezenți. Oamenii ocoleau speriați durerea pe care nimeni nu o înțelegea și pe care nici o balanță n-o putea măsura.

— Trebuie s-o ajutăm, se aprinse Göran.

— Nu — spuse Kerstin tristă — să nu faci asta. Nimeni n-o poate ajuta, nici măcar eu, care sînt cea mai bună prietenă a ei. Las-o să se descurce singură și de data asta. E mai bine așa. Altfel o să se rușineze că a fost compătimită.

„Elly, ești o mlădiță a acelei seminții trufașe din țara cu depărtări mari, voințe puternice și mîndrii fragile — da, da." Göran tăcu.

În răstimpul celor cîteva minute cît așteptară să se mai potolească înghesuiala, de la răspîntie se auziră mai multe rîsete grosolane în preajma lor.

— Ia te uită, aici erau !

— Dar n-o să ajungă prea departe !

— Pe curînd, Șapcă albă, cu salteaua ta !

— Animale ! spuse Kerstin furioasă, cu glas înăbușit.

După o clipă motorul începu să tușească și după cîteva gîfîituri se opri brusc. Se dădură jos și împinseră motocicleta pe o cărare lăturalnică, unde Göran controlă totul, de la benzină la aprindere.

Nu găsi nici un defect. Cu toate astea nu mergea. Ea îi lumina cu lanterna. Desfăcu carburatorul.

Era înfundat. Înjură.

— Zahăr ! Un ticălos a pus zahăr în rezervor. Nu-mi rămîne decît să-l înşurubez la loc şi să împing motocicleta pînă acasă. Trebuie curăţat la lumina zilei.

Şuvoiul de oameni se scursese între timp, un şirag de lumini, o caravană lungă de cîntece, rîsete şi veselie, şi după ce trecu de ei, rămaseră singuri. Era foarte plăcut.

Fără să scoată un cuvînt, ea apucă motocicleta şi începu s-o împingă.

— Nu, Kerstin, nu-i nevoie să mă ajuţi...

— Trebuie să ne ajutăm, aşa e drept, replică ea moale. Doar ne-am bucurat amîndoi de ea, mai înainte.

Cînd povara deveni prea grea şi Göran începu să gîfîie, vru să ascundă motocicleta în pădure şi să vină dimineaţa să o ia.

— Nu, poate s-o găsească cineva, protestă fata.

— E prea greu pentru tine !

— Nu sînt obişnuită să las baltă ce-am început, răspunse ea, gîfîind.

Cu muntele într-o parte şi pădurea în cealaltă, drumul de pe colină abia se mai zărea ; doar stelele, care străluceau drept în faţă, deasupra copacilor, păreau că se apropie ca un semn bun.

Deodată din vale apăru, fantomatic, un biciclist fără lumină. Abia la cîţiva metri de ei se auziră cauciucurile fîşîind pe pietriş.

— Ei, Kerstin, vii cu mine ?

Tăcură. Biciclistul se îndepărtă.

Chiar în vîrf drumul era barat de un pîlc negru de oameni cu biciclete. Văzuţi de aproape, se dovedi că nu erau bărbaţi, ci o ceată de băieţandri, care se porniră pe rîs de răsuna pădurea şi începură să-i înghesuie cu întrebările :

— Merge uşor ?

— Vii cu bicicleta mea, Kerstin ?

— Hai, vino cu mine !

— Ce turaţie are motorul tău ?

— Cîtă benzină consumă la sută ?

Göran aprinse lanterna.

— Faceţi-mi loc !

— Pînă acum nu te prea grăbeai aşa...

Unul din ei o apucă pe Kerstin de mînă, dar ea îl plesni peste faţă. Göran continua să meargă. Cînd însă ceilalţi începură să dea cu picioarele în motocicletă, se opri.

— Spuneţi, ce vreţi ?

Kerstin încercă să-l potolească şi îi şopti ceva, dar el nu auzi. Ceilalţi se retraseră, dar începură să-şi dea ghes :

— Săriţi pe el ! Un tocilar ca ăsta n-are vlagă ! Măturaţi şoseaua cu el.

Göran rămase neclintit.

— N-ai curaj să te apropii, hai ? Eşti laş ! zbieră unul.

Îi lumină cu lanterna pe rînd.

— Îndrăzniţi să veniţi unul cîte unul, mă, maimuţe de menajerie ? întrebă Göran şi îndreptă lanterna către o siluetă masivă care se ţinea mai la spate. Ascultă, tu, ăla de colo, dă-ţi gulerul în jos să te văd cum arăţi ! Sau nu îndrăzneşti, Nisse Holm, eşti atît de laş că fugi de unul mai slab ca tine ?

În timp ce rostea asta, din spate se strecură cineva spre el. Kerstin strigă în ultima frîntură de secundă și Göran evită lovitura unui pumn, cu box de fier, îndreptată spre bărbia lui. Lovi el, în schimb, și îl văzu pe băiat căzînd pe spate și dispărînd apoi după o movilă.

Se lăsă o tăcere de moarte. Trei dintre ei o zbughiră în tufișuri, ceilalți își apucară bicicletele și o luară la vale. Göran și Kerstin își continuară drumul.

— Derbedeii !

— Nu-ți dau voie să le spui așa, auzi ? Fiecare în parte e foarte drăguț, numai cînd se strîng împreună se poartă ca niște ticăloși.

— Vezi bine că altfel n-au curajul să-și dea arama pe față.

— Nu fi rău — sînt doar niște puști.

— Ce vîrstă au ?

— Cam ca mine.

Göran pufni în rîs.

— Ca tine ! Și vorbești de parcă ai fi mama lor sau cel puțin sora mai mare.

Kerstin îl privi cu ochi mari, jignită că el nu înțelesese o situație atît de logică și limpede.

— Bine, dar eu sînt fată ! exclamă ea umflîndu-și pieptul.

În întuneric, nu se vedea din pisica de catifea decît botișorul ei alb.

— Asta mă face să mă gîndesc la ceva ce mi-a spus Nanny. O femeie nu e capricioasă, numai că una gîndește și alta face. Să fie o explicație pentru micile tale capricii ? Abia acum îndrăznesc să te întreb. Sper că n-o să-ți sară țandăra.

Ea parcă împietrise. Mergea cu capul în sus, cu privirea aţintită drept înainte. Simţi un gol înăuntrul lui. Era atît de dulce... şi atît de mîndră !

— Kerstin, o rugă el, nu te supăra că te-am întrebat. N-am vrut să te necăjesc.

— Ştiu şi eu ? întrebă ea, dar nu părea supărată. Crezi că voiam să fac pe nebuna ca să-mi dau importanţă în ochii voştri ? Poţi crede orice, dar nu asta. N-am vrut să las trupa în încurcătură. N-am avut încotro. A fost vina ta.

— Uhu, exclamă el.

— Nu te prosti, taci şi ascultă !

Putea să n-o asculte pe fetişcana asta zveltă de şaptesprezece ani care se căznea, cu încăpăţînare, să împingă motocicleta alături de el, deşi nimeni n-o silea ?

— Răspunde-mi la întrebare, îl rugă ea. Care din fetele pe care le ţineai de mijloc, pe pod, îţi place — cea blondă, sau cea brunetă ?

— Care îmi place ?

Gîndurile i se învălmăşiră. I se încleştă gura de uimire. Pentru numele lui Dumnezeu, ce-a apucat-o pe fata asta ? Îi trecuse lui vag prin minte că s-ar putea să-şi închipuie ea ceva, dar de aici şi pînă la a crede într-adevăr, era un pas prea mare. Atît de naivă să fie oare ?

— Da, eşti îndrăgostit. Una din ele îţi spunea „iubitule".

Göran nu se putu opri să nu rîdă.

— Era cea blondă, dar cuvîntul nu înseamnă nimic — aşa vorbeşte ea. Am fost toţi colegi de liceu.

— Crezi că-s o proastă, dar dacă te-ai pune în pielea mea n-ai mai gîndi aşa. Mai ţii minte

ce ți-am spus acum cîteva zile ? Ți-am povestit cum am încercat toată primăvara să nu mă mai gîndesc la tine. Pînă la urmă n-am mai putut să țin închis în mine ce simțeam — și n-am mai fost rece cu tine, nu-i așa ?

— Nu, n-ai mai fost.

Pe urmă mi-a venit așa, să las totul în voia soartei. Să fie bine cît ești aici. După aceea, fie ce-o fi. Apoi i-am văzut pe cei trei lîngă tine și totul s-a năruit. Am văzut că erau din lumea ta, i-am auzit ce ușor și repede și vioi vorbeau — cu totul altfel decît oamenii de aici — și tu parcă erai altul, te simțeai la largul tău... Cînd am trecut pe alături mueam de frică să nu mă strigi — n-aș fi putut răspunde un cuvînt.

— Și de asta ai refuzat să mai joci, prostuță mică ? Nu trebuia.

— Ba da ! Nu voiam să te mai văd, pentru că dacă te-aș fi întîlnit, m-aș fi înmuiat iar, ca ceara...

Să te înmoi ca ceara, gîndi el, o ceară bună, tare... Dar pentru o fetișcană crescută așa fel încît să ia orice simțămînt puternic drept ridicol și rău — așa cum, probabil, la rîndul lor, nenumăratele generații de educatoare bigote au trebuit să-și ascundă adevăratele sentimente — lucrurile progresaseră destul de rapid...

— Toată noaptea am stat treză și mi-am făcut gînduri negre și sînge rău. Apoi în dimineața următoare ai apărut.

— De ce te-ai purtat atît de ciudat ? De ce te-ai ascuns după ce te văzusem, mîță sălbatică ?

— Arătam ca o vrăjitoare ! Nu voiam pentru nimic în lume să mă vadă cineva în halul ăla și mai ales tu. Atunci te-ai supărat rău de tot și mi-am

zis că nu-mi mai pasă... Dar după-amiază păreai atît de amărît, te uitai atît de lung după mine și cînd n-ai mai știut ce să faci și ai început să mă necăjești, n-am mai putut sta nepăsătoare...

Își puse mîna peste a lui, printre manetele și cablurile ghidonului, și zîmbi. El îi întoarse zîmbetul, bucuros că mîndria și încrederea de sine îi erau confirmate.

Klas veni într-o seară pe bicicleta sa veche care scîrțîia groaznic. Göran abia se spălase de praf și năduşeală și se primenise, după ce cărase fînul. Făcu o mutră acră.

— Văd că te deranjez. Voiai să ieși ?

— Nu, nu, nu mă grăbesc.

— Nu stau mult, poate că vrei să arunci o privire peste piesa asta ? Mai sînt cîteva lucruri neînsemnate...

Se așezară afară pe iarba verde și Klas întrebă insistent :

— N-ai vrea să te uiți peste ea chiar acum ? Nu e lungă...

— Nu, dar ar fi prea rapid ca să-mi pot face o idee corectă, se apără el.

— E drept, dar nuvela asta scurtă poți s-o citești, ce zici ?

— În regulă ! spuse Göran sperînd că după aceea Klas va pleca.

Povestirea era scrisă pe hîrtie proastă de scrisori, cu cerneală spălăcită, dar scrisul era uimitor. Slove și cuvinte clare, frumoase, aliniate, drepte, apăsate, extrem de ușor de citit. Numai de s-ar opri odată Klas din vorbă și nu i-ar mai

cere mereu răspunsuri în timp ce parcurgea nuvela.

— Ai citit articolul despre serbare din ziarul local de azi ? Drăguț, convențional, nu-i așa ? Vezi tu, cînd fabric cîte un lucru ca ăsta, trebuie să scriu așa cum vrea lumea... Ceva mai încuiat decît redacția ziarului nu există — se gîndesc numai cum să mulțumească cititorii, articolul n-are voie să conțină decît aprecieri binevoitoare — iar dacă corespondentul are anumite idei personale, trebuie să le ascundă cu grijă. Și nu care cumva să uite ierarhia ! Dacă Petterson sau vreun alt personaj neînsemnat împlinește cincizeci de ani, se anunță într-un rînd și jumătate, la rubrica comunală, dar cînd vicepreședintele Johansson, de la comisia de furnizare a cailor pentru armată, sau un om ca Stensson împlinesc cincizeci și unu de ani, li se acordă o jumătate de coloană, în care se menționează că sărbătoritul se bucură de respectul general și că, printre altele, cuvintele sale atîrnă greu în dezbaterile comunale. Un articol sportiv despre un concurs și lista rezultatelor n-are voie să ocupe mai mult de un sfert de coloană. Întîlnirea anuală cu conducerea bibliotecii e redusă la zece rînduri, pentru ca licitația asociației de croitorie cu reuniunea recreativă, de după-amiază, de la căminul misiunii, să umple o coloană întreagă.

Ce să-ți mai spun de înmormîntări ! Unui bătrîn de la azil i se acordă două rînduri, ceea ce reprezintă pentru mine opt bănuți, dar în schimb pot cîștiga două, trei coroane dacă Svensson din Ierhult binevoiește să dea ortul popii. Într-un asemenea caz se va menționa întotdeauna că ră-

posatul e adînc regretat și că i se va păstra o amintire luminoasă și plină de recunoștință. Chiar dacă toată comuna știe că a fost un vulpoi bătrîn pe care numai dracu l-ar putea îndrăgi. Rudele se năpustesc ca niște lupi hămesiți — urlînd în jurul moștenirii, după ce ani de zile i-au dorit moșneagului să se curețe. O dată scriu că înmormîntarea a fost emoționantă și mișcătoare, iar altă dată că a fost mișcătoare și solemnă. Și cu cît lasă în urmă mai multe carnete de bancă și a avut sarcini comunale mai multe, cu atît mai mișcătoare, emoționantă și solemnă e înmormîntarea... Uite la ce trebuie să se preteze o ființă cu creier, numai pentru că banii de la ziar nu sînt de lepădat.

Dar la toamnă îmi fac damblaua — pe cuvîntul meu ! Chiar dacă voi fi urmărit de justiție și nu voi mai putea scrie un rînd în ziarul local, tot spun ce am pe suflet ! Josias Helden împlinește atunci optzeci și cinci de ani. Va ieși o cronică rimată cum nu s-a mai văzut. Pe cei de la redacție îi duc eu ! Dacă o-ntorc abil din condei, oamenii de pe aici vor pricepe fiece cuvințel... Gîndește-te la Helden, orator și predicator, predestinat să ocupe un loc de cinste în împărăția cerului ! Face parte dintr-un număr enorm de comisii și comitete, stă ca un dop în gîtul comunei, pentru ca nici un concurent tînăr să nu poată scoate capul la lumină. Totuși, la ultimele alegeri, președinția i-a scăpat printre degete. În ultimii patruzeci de ani nimeni n-a făcut mai mult rău comunei decît Josias Helden, chiar dacă ții seama de pastor și de clica lui de bătrînele Pastorul nu mai are putere reală. Dacă refuză să facă strigările de căsătorie, nu poate împiedica tinerii să trăiască împreună și dacă re-

fuză să dea confirmarea tinerilor, lor puțin le pasă. Dar Helden, vezi tu, se afla în capul bucatelor și știa ce să apuce. Un boier n-ar ști niciodată să chinuie țăranii așa cum știe s-o facă un țăran ! Oricît de tare l-ar urî însă oamenii, tot tinerii sînt aceia care au curajul să acționeze împotriva lui. Și au reușit să-l dezumfle, deși totul a atîrnat de un fir de păr. E unul din puținele lucruri pentru care respect Asociația Tineretului. După lovitura asta, Helden a zăcut bolnav o lună... Klas rîse răutăcios. Unul ca el nu suportă să-i fie cineva egal, de asta e dușman de moarte cu pastorul și se trimit unul pe altul în iad, ceea ce e foarte reconfortant pentru urechea unui păgîn convins ca mine... Băiatul lui rătăcește ca un cretin, se bîlbîie și din cînd în cînd are spasme. I se trage de la spaima avută în copilărie, spune lumea, și o cred. Mai înainte, cînd tinerii n-aveau șanse să capete slujbe, Helden ținea argați și slujnice. Acum nu mai prisosesc brațele de muncă. În schimb lua copii de suflet, unul sau doi deodată, cam de pe cînd împlineau zece ani. Un copil poate foarte bine să mulgă, să rînească și să spargă lemne. La școală îi dă voie să meargă numai cînd nu e nici o treabă de făcut. Acum are o mică sălbăticiune cu ochi căprui — mi se pare că îl cheamă Torsten. Pentru el trebuie să bată ceasul libertății dintr-un moment într-altul. Împlinește în curînd șaisprezece ani.

Cînd mă uit la ferma lui Helden, acolo, deasupra pomilor, mă roade dorința s-o văd dispărînd. Cînd aveam cincisprezece, șaisprezece ani, visam să dau foc șandramalei într-o noapte. Eram prea laș pentru asta și poate e mai bine că am

fost așa. Dar tot sper că o va lovi trăsnetul sau că se va produce un scurt-circuit sau altceva.... Închipuie-ți cum ar arde cocioabele alea vechi și uscate, cu acoperișurile lor din paie, atît de înghesuite una într-alta !

Göran nu-l lua în serios și oricît de sugestiv ar fi povestit Klas, nu rezistă să nu tragă cu ochiul la ceas : probabil că ea a plecat de mult de acasă...

„Dacă nu se oprește singur, îl rog frumușel să plece“, se gîndi.

— Ei, Göran, ce părere ai despre nuvelă ?

— E stranie, lugubră, pasionantă, dar nu înțeleg ce vrei să spui cu povestea asta.

— Nu e o poveste, e realitate.

— Nici măcar în Suedia secolului al șaptesprezecelea nu putea fi atît de infam ! Refuz să cred că un proces de vrăjitorie putea fi de o cruzime atît de bestială !

— Ba da, oamenii sînt totdeauna aceiași... Datele le-am găsit în documente vechi.

Era povestea unei tinere și a logodnicului ei, într-un cătun unde toți îi invidiau. Ea se pricepea la leacuri și îi ajuta adeseori pe țărani, pentru că tuturor le dorea binele, dar ei începură s-o ocolească. Prietenul ei muri într-o zi și vecinii folosiră acest prilej ca să se răzbune. O acuzară că ea l-ar fi ucis. Cel care primise de la ea cel mai mare ajutor o condamnă cel mai aspru și fata fu arsă pe rug. Tinerele femei nu prea frumoase fură foarte grijulii ca nu cumva fumul s-o înăbușe pe vrăjitoare mai înainte ca flăcările s-o pîrjolească bine.

Pe Göran povestirea îl scîrbi. Klas declară :

— Povestirea e bună. Nu văd ce-aş mai putea schimba la ea. Dar revistele nu vor s-o publice. În disperare de cauză, am trimis-o unei fiţuici bisericeşti şi mi-au scris că e dezgustătoare. Am cerut să mi-o înapoieze, cu observaţia că în acest caz şi povestea lui Isus Hristos e dezgustătoare, pentru că şi ea descrie oamenii aşa cum sînt : azi cîntă osanale, mîine răstignesc. De altfel aceleaşi lucruri se petrec, de mii de ori, în zilele noastre, deşi nu întotdeauna focul şi crucea sînt materialele folosite. Ai cumva legături cu cei de pe la reviste ? Aici eşti ca în pustiu — nu poţi să dai de o fiinţă vie...

— Nu, n-am, răspunse Göran acru.

În sfîrşit Klas plecă şi Göran porni grăbit spre vale cu hîrtiile în mînă. Între timp Kerstin trebuie să fi plecat amărîtă şi supărată...

O corlă scoase un strigăt. Nu, nu era o pasăre, era cineva care o imita. Chicoteala cuiva îl făcu să-şi schimbe direcţia.

În spatele şurei stătea Kerstin şi zîmbea.

— Tu ! O apucă de braţ. Mi-era tare teamă că ai plecat...

— Şi eu am venit tîrziu. Am crezut că te-ai plictisit şi ai plecat ! Ce aveai aşa de interesant de vorbit cu Klas ? M-am uitat la voi, un sfert de oră cel puţin !

— Sporovăială... A scris o mulţime de prostii şi vrea să i le citesc...

— Le citim împreună ?

— Da, dacă eşti drăguţă cu mine.

Obloanele hambarului erau date într-o parte, pentru ca aburul cald să iasă, şi o scară era rezemată de perete. Göran se căţără, o ajută şi pe ea

să urce și se aruncară în fîn. Kerstin ținea foile de hîrtie ale lui Klas și se așezară să citească ; dar Göran nu avea chef de așa ceva, îi ridicase părul și o gîdila pe ceafă cu un pai. Ea era atît de prinsă de lectură, că Göran se simți aproape jignit.

— Nu mai citi ! o rugă după ce fata termină nuvela cu vrăjitoarea.

Kerstin lăsă hîrtiile, rîse și se întinse cu spatele pe pieptul lui, desfăcîndu-și brațele. Göran o cuprinse repede de mijloc, se rostogoli și o trase sub el. Surîsul ei era cald, bun și încrezător. Stătea culcată și îl privea și cînd el își țuguie buzele, ea închise încet ochii și așteptă cu gura întredeschisă. Apoi se hîrjoniră puțin, se strînseră în brațe, se sărutară, se mîngîiară, își șușotiră la ureche. Göran simțea cum îl cuprinde fierbințeala. Apropierea trupului ei îl tulbura, mîinile lui deveniră îndrăznețe, nerăbdătoare, stîngace, dar ea le respinse.

— N-ai voie să faci așa ceva !

— De ce ?

— Cum poți să întrebi asemenea prostii ?

— Nu ești supărată pe mine ?

Ea rîse încet, îl trase spre ea, își îngropă fața în gîtul lui. Göran simți pe piele respirația ei rară și fierbinte.

— Nu, șopti ea, nu sînt supărată. Dar să fii drăguț cu mine, promite-mi ! Promite-mi !

— Îți promit ! Prostuța mea mică, nu vreau să-ți fac nici un rău !

Ea nu răspunse nimic, stătea culcată și privea în tavan, unde cuiele pătrundeau prin scînduri ca niște vîrfuri negre și unde praful și pînza de pă-

ianjen atîrnau în ghirlande, aurite de strălucirea amurgului.

Göran se uită la fată. Rochia era foarte strînsă pe bust, vîrfurile mici ale sînilor împungeau pînza, nici prea mult, nici prea puţin. Umbra adîncă şi moale a decolteului te ispitea. Pulpele erau subţiri dar împlinite şi fusta subţire dezvăluia contururile coapselor. Pe pielea bronzată a picioarelor se zăreau cîteva fire aurii.

El îi privi din nou chipul înfierbîntat, în timp ce ea îl cerceta prin deschizăturile lungi, oblice ale pleoapelor. Göran începu să cînte :

Cînd Domnul nostru zămisleşte-o floare.
Îi face-ntîi tulpină zveltă, moale.
Deasupra-i pune micile petale.
Culege mîna-i binecuvîntată
tot ce pe lumea asta e culoare
precum şi seva cea întunecată
şi duhul său i-l suflă şi se-arată...

— Şi-acum, micuţă Kerstin, uite aşa ar suna :

Cînd Domnul nostru zămisleşte-o fată,
aidoma pre ea o plăsmuieşte,
un trup micuţ şi dulce-i dăruieşte,
culege mîna-i binecuvîntată
din cer, pămînt — culoare şi lumină,
le-amestecă şi sufletu-i îmbină.

Aşa se iscă strălucind o fată
cu alte flori de Domnul plăsmuite,
din mîna lui ieşind neprihănite,
ca inimii să fie alinare.
Fii alinarea mea, tu, fată, floare !

Kerstin zîmbea liniştită.

— Frumos ! Dar adăugă : „Nu-mi place această „culoare“ şi „sevă întunecată“ şi „din cer, pămînt — culoare şi lumină“. Sună prost. Prea mult rău amestecat cu bine. Pare reţeta unei licori vrăjitoreşti !

— Nu crezi că viaţa e o împletire de bine şi rău ? Nu e omul, şi mai ales femeile, şi mai ales tu, o licoare vrăjitorească ?

Ea rîse, nu spuse nici da, nici ba, şi Göran o privi amuzat şi cu uimire. Nu erau amîndoi, la urma urmei, plămădiţi din acelaşi aluat ? Educaţia primită o făcuse rece, dar nu va trece asta oare ? Doar nu era frigidă. Altfel cum l-ar fi putut săruta aşa ? Era doar sfioasă şi aştepta o iniţiativă ; apoi, curînd va deveni şi ea o păpuşă docilă ca toate celelalte. O păpuşă dulce, o minunată parteneră de dragoste pentru o vară... După toate preceptele sănătoase ale raţiunii, pofta de viaţă înnăscută trebuie să se manifeste cît timp omul e tînăr, altminteri, dacă e refulată, se pot ivi diverse complexe în stare să răstoarne viaţa unui om. Probabil că tinerii de aici nu trăiau nici ei altfel, doar nu făceau excepţie, dar evident că existau şi unii care acceptau vechea concepţie conformistă a stăvilirii pornirilor. Un om nu poate obţine tot ce vrea... Poftele cărnii trebuie înfrînate... Kerstin trăia încă în această concepţie, dar o fată ca ea, tînără, plină de viaţă şi cu imaginaţie, avea să arunce în curînd peste bord balastul prejudecăţilor şi va păstra numai ceea ce ajută o împlinire sănătoasă. Era destul de tare ca să se răzvrătească şi suficient de abilă.

Kerstin îi întrerupse reflecțiile.

— La ce te gîndești? Mai bine sărută-mă. Prea ești dus pe gînduri!

Brațele ei se încolăceau ca un arc moale, cald, în jurul gîtului lui. Fața ei deschisă, nerăbdătoare, era sub el. Afară se întuneca repede. O sărută, ea răspunse fierbinte și lacom, și mîinile lui încercară iar s-o ia razna. Ei i se făcu frică, o dureau sînii, fața îi deveni inertă, împietrită de spaimă. Șoptea speriată, în timp ce încerca să-i îndepărteze mîinile.

— Dacă nu mă lași în pace, plec!

Nu era nimic de făcut. Era prea bun psiholog pentru a nu-și da seama că e inutil să se încăpățîneze în seara asta. Îl cuprinse parcă brusc o oboseală — se însenină și protestă doar de formă cînd fata spuse că trebuie să plece acasă. O conduse și le trebui o jumătate de ceas ca să parcurgă cinci sute de metri. Mergeau strîns îmbrățișați, coapsă lîngă coapsă, și din cînd în cînd ea își lăsa capul pe umărul lui. Cînd se sărutară la despărțire, jos în vale, el o strînse tare în brațe și Kerstin se lăsă în voia lui, fără să-i mai fie teamă că o vor durea sînii, striviți în îmbrățișare. Se înroșise toată și gîfîia. Göran se gîndea: „Ai să cazi repede, frumoasă cetățuie!“

Cînd ajunse acasă citi „adînca“ piesă „filozofică“ a lui Klas despre principiile fundamentale ale Vieții și Existenței. Ce apreciere să-i dea? Nu prezenta nici un risc s-o laude; oricum, piesa nu va fi niciodată jucată. Ce actori amatori ar îndrăzni

să rostească asemenea replici greoaie, încărcate ca nişte construcţii baroce şi, în acelaşi timp, să le facă pe înțelesul publicului ? Fireşti n-ar fi putut suna în nici un caz.

— Ce-i arta ? Să fie doar distracție ? exclamă el şi întrebarea se pierdu în vînt.

PE STÎNCI

Alerga de-a lungul ţărmului cu haina descheiată, fluturînd, cu părul răvăşit de vînt, leoarcă de apă, de picături reci ca gheaţa. Ajunse la stînci, acolo unde marea se învolbura şi spuma era purtată departe. Alergă de-a lungul lespezilor lucioase, se poticni în crăpături şi alunecă acolo unde picăturile de apă îngheţaseră.

Aici era! Da, aici trebuia să fie, în această crăpătură. Se opri gîfîind, epuizat, şi pipăi stînca. Era rece, umedă, rece ca moartea...

Şi duminica veni iar. Duminica trecută fusese rece şi bătuse un vînt ca de toamnă, ploaia îl şfichiuise şi observă că mestecenii încep să-şi lepede frunzele galbene. Acum însă soarele strălucea şi apa se încălzise iar de-a lungul malului. Mai sus, pe ogoare, furtuna culcase la pămînt o bună parte din secara ce începuse să dea în pîrg. Şiroaiele de apă săpaseră în mal şanţuri şerpuitoare. Cerul era acum limpede şi golful cel mare

era de un albastru intens, netulburat. Pe nisip stăteau culcate vilegiaturistele grase şi puhave, cu ochelari de soare, stăpînele vilelor de vară. Tineretul se bălăcea în apă şi, sus, în umbra copacilor, familiile celor de la şes mîncau la iarbă verde.

Lîngă stînci, acolo unde nimeni nu poposea, pentru că era departe de drum, se instalaseră Kerstin şi Göran. Fata se ferea anume, să n-o vadă prea mulţi cunoscuţi.

— Ţi-e ruşine cu mine ? o întrebă el.

— Nu înţelegi de ce ? exclamă ea, jignită.

Înţelegea, desigur. Nu era „comme il faut", gîndea familia domnişoarei, ca domnişoara să facă baie împreună cu domnişorul. Şi cum domnişoara locuia la mătuşa ei, în comuna vecină, lucrul era şi mai delicat. Pe deasupra, ea se mai şi ruşina de trupul ei ! Costumul de baie cel roşu era drăguţ şi îi venea bine — atunci de ce n-ar privi-o ?

— Nu te uita aşa la mine ! îl rugă ea pe un ton plîngăreţ şi se vîrî în apă pînă la umeri. Cîtva timp se feri să-l privească în ochi. Treptat, însă, deveni mai îndrăzneaţă. Începu să-l stropească. O trase la fund şi ea, drept pedeapsă, îi turnă nisip în păr.

Alergau în voie ca doi copii nestînjeniţi, pe fîşia izolată de nisip. Lîngă stîncă se afla o barcă, dar, pentru că era legată, se mulţumiră doar să sară în ea şi s-o legene. Apoi Göran înotă şi o trase pe Kerstin în faţa lui ; se lăsară pe fundul apei, încercînd să se uite unul la altul, dar nisipul răscolit le intra în ochi. Şi cum nu se îndepărtară de mal decît pînă acolo unde simţeau încă pămîntul sub picioare, Göran nu-şi dădu seama că ea nu ştie să înoate. Cîrduri de peştişori se strecurau pe

lîngă mal, prin golfulețele unde apa era mai caldă, dar nu se lăsau prinși. Puteai să bagi un picior în apă, ei se apropiau și dădeau tîrcoale, dar dacă încercai să-i prinzi, dispăreau. La fel și Kerstin — și ea părea un peștișor zglobiu. Aluneca încet în fața lui și se oprea, iar cînd el încerca s-o prindă, dispărea și Göran rămînea doar cu rîsul ei care-i răsuna în urechi. Era ca un pește pestriț, caraghios. Brațele, partea de jos a picioarelor și gîtul erau brune, ca ciocolata, dar corpul era alb și în mijlocul acestei pete luminoase se afla costumul de baie, ca o fîșie roșie.

Un tînăr bronzat se apropie de barcă și începu s-o dezlege.

— Kerstin, vrei să-l rugăm să ne ia cu el ?

— Da, dacă vrea. Cred că e Hilding.

— Aoleu, atunci trebuie procedat cu grijă. Abia a desfăcut logodna și nu poți ști cum reacționează — fie că-i stîrnești, fie că vrei să-i alini durerea.

— Prostii ! Știi că Elsa a plecat la oraș ?

— N-a stat mult pe gînduri. Dar pare-se că Hilding lucrează mai departe la fermă, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. De altfel am fost și eu de față cînd ea s-a îndrăgostit lulea de brunetul Făt-Frumos și s-a abătut de la drumul virtuții...

— Știu. Erau și Elly și Kalle... Elsa s-a simțit bine în barca de mahon...

Alergară pe malul apei împroșcînd spumă în jurul lor.

— Ei, Hilding, ne iei cu tine ?

— Mda..., răspunse Hilding după o ezitare. Împingeți-mă în direcția vîntului.

Îl ajutară să împingă barca şi cînd începu să plutească, se căţărară şi se aşezară pe banca din spate.

— Kerstin ar fi trebuit să stea în faţă, remarcă Hilding, dar cum probabil sînteţi nedespărţiţi, poate să rămînă unde e.

Hilding era ca întotdeauna el însuşi. Chiar dacă observa privirile lor întrebătoare, se prefăcea că nu le vede şi vîslea liniştit, energic, ca un adevărat pescar. După un timp, băieţii, ca să o sperie, începură să clatine barca şi Kerstin, scoţînd ţipete ascuţite, se apucă strîns de bancă. Barca se răsturnă brusc pe creasta unui val stîrnit de o barcă cu motor. Atunci încetară să rîdă.

— Fata nu ştie să înoate! ţipă Hilding.

Kerstin se zbătea în dîra lăsată de elicea bărcii cu motor, ieşea şi intra sub apă şi braţele ei subţiri băteau cu disperare neputincioasă aerul. Göran se îndreptă spre ea, dar chiar înainte de a o ajunge, Kerstin mai înălţă o dată capul, scoase un ţipăt gîlgîit şi se scufundă. El plonjă şi văzu o formă luminoasă printre tulpinele negre ale plantelor de apă. Apucă trupul mic care se zbătea şi fu nevoit să-şi pună la bătaie toată forţa ca să o ţină la distanţă cînd încerca să se agaţe de el. În răstimp înghiţi şi el cîteva guri de apă şi ieşi, tuşind şi gîfîind. Se lăsă apoi pe spate şi o trase peste el, ţinînd un braţ în jurul capului ei, în timp ce barca cu motor aluneca alături.

Se aşezară într-o scobitură de stîncă încălzită de soare. Erau tăcuţi şi el n-o scăpa o secundă din ochi. Niciodată nu-i trecuseră prin cap atîtea gîn-

duri ca acum, niciodată nu fusese atît de recunoscător milostivei Soarte. Dacă n-ar fi prins-o la timp ? Totul ar fi fost de prisos : soarele, vara, căldura, cîntecul păsărilor, noile prietenii, tot ceea ce îl făcea fericit în acest colţ uitat din Suedia. Acum vedea totul limpede, vedea cît de orb fusese. Sufletul, sufletul întregii veri era Kerstin ! Şi această mică floare plăpîndă care stătea culcată, în linişte, pe stîncă, fusese cît pe-aci să-şi piardă sufletul, lăsînd un gol în urma ei.

Crezuse că e doar o făptură dulce, condusă de principii învechite. Şi că el, trebuind să aibă o prietenă în timpul trecătoarei sale şederi aici, se nimerise s-o aleagă pe ea, pentru că îl măgulea s-o cucerească. Era un fruct neînceput. Va să zică asta fusese totul : deşertăciune ! Vanitatea, mîndria, distracţiile, camaraderia, interesul pentru treburile obşteşti, totul avea miez şi înţeles numai prin faptul că o avea pe ea alături. Crezuse că fusese o simplă aventură. Aparenţele îi ascunseseră miezul lucrurilor. O înşelase pînă acum pe fata asta minunată. Ea recunoscuse deschis ce simte. El tăcuse doar şi consimţise. Kerstin nu se îndoise nici o clipă de el. Niciodată nu trebuie să afle cum s-a gîndit el într-o seară la ea : că e o mică fortăreaţă care va cădea curînd în mîinile unui asediator fluşturatic, şi-şi va deschide porţile pentru el.

„Ticălosul, păcătosul de mine ! Mulţumesc, providenţă bună, care ai grijă de noi !“

Era ca şi cum ar fi suportat el însuşi durerile ei, văzînd ce rău îi este. O trase spre el.

— Cum te simţi, mititica mea ?

— Mi-e mai bine acum, dar încă mă doare pieptul. E groaznic să te îneci! Ah, Göran, nu vreau să mor niciodată!

El stătea întins cu urechea pe pieptul ei și auzea cum îi bate inima, această pompă roșie, nu mai mare decît pumnul ei, ce răsuna tot mai tare. Göran o privi. Obrajii ei prinseră culoare. Zîmbi.

— Îmi trece îndată. Să uităm ce-a fost!

Cine ar putea să uite una ca asta? El nu.

Pentru că voia să parcurgă, neînsoțită, cei douăzeci de kilometri pînă la casa mătușii, își luară rămas-bun sus, pe șosea.

— O să-mi facă zile fripte dacă află că ne-am scăldat împreună, glumi ea. Mătușa Beata i-ar scrie imediat pastorului o scrisoare, adăugă, și porni la drum. El îi făcu semne cu mîna. Avea inima strînsă.

O săptămînă întreagă Kerstin va lipsi. Șase zile lungi n-o va mai vedea — cum o să treacă timpul? Era ceva ucigător. Avea senzația că fata nu se va întoarce niciodată.

Dar săptămîna trecu și Göran era odihnit și proaspăt pentru că nopțile nu mai veghea atît de tîrziu. Kerstin veni și se întîlniră iar în vale și el o duse la Asociația Tineretului, unde se ținea întrunire, la dansul organizat în magazie, și, cîteodată, în oraș, unde mergeau la cinema sau dansau. Se sărutau, se mîngîiau, le era dor unul de altul cînd erau despărțiți, se necăjeau unul pe altul cînd erau împreună și totuși nu voiau să se despartă niciodată. Se terminase acum cu atacurile lui. Mîinile n-aveau voie să alunece mai jos de mijlocul

fetei. N-avea voie să păteze neprihănirea ei, își făgăduise Göran. Avea să-și țină făgăduiala. Ea devenise un idol, o adora și niciodată nu i se părea că se poartă destul de atent cu ea.

Lui Kerstin, care nu fusese niciodată răsfățată, îi plăceau atențiile lui. Asprimile se tociră, se sili să vorbească mai frumos și acordă atenție propriei sale persoane, deși trebuia s-o facă în ascuns. Deveni atentă și abilă, tare în toate direcțiile, afară de una — era ca o emisferă, cu partea plată fragedă și fierbinte. O emisferă aidoma era și el. Împreună formau un tot, puternic unul prin altul, împletit unul prin altul, tare, invulnerabil în afară, dar înăuntru fierbinte, odihnitor.

În ajunul zilei cînd urma să fie secerată secara, cînd tunetul se rostogolea departe în zidul de nori și sunete stranii ieșeau din suprafața clocotitoare și uleioasă a apei, Asociația Tineretului avea întrunire la locul de festivități. Scena exista încă și, în loc de acoperiș, întinseră pentru acea seară cîteva rogojini. Ca de obicei, participanții soseau cu întîrziere și se așezau pe jos. În timp ce așteptau, mai stăteau de vorbă ; n-o uitaseră încă pe Elsa.

— Ați auzit că... ?

— Știați că... ?

Fetele șușoteau cu subînțelesuri, băieții erau bineînțeles grosolani. Cînd apăru Klas, Kerstin se trase imediat mai aproape de prietenul ei, aruncînd o privire timidă peste umăr.

— Nu mă mir că discută atît despre asta, spuse Göran. Doar a fost un scandal imens între rudele ei și ale lui.

— Nu înțeleg cum a putut să facă așa ceva, spuse Kerstin.

Klas se uită la ei, enervat de afecțiunea lor reciprocă, și spuse :

— Acum sînt în elementul lor ! Plăcerea lor înnăscută de a masca propriul lor suflet negru, ponegrindu-l pe al celorlalți, ia forme din ce în ce mai urîte. S-a stîrnit o uriașă indignare morală contra bietei Elsa. Eu unul o admir că a îndrăznit.

— Înțeleg, spuse Göran, amar. Dar e bine ? Ce se va întîmpla cu ea cînd se va termina aventura ?

— Asta nu e o problemă de viitor apropiat. Important e că și-a încercat șansa de a trăi ceva — cel care nu-și asumă nici un risc și se îngroapă, nu are parte de nimic. E îngrozitor cît de morali au devenit toți cei care stau la adăpost, contra celor care nu și-au găsit încă un rost în viață. Îmi păreați atît de isteți și descuiați la minte, dar ați devenit la fel de mărginiți și încuiați ca și ceilalți.

— Ei ași ! exclamă ea.

Göran spuse :

— Și dacă așa ne place nouă, să fim cum sîntem și nu altfel ?

— Bine, bine, a fost un timp cînd și Elsa se complăcea în situația ei și a rudelor ei. Idealul pentru tot restul zilelor ei erau trei vaci, o pisică, o sobă și un ceainic... Acum are alte idealuri...

Mai mulţi bani pentru construcţie ! Iată ce aveau de discutat la întrunire. Încasările obţinute în urma serbării se epuizaseră. Le lipsea cheresteaua şi lucrările se opriseră de aproape două săptămîni. Clădirea costa mai scump decît se prevăzuse şi nemulţumirea era generală.

Hilding ceru cuvîntul :

— Asociaţia Sportivă a stabilit o taxă suplimentară de zece coroane de fiecare membru şi propun ca Asociaţia Tineretului să procedeze la fel.

— N-o să dirijeze Asociaţia Sportivă hotărîrile noastre !

— Fac propunerea ca membru al Asociaţiei Tineretului !

— N-ar fi corect faţă de membrii ambelor asociaţii. Ar însemna să plătească dublu.

— Da, dar n-ar avea şi folos dublu de pe urma localului ?

— Comuna de ce să nu plătească nimic ? Noi, tinerii, trebuie să ducem tot greul ?

— Comuna îşi dă partea ei, nici vorbă.

— Asociaţia Tineretului a plătit pînă acum o treime din costul clădirii. Nu s-a stabilit de la început să avem baie de aburi şi echipament de gimnastică. Deci, să le acopere Asociaţia Sportivă.

— Toţi vor trage folos din ceea ce se face. Aşa că să contribuie cu toţii în egală măsură !

Pînă la urmă căzură de acord să facă o subscripţie de încercare.

Mergeau de-a lungul malului, călcau pe nisipul care se lăsa încet şi moale sub tălpile lor. Uneori se opreau şi priveau strălucitoarea întindere de

apă. Părea că se înalță și suspină la fiecare fulger care se aprindea spre sud.

— Va fi noapte albă, murmură ea.

— Biata de tine, tu, care te temi de întuneric și fulger ! zîmbi el ironic, dar duios.

— Ne întoarcem ? Golful mă înspăimîntă, pare atît de mare și pustiu în amurg. Te aștepți să iasă cine știe ce dihanie din apă. Nici o barcă lîngă chei, abia dacă vezi vreo fereastră luminată...

Cînd ajunseră sus, la intrare era hărmălaie, paznicii se luptau să dea afară cîțiva zurbagii care tulburau liniștea. Unul din ei se clătină și căzu într-un șanț, spre hazul celorlalți.

— E Nisse, spuse Kerstin. Ptiu ! A început să bea și el. Mai înainte nu bea.

Göran era atît de bucuros, încît fericirea îl făcea să uite tot. Coborî și își ajută rivalul să iasă din șanț.

— Sus cu tine ! Mergi de te spală, o să te simți mai bine !

— Fir-ar să fie ! se văicărea matahala de flăcău. Nu-mi ajută, nimic nu-mi ajută. Toți sînt porniți împotriva mea, mai ales Kerstin, pentru că o iubesc și nu sînt destul de fin pentru ea... Beau ca să mă înveselesc, pe urmă beau pentru că mă-ntristez și mai tare. Mai vin și ăștia și te aruncă afară, netrebnicii !

Se agăță strîns de Göran, suflîndu-i în față aburul băuturii. Cînd Göran încercă să se descotorosească de netrebnic, acesta avu un moment de luciditate și deschise ochii.

— Aha, tu erai cel care făceai pe grozavul ? Își învîrti brațul prin aer și Göran abia avu timp să se ferească. În același moment stomacul lui Nisse

se revoltă şi Göran întoarse capul. Scăpă de cascada urît mirositoare şi se întoarse spre Kerstin, cu furnicături reci în spate.

Intrară şi ei puţin în dans, apoi se îndreptară cu motocicleta spre casă. Furtuna se apropiase, de jur-împrejur fulgera şi norii se tîrau pe cer ca nişte aripi negre.

Fata îl ţinea cu mîinile de mijloc şi cu capul se rezema de spatele lui.

— Cum te simţi, acolo, la spate ?

— Mă simt minunat, închid ochii şi visez că mergem pe motocicletă pînă la capătul lumii.

— De ce aşa departe ?

— Nu-i acolo tărîmul binecuvîntat ?

— N-ar putea să se afle mai aproape ?

— Ba da, numai să ajungem acolo înainte de-a începe ploaia.

Arde un foc, arde atît de clar,
Arde în mii de cununi...
Arde pentru mine, arde pentru tine
Arde pentru toţi dansatorii.
Învîrtă-te, ia-mă în braţe, dansează cu mine puţin!
Învîrtă-te, ia-mă în braţe, dansează cu mine mai mult !
Cel mai drag mi-ai fost tu
Şi ultimul tot tu vei fi
Şi dacă fericirea n-o voi găsi
Inima mi se va frînge...

Luă mîna stîngă de pe ghidon şi apăsă mîinile împreunate ale fetei. Ea răspunse, strîngîndu-l şi mai tare în braţe.

Cînd cotiră pe drumul care ducea spre casa ei, farul dezvălui un obstacol, un trunchi gros culcat

de-a curmezişul. În tufişuri se zăreau biciclete şi oameni.

— Ţine-te bine ! strigă el. Frînă, coti, acceleră, făcu o întoarcere bruscă, şi o luă cu toată viteza pe drumul care ducea spre casa lui.

În timp ce străbătură scurta distanţă de la casa unchiului la a ei, tunetele deveniră şi mai puternice, dezlănţuindu-se aproape în acelaşi timp cu fulgerele. Lumina lor orbitoare dezvăluia fantastice privelişti de nori.

Pe cîmp, luminiţe se mişcau ca nişte şerpi printre case şi pomi. Uneori se simţea mirosul pătrunzător de ozon. Mergeau tăcuţi, speriaţi, şi cînd ajunseră în dreptul casei ei, îl rugă cu un glas neliniştit :

— Nu pleca, rămîi cu mine !

Îi arătă o creangă a castanului, care se întindea pînă deasupra acoperişului verandei. Pe scări nu îndrăznea să-l lase să urce — pentru că scîrţîiau. Göran dădu din cap că se învoieşte şi după ce ea se furişă înăuntru, se căţără în copac. Merse, ţinîndu-se cu mîinile, de-a lungul crengii, se lăsă pe acoperişul înclinat şi dădu drumul crengii, cînd simţi că se îndoaie. Ea deschise fereastra şi, în momentul în care se strecura în cameră, începu ploaia. Kerstin tremura ca un pui de vrabie golaş. Se lipi de el. Göran o mîngîie pe cap, trecîndu-şi degetele prin părul ei.

— Acum nu mai mi-e frică de nimic, spuse fata.

Pe măsură ce răpăielile ploii pe acoperiş se înteţeau, furtuna slăbi. Între fulger şi bubuitură trecu un mic răstimp. Fata se linişti, se ghemui strîns lîngă el şi închise ochii.

— Ce bine e. Şi ce sigură mă simt ! — Pădurea şi cîmpia mă sperie cînd e întuneric. Toate-s atît de mari, de stranii, şi de neînţeles, deşi ştiu că nu e nici o primejdie... Acum, în cămăruţa mea caldă, mă simt în siguranţă cu tine. Ştii, n-aş vrea să fiu în locul nimănui ! Nici al lui Elly, nici al Elsei, nici al lui Fanny, al nimănui !

El îi atinse sînul cu mîna, poate fără să vrea, dar ea tresări ca de obicei. O mîngîie iar şi ea îi luă mîna şi o apăsă, tare şi gingaş. Îşi privi sînii şi pleoapele îi erau grele, faţa ei avea o expresie de aşteptare lacomă.

— Mai mîngîie-mă, Göran, mîngîie-mă. Ce mult îmi place... Göran deschise trei dintre nasturii corsajului şi îşi aplecă încet capul. O sărută, în timp ce ea îi şoptea la ureche cuvinte aprinse, grăbite, confuze, şi îl săruta. Dar cînd mîinile lui, în ciuda promisiunilor făcute, începură să se rătăcească, ea tresări şi le îndepărtă.

— Nu, asta nu, mi-e frică...

El n-auzea, nu înţelegea, nu-şi mai amintea de nici o promisiune. Dorinţa, acumulată de multe săptămîni, sta gata să izbucnească.

Chiar în acea clipă scara trosni. Tresăriră. Kerstin îşi încheie repede nasturii rochiei şi făcu semn spre fereastră. Göran îşi luă haina de ploaie şi şapca. În secunda în care clanţa se lăsa în jos, el şi dispărea în ploaia torenţială. Un fulger umplu tot cerul cu o lumină albă de magneziu şi, orbit, Göran se poticni şi căzu. Cînd tunetul cutremură văzduhul, el ateriză într-o băltoacă, se ridică ameţit, răsturnă cîteva găleţi, care zăngăniră mai rău decît tunetul, şi o luă la fugă.

În urma lui se auzi un strigăt :
— Cerul şi iadul să te trăsnească, ticălosule !
Şi vocea adăugă ceva mai încet.
— Şi pe tine, neisprăvito !
Fereastra fu trîntită cu putere.

Piciorul unchiului se vindecase atît de bine încît acum putea conduce legătoarea mecanică, la seceratul secarei. Göran şi Sigrid strîngeau snopii. În urma lor rămîneau clăile înşiruite, cu vîrfurile stufoase, scăldate în soare, şi miriştea verde de trifoi tînăr, cosit şi strîns. Tot cîmpul mirosea a praf şi secară coaptă şi la marginea cîmpului, lîngă pîrîu, se simţea mireasma proaspătă şi pătrunzătoare de izmă. Aerul era nemişcat, înăbuşitor, şi ţepii grăunţelor de secară, pătrunşi prin haine, înţepau cu atît mai rău, cu cît năduşeai mai tare. Amîndoi erau îngînduraţi. Sigrid, încruntată şi, cîteodată, nehotărîtă. Göran, amărît. Se uita adesea spre ogorul vecinului, dar nu vedea decît o fată subţire care nu era cea dorită.

Sigrid îl întrebă :

— De ce arăţi aşa de supărat ? Te simţi cu musca pe căciulă ?

— Cum ?

Era ceva nou în purtarea ei. Toată vara nu-l tachinase de loc. Dimpotrivă, fusese pentru el ca o soră mai mare, duioasă şi drăguţă. Ce se întîmplase ?

— Crezi că habar n-am de escapadele tale, pentru că tac. Ştiu însă prea bine că cei de colo socotesc că tu ai stricat-o pe Kerstin.

— Eu ? Îi stătea pe limbă să spună : nu poţi s-o strici pe cea pe care o iubeşti ! Dar spuse altceva : Probabil că babele ţi-au băgat asta în cap.

— Deprinde-te să vorbeşti cu respect despre nişte oameni cumsecade cum sînt ei. Ai luat o mulţime de obiceiuri urîte de la nesuferitul de Klas, cu care îţi pierzi timpul.

Legînd energic snopii, ea îşi însoţea cuvintele cu mişcări din cap şi cîteodată i se tăia respiraţia.

— Se plîng de Kerstin ! Nu e ascultătoare, le răspunde obraznic, îşi face de cap şi asta...

— E bineînţeles vina mea că am învăţat-o să-şi apere personalitatea, nu ?

— Vrei să ajungă ca Elsa Andersson ? Tu azi-mîine pleci, dar ea rămîne aici, cu reputaţia asta proastă. E uşor să te mînjeşti, dar e mai greu să te cureţi !

— Da, cei ca tine au grijă ca omul, dacă are o pată, să nu şi-o poată spăla niciodată ! izbucni el trîntind snopii cu furie de săriră boabele în aer. Crede-mă, verişoară, ar fi mult mai plăcut pentru cineva să aibă de-a face cu tine dacă ai avea pe suflet măcar cîteva pete mici. Eşti atît de îngrozitor de sfîntă, că te-ai înnegrit toată pe dinăuntru ! De ce n-ai făcut ca toate femeile, să-ţi cauţi un bărbat la vremea ta ? Dacă ai fi făcut-o, nu mai erai acum atît de arţăgoasă.

Sigrid tresări, se uită furioasă la el. Se întoarse şi spicele îi alunecară încet, cu foşnet, printre degete. Cînd văzu cît de adînc o rănise, Göran avu remuşcări. Se repezi, îi luă mîinile şi o întoarse cu faţa spre el.

— N-am vrut să te rănesc, verişoară ! Am vrut doar să mă apăr.

Mai tîrziu, după multe ore de tăcere, Sigrid spuse :

— Îţi închipui să îţi vreau răul cînd te sîcîi sau cînd sînt îmbufnată ? Crezi că pentru mine e plăcut ? Crezi că mi-a fost uşor să fac pe mama, la trei fraţi mai mici, de cînd aveam cincisprezece ani ? Sînt aproape douăzeci de ani de cînd mama a murit. Am încercat să mă descurc, pe cît am putut, ca nici ei şi nici tata să n-aibă de ce să se plîngă. Dar ai văzut şi tu, în vara asta, care mi-a fost mulţumirea ! Faţa de masă încă nu e curată... Crezi că aveam timp să ies seara pe drum, la plimbare, după ce mulgeam, găteam şi culcam copiii ? Erau o mulţime de lucruri care trebuiau cîrpite, drese...

O lăcustă veni în zbor şi se aşeză pe mîna ei. El o apucă de aripile verzi, strălucitoare, şi îi cercetă picioarele în timp ce o asculta pe Sigrid.

— Crezi că eu nu voiam să ies cu ei cînd îi auzeam şi îi vedeam pe ceilalţi plimbîndu-se ? Dar aveam mai multe treburi ca ei şi trebuia să le fac, trebuia, înţelegi. Dacă tata s-ar fi recăsătorit, aş fi putut să scap de aici, dar acum lucrurile sînt aşa cum sînt. Mă gîndesc mereu că la anu' sau în cellalt an, sau cînd Agnes se va face mare, voi fi mai liberă şi voi putea să scap. Dar au ţinut să trăiască numai ei. Nimeni n-a vrut să rămînă aici şi acum iată-mă, pe dinafară, ca o vrăjitoare bătrînă, prea bătrînă.

— Cred că tu singură vrei să stai aici şi să te izolezi ! Vrei să fii o martiră, pentru că sentimentul ăsta îţi mîngîie sufletul tău nemuritor ! Pleacă, dacă vrei să pleci ! Dacă vrei, ai să izbuteşti — dar dacă nu vrei nimic, totul e imposibil.

— Îți vine ușor să vorbești. Ai numai nouăsprezece ani! Nu, vere, sînt forțe care te conduc după placul lor, orice planuri ar făuri neînsemnata noastră voință omenească...

„Toți sîntem niște păpuși, cînd Soarta mînuiește sforile, trebuie să dansăm..." N-avea ce să-i răspundă.

Pe-nserat coborî în vale. De neliniștit ce era, i se pusese parcă un nod în gît. O căută lîngă Stîncă, merse pînă la pod, o luă spre ferma lor, dar pe Kerstin n-o văzu. Vru să intre și să întrebe de ea, dar cînd văzu veranda își aduse aminte de glasul furios care strigase în urma lui și îl trecu un fior. Continuă drumul prin vale, pînă la căsuța bătrînilor, ciocăni și intră. Îl întrebară de Kerstin. La rîndul lui îi întrebă despre ea. Nu, n-o văzuseră toată săptămîna și nu știau unde poate fi. Vru să plece, dar îl invitară la o cafea. Știind că tot n-ar fi putut să doarmă, oricît era de obosit, rămase și le ascultă cîteva ceasuri poveștile.

Unde putea să fie? Nu stabiliseră nici un loc de întîlnire, dar obișnuiau să se întîlnească în vale, aproape în fiecare seară, ori de cîte ori reușea să termine mai devreme treburile suplimentare cu care o împovărau. Marți, miercuri, joi n-a venit, și azi era vineri. Ce se întîmplase? Avea atîtea să-i spună! I-ar fi povestit cum s-a înșelat asupra unui om pe care-l credea împietrit, dar care de fapt era într-o situație tragică. I-ar fi putut povesti ce dor i-a fost de ea, singura ființă care nu putea fi înlocuită de nimeni. Ar fi săru-

tat-o, i-ar fi mîngîiat sînul fierbinte, pe care tocmai bine îl cuprindea în palmă, şi ce duios l-ar fi sărutat ea şi s-ar fi lipit de el.

În ziua următoare primi o scrisoare :

„Göran !

Îţi aminteşti că am cerut încă o dată amînare pentru serviciul tău militar. Cererea a fost aprobată. Te poţi bucura, în continuare, de încă un an de libertate.

Eşti înscris la Politehnică şi apelul are loc miercuri la ora zece. Semestrul începe pe douăzeci şi patru. Aşa că e timpul să vii acasă. Ne e dor de tine şi ne va fi cu atît mai uşor cu cît vei veni mai degrabă. Mama te roagă să iei trenul şi să expediezi motocicleta. Nu vrea să vii cu ea atîta drum.

Scrisoarea e scurtă pentru că ne vom revedea în curînd. Închei, rugîndu-te să-i saluţi pe Arvid şi Sigrid şi să le mulţumeşti din partea mea pentru ospitalitate.

Tata."

Göran lăsă scrisoarea să cadă pe pat. Privirea îi rătăcea departe, dincolo de cele şase pătrate mici ale ferestrei.

By'n by hard times comes he Knocking at the door,
then my old Kentucky Home good night.
Weep no more, my lady,
oh, weep no more to day.

We will sing one song for the old Kentucky Home
for the old Kentucky Home far away...[1]

„Nu, îl urmări un gînd, tare și neînduplecat ca un instinct, nu mă întorc, rămîn aici. Nu vreau, nu pot, n-am voie să mă înșel, nici pe mine nici pe ceilalți. Rămîn aici!

Apelul are loc miercuri, am timp, dacă totuși mă răzgîndesc, să plec marți. Dacă aș întîlni-o pe Kerstin, totul s-ar aranja, aș ști ce am de făcut."

La întrunirea de sîmbătă seara se duse singur, înfierbîntat ca un cal de curse, după ce așteptase o oră întreagă lîngă pod.

Nu era acolo.

Nimeni nu știa unde este.

Plecă dezamăgit și înainte de a se îndrepta spre casă așteptă o clipă pe pod, privind pîrîul și ascultînd apa ce clipocea printre pietre. „Plănuisem să venim aici să prindem raci... Și poate ai fi fost și tu invitată la Bengtsson, luni seara..."

Unde poate fi? La mătușa ei, sau la vreo altă rudă? E bolnavă? E supărată pe mine, sau ce poate fi?

Trecu duminica, apoi lunea, și Kerstin nu apăru. Luni, unchiul tăie lemne și Göran rătăci toată ziua, mîngîind frumoasele spice grele, aurii. I se părea că își ia rămas-bun de la toate, de la pămînt, copaci, aer, păsări, iarbă crudă, semănături, pei-

---

[1] În clipe grele vine și-mi bate-n ușă dorul
și noapte bună-mi spune din vatra părintească.
din Kentucky. O, doamnă
a mea, o, nu mai plînge!
Mai bine-un cîntec pentru cea vatră părintească
din Kentucky să zicem, pentru bătrîna vatră
din Kentuchy, aflată atîta de departe. (Lb. engl.).

saj, case. Caii, Coşarul precum şi Prostuţa cea măruntă şi murgă, care năduşeau la trasul legătoarei, îi deveniseră prieteni apropiaţi. La fel şi vacile din ţarc. Tot ce era cuprins între hotarele fermei, şi în vecinătatea lor, devenise mai însemnat şi mai de preţ ca înainte. Niciodată nu se va mai trezi în scîrţîitul rîşniţei de cafea din bucătărie, la ora cînd soarele lumina dungile preşului. Niciodată nu va mai vedea rîndunicile ţîşnind în zbor peste acoperişul grajdului, niciodată nu se va mai juca cu Absentul, Plecatul şi Veşnic Dispărutul de la ferma învecinată. Niciodată nu va mai vedea pisicuţa-mascotă de pe pieptul lui Kerstin. Niciodată, niciodată...

Marţi, dis-de-dimineaţă, se îmbrăcă, dar înainte de a porni la drum voi să vadă corespondenţa. Inima îi bătu nebuneşte cînd descuie şi se uită în cutie. Pentru o zi de marţi era multă poştă, ziare pentru unchi, revista lui tehnică, nişte facturi, un decont de la Asociaţia măcelarilor, tot pentru unchi — şi o scrisoare adresată Göran Stendahl.

Rupse plicul alb, obişnuit, cu un scris copilăresc. Să fi fost scrisul ei ?

Nu, era o scrisoare din cele trimise „în lanţ" : „Expediază fotografia celui de-al patrulea nume de pe listă, taie-l, scrie-ţi numele în fruntea coloanei şi trimite scrisoarea la patru prieteni. În scurt timp vei primi astfel 256 de fotografii. Lanţul a început în China de mulţi ani şi va străbate întreaga lume. Nu-l rupe şi nu uita să trimiţi poza-gîndeşte-te la doamna din Aberdeen, care n-a făcut asta şi s-a urîţit îngrozitor la bătrîneţe".

Göran rupse scrisoarea.

Îi dădu corespondența lui Sigrid, apoi se îndreptă spre vecin — fie ce-o fi. Anna mătura hambarul și cînd el se apropie, îi aruncă o privire tăioasă. Göran își scoase șapca, se înclină politicos și întrebă :

— Se poate vorbi cu domnul Larsson ?

— Tțț.

— Unde l-aș putea găsi ?

— În orice caz nu aici.

— E plecat în călătorie ?

— E la gară.

Aha, atunci trebuie apucat taurul sau mai bine zis vaca arțăgoasă de coarne. Păcat că Larsson nu e acasă, cu el s-ar fi putut discuta.

— Aș putea vorbi cu Kerstin ?

— Tțț.

— Nu-i acasă ?

— Tțț.

— Cînd se întoarce ?

— Nu știu.

— Tțț, țțț ! făcu el. Văd că nu-i bine să întrebi prea multe...

Cînd plecă, își luă numai cele strict necesare, anunțînd :

— Mă întorc joi !

Ai casei nu păreau de loc convinși, tăcură, și fețele lor arătau mai rezervate ca de obicei.

Ca să fie mai sigur, o luă pe drumul care ducea spre gară. Nu, nici urmă de Bengt Larsson și nici nu știa unde să-l caute. Mîhnit, o luă spre sud. Se înveseli în timpul călătoriei, viteza și curentul de aer îi alungară gîndurile negre. Motorul duduia precis ca un ceas, dar cînd orașul se întrezări, îi scăzu buna dispoziție. Turnul, coșurile, șirul de

case așezate pe coline asemenea unui șarpe, cu ferestrele ca niște solzi strălucitori, fabricile periferiilor cu deșeurile lor de fier, cărbune, praf, nesfîrșitele gări de triaj, vechiul fort de pe deal, noile cartiere de locuințe cu mormane de pietre, lemn de construcție, malaxoare, primul tramvai sunînd din clopot, primul agent de circulație, băieții-comisionari care se strecurau printre vehicule cu o temeritate suverană — nu, toate astea nu-i spuneau nimic.

Sus, în apartament, îi ieși în întîmpinare mama, îl sărută pe amîndoi obrajii și îl conduse drept la masa care-l aștepta împodobită cu flori și lumînări aprinse. Covorul era moale și călcai pe el ca pe iarba de-acolo, de la el de-acasă...

— Ce voinic și bronzat arăți — te-ai făcut cogeamite bărbatul...

Göran simți îndată neliniștea din vocea ei și se grăbi s-o cuprindă de umeri și s-o legene ușor, rîzînd:

Fiul inginerului Stendahl avu prilejul să se poată plimba singur prin localul facultății și să privească ceea ce-l interesa. Din sălile de curs fugi grăbit — mirosul de peste an se păstrase, în ciuda aerisirii din vară. Toată ființa lui se zbîrli ca un cîine speriat, la amintirea celor doisprezece ani petrecuți pînă atunci pe băncile școlii. În bibliotecă se opri pentru o clipă doar. Nici măcar sălile de mașini, laboratoarele, stația de radio nu-l entuziasmară. Acum doi ani facultatea însemna pentru închipuirea lui paradisul, dar acum nu-i

spunea nimic. Cu spatele drept, vînjos, dar cu capul plecat, traversă curtea pietruită și îngrijită, trecu prin vestibulul cu lespezi de marmură și fîntînă arteziană, ieși pe scară și se opri o clipă înainte de a coborî în stradă, în căldura iradiată de fațada cea lungă și galbenă.

Cu primul tramvai o luă spre port. Hoinări de-a lungul cheiurilor, printre picioarele macaralelor, printre grămezile de mărfuri, privind malul celălalt. Aparatele de nituit țăcăneau, tabla și fierul răsunau, se vedea miezul mic, albăstrui al flăcărilor de sudură. Macaralele își întorceau solemn gîturile lor de girafă, pescărușii planau împrejur și țipau. Pe apa galben-murdară, uleioasă, plină de reziduuri aluneca un șlep. Cîtă murdărie, ce larmă, ce agitație ! Ce furnicar, ce viermuială de oameni și lucruri ! Toate îi erau binecunoscute, crescuse în mijlocul lor, dar acum aveau ceva străin și-i era silă de ele. Cargourile mari aveau carcasa vopsită în cenușiu sau negru, partea de deasupra punții în alb, macaralele, cu accesoriile, în galben lucios. În halele de pe celălalt mal se ridicau noile cargouri, matahale golașe, urîte, ruginii sau de un brun închis. Acolo, probabil, ori pe o navă plutitoare, își va petrece viitorul.

Se întoarse acasă.

— Tată, n-am nici un chef să încep studiile. Nu pot aștepta un an ?

— La ce bun ? Cu cît începi mai devreme, cu atît termini mai curînd.

Göran făcu o strîmbătură și părinții schimbară priviri speriate. Inginerul Stendahl îl luă pe fiul său de umeri.

— Ești obosit, epuizat, asta-i totul. Foarte urît din partea lui Arvid că te-a pus la corvadă — nu pentru asta te-ai dus acolo... Culcă-te astă-seară devreme, nu te mai gîndi la Nyman, poți să mergi mîine. Dormi pe săturate și mîine ai să vezi lucrurile altfel. E clar că te-ai dezobișnuit un pic de oraș și de toate, după ce ai fost plecat atîta timp...

La ora zece se afla împreună cu ceilalți în aulă și aștepta. Pe cîțiva îi cunoștea, cei mai mulți îi erau însă necunoscuți, dar, oricum, totuna-i era — o adunătură de mutre și nimic altceva.

„Pleacă, pînă nu e prea tîrziu !" îi șoptea o voce. Totuși rămase.

— Seth Göran Stendahl !

„Taci, taci !" îi poruncea vocea.

— Prezent ! răspunse tare și clar.

Apoi evită toate cunoștințele, ca să scape de discuții și să iasă mai repede, dar în hol, la jumătatea drumului, îl întîlni pe profesorul Siwald, care îi zîmbi cu toată fața lui oacheșă, aspră.

— Ia te uită, tînărul Stendahl ! Nu te cheamă Göran ?

— Ba da, domnule profesor.

— Așa, așa, o să ne întîlnim destul de des în viitor. Tatăl dumitale și cu mine sîntem vechi prieteni, am stat în aceeași tabără, în Mexic, acum mulți ani... Pe vremea aceea nu era cu mult mai în vîrstă ca dumneata... Salută-l din partea mea !

KERSTIN

Stătea pe stîncă, singur cu inima lui care zvîcnea, singur în fața apei vuitoare, singur sub vîntul biciuitor. Auzi, deodată, un strigăt. Se întoarse, căutînd să afle de unde venea, dar jurîmprejur nu era decît bezna.

Strigătul răsună iarăși, slab, ca un geamăt. Erau oare gîștele sălbatice? Oare golful gemea așa? Ce putea fi? Göran tresări și coborî în goană, pe plajă, apoi fugi înapoi, pe același drum.

— Tu ești? strigă el din toate puterile, pîndind un răspuns. Și iarăși strigă. Apa se azvîrlea în talazuri, urla, clocotea — iar valurile înaintau fără odihnă, rostogolindu-se pe nisip, unde mureau, înviau, se iscau din nou, se înfruntau, spumegau, vîjîiau.

Printr-o spărtură a norilor, luna își arătă conturul. Atîrna, ca o monedă palidă de argint, acolo sus, în vreme ce văluri alunecau, grăbite, în nesfîrșit alai.

Oglinda apei fu stropită cu argint și deodată acolo, în larg, licări ceva. Să fi fost un braț subțire și alb care se înălța, să fi fost ea, care-l chema în ajutor? Și el să n-o ajute?

Joi seara Göran se întorsese la Stendahlen, obosit, plin de praf, neliniștit și fericit totodată. Sigrid tocmai ieșea din ograda de păsări, cu niște ouă în mînă. Purta basma, șorț și saboți mici, cenușii.

Nu auzise motocicleta, și, de uimire, scăpă totul din mînă :

— Te-ai întors !

Descoperind ouăle sparte, la picioare, se înroși. Göran izbucni în rîs.

— Doar ți-am spus că mă întorc.

— Da, așa-i, totuși...

Pe poliță, lîngă ceas, se afla o scrisoare. Göran o luă și alergă sus, în camera lui. Încins și cu respirația întretăiată, privi plicul. Un plic tot atît de obișnuit ca al acelei afurisite scrisori „din mînă în mînă" ; dar scrisul era altul : ușor înclinat, elegant și citeț.

Göran cercetă ștampila, dar era indescifrabilă. Închise ochii, rupse plicul și scoase dinăuntru o foaie de hîrtie, pe care o despături, o privi o clipă, apoi o parcurse în grabă :

„Göran !

Te întrebi, desigur, dacă nu cumva s-a deschis pămîntul și m-a înghițit. Lucrurile nu stau atît de groaznic. Dacă ți-ai închipuit cumva că sînt supărată pe tine, să știi că nici asta nu-i adevărat.

Pur și simplu, mătușa Anna și mătușa Beate s-au înțeles că mătușii Helfrid îi e greu să se descurce singură și de asta m-au expediat la ea, marțea trecută. Azi, cînd îți scriu, e sîmbătă. Stau culcată pe burtă, pe o bancă de lemn din bucătărie, prea scurtă pentru mine. Mapa de scris e pe pernă. Aș vrea să fiu lîngă tine, sau să fii tu aici, lîngă mine. În timp ce-ți scriu, parcă mai mult decît atunci cînd mă gîndesc la tine, te simt aproape, aievea..."

Îl chema să vină s-o vadă, sîmbăta următoare, și urma o descriere a drumului.

Scrisoarea se termina astfel :

„Vino negreșit ! Te cheamă din toată inima a ta

Kerstin Matilda Josefina Larsson."

Kerstin Matilda Josefina ! Göran își aduse aminte cum o tachinase o dată pentru atîtea nume. Scumpa de ea ! Nici un cuvînt de dragoste în scrisoare și totuși dragostea răzbătea din fiecare cuvînt... Nu-i stătea în fire să presare ici-colo cîte un „iubitule" și să încheie cu „mii de sărutări". Dragostea ei era subînțeleasă. Întreaga ei scrisoare era un sărut de dragoste, o promisiune pentru mai mult.

Sîmbătă seara, Göran se afla în pădure pe o potecă umbroasă, acoperită cu ace de pin, „drept în fața primei ferme galbene, după răspîntia de lîngă movila mormîntului regelui Aske".

Dură o bună bucată de vreme pînă ce reuși să-și aprindă o țigară, tot învîrtind bricheta, nervos,

în mîini. Apoi fumă, trăgînd cu putere fumul în piept, ca să-i treacă mai uşor lungile clipe ale aşteptării.

Pe culmea dealului, soarele strălucea roşu deasupra tufişurilor. Pe o parte din ogoarele de grîu se înşiruiau clăile. Alte ogoare erau presărate cu paie, rămase acolo după treierat.

Văzduhul strălucea limpede, curat ca apa de izvor. Din pădure răzbătea cîntecul păsărilor. Soarele se strecura, în raze roşii, piezişe, printre trunchiurile copacilor şi ramurile moi, încîlcite.

În adîncul pădurii, toate amănuntele se pierdeau, într-o întunecime verde ca muşchiul de pădure.

De la fermele din vecinătate se auzeau glasuri, muzica unui aparat de radio, clinchetul unei sticle de lapte şi scheunatul unui cîine. Era încă una din acele clipe cînd timpul stă în loc, cînd ai impresia că nimic nu se petrece. O maşină trecu pe drum, cu un fîşîit care nici el nu izbuti să tulbure pacea din jur.

Un avion, strălucind argintiu, zbura către nord, zumzăind uşor ca un ţînţar gata să te înţepe. Dar parcă era ireal.

Privirea lui Göran se îndreptă din nou către deal. Acolo, spunea legenda, regele Aske fusese vîrît într-o piele de urs, ca pedeapsă pentru o nelegiuire. O dată la o sută de ani avea dreptul să smulgă cîte un fir din blană ; şi nu va avea pace în mormînt pînă ce ultimul fir din blană nu va fi smuls.

Durează.
Dar încetul cu-ncetul trece,
zise regele Aske.

Pe drum se auzi un zgomot de bicicletă şi un glas de fată care cînta. Göran îşi stinse ţigara, îşi trecu mîna prin păr şi îşi îndreptă cravata. Dar nu erau decît două fetiţe, care trecură, arse de soare, vesele, ţinîndu-se de braţ şi cam aduse de spate, ca majoritatea fetelor de la ţară ce n-au fost învăţate să se ţină cum trebuie. Nici una, nici cealaltă nu era cea pe care o aştepta.

Deodată cineva izbucni într-un rîs înăbuşit şi dulce ca gunguritul unui porumbel. Göran se întoarse brusc. Era ea, cu picioarele goale, în pantofi maro cu botul scurt, cu rochia ei roşie, cîteva degete mai lungă decît haina, şi cu părul ca un nimb în jurul capului. El îşi desfăcu braţele. Kerstin se aruncă la pieptul lui, lipindu-se de el. O strînse cît putu de tare, rîse fericit, dar avea ochii umezi.

— Tu... Tu ! spuse el, înăbuşit.

Se sărutară. Nu fură în stare, multă vreme, să rostească nici un cuvînt ca lumea. Se îmbrăţişară la nesfîrşit. Göran acoperi de sărutări faţa, fruntea, obrajii, ochii, gura şi gîtul ei, atît de fraged şi de fierbinte.

— Ah, ai venit, ai venit ! Ce dor mi-a fost !

În sfîrşit se liniştiră. Se îndepărtară puţin unul de celălalt, cu braţele întinse şi rîzînd.

— Credeam că ai să vii pe şoseaua principală. Dar tu te-ai furişat ca un indian prin pădure. Nu-i cinstit să ataci oamenii pe la spate !

— La război, toate mijloacele sînt permise. Dar ştii, Göran — adăugă ea, zîmbind şi trăgîndu-l de urechi — eu am venit înaintea ta. Eram atît de nerăbdătoare, că n-am mai putut sta. Trebuia să ies din casă. Am alergat încoace, crezînd că

poate ai să vii mai devreme. Şi am stat acolo şi te-am privit cum mergeai de colo pînă colo. M-am uitat la tine, încît credeam că ai să-mi simţi privirea...

— Cînd sînt în pădure, am totdeauna impresia că mă urmăresc nişte ochi din fiecare tufiş.

Ea rîse, îi luă capul în mîini şi îl privi :

— Ce tare te iubesc ! Fiecare părticică din tine mi-e dragă !

— Eu, care-s blagoslovit cu un nas urît, ca ăsta, cu o umflătură în vîrf şi cu o cocoaşă la mijloc !

Kerstin îi urmări conturul cu degetul arătător.

— Ai nasul la fel cu unchiul tău. Mi-e drag, pentru că e al tău. N-aş putea să mi te-nchipui cu alt nas decît cu ăsta.

Dar încotro s-o ia ? Aici nu puteau rămîne !

— E vreun bal prin împrejurimi ?

— Da, sigur, dar... Ea strîmbă din nas, îşi lăsă capul în jos şi zîmbi : Ai chiar aşa chef de dans ?

— Da, dacă ai şi tu chef...

— O, nu acum. În clipa asta nu mi-ar plăcea să fiu între atîţia oameni. Aş vrea să mă ascund undeva, doar eu cu tine. Au trecut două săptămîni întregi de la ultima întîlnire... dar am rezistat !

Intrară în pădure, coapsă lîngă coapsă, strîns înlănţuiţi. Mergeau fără să facă zgomot, pe muşchi şi pe acele de pin. Rămîneau, lungi clipe, tăcuţi.

Pe trunchiurile copacilor, petele roşii de soare păleau tot mai mult. O ceaţă uşoară, albăstruie, urca din văi.

— E mare pădurea ?

— Dacă mergem vreo cinci kilometri, ajungem la golf.

În curînd ajunseră la un perete stîncos şi o luară în sus printre stînci. Lîngă cărare se afla un fel de prispă de piatră, acoperită de muşchi gros şi moale.

— Rămînem un pic aici ?

— Da, răspunse Kerstin, şi îl trase în jos lîngă ea. O să mi se prindă muşchii de haine... Dacă mă scuturi, te scutur şi eu pe tine !

El o luă în braţe, pipăindu-i haina.

— Groasă mai e haina asta, nici nu te mai găsesc în ea...

Göran îi desfăcu nasturii, căutîndu-i, pe dibuite, trupul. Ea nu se împotrivi. Îşi lipi obrazul de al lui şi rămaseră aşa, întinşi unul lîngă celălalt, cîteva minute. Dar cînd începu să-i povestească vizita de-acasă, de la el, ea se ridică şi-l privi. Göran descrise şcoala şi portul, părinţii, profesorii, tot ce-i trecea prin minte, şi în timpul ăsta se gîndea : „Nu vreau să mă mai întorc acolo, nu vreau ! Vreau să rămîn aici."

— Trebuie totuşi să te întorci, spuse Kerstin, cu mîhnire, deşi el nu dăduse glas gîndurilor.

Cerul se întrezărea încă, limpede şi albastru, deasupra vîrfurilor întunecate ale copacilor dimprejur.

Jos, la picioarele lor, stăpînea întunericul.

Chipul fermecător al fetei era umbrit de şuviţele de păr care-i cădeau în neorînduială. Göran îi luă mîna, îi mîngîie braţul.

— Nu, spuse el, nu trebuie. Nimeni nu mă poate obliga să plec de aici.

Ea se aplecă deasupra lui, îl sărută şi îşi lipi obrazul de gîtul lui. Părul ei se revărsă peste gura şi ochii lui Göran, dar asta n-avea nici o

însemnătate. O sărută lung, la rîndul său. Cu răsuflarea tăiată, ea izbucni într-un rîs vesel.

Atunci Göran îi dădu haina jos de pe umeri și-i desfăcu nasturii rochiei și totul se întîmplă în chipul cel mai firesc. Trupul ei avea mireasma curățeniei și a tinereții. Sînii izbucneau, plini, de sub bluzița de saten. Kerstin nu se împotrivi. Era atît de liniștită.

— Mă iubești ?

— Da, te iubesc...

— Îmi place cînd îmi spui asta ! Îmi place cînd mă privești așa — nimeni altul n-are voie s-o facă.

Îl trase către ea, îi apăsă capul pe sîni, îi vorbi în șoaptă. Părul lui îi atingea obrazul.

— Cu tine nu-s sfioasă, e ca și cum am fi o singură făptură, o parte din mine.

— Da, da, și totdeauna o să fim o singură făptură ! Nimeni nu va mai exista în viața mea — numai tu !

Și Göran o sărută iar. Rămaseră așa, strînși unul lîngă celălalt, ascultîndu-și inimile cum bat, așteptînd totul și nimic, dorind ca timpul să se scurgă fără ei și momentul acesta să rămînă veșnic.

Apoi se priviră :

— Dacă am mai merge puțin ?

Realitatea îi luă iar în puterea ei, dar numai pe jumătate.

Cînd ajunseră la plajă, luna se ridica pe cer. O dîră palidă, tremurătoare, se desena de la orizont, ca o cărare, pînă la picioarele lor. Totul tăcea, stîncile și nisipul încă mai răspîndeau căldura soarelui.

Fascinaţi de priveliştea ce li se dăruia, Göran şi Kerstin o contemplară o vreme. Singurătatea copleşitoare, luminată de lună, nu-i înspăimînta, pentru că erau împreună. Deodată îşi strînseră mîinile, rîzînd :

— Dacă ne-am scălda ?

— Fără costum de baie ?

— Ei şi ?

— Ce, nu ştim cum sînt făcuţi oamenii ?

— Sigur că da, spuse fata şi înălţîndu-se pe vîrful picioarelor, îl sărută pe nas. Să ne luăm la întrecere : care intră primul în apă ? Începem ! Unu, doi, trei...

Se întoarseră cu spatele şi alergară fiecare în direcţia opusă. Se dezbrăcară la repezeală.

În timp ce îşi scotea rochia, peste cap, Kerstin strigă :

— Nu uita ! Cine ajunge primul în apă !

Cînd se avîntară pe plajă, împroşcară nisipul în jurul picioarelor. Göran atinse malul apei, cu cinci paşi înaintea ei.

Apoi se jucară, la lumina lunii, aşa cum aveau obiceiul să se joace, la lumina soarelui, acasă. Se stropeau cu apă, se fugăreau, rîdeau şi se hîrjoneau. Plaja era pustie, cît vedeai cu ochii. Nu se auzea nici un zgomot.

Brusc, se potoliră, se întoarseră unul spre celălalt şi se priviră îndelung.

Ca nişte figuri de ceară, se înălţau din apa care clipocea, strălucea şi-i acoperea pînă la brîu.

Chipurile lor căpătaseră o expresie de gravitate şi de emoţie. Încet, foarte încet, se apropiară, se luară de mînă. Ea îşi sprijini fruntea de pieptul lui.

— Știi ce se va întîmpla acum ? șopti el, cu o voce nesigură.

— Da, dar te iubesc atît de tare...

El rîse încet, o ridică pe brațe și o duse pe iarbă, acolo unde le rămăseseră hainele.

— Îți place să te duc așa ? El gîfîia un pic, de greutatea ei.

— O, da, da...

Cînd ajunseră acolo, sus, expresia de gravitate patetică de pe chipul ei dispăruse. Încrucișîndu-și brațele mai strîns după ceafa lui Göran, Kerstin spuse în glumă :

— Mi-ai spus, într-o zi, ce ai citit într-una din cărțile tale : că atunci cînd o doamnă răspunde unui domn : „nu“, însemnează „poate“. Dar ce vrea să spună cînd răspunde : „da“ ?

— Atunci cărțile mele spun că ea nu-i doamnă, îndrăzni el să spună.

Kerstin izbucni într-un rîs cam forțat.

— Între noi, zicalele astea n-au nici un rost. Sîntem sinceri unul față de celălalt. Eu sînt, nu ?

— Ești.

— De altfel, n-am nevoie să fiu doamnă acum — vreau să fiu femeie și atît ! Ce-i vina mea dacă te iubesc nebunește ?

Dar oricît de pătimașă ar fi fost, lui Kerstin i se făcu, totuși, teamă — era trasă la față și se uita cu ochii larg deschiși în ochii lui Göran, ca și cum în felul acesta s-ar fi putut agăța de el, în clipa cînd dorința și frica ei aveau să se înfrunte.

Apoi trăsăturile i se îndulciră din nou. Buzele ei surîseră. Privirea ei, orbită de fericire, contemplă luna.

— Privește luna ! murmură ea, în timp ce se ghemuiau unul lîngă celălalt, ca să se odihnească.

— Nu-s decît cîteva clipe de cînd luna strălucea la stînga pinului ăsta — și acum, uite-o la dreapta lui.... Göran, ea ar putea fi martora cununiei noastre !

— Da, micuța mea Kerstin...

N-avea curaj să vorbească tare, de teamă să nu destrame vraja cu vorbe aspre, nepotrivite. E atît de gingașă...

Dar fata își strînse umerii, înfiorată, și se-ncruntă.

— Nu, nu-mi place luna. Parcă ne-ar urmări cu un ochi uriaș și rău, așa îmi pare.

Cînd luară drumul înapoi, luna ajunsese la sud-vest și licărul ei palid întîlni, pe suprafața apei, zorii care mijeau.

Tremurînd un pic, la răsăritul soarelui, Kerstin și Göran mergeau strîns îmbrățișați și obosiți.

Mergeau așa, într-o tăcere aproape sumbră și se poticneau mereu în rădăcini și pietre.

Dar mersul îi însenină. Se iscă, în pădure, o cascadă de sunete ale cărei note, șiroind sclipitoare, ca mărgăritarele, le cîntau în urechi. Se priviră surîzînd.

Cînd ajunseră la marginea pădurii, acolo unde luna părea un felinar palid și de prisos pe cerul luminos, Göran își dădu seama că zîmbetul lui Kerstin e încremenit și forțat. O întrebă :

— Ce-i cu tine ? Ești tristă ?

— Nu știu... Sînt prea obosită ca să mai simt ceva.

— Îți pare rău ? spuse el, rușinat, cu obrazul lipit de părul ei în care rămăseseră prinse bucățele de mușchi și frunze.

Kerstin își înălță fața spre el. Două mici cute amare apăruseră în jurul gurii ei. Parcă ar fi îmbătrînit cu ani, în cîteva ceasuri. Buza de jos îi tremura, dar glasul îi era hotărît, ochii uscați și aspri.

— La ce-ar folosi să-mi pară rău ?

Cu degete subțiri și răsfirate, îl luă de umeri și se lipi de el. Göran simți cum îl cuprinde duioșia ca un val cald și o strînse tare în brațe.

— Göran, nu mă uita ! îl imploră Kerstin. Glasul ei limpede era acum înăbușit.

— Nu, niciodată, niciodată n-am să te uit...

— Dar cum o să fie săptămîna viitoare, cînd o să te întorci la părinți, acasă !? Și la anul ?

Göran scoase un suspin ciudat, ca un hohot sec, și își ascunse fața. Ea îi mîngîie ceafa :

— Iubitul meu, iubitul meu !

— Kerstin, nu plec, rămîn aici !

Fata lăsă capul în jos, ca și cum toate astea ar fi fost prea greu de suportat.

— Nu vrei ? întrebă el.

— Ba da, ba da, nici nu pot să-ți spun cît aș vrea.

În răstimpul acesta, Göran primi o carte poștală :

„Nu mai sta mult. Întoarce-te cît mai iute."

Răspunse :

„Rămîn aici. Nu încercaţi să mă convingeţi. Hotărîrea mea e de nezdruncinat."

A doua zi, telefonul interurban sună de două ori.

— Tu eşti ? Tata la telefon. Bună ziua.

— Te-am recunoscut. Bună ziua.

— Bănuiesc că înţelegi de ce te chem !

— Cred că da.

— Cartea poştală pe care ne-ai trimis-o e ceva serios ?

— Da.

— Eşti nebun de-a binelea ! Semestrul...

— Mi-am retras înscrierea. *It's all right !*

— De loc. Am să telefonez numaidecît ca să anulez cererea ta. Ce înseamnă asta ? Ce-s aiurelile astea ?

— Nu-s aiureli. E o hotărîre fermă, chibzuită, şi n-am să mă răzgîndesc.

— Vin mîine să te văd şi să stăm de vorbă.

— Nu face cheltuieli inutile. Nu vor da nici un rezultat.

— Nu se ştie niciodată. Acum te las, stimate domnule fiu. Mîine continuăm discuţia.

Cînd Seth Stendahl sosi de la gară cu un taxi, ei tocmai încărcau secara în căruţă.

Erau îmbrăcaţi în cămăşi cadrilate, confecţionate de Sigrid, şi în salopete decolorate. Unchiul şi Göran se aflau de o parte şi de alta a căruţei. Fiecare avea de încărcat şirul său, dar pe cînd unchiul apuca dintr-o dată cu furca doi snopi, Göran abia putea dovedi cu cîte unul. Sigrid îi lua în primire, sus, pe căruţă.

— Uite-l pe tata.

— Da. N-o să-ți vină ușor. N-ar fi mai bine să pleci cu el ? Și mai cuminte.

Duseră căruța la hambar și Seth Stendahl se opri lîngă cai în timp ce unchiul descărca secara înăuntrul clădirii. Tăcerea era apăsătoare, foarte apăsătoare.

— Aveam oricum de gînd să vin, dar trebuie să am chiar acum o discuție cu Göran.

— Coboară, spuse încet unchiul. O să descărcăm singuri.

— De ce ? mormăi nepotul, în timp ce lua mai departe în furcă secara și i-o dădea lui Sigrid. Munca înainte de toate...

Cu toată înfățișarea blajină a inginerului Stendahl, bărbia lui proeminentă exprima asprime. Göran amîna momentul discuției între patru ochi. În cele din urmă, însă, fu nevoit s-o accepte.

În timp ce unchiul și verișoara plecau să încarce din nou căruța, Seth Stendahl și fiul coborîră încet spre pîrîu.

Apoi se înapoiară, urcară din nou pînă la fermă și se întoarseră pe același drum.

Se plimbară astfel trei ceasuri, în timpul cărora tatăl gesticula din ce în ce mai viu, iar Göran replica pe un ton ridicat. Aceleași subiecte fură puse pe tapet și reluate. Aceleași argumente, aceleași contraargumente fură dezbătute de nenumărate ori. De fiecare dată cuvintele se schimbau, dar sensul lor rămînea același. Același era și rezultatul acestei confruntări : cînd cremenea și amnarul se ciocnesc, ies doar scîntei.

— Poți să-mi oferi un argument logic care să justifice hotărîrea ta de a rămîne aici și de a-ți

reteza toate perspectivele? Crezi că ai terminat cu învățătura, dar bacalaureatul nu e totuși o bază pe care să-ți poți clădi un viitor.

— Adineauri spuneai că bacalaureatul costă prea scump ca să mă îngrop după aceea la țară. Studiile superioare nu sînt și mai costisitoare?

— Nu-mi întoarce vorbele! Încearcă să înțelegi, drăguțule, că ne-am pus mari nădejdi în tine. Am muncit ca să-ți ușurăm viața. Am sperat că, în schimb, ai să ne fii cel puțin recunoscător.

— Asta nu-i decît un banal egoism părintesc. Nu puteți suporta să-mi găsesc singur propriul meu drum, asta-i tot.

— Nu. Atît de strîmți la minte nu sîntem. Pur și simplu nu sîntem de acord, pentru că drumul pe care ți-l alegi e nebunie curată. Slavă Domnului, avem și-așa destui țărani!

— Ba nu! Dacă ar fi destui, n-ar exista numai în comuna asta treizeci și patru de ferme părăsite!

— Nu-i vorba de a ști cîte ferme sînt părăsite. Chiar dacă nu-s locuite casele, pămîntul e lucrat. Și pe urmă, te-ai gîndit că solul poate să fie mai mult sau mai puțin fertil? Pămîntul arid e excelent pentru pădure.

— Nici din punctul de vedere al înțelepciunii țărănești, nici din al economiei naționale, părerea ta nu stă în picioare! Bătrînii agricultori s-ar răsuci în groapă dacă ar ști că pămîntul arabil nu mai e cultivat. Populația ținutului se înmulțește și prin urmare ar trebui să crească și producția, dar ea scade din cauza lipsei de mînă de lucru.

— Să practice asolamentul. Își merită soarta netoții care n-au altceva mai bun de făcut decît să semene într-un pămînt pietros.

— Și cu a doua afirmație greșești. Producția crește atît pe unitatea de forță de muncă, cît și pe total.

— Slavă Domnului că oamenii vor continua să lucreze la țară, dar pentru asta nu e neapărată nevoie de inteligență. Te crezi într-adevăr atît de prost, încît nu ai altceva mai bun de făcut decît să umbli așa, brambura, ca un vagabond ? își încheie tatăl cuvîntul, arătînd cu un gest spre pantalonii lui Göran.

Acesta roși pînă-n vîrful urechilor.

— Dar ce, tu n-ai purtat niciodată salopetă ? Toți cei care-ți execută proiectele nu-s îmbrăcați în uniforma asta ?

— Fără-ndoială. Dar oamenii nu-s oare deosebiți între ei ? Unii sînt făcuți să stea sus, alții trebuie să rămînă jos.

— Dacă-i așa, înseamnă că tu ai comis o greșeală cînd te-ai ridicat de la condiția de țăran din Stendahlen la cea de astăzi.

— N-ai dreptate ! Și-apoi, nu fi obraznic cu tatăl tău ! Fiecare vrea să se ridice, și cel care are posibilități, izbutește. Dar nimic nu poate sili pe cel care se află mai presus de ceilalți, și are condiții pentru a se menține, să coboare pînă la ultima categorie socială. Iar acum vreau să aud măcar un motiv temeinic pentru ideea ta de a rămîne aici !

— Simt că sînt necesar aici !

— Simți ! Un băiat de nouăsprezece ani simte al dracului de multe. Nu dau doi bani pe senti-

mente. De ce te simţi necesar ? Arvid ţi-a băgat asta în cap ?

— Unchiul e prea cinstit ca să facă aşa ceva. Dacă asta te poate consola, află că Sigrid şi el au încercat să mă convingă să plec.

— Atunci, pleacă ! Nu merită să-ţi strici viitorul pentru patruzeci de pogoane de pămînt.

— Nu crezi că eu văd mai departe decît peticul ăsta de pămînt ? Nu crezi că aş putea să reprezint ceva pentru comună ? De pe acum...

— Ai început să joci teatru de păpuşi, să le cînţi tinerilor la ghitară şi Dumnezeu ştie ce alte bazaconii o să-mi mai povesteşti pe tonul ăsta entuziast. Mulţumesc. Pricep eu visele tale de romantism ţărănesc. Ştiu : eşti pe cale de a deveni un fel de providenţă a comunei în acest Hellmö înapoiat. Şi pentru mofturi de-astea vrei tu, Göran Stendahl, să-ţi prăpădeşti viaţa ?

— Recunosc că nu-s cine ştie ce condiţiile de viaţă de aici. Dar lumea întreagă nu-i alcătuită din asemenea mijloace modeste ? Adună-le unele cu altele, pune-le cap la cap şi ai să obţii o cifră nesfîrşită ! Gîndeşte-te că în ţară sînt cîteva mii de comune şi că ceea ce se petrece aici, are loc, într-un fel sau într-altul, în toate comunele. E o luptă pe viaţă şi pe moarte, între trecut şi viitor. E vorba, nici mai mult, nici mai puţin, decît de viitorul Suediei.

— Aiureli ! Cum ai putea tu, aici, la Hellmö, să contribui la acest faimos viitor ? Nu, Göran, am să-ţi explic ceva şi ai să m-asculţi fără să mă-ntrerupi. Chiar acum spuneai, exaltîndu-te, că tinerii trebuie ajutaţi să se ridice, atît pe plan social, cît şi pe plan economic. Ei bine, da ! Clasa

ţărănească e cea mai de jos, aşa a fost totdeauna. Dar dacă utopiile tale s-ar realiza, cine ar alcătui baza societăţii ? Fără o bază, societatea s-ar pomeni în aer.

— Toţi cei care muncesc sînt... începu Göran.

— Lucrători, da ? Lucrătorii nu-l consideră pe ţăran ca pe un muncitor, ci ca pe un înapoiat. Muncitorul, doar pentru că trăieşte la oraş sau într-o colonie muncitorească, se consideră ca făcînd parte dintr-o clasă superioară, aşa cum locuitorii peşterilor, după H. G. Wells, se considerau mai presus de verii lor, oameni ai pădurilor. Ce-ai pune în locul ţăranilor, dacă ei n-ar mai constitui baza societăţii ? Habar n-ai ! Adevărul e că s-ar isca anarhia. Toată societatea ar sări în aer. Lasă clasa ţărănească să alcătuiască temelia largă, grea, neclintită a piramidei omeneşti, aşa cum e acum. Cei care au căpătat oarecare educaţie e firesc că nu mai vor să efectueze o muncă fizică. Cel care are mijloace să se ridice, nu se mai poate mulţumi cu soarta sa. Dar ce s-ar întîmpla dacă nimeni n-ar mai fi mulţumit, sau dacă n-ar mai accepta să îndeplinească muncile cele mai grele pentru salariul cel mai scăzut ? Dacă toată lumea ar avea pretenţii, universul ar deveni un haos.

De asta furia învăţăturii, care bîntuie la ţară, a luat proporţii prea mari. Un ţăran oarecare, care a terminat „realul" sau şi-a luat bacalaureatul, nu mai vrea să lucreze pe maşină sau să care cărămizi şi noi de muncitori avem nevoie.

În Suedia, agricultura are o importanţă secundară — industria primează. Ea nu poate însă folosi toată capacitatea ei, din lipsă de oameni. Singura rezervă de oameni pe care o avem în ţara

asta se află în agricultură. Dar atîta vreme cît țăranii o să aibă un cuvînt de spus în ce privește prețul mărfurilor lor, rezerva asta nu va putea fi folosită destul de elastic. Nu uita că oamenii trăiesc numai pentru bani și pentru valoarea banului — oamenii se strîng acolo unde există bani — și printr-o chibzuită curbă a prețurilor, se poate mînui această rezervă de forță de muncă. Tinerii, în special — și ei sînt cei de care avem nevoie — urmează totdeauna legea muncii mai ușoare, de asta pot fi recrutați lucrători în industrie și în construcții.

Poate că toate astea îți vor da de gîndit și n-ai să te pripești. Doar nu vrei să devii un pion, cînd ai norocul să poți deveni unul dintre acei care mișcă pionii.

— Nu-s decît vise urzite de fantezia ta ! izbucni Göran. Nu se vor împlini niciodată !

— Multe dorințe se împlinesc !

— Forțele care se împotrivesc sînt prea numeroase și prea puternice.

— Și de unde vin, mă rog, aceste forțe ?

— De la țară, firește.

— Pe naiba ! Nu există la țară forțe care să acționeze în favoarea țăranilor. Nu-s decît niște căpățînoși care se luptă, se neutralizează între ei și mențin *statu quo* — țăranii nu merg, bat pasul pe loc.

— Ciudat fel de a-ți exprima recunoștința față de ținutul de baștină !

— Sînt recunoscător față de soarta îngăduitoare care m-a ajutat să scap de-aici la vreme. Ți-ar fi plăcut să rămîn cu Arvid ? Dacă un țăran are

vreodată temei să se bucure de ceva, temeiul ăsta nu poate fi decît foarte mărunt.

— Oare bucuria și amărăciunea nu sînt într-un anumit raport ? Mă întreb dacă oamenii neînsemnați nu sînt, pînă la urmă, cei mai fericiți ?

Inginerul Stendahl izbucni în rîs :

— Ce șablon ! „Oamenii neînsemnați sînt cei mai fericiți !" Ce satisfacții vrednice de cursurile duminicale ! Nu, stimate domnule fiu, să vorbim acum serios, ca între bărbați. Nu mai ești copil, deși cîteodată te porți copilărește. Cum o cheamă ?

— Pe cine ?

— Pe ea. Trebuie să existe o fată în toată povestea asta, dacă ai ajuns unde ai ajuns. Mărturisește. Nu e nevoie să roșești.

— O cheamă Kerstin...

— Aha, aceeași despre care vorbeau frații Nyman, după ce te-au întîlnit astă-vară. Sigur, — o cheamă Kerstin. Era și de așteptat. Bine. Prin urmare e o fată de la țară, nepieptănată, cu dinți stricați, prost îmbrăcată, cu picioare mari, care miros a transpirație și așa mai departe.

— Ascultă, tată ! Te-am admirat întotdeauna — nu strica impresia pe care o am despre tine, arătîndu-te grosolan. Așa erau fetele pe timpul tău ?

— Nu toate, recunosc. Dar cele care fac excepție n-au obiceiul să rămînă la țară.

— Cînd ai s-o cunoști, o să-ți fie rușine de cuvintele tale !

— Îți mulțumesc, dar dă-mi voie să-mi păstrez iluziile. N-am nici o poftă s-o cunosc !

— Spune drept, crezi că am gust prost ?

— Pînă-n prezent n-am crezut. Dar pentru o simplă aventură de vacanță !

— Te previn că va dura mai mult ! ripostă Göran cu violență.

— Aha, marea dragoste, desigur, aceea care ține o veșnicie de cîteva săptămîni. Și eu care credeam că ai trăit destul ca să nu te mai lași pradă unor asemenea exaltări. Ei, drăcia dracului — auzi, dragoste !

— Tată ! Între mama și tine cum e ?

— Cînd am întîlnit-o pe mama ta, aveam amîndoi destulă experiență de viață ca să știm ce are preț și de ce anume te poți lipsi. Ce vîrstă are ?

— Șaptesprezece ani.

— Și tu, nouăsprezece. O adevărată grădiniță de copii ! Și pentru o prostie ca asta ești gata să-ți bați joc de atîtea lucruri ! Nu înțelegi sentimentele noastre, Göran ?

— Dar voi le înțelegeți pe ale mele ?

— Ascultă un sfat dat din inimă, băiatule, nu ca din partea tatălui tău — din partea unui om oarecare, care a trecut prin multe și știe ce-i viața : Nu te pripi ! Ai în față un viitor frumos, nu-i da cu piciorul ! În ziua de azi, un inginer bun e mai necesar ca orice. Întoarce-te acasă, reia învățătura așa cum era proiectat. Fata nu pleacă de aici, o să puteți să vă scrieți pînă la o nouă revedere.

— Nu, nu vreau.

— Aha ! Nu ai încredere în ea ? Ochii care nu se văd, se uită, așa-i ?

— Nu. Dar mi-aș pierde timpul, începînd școala. Oricum, n-am să fiu niciodată inginer !

— Cum ? Pînă acum n-am auzit ceva mai neobrăzat.

Domnul Stendahl își pierdu cumpătul.

— N-am spus-o pentru că-s neobrăzat, ci pentru că ăsta-i adevărul.

— Ți-ai pierdut capul.

Domnul Stendahl scrîșnea din dinți de furie și Göran ar fi vrut ca totul să se isprăvească mai repede. În sinea lui nu era de loc atît de îndrăzneț cum îl arăta vocea și suferea că se poartă așa cu tatăl său. Dar era nevoit s-o facă.

— Și acum, te întorci cu mine acasă !

— Ba nu.

— Ești minor, dar ai să tragi singur consecințele.

— În curînd voi fi major — atunci ai să poți și tu să tragi consecințele.

— Vrei să ne despărțim certați ?

— Cum vrei — eu personal nu doresc asta...

— În aceste condiții, n-are rost să continuăm discuția...

Se îndreptară spre fermă. Göran, fără un cuvînt, sări în căruță. Sigrid îl pofti pe unchiul ei să rămînă la masă, dar el răspunse pe un ton morocănos că n-are vreme.

Cînd se întoarseră acasă cu căruța încărcată, un taxi oprea tocmai în fața fermei și tatăl se urcă înăuntru, dar taxiul nu porni imediat. Cînd căruța ajunse în fața hambarului, taxiul se afla încă acolo. Göran se aplecă să-l privească și vîntul îi zburli părul.

Tatăl ieși din mașină, făcu cîțiva pași în direcția hambarului, se opri și rămase un moment neclintit. Făcu apoi cale întoarsă și mașina o luă din loc.

Göran nu era de loc încîntat.

Dar după ce descărcară totul și Sigrid, unchiul și Göran se pregăteau tocmai să pornească iar către cîmp, același taxi se întoarse și se opri în fața fermei.

Tatăl coborî și îi făcu semn fiului său să se apropie.

— Ești supărat pe mine ?

Înverșunat, Göran nu vru să răspundă.

— N-are importanță dacă ești supărat pe mine ori ba. Vreau doar să-ți spun că dacă se întîmplă să ai necazuri, cunoști drumul spre casă...

— Mulțumesc, tată. N-am să uit !

După ce mașina plecă, unchiul îi spuse lui Göran :

— Ai să regreți..

— Nu, n-am să regret.

În curînd primi de la maică-sa o scrisoare sentimentală, plină de reproșuri și rugăminți. I se puse un nod în gît, citind-o. În același timp însă îl irita. Nu știa ce să-i răspundă, pentru că hotărîrea nu și-o schimbase, dar nici crud nu voia să fie. Scrisoarea rămase fără răspuns.

Și timpul zbura, ireal, ca un basm, ca un vis. Cei douăzeci de kilometri, care-i despărțeau pe cei doi tineri, nu însemnau o lungă distanță, dar tot așa i s-ar fi părut și dacă Kerstin ar fi locuit numai la o sută de metri.

Cînd îi povesti că s-a hotărît să rămînă, ea izbucni în rîs și-i spuse că-i nebun, apoi plînse de bucurie.

Se întîlneau zilnic, la marginea drumului. Se ascundeau în vălul catifelat al amurgului, se îm-

brățișau, se iubeau, se jucau, se hîrjoneau, fără să-și dea seama cum trece timpul.

Apoi se odihneau, ghemuiți unul lîngă celălalt, pînă cînd îi trezea răcoarea serii.

— Sîntem nebuni, spunea Kerstin, cu o voce întretăiată. O să se sfîrșească rău. Apoi rîdea, îl strîngea în brațe și-i șoptea la ureche : Dar ce-mi pasă ! E atît de minunat să trăiești. Puțin îmi pasă ce o să se întîmple mai tîrziu. Nu mă interesează ce va fi „după“ !

Cu fiecare zi care trecea, îi devenea tot mai dragă. O așezase mai înainte pe un soclu : pură, diafană, desăvîrșită ca o zeiță. Recunoștința lui pentru faptul că îl lua în seamă fusese nemărginită. Și iată că o cunoștea tot mai îndeaproape, descoperind că zeița sa nu e nici diafană, nici desăvîrșită. Avea sînge fierbinte. Nu voia să fie așezată pe un soclu, ci pe pămînt, unde să poată trăi. Cu cît o cunoștea mai îndeaproape, cu atît nimbul ei pălea.

Cîteodată, cînd noaptea în pădure era mai răcoare și cînd stăteau culcați pe haina lui Göran, avînd mantaua lui Kerstin drept învelitoare, ea adormea pe brațul lui. În răstimpul acela mătușa Helfrid o credea acasă, la mama.

Cîteodată, întinsă pe spate, se întîmpla să sforăie. Sub brațe avea păr auriu și cînd stătea culcată așa și răsufla obosită, mirosea a sudoare. Avea un miros de vlăstar primitiv al naturii — ceea ce și era, în toată ființa ei.

Își descopereau în fiecare zi atîtea nimicuri — dar viața întreagă nu e alcătuită oare din nimicuri ?

Şi Göran îşi amintea foarte bine de prima lor întîlnire şi cum rîsese atunci pe socoteala ei. Îşi amintea şi de roboteala ei zilnică.

Şi totuşi, cu fiecare zi ce trecea, îi devenea tot mai dragă.

Toate aceste mici amănunte nu-l făceau nici să strîmbe din nas, nici să sufere vreo dezamăgire. Îl bucura că nu-i desăvîrşită.

Aşa, izbuteau să fie tot mai aproape unul de celălalt, el însuşi nefiind mai mult decît un om plin de defecte. Dar ce fiinţă ar putea fi atît de desăvîrşită încît să întruchipeze visele noastre? Nici una. Nici chiar Kerstin.

Ea însă era deosebită. Depăşea visele lui, într-un fel, şi Göran o iubea din ce în ce mai mult, cu toate ale ei, aşa cum era.

În fiecare zi îi devenea mai dragă. Îi dăruise floarea tinereţii ei şi această floare devenea tot mai frumoasă. Dar cu fiecare zi care trecea, Göran parcă mai întrezărea ceva inaccesibil.

Fără voia lui, simţea o uşoară dezamăgire şi de cîte ori se întîlneau Göran se gîndea: Acum! Acum! Acum îmi vor fi dezvăluite cele mai adînci taine ale existenţei. Nimic nu va mai fi misterios pentru mine... Şi se temea să nu se gîndească şi ea la acelaşi lucru, să nu aştepte şi ea mai mult din partea lui, să n-o dezamăgească, să nu-i trezească nădejdea că altul ar putea fi mai bun.

Uneori Kerstin era cu adevărat enigmatică. Îi zîmbea şters şi părea gata să se închidă în sine. O dată, cînd vru s-o sărute îşi întoarse faţa:

— Ce ai?

— Nimic, murmură Kerstin, nedesluşit.

Acasă, Göran fu mohorît, dus pe gînduri, gelos fără să știe pe ce. A doua zi unchiul îl întrebă:

— De unde toanele astea? Ba arunci snopii de ovăz cu atîta putere de stîrnești nori de praf, ba stai și privești în gol...

— N-am nimic.

Apoi într-o noapte avu un vis: o ceață umedă și rece se tîra deasupra pămîntului pe care se învîrtejeau frunze moarte. Göran alerga pe drum strigînd un nume, fără ca să-i răspundă cineva. Dar știa că ea va veni și-i adusese un buchet mare de dediței pe care-l ținea în mînă. Soarele îl săgeta cu razele lui arzătoare și trunchiurile aninilor erau de un roșu întunecat.

Ba nu, era primăvara și dediței smălțuiau toată valea cu stelele lor albe. Göran știa că ea îi va dărui toată bucuria pe care o ființă omenească o poate aștepta de la alta. Știa că va atinge imposibilul, că plenitudinea vieții își va dezvălui tainele.

Iat-o! Dar de ce nu zîmbește? Unde îi e chipul? De ce e, deodată, atît de departe? Își făcu vînt, ca s-o ajungă dintr-un salt — dar unde era pîrîul? Ce îndepărtat era totul! Göran începu să alerge, călăuzit de acele brațe care-l chemau și pe care de-abia le deosebea prin ceață. Îndărătul ei se întindea bezna, dar o stea mai ardea încă și se oglindea în ochii ei. Pojghița subțire de gheață zbura în țăndări împrejurul lui. Dar cu cît alerga mai tare, cu atît ea părea că se îndepărtează. Intra tot mai adînc în apă, dar trebuia s-o ajute pe cea care-l chema de dincolo.

Goana era tot mai anevoioasă şi deodată fu cuprins de o apă groasă, vîscoasă şi bîhlită, de parcă ar fi fost noroi sau ulei.

Se trezi, cu părul lipit de faţă. Îi trebui un minut pînă să-şi dea seama unde se află, dar nu fu în stare să-şi reamintească visul : se ascundea asemenea unor plăsmuiri de ceaţă.

La întîlnirea următoare, Göran se grăbea îngrozitor să ajungă cît mai repede. Îi era teribil de teamă că n-o să vină. Tremura şi îşi închipuia că toate nenorocirile din lume o loviseră pe Kerstin. Începu să se învîrtească de colo pînă colo, sub o ploaie neguroasă şi rece. În sfîrşit, cînd o zări, fu în culmea bucuriei. Dar zîmbetul îi pieri, cînd ea îi spuse :

— N-am chef să merg astă-seară cu tine.

— De ce ? O trase spre el, dar Kerstin întoarse capul.

— Vreau să mă ţin de cuvînt, îl lămuri ea, clănţănind din dinţi. Mi-e frig.

— Vino, Kerstin, să te încălzesc.

Dar fata nu se ghemui la pieptul lui, cum avea obiceiul. Trupul îi era ţeapăn. Îi spuse :

— Trebuie să plec numaidecît...

— Dar lămureşte-mă ! Ce s-a întîmplat ?

— Nu ştiu dacă are rost să-ţi spun, nu ştiu dacă ai să mă-nţelegi...

Începu să suspine şi încercă să se elibereze din îmbrăţişare.

— Lasă-mă să plec. Trebuie să mă întorc acasă. Ceilalţi au plecat. N-am încuiat şi nu pot să las casa aşa, vraişte, atîta timp.

Privirea lui Göran se lumină.

— Eşti singură ? Lasă-mă să vin cu tine !

— Nu ştiu... Dar să nu rămîi mult timp. La unsprezece se întorc.

Bucătăria era mare, cu plăci de faianţă deasupra cuptorului şi cu pereţi luminoşi, zugrăviţi în ulei.

— E drăguţ aici, spuse Göran, ca să rupă tăcerea.

— Da, aproape tot atît de drăguţ ca la unchiul tău.

Conversaţia se poticni. Nu se auzea decît ceasul aşezat pe o poliţă, care toca timpul în bucăţele mărunte. Fata era neliniştită. Îşi mişca degetele fără încetare. Evita să-l privească.

— Ştii că Elsa s-a întors de la oraş ? întrebă el.

— Aha, s-a întors !

— N-a durat prea mult romanul ei de vară.

— Nu, toamna multe se isprăvesc.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic deosebit.

— S-a întors la Hilding.

— A primit-o ?

— Nimeni nu credea c-o s-o primească. Dar acum e iar cu el şi îi dă ajutor la ferma lui părăsită.

— N-ar fi trebuit s-o lase să-şi facă de cap, spuse Kerstin. Dac-aş fi fost în locul lui...

— Dar e atît de îndrăgostit de ea...

— Da, fără-ndoială... Pentru o clipă, tonul ei rece şi nepăsător dispăru. Căpătă un aer visător, dar privirea ei continuă să-l evite pe Göran.

— Am fost ieri în vizită la Hilding, spuse Göran. (Ce blestem ! Să fii nevoit să schimbi fraze banale numai pentru că nu găseşti curajul să spui ce ai pe inimă !) Căsuţa lui e acum mobilată şi

bine orînduită. Şi-a transportat acolo tot avutul. Are în orice caz o colecţie formidabilă de trofee sportive.

— Da, se învoi ea, nepăsătoare. Cred că Elsa îi va aduce în curînd premiile de muls, de cultură a legumelor timpurii, de tors şi Dumnezeu mai ştie ce, toate recompensele dobîndite la tîrgurile agricole, cu care are obiceiul să se fălească...

Tăcerea se lăsă din nou grea, neplăcută.

— Să-ţi servesc o cafea, exclamă deodată Kerstin şi se vedea că e bucuroasă să se afle în treabă. El rămase singur cu gîndurile lui negre. De după uşa cămării se auzea cum Kerstin rîşneşte cafeaua şi pune ibricul pe foc. Apoi întinse o faţă de masă peste muşama, aduse ceşti, farfurii, frişcă, zahăr, pîine albă şi cîteva prăjiturele pe o farfurie. Era prima dată că-i servea cafea. Cea pe care o servise cu prilejul sărbătorii de vară nu conta cu adevărat.

De ce era oare atît de apăsătoare atmosfera... ? De ce nu ne e îngăduit să ne păstrăm mica noastră fericire, atunci cînd, în sfîrşit, am putut-o prinde ?

Aşezîndu-se în faţa lui, Kerstin îi spuse cu un ton stînjenit :

— Serveşte-te !

Iar el răspunse :

— Mulţumesc !

Şi iar se cufundară în tăcere.

Dar după ce-i servi şi a doua ceaşcă, el îşi luă inima în dinţi şi încercă să lămurească situaţia.

— Kerstin, de ce taci ? De ce mă chinuieşti ?

Se uită fix la el. În vreme ce învîrtea lingurița în ceașcă fără să fi pus zahăr sau frișcă, ochii i se umpleau de lacrimi și se făceau din ce în ce mai mari.

— Kerstin, de ce plîngi iarăși ?

— Termină-ți cafeaua și pleacă ! Să nu te mai văd !

— Ce vorbă-i asta ? Văd că s-a întîmplat ceva rău, de nu te mai poți stăpîni ! Nici nu mă gîndesc să plec !

Ea dădu ceașca deoparte și, cu capul între brațe, se aplecă deasupra mesei. Spatele îi era scuturat de un hohot de plîns.

Se apropie de ea, o luă de mijloc, o ridică și îi întoarse fața către el.

— Vrei să spui că trebuie să plec pentru totdeauna ?

Cu glasul întretăiat de lacrimi, ea spuse, ștergîndu-și ochii :

— Nu, n-am vrut să spun asta, iartă-mă... Dar dă-mi drumul ! Așază-te acolo ! Trebuie, într-adevăr, să avem o explicație !

Göran o ascultă și se întoarse la locul său. Rămaseră o vreme așa, privindu-se.

— Nu mai putem continua așa, exclamă ea și cuvintele izbucniră ca un stăvilar care ar fi cedat sub o îndelungată apăsare. Oh, dacă ultimele săptămîni n-ar mai fi fost !

— Ce vrei să spui ?

— Nu înțelegi ? Crezi că e drept să trăim așa cum trăim, cînd nu sîntem nici căsătoriți, nici logodiți ?

— Ce importanță are ?

— Îndrăznești să pui o asemenea întrebare ! Nu te-ai gîndit că e un păcat ?

Göran era gata să izbucnească în rîs, dar n-o făcu. Chipul ei deveni grav.

Kerstin avea o expresie atît de chinuită, încît disperarea ei nu putea fi decît adevărată. Nu avea voie să glumească în fața unei asemenea dureri.

— Mă simt atît de mîrșavă, atît de mîrșavă. De-aș putea fi iar ca mai înainte !

Ce preț are puritatea ? i-ar fi putut răspunde. În epoca noastră, tinerele fete moderne o consideră ca pe un handicap, ca pe o povară de care vor să scape cît mai repede cu putință.

Probabil că nu actul fizic îl regreta Kerstin, ci ceea ce el simboliza, și Göran înțelese că ea avea dreptate. Alta în locul ei n-ar fi avut nici un regret, dar ea, da.

Cu mîinile împreunate în fața ei, pe masă, cu capul plecat, i se destăinui. Göran îi sorbea fiecare cuvînt, deși simțea cum obrajii încep să-i ardă.

— Totdeauna au fost foarte severi, la noi acasă. Nu-mi plăcea asta. Voiam să fiu stăpînă pe mine și să fac toate cum mă taie capul. Și am făcut-o. Acum, noaptea, cînd mă chinuiesc gîndurile, mi se pare că se adună cu toții în jurul patului meu. Și toți mă amenință cu degetele lor aspre și noduroase și spun : Ai păcătuit, Kerstin, ai păcătuit, ești pierdută ! Am vrut să facem din tine un om cinstit, dar tu ne-ai trădat. Păcătoaso, păcătoaso ! Așa îmi strigă, și eu nu știu ce să fac...

Göran o privea cu ochi mari, nehotărît, rușinat, speriat mai ales de această izbucnire.

Kerstin continuă cu un suspin în glas :

— Crezi că pot să mă căiesc destul și să trăiesc atît de curat, încît toate nenorocirile astea să nu mă lovească? Doar nu gîndeam că e un păcat ceea ce fac!

— Ce tot spui? Ce nenorociri? Iei drept bun tot ce îndrugă predicatorii care ne amenință că o să fim pedepsiți pe lumea cealaltă?

— Ce vrei să cred? Unii spun una, alții spun alta și nimeni nu poate să dovedească nimic.

Și toate astea le spunea, cu deplină seriozitate, o fată de la țară, în toată firea, din țara considerată cea mai civilizată din lume! Dar nu era ridicolă. Mîhnirea ei era sinceră și de aceea devenea molipsitoare.

Poate că lucrurile stăteau așa cum credea Kerstin, poate că nu — cine putea s-o dovedească? Conștiința ei, oricum, o chinuia aici, pe pămînt.

Ce e conștiința? E oare numai rodul temperamentului sau al caracterului, un anumit punct de vedere în fața problemelor? Un rod al educației, al tradițiilor unei familii, unui popor, sau al unei anumite clase?

Anul ăsta, conștiința spune cutare lucru. Peste un veac, va spune cu totul altceva. Nu, fără îndoială că nu trebuia generalizat.

În ciuda puținei educații, Kerstin era inteligentă, sensibilă și nu o dată Göran fusese surprins de intuiția ei.

Întinse brațul peste masă și o apucă de mînă.

— Atunci, nu ești supărată pe mine?

Ea îi strînse degetele:

— Nu, nici n-aș putea. Toată vina e a mea. Tu ai fost atît de drăguț și niciodată n-ai mers mai

departe decît ți-am îngăduit... Înălță capul și îl privi în ochi ; Göran, vrei să rămînem împreună ?

— Da, vreau.

— Odată o să putem fi împreună fără ca vreun om să gîndească ceva rău. Să așteptăm pînă atunci. Așa cel puțin răul nu va fi mai mare și poate că o să fiu iarăși în stare să privesc oamenii în ochi. Acum abia dacă îndrăznesc să mă arăt. Am impresia că toată lumea trebuie să bage de seamă cum... cum... sînt eu...

— Nu, nu, ești așa cum ai fost întotdeauna !

Cîte lucruri ar fi fost de spus, de întrebat, de explicat — și ce puțin se putea exprima în cuvinte !

CLĂDIM PENTRU TIMPURILE CE VOR VENI

Cînd apa îi ajunse pînă la brîu și valurile amenințară să-l răstoarne, se opri. Nici un braț alb care să facă semne. Licărul își bătea joc de el, îndepărtîndu-se tot mai mult.
De peste tot valurile cu creste înspumate tălăzuiau și toate păreau că-i fac semne.
Din nou auzi o chemare și i se păru că deslușește propriul său nume. Era vreo pasăre rătăcită sau cineva de pe mal care striga ?
Ea nu putea fi în mijlocul valurilor, doar rămăsese acolo, sus...
Făcu, încet, cale întoarsă. În timp ce se înapoia, băgă de seamă că aerul devenise atît de clar încît se putea desluși acum în depărtare căminul comunal.
Pe culmea dealului se zărea căminul iluminat ca un giuvaer, sub cerul negru, departe de șosea, departe de vile, departe de pădure.

Joi seara, cînd Göran coborî la bucătărie ca să mănînce, înainte de a merge la ședința Comitetului pentru organizarea serbărilor, găsi acolo patru dintre vecinii lor. Se vorbise toată vara de cumpărarea unui tractor și astă-seară avea să se întemeieze noua societate.

— Eu am venit numai să vă spun că nu pot să iau parte, declară Bernt Larsson pe un ton morocănos.

— Și de ce nu ? Nu-ți dau voie femeile ?

— Bineînțeles că nu.

— Nu poți totuși s-o scoți la capăt cu ele ? Ellen are și ea un cuvînt de spus, nu ? A treia parte a fermei e a ei, nu ?

— Știți doar cum e ea ! Preferă să tacă, decît să facă gălăgie. Și-apoi, ea e mezina.

— Zi mai bine că ea e măritată, pe cînd caraghioasele alea au rămas fete bătrîne. Dar să fim serioși. Nu-i vorba decît de două mii de coroane și ferma ta e mai mare decît ale noastre. Nu izbutești tu s-o faci să scoată banii ?

— Am vorbit despre asta. Socotește că nu se poate, din pricina celorlalte... Așa că n-am încotro, trebuie să vă părăsesc, dar la urma urmelor n-or să trăiască bătrînele cît lumea...

Unul dintre ei începu să se plîngă :

— Dacă ratele se măresc, eu n-am curajul să risc — și așa împrumutul e prea greu pentru punga mea.

Göran îi asculta cu luare-aminte. Înainte de plecarea lui, ei și căzuseră la învoială. Calm, abil, eficace, rezolvaseră problema. În felul acesta s-ar fi cuvenit să fie toate rezolvate.

Cu totul alta era atmosfera care-l aştepta pe Göran în căsuţa veche de lîngă drum. Tinerii stăteau în picioare, în jurul mesei pe care ardea fumegînd o lampă de petrol. Umbrele se decupau cu precizie în clarobscur. Toată lumea părea abătută.

— Uite-l şi pe Göran ! Ai vreo soluţie de propus ?

— Soluţie la ce ?

— În problema căminului comunal. În principiu, clădirea trebuie terminată şi inaugurată înaintea întrunirii, dar n-o să poată fi : pereţii nu sînt tencuiţi, instalaţia nu-i decît pe jumătate terminată, electricienii nici n-au început să lucreze, instalatorul se lasă greu. Lemnul s-a terminat, banii s-au terminat, se înjură unii pe alţii, nimeni nu mai vrea să lucreze.

Urmă zugrăvirea situaţiei mai cu de-amănuntul :

— Săptămîna trecută, în vreme ce dulgherii lucrau la scenă, lemnul de construcţie s-a isprăvit. Lipseau doar zece-doisprezece metri pătraţi, dar cum nu-i căpătau, muncitorii au fost nevoiţi să se apuce de pus bîrnele şi lemnăria tavanului. Nici pentru asta însă nu erau destule scînduri. Ce vrei, dulgherii au declarat că dacă data viitoare le mai lipseşte ceva, se cară de-a binelea, că n-au mai văzut în viaţa lor un şantier aşa de alandala... Nu-s lăsaţi să-şi vadă de treabă în pace. Mereu se găseşte cîte un nepriceput care să-şi vîre nasul pretutindeni. Ba vine un membru al Asociaţiei Tineretului care le cere să se deschidă o uşă spre dreapta, ba un bătrîn din comună care hotărăşte să se deschidă la stînga, şi, ca să pună capac la toate, un membru al Asociaţiei Sportive le spune nici mai

mult, nici mai puţin că uşa respectivă nu foloseşte la nimic...

— Cînd Eskil s-a dus ieri la joagăr să comande lemn de construcţie, i s-a răspuns că nu dau pe credit căminului comunal...

Göran se întoarse spre Klas şi spuse scîrbit :

— Totul merge brambura ! Totul e anapoda !

— Da ! În curînd mă las păgubaş, sînt nebuni de-a binelea ! Planurile noastre au căzut baltă pînă la unul. Sîntem nevoiţi să amînăm serbarea, inaugurarea şi toate celelalte.

— Dar n-am putea totuşi ţine şedinţa de propagandă, chiar dacă nu-i nici zugrăvită, nici inaugurată casa ? întrebă cineva. Tot ar fi mai bine aici decît în hambarul lui Johansson...

— Şi pe ce să se aşeze oamenii ? Băncile noi sînt toate strînse grămadă la Ulfssoni şi, oricum, nu putem să le instalăm înainte de a fi pusă podeaua. Unde mai pui că trebuie să avem şi lumina instalată, doar n-o să le oferim musafirilor noştri lumina unei lămpi vechi şi murdare, de grajd — halal de aşa propagandă !

Ca împins de un resort, Klas, care căzuse pe gînduri, sări brusc :

— N-avem destule necazuri ! ? A trebuit să declare şi pastorul, duminica trecută, la petrecerea dată de familia Stensson, că puterile cereşti ocrotesc sufletele turmei sale, că nu va fi terminat niciodată Căminul Cultural şi nu va mai stîrni tulburare printre oiţele lui. Dar ce-i pasă pastorului de sufletele turmei de oi ?! El e om citit, deştept şi la fel de egoist ca ceilalţi. Chiar dacă crede că omul are suflet, sigur nu crede că e nemuritor. Şi chiar de-ar fi să creadă una ca asta,

tot nu i-ar păsa, nici cît negru sub unghie, de eventuala lui nemurire. Puteţi fi siguri că nu crede nici în iad, nici în rai. Iadul există aici pe pămînt, trăim zilnic în el. Dar un citat din *Biblie* cu foc şi pucioasă e în stare să-i înspăimînte pe copilandrii care primesc confirmarea. A uitat însă că iadul a fost suprimat în mod oficial în secolul şaptesprezece. Apoi paradisul, un paradis pentru oi şi porumbei şi, probabil, pentru măgari, dar nu pentru capre, unde preafericiţii rătăcesc, intonează cîntece şi îşi fac vînt unul altuia cu frunze de palmier. Cu acest paradis vrea el să atragă, să amăgească pe cei mulţi, să-i ţină supuşi în viaţa pămîntească, promiţîndu-le că o vor duce mai bine şi că dorinţele lor de răzbunare le vor fi împlinite de Atotputernic în viaţa de apoi. Ştiţi de ce nutreşte pastorul atîta ură împotriva căminului comunal ? Nu pentru că acolo o să dansăm, ci pentru că o să avem posibilitatea să jucăm teatru, să facem muzică, să cîntăm, să studiem, să facem gimnastică şi, mai ales, să avem un loc în care să ne putem întruni şi care o să ajute la luminarea oamenilor. Chiar eu l-am auzit spunînd că n-are importanţă că tinerii dansează — atîta timp cît dansează, nu gîndesc — şi tineretul care gîndeşte e periculos. Da, holbaţi-vă cît vreţi, ăsta e adevărul. Ce bine le sună la ureche bătrînilor cînd el tună şi fulgeră contra dansului. Aşa îşi varsă focul că nu mai sînt tineri. Dansul e un păcat, după ei, e un joc al dragostei, un mic preludiu pentru a vedea cine cu cine se va iubi.

— Ruşine ! strigară fetele.

— Toţi cei care sînt bătrîni şi toţi cei care au vrut să spună „da“ dar n-au putut, şi prin asta

au devenit „virtuoşi", invidiază putinţa tinerilor de a iubi, asta e totul. De ce vrea pastorul să aibă totul sub control ? Din cărţi afli adevărul despre viaţă, ele smulg masca superstiţiei şi de aceea sînt periculoase. Asociaţiile sînt periculoase pentru că învaţă tineretul să vorbească liber, să ia hotărîri. Pastorii urăsc oamenii independenţi, cu gîndire proprie — idealul lor e o turmă de oi şi orice lucru care le dă oamenilor încredere în propriile forţe şi alungă vechile prejudecăţi despre aşa-numitele păcate, le stă ca sarea în ochi. Un ţăran trebuie să ştie să se iscălească, şi să citească *Biblia* — atît. Tot ce depăşeşte asta, nu-i a bună, după părerea pastorului... Altădată, el era singurul om cultivat din comună. Învăţătorii erau mai totdeauna oiţele lui preasupuse şi lumea era nevoită să-l venereze. Astăzi, cînd diferenţele sînt nivelate, sigur că pastorilor le displace... Cu cît un membru al parohiei e mai instruit, cu atît puterea sutanelor negre descreşte. Prin urmare obiectivul acestei lupte e : cine va lua puterea ? Reacţionarii sau ceilalţi ? Abrutizarea sau progresul ? Fiecare pastor se teme să nu-şi piardă biata lui putere şi avantajele pe care ea i le aduce. Căci, vedeţi voi, egoismul şi invidia guvernează lumea, afirmaţiile contrare sînt baliverne.

— Mai slăbeşte-ne ! îl întrerupseră ceilalţi. Lasă-ne să lucrăm.

A doua zi, după ce-şi organiză programul de lucru, Göran se îndreptă spre casa lui Johannes Olsson din Tvet.

În drum, îşi îngădui totuşi să meargă pentru cîteva clipe să viziteze şantierul. Era o zi splen-

didă. Cerul senin al verii Sfîntului Martin atîrna ca un clopot de sticlă deasupra cîmpiei. Uşoara ceaţă a zilelor de vară dispăruse.

Soarele dădea strălucire vie culorilor care nuanţau încă frunzele zdrenţuite şi ogoarele golaşe.

În august, buruienile înfloriseră ca un foc vioriu de-a lungul lanţurilor de munţi, din apropierea păşunilor. Acum ele se întunecau, pe cînd terenul de fotbal era încă verde ca smaragdul.

Căminul comunal era tăcut, pustiu. Göran se sui pe o ladă, ca să privească pe geam şi fu gata-gata să se răstoarne.

Cum vor izbuti oare să pună rînduială, într-o săptămînă, în aceste grajduri ale lui Augias ? Dumnezeule mare ! Şi el, care voise luna de pe cer...

„Nu-ţi pierde curajul ! O să fie un bun prilej să le arăţi celorlalţi că ţii la ei. Strînge dinţii şi nu te lăsa !"

La Tvet se dezgropau cartofii şi Olsson conducea chiar el maşina, în vreme ce o duzină de copii din vecinătate alergau cu găleţile să-i strîngă.

Of, nesuferit obicei, să trebuiască să vorbeşti de una şi de alta, politicos, înainte de a putea să-ţi expui scopul vizitei !

— Cum e recolta de cartofi a lui Arvid, anul ăsta ?

— Nu-i rea — ieri am cules.

Abia după asta putea să intre în subiect.

— Am venit în numele Asociaţiei Tineretului...

Şi Göran expuse situaţia căminului comunal.

— După situaţiile care mi s-au arătat, comuna mai trebuie să verse şantierului trei mii de coroane şi tocmai de asta sîntem surprinşi să constatăm o încetinire...

Olsson îl privi cu un aer disprețuitor, ca și cum subiectul nu l-ar fi privit.

— Da... da... Tuși ca să-și dreagă glasul. Chestiunea nu e chiar atît de simplă. De la bun început, comuna a plătit aceeași sumă fiecărei asociații, adică nouă mii de coroane. În ce privește munca voluntară, vîrstnicii au depus același efort ca și tinerii. La asta se adaugă cele cîteva mii vărsate de asociație, deoarece casa costa mai scump decît fusese prevăzut. Comuna, firește, o să-și dea partea ei, dar nu pot să vărs banii, așa, pe negîndite. Avem o ședință peste trei săptămîni. Atunci o să luăm o hotărîre...

Punct. S-a isprăvit. Nu mai era nimic de făcut.

A doua etapă : întreprinderea de canalizare.

— Ce dracu mai vrea căminul ? Nu mai știți pe unde să scoateți cămașa ?

— Scuzați-mă, răspunse Göran, dar nu vă înțeleg...

— Eram pe punctul de a începe lucrările săptămîna trecută, cînd am fost anunțați telefonic că nu ne puteți primi.

— Sînteți sigur de asta ?

— Firește. Nu mint.

Göran făcu fețe-fețe.

— Știți poate cine v-a telefonat ?

— Nu, de unde să-i știu pe oamenii lor ? M-a chemat cineva din partea asociației, a rostit un nume. Am luat-o de bună.

— Cînd ați putea veni pe șantier la lucru ?

— Cel mai curînd, de luni într-o săptămînă. Dar ia spune-mi, asociația e solvabilă ?

— Da, nici o grijă.

Cînd Göran expuse cauza sa la Electra S.A., i se răspunse în doi peri, pretextîndu-se lipsa de materiale şi de mînă de lucru. Sfîrşi prin a-şi pierde răbdarea.

— De ce nu vreţi să vă mai ocupaţi de lucrarea asta ? Ne-aţi înaintat un deviz pe care l-am acceptat.

— Nu există contract !

— Din păcate, nu există. Dar ăsta nu-i un răspuns la întrebarea mea.

Surîsul interlocutorului său — om voinic — deveni mai puţin binevoitor.

— Regret, dar treaba asta nu ne interesează.

— E cît se poate de neplăcut...

În sinea lui, Göran îşi spuse : Nu există nici o altă întreprindere ca lumea în împrejurimi. Trebuie neapărat să cad la înţelegere cu grăsanul ăsta necioplit, care în viaţa lui nu s-a căţărat probabil pe vreun stîlp, nici n-a instalat cu mîna lui vreun fir electric.

Vorbiră de una şi de alta, pînă ce matahala aruncă, în treacăt, că întreprinderea... hm... n-ar fi solvabilă.

— Nu înţeleg, ripostă Göran, cum aţi putut ajunge la o asemenea părere ?

— Uite-aşa, un bătrîn din comună mi-a spus că lucrarea nu va fi gata niciodată. Comuna iese din horă şi asociaţiile sînt falimentare de pe acum.

— Regretabil, răspunse Göran, cu un aer nepăsător. Vreau să spun că e regretabil să vezi cum se pot isca asemenea neînţelegeri... Fără doar şi poate, casa va fi terminată. Cînd puteţi începe lucrul ?

Zîmbetul dispăru, chipul grăsanului căpătă un aer serios.

— În asemenea cazuri, de obicei cerem un avans. Ați fi de acord cu șapte sute de coroane ? întrebă privind batjocoritor.

Göran înghiți în sec și răspunse liniștit :

— Dacă lucrătorii dumneavoastră vin, vă înmînăm banii în prima zi de lucru.

— Cine își ia răspunderea ?

— Asociația șantierului — prin intermediul meu. Puteți începe mîine ?

— Nu. Dar luni da.

— Mulțumesc.

Cînd se întoarse acasă, Göran povesti mîndru tot ce făcuse. Unchiul clătină din cap.

— Mă tem să nu fii dezamăgit. Doar dacă știi că nu-i cazul să te aștepți la recunoștință.

— Nu aștept nimic. Sînt bucuros că pot să dau o mînă de ajutor și atîta tot.

— Te înțeleg, spuse unchiul, blajin. Apoi adăugă : Uneori mi-ar plăcea să am vîrsta ta.

— E nostim să vezi cum, pînă la urmă, lucrurile, oricum, se aranjează, oricît ar fi de greu, răspunse Göran. Mi-amintesc de situația care era cu cîteva ore numai înaintea serbării din vară. Și chiar după ce începuse, erau atîtea care mergeau pe dos — dar, în cele din urmă, lucrurile tot s-au aranjat ! Exact la fel se întîmplă și cu căminul comunal. Totul e să nu te dai bătut și să ții strîns hățurile... Un lucru încă a rămas încurcat...

— Ce ?

— Lunea viitoare trebuie să dau avans Societății Electra șapte sute de coroane și n-am decît șase sute. Știi că mi-am pus deoparte din suma pe care tata mi-o trimite în fiecare lună. Voiam să te întreb dacă mi-ai putea împrumuta dumneata o sută — rabla mea îți stă drept garanție.

Unchiul izbucni în rîs și declară că, în ce privește garanția, se mulțumește cu Göran însuși. Dar se mira că întreprinderea ceruse avans.

— Pare-se că așa procedează totdeauna cu asociațiile.

— De loc. Povestea asta e cu totul nouă.

De uimire, Göran scoase un fluierat.

— E clar că sîntem așa de discreditați, că nu mai facem două parale. Mă întreb cine ne-o fi făcut serviciul ăsta ?

— Poate să fie oricine. Să nu rostim nici un nume, dar nici să uităm pe cineva. Lucrurile astea nu se știu, se ghicesc... Dacă izbutesc să cîștige timp pînă la comasarea comunelor, nu mai există nici unu la sută șansă să se termine șantierul. O să desfacă construcția și o să folosească lemnul la un local mare de lîngă gară...

Deși se silise să pară indiferentă, Sigrid le urmărise discuția, ba chiar cu interes, de la început pînă la sfîrșit. Îi spuse lui Göran :

— Oricum, noroc, vere !

— Mărturisește că ai vrea să fii și tu în rîndurile noastre !

— Nu... ba da, poate...

— Ei bine, atunci intră !

Ea dădu înapoi.

— Nu, sînt prea bătrînă. Tinerii sînt atît de necruțători cu noi. Sîntem de prisos.

— Nu ești mai în vîrstă decît Nanny Hede...
— Nu, dar ea e altfel...

Luni seara, Hilding îi telefonă.
— Göran, ai vrea să faci o zi de lucru pe șantier ? Zidarul a venit azi, dar o parte din băieții care făgăduiseră să vină s-au pus în grevă. Mîine o să încercăm să-i adunăm pe toți.
— Firește că vin.
Era mai mare dragul să vezi cum construcția înaintează. Dulgherii blăneau tavanul iar dușumeaua scenei era gata. În ajun, electricienii întinseseră cablurile pînă la casă și azi își continuau lucrul înăuntru. Zidarii tencuiseră de ieri coșul și urmau să termine pivnița.
Toți păreau cam rebegiți și ursuzi pentru că era o dimineață geroasă. Înjurau în vreme ce stingeau varul și cerneau nisipul prin balastieră. Numai Göran rîdea.
— Trăiască Suedia și buna dispoziție !
— Ieri n-ai lucrat ? se mirară cîțiva.
— Ba da. Toată ziua am pus umărul la treieratul grîului.
Și Nisse Holm era acolo. Ochii îi străluceau batjocoritori sub sprîncenele îmbinate. Arătîndu-l pe Göran, șopti ceva unui grup de băieți.
Doi dintre ei stăteau împreună cu Nisse lîngă groapa de stins varul. Göran și Hilding cerneau nisipul, în timp ce Nisse înjura și bombănea amestecînd varul în silă.
— Mai dați mortar ! răsună un glas dinspre pivniță.

— Gura, maimuţoi bătrîn ! strigă Nisse furios că Hilding şi Göran lucrau aproape de el.

Zidarul care urcase din pivniţă se întoarse spre Nisse, spunînd :

— Ia zi, Nisse, tu care eşti voinic şi puternic, n-ai putea să preiei răspunderea lucrului ? Bagă de seamă ca ceilalţi să amestece cum trebuie şi cofrajul să nu fie niciodată gol.

Nisse îl privi cu neîncredere, dar îi făcu pe voie. Începu să le comande celorlalţi şi îşi umplu lopata cu o cantitate atît de mare de mortar, încît coada lopeţii se îndoi.

Lîngă tocul uşii, Göran şi Hilding rîdeau.

— E în elementul lui, pramatia ! zise Hilding.

— Da, răspunse Göran. Zidarul e bun psiholog.

În acea clipă îl auzi pe Nisse, cum le spune amicilor săi că e pe acolo un individ pe care cu mare plăcere l-ar vîrî în groapa cu var şi l-ar ţine acolo niţel.

Cînd Göran se îndreptă spre ei, tăcură. Se sprijini cu un aer sfidător de butoi, dar Nisse nici nu se uită la el. Mîinile lui mari mînuiau lopata cu atîta uşurinţă, încît Göran se înfioră.

„Cînd te gîndeşti că n-are decît şaptesprezece ani !"

Lucrul pe care-l făceau nu cerea nici o atenţie. Gîndurile puteau zbura nestingherite, dar Göran nu voia să se gîndească la Kerstin. „Măcinatul în gol n-a rezolvat niciodată vreo problemă", îşi spuse el, îndreptîndu-şi gîndurile la piesa în care aveau să joace sîmbăta următoare.

În ziua aceea avea să se ţină şedinţa de propagandă şi spectacolul era menit să laude Asociaţia Tineretului şi viaţa la ţară.

Desigur, piesa avea un scop, dar nimeni nu s-ar fi încumetat să spună că ar fi avut şi vreo valoare.

Mai multe seri la rînd, el şi Klas parcurseseră un întreg repertoriu, fără să găsească una pe gustul lor. În cele din urmă Klas propusese să scrie chiar el una, dar, din fericire, acest proiect nu fusese realizat. O aleseseră pe cea mai puţin proastă din toate. Göran trebuia să joace rolul unui tînăr care, în ciuda programelor atît de agreabile ale Asociaţiei Tineretului, nu se simţea bine la ţară. Abia ajuns la oraş, necazurile se îngrămădesc buluc pe capul lui : nu găseşte, nefericitul de el, nici casă, nici de lucru. După ce dă gata banii căpătaţi de la taică-său, nimereşte într-o ceată de derbedei. În clipa cînd se află pe marginea prăpastiei, o credincioasă ţărăncuţă îşi face apariţia — interpretată de Greta, sora Elsei, secretara echipei — rostind un discurs sforăitor despre viaţa la ţară şi Asociaţia Tineretului.

Totul se termină în pace, voioşie, împăcare, logodnă, întoarcere acasă şi cununie — cu multe naşteri în perspectivă.

— Nu-i cine ştie ce, spusese Klas, dar dacă oamenii se mulţumesc cu piesa, cu atît mai bine. Şi pe urmă, mai putem îndrepta şi noi, pe ici pe colo, pasajele cele mai proaste.

Ceea ce de altfel şi făcură, modificînd unele părţi ale piesei.

În actul întîi, Göran trebuia să bată cu pumnul în masa părintească şi să declare :

— Nu vreau să rămîn la ţară, m-am hotărît să plec la oraş, să cîştig bani. Aici nu pot cîştiga

și totul mă plictisește. Mîine plec la Stockholm să caut de lucru.

Ca și cum n-ar mai exista alte orașe afară de Stockholm ! Pe naiba, lucrurile nu se petrec chiar așa. Replicile pronunțate în viața obișnuită nu sînt atît de stîngace și de greoaie. E un teatru prost, un teatru șablon. Oamenii ori vor rîde unde nu trebuie, ori vor căsca de plictiseală de la un capăt la celălalt al piesei. Oare cum s-o fi exprimînd, în realitate, un băiat care vrea să plece de acasă ? În orice caz n-ar argumenta așa, ar găsi alte motive. Dar care ?

La ora prînzului zidarii, în salopetele lor mînjite de var, se așezară pe schelă să mănînce, istorisind care mai de care numai glume deocheate. Göran și Hilding stăteau culcați pe un morman de saci, adăpostiți de niște scînduri stivuite, în dosul cărora se aflau Nisse și cei doi prieteni ai lui. Din cînd în cînd cei doi scoteau cîte un „da“ sau „nu“, în timp ce Nisse dădea de zor din gură.

Se împăună cu vitejiile lui și, ca să le facă și mai vrednice de crezare, le condimenta cu cîte-o înjurătură atît de urîtă încît părea că și aerul duhnește de ele.

Deodată, Göran și Hilding ciuliră urechile.

— În sfîrșit o să se termine o dată și blestemata asta de casă. Parcă nu-ți vine să crezi, nu ? Cu atît mai bine. Nimeni n-o să ne mai poată obliga să venim la lucru. Ce-i drept, aici e mai bine decît să te otrăvești cu praful ăla la treieratul grîului. Numai de ne-ar plăti ca în altă parte.

— Sst ! îl preveniră ceilalți. S-ar putea să ne audă președintele și studentul.

Nisse izbucni în rîs.

— Pe naiba ! Nu aud, nu sînt aici şi-apoi, puţin îmi pasă de ei ! Ia spuneţi, băieţi, ce părere aveţi de casa asta de rugăciune.

Ceilalţi nu spuseră nimic.

— Nu-i o adevărată casă de rugăciune, hmm ? O casă pentru propovăduit evanghelia. N-o să ai dreptul să faci nimic — nici măcar să fumezi. Şi toate astea numai din vina boşorogilor. De ce şi-or fi vîrît şi ei coada ? N-ar fi trebuit primită nici Asociaţia Ţîncilor. Asociaţia Sportivă ar fi trebuit să se ocupe singură de cocioaba asta. Ce grozav ar fi fost şi ce bine ne-am fi distrat ! Dracu s-o ia de treabă ! Dar ia să-i dea ei drumul, că-i aduc eu pe drumul cel bun, n-aveţi grijă. La prima întrunire să mă vedeţi cum îmi fac intrarea în sală, pun mîna pe o litră de rachiu şi trîntesc sticla pe masa preşedintelui.

— N-o să-ndrăzneşti !

— Ba vezi să nu ! Dar fiindcă veni vorba, ştiţi de ce s-au înfierbîntat aşa bătrînii pentru construirea şandramalei ? Îşi închipuie că o să împiedice plecarea oamenilor de prin părţile noastre... ha ha ha ! Dar nu ne prostesc ei pe noi ! Ştiţi de ce vor să oprească plecările din comună ? Li-e teamă că n-o să mai găsească argaţi, ticăloşii ăştia. Aşa le trebuie, să nu mai găsească.

— N-o duceai bine la Bengt Jakobsson ?

— Nu-l ştii că-i bisericos şi că ăştia ca el îs mai răi ca toţi ceilalţi ? Trebuia să mă scol la cinci şi jumătate dimineaţa, să mulg vacile şi, pe urmă, pînă la şapte seara nu mai scăpam. Şi aproape fără pic de odihnă la prînz. Vara asta n-am avut decît zece pîrlite de coroane pe zi. Aşa

că am terminat cu el. Prea pisălog Bengt ăsta şi cu cît cîştigă mai mult, cu atît se face mai zgîrcit. După ce-o să se însoare cu Fanny, cred c-o să-şi lase oamenii flămînzi de-a binelea.

— Acum unde lucrezi ?

— La Verner, la Hult, pînă la sfîrşitul lunii. După asta, am pus cruce vieţii de ţăran. Merg la oraş, să cîştig parale, să trăiesc şi eu omeneşte.

— Ieri m-am întîlnit cu taică-tu. Zicea că are necazuri, că-l doare spatele de nu mai poate nici să se-aplece... credeam că rămîi acasă...

— A nu, n-o să-i meargă bătrînului ! Să dorm pe o laviţă în bucătărie, să-mi înghesui bulendrele într-un sertar de scrin, unde să vină surorile să-şi vîre nasul. Şi cum scot capul afară din casă, să vină maică-mea să mă piseze să nu vin tîrziu şi să mă-ntrebe dacă am batistă-n buzunar. Auzi, batistă ! Ca şi cum aş fi un ţînc care nu ştie să-şi şteargă singur nasul ! Nu. La oraş e trai pe cinste ! În toate părţile curat şi frumos, şi bani gîrlă. Ştiu un tip care lucrează la atelierul din Lundgren şi care cîştigă vreo douăzeci şi cinci de coroane pe zi.

— Nu mai spune !

— Păi !

— Poate o fi lucrînd acolo de mult...

— Nu chiar de cine ştie cînd, de vreo cinci, şase ani, cred. Ce mai, să rămîi la ţară, înseamnă să te-ngropi.

— De cînd te-ai tocmit la Bengt ?

— De la întîi mai.

— Atunci, ai cîştigat vara asta vreo mie două sute de coroane.

— Aiurea ! Cum să fi strîns atîta ?

— N-ai decît să faci socoteala. Cinci luni a cîte douăzeci și cinci de zile lucrătoare pe lună.

— Ce-mi împuiezi capul cu socotelile tale ? Ce mai la deal, la vale, cîștig prea puțin ; de-asta n-am un sfanț. Na, gustă puțin. Prăpădita aia a lui Verner zice că asta-i cafea ! A îndulcit-o cu zaharină. Și știți de ce ? Au joia viitoare cerc de croitorie și pun deoparte rația mea de zahăr pentru ziua aia...

Cîteva picături de cafea îi stropiră pe Hilding și pe Göran.

— Uite ce fac cu poșirca lor ! Ia spuneți, băieți, bem împreună o sticlă de rachiu, sîmbătă ?

— Ai vreo învîrteală ? Cum faci rost ?

— Las' pe mine.

— Sigur ?

— Da. Cel puțin, așa cred. Ce trai pe noi, ce-o să ne mai îmbătăm, cînd or să desființeze cartelele de rachiu.

Pe partea însorită a stivei de scînduri, Hilding și Göran se uitau unul la celălalt.

— Ne dau o haleală mizerabilă ! Ce ziceți, băieți ? Pîinea asta-i ca piatra, abia poți s-o mesteci. Mai e o-mbucătură, n-o vrei ?

— Tțî.

— Dar tu ?

— Tțî.

— Bine. Înfulec brînza și restul... ducă-se la dracu' !

O bucată de pîine măricică, aruncată în aer, nimeri de cealaltă parte a scîndurilor. Într-un acces de furie, scrîșnind din dinți, Hilding o ridică și o aruncă înapoi. Nu se mai auzi nimic.

Nisse îi căută cu privirea. În dosul lui se zăreau ceilalţi.

— Noroc, făcu Göran, ridicînd cana în semn de salut.

— Ia ascultă, strigă Hilding, vino sîmbătă la mine, să miroşi dopul unei sticle de bere. Să vedem dacă o să rezişti.

Băieţii plecară.

— Nu-s toţi ca ei, spuse Göran.

— Nu. Slavă Domnului.

— Atît timp cît va exista măcar o mînă de oameni cumsecade, merită să faci ceva pentru semenul tău, rosti Göran, privind visător apa golfului care, în ziua aceea, era de un albastru rece, intens.

Vineri seară folosiră pentru prima dată scena. Repetară piesa pe care urmau s-o joace sîmbăta următoare. Şase becuri mari fuseseră montate în sală, iar bucătăria, aflată în pivniţă, era de asemeni luminată. Dar numai jumătate din lămpile avanscenei erau instalate. Nu putuseră atîrna cortina. În schimb, folosiră perdeaua roşie rămasă de la serbarea din vară, dar pe sub ea se puteau zări picioarele celor care se mişcau pe scenă.

Podeaua sălii fusese curăţată ; scîndurile şi tot ce rămăsese după trecerea montorilor, dulgherilor, fuseseră vîrîte în vestiar.

Ca să se încălzească, făcuseră o gaură într-un horn şi instalaseră o sobă veche, ruginită, pe care o căpătaseră cu împrumut. La intrare, lumina fusese trasă cu un fir.

După repetiție, Klas și Göran rămaseră în scenă, s-o asculte pe Nanny, care cînta la pian — împrumutat și el.

— O s-o scoatem noi la capăt cu serbarea.

— Cu chiu cu vai. Întrunirea va avea loc, dar abia mai încolo o să se vadă dacă va fi un bun mijloc de propagandă pentru noi. Nenorocita asta de sobă, pe care au instalat-o, n-o să dea căldură destulă. Și scena e ca vai de ea deocamdată. Dar, ca să fiu drept, trebuie să recunosc că va fi totuși mai bine decît într-un hambar. Ești mîndru de asta, nu ?

— Un pic, răspunse Göran, rîzînd.

— Ai și de ce. Ai făcut treabă bună, le-ai dat bătrînilor o lecție pe care n-o s-o uite cu una, cu două. Ai noroc că știi cum să-i iei pe oameni. Eu, care-i cunosc de o sută de ori mai bine ca tine, n-am izbutit niciodată să iau parte, ca tine, la viața acestui sat...

— O să fie frumos căminul, cînd va fi zugrăvit.

— Da, atît cît se poate cere unei construcții de la țară. Acustica va fi mai bună, dar scena mă enervează de pe acum. Cinci metri deschidere și numai patru metri adîncime. Voiam să aibă șase. Sala, în schimb, e destul de mare. Cînd am propus să se modifice planurile, toată lumea a rîs de mine. Nimic nu se realizează așa cum ai fi dorit. Dar ia ascultă, Göran ! N-ai vrea să încercăm noi doi împreună ceva ? Să pornim de la posibilitățile existente, pentru a le arăta oamenilor ce poate să devină teatrul de amatori. N-ai vrea să punem în scenă piese bune, pe care să le

jucăm, cumpărînd recuzita din beneficiile rămase după vînzarea biletelor ?

N-avem încă de nici unele : numai o biată cutie de machiaj, două peruci şi cîteva perechi de mustăţi, binecunoscute de toată lumea. O să ne facem singuri decorurile. Dar pînza, lemnul, vopseaua, înseamnă totuşi o cheltuială...

Klas se plimba de colo pînă colo, cum îi era obiceiul, cu o mînă la spate, iar cealaltă fluturînd-o în timp ce vorbea. Göran — cu ochi strălucitori — îi sorbea cuvintele.

— Apropo, Kerstin se întoarce mîine, nu-i aşa ?

— Sigur.

— Foarte bine. Un triumvirat compus din tine, din ea şi din Nanny va face din fiecare seară un succes. Ia zi, Nanny !

Klas îi făcu un semn. Se opriră, privind-o pe deasupra pianului.

— Ce-i ? întrebă fata, încetînd să mai cînte.

— Am plănuit ca atunci cînd totul aici va fi gata, să ne apucăm serios de teatru : Göran, Kerstin, tu şi cu mine. De acord ?

— Fireşte.

— Urra ! strigă Klas, atît de tare încît cei rămaşi în sală se întoarseră spre ei. Vom forma un cvartet care va stîrni uimire în lumea întreagă. Să începem cu această comună.

Încuviinţînd din cap, Nanny surîse şi-şi apropie din nou mîinile de clape.

Klas îşi reluă plimbarea, continuînd să vorbească.

— Trebuia să fac rost pentru mîine de un conferenţiar, dar n-am găsit.

— Şi ce faci ?

— Am să ţin chiar eu o scurtă cuvîntare.

— Despre ce-o să vorbeşti ?

— Despre depopularea satului, fireşte. Despre starea înapoiată a ţinutului şi despre tot ce poate fi asimilat de publicul nostru. Cei mai mulţi dintre ei nici nu vor să audă vorbindu-li-se despre condiţiile proaste de viaţă de aici. De altfel, nu vor, în general, să li se vorbească. Puţin le pasă ce se spune, numai să nu ţină mult. Ce-i drept, cum e vorba despre o şedinţă de propagandă, lumea se aşteaptă să li se spună mereu acelaşi lucru, aşa e tradiţia. Mai bine zis : rutina. Am să le citesc o conferinţă pe care am scris-o acum cincisprezece ani, pe vremea cînd eram încă un idealist... Pe atunci aveam o idee fixă : să dovedesc toate avantajele vieţii la ţară. Aşa a luat naştere conferinţa mea despre emigrarea la oraş, cauzele, consecinţele ei şi Dumnezeu mai ştie ce. Bineînţeles că nu mi s-a îngăduit s-o ţin. Aşa că azi am scos-o la iveală, am împrospătat-o, dîndu-i ceva mai multă actualitate, dar, în mare, a rămas aceeaşi. Ideea aşadar e veche de cincisprezece ani. Gîndeşte-te ce mult rămîn în urma vremii oamenii care ţin morţiş la ideile lor. Cînd eşti în prima tinereţe celorlalţi puţin le pasă de ele. Dacă ai noroc şi ajungi cineva, încep să fie luate în consideraţie, dar atunci sînt învechite. De asta e societatea atît de închistată şi îmbătrînită. Ideile ies la lumină abia cînd sînt vechi. Dar vorbind serios, există ceva mai folositor decît exodul de la ţară ? Ţăranii învaţă purtări mai alese şi să trateze argaţii mai omeneşte. Cei care pleacă, în general, o duc mai bine. Ţăranii au trupul viguros şi mintea ageră, dar asta nu se observă decît atunci cînd nu mai trăiesc la ţară. Satul e bolnav. Cei mai mulţi

dintre așa-numiții oameni de seamă provin de la țară — dar crezi că ar fi ieșit ceva din ei dacă ar fi rămas acasă ? Ar fi fost doar niște țărani ieșiți din comun. Tot mediul e atît de îngust și înăbușitor. Nu îngăduie ridicarea unor personalități... Dar nu despre asta o să vorbesc mîine...

Klas se îndreptă spre perdeaua din stînga și o pipăi, de parcă ar fi zărit o ruptură. Cînd se întoarse spre Göran, ochii îi străluceau. Niciodată chipul său uscățiv nu fusese atît de deschis și de voios.

— Haimana bătrînă ! strigă el, bătîndu-l pe umeri. Îți spun „bătrîn", deși am cu paisprezece ani mai mult decît tine. Dar n-are importanță. Pur și simplu, vreau să-ți spun că-n ultimele zile mi-am schimbat părerea despre o mulțime de lucruri. Dumnezeu știe dacă nu devin optimist. Nu mai privesc lucrurile cu atîta amărăciune și înverșunare. Lumea începe să-mi pară frumoasă și asta cred că datorită ție, pentru că nu te dai niciodată bătut și nu te plîngi niciodată. S-ar zice că renaște entuziasmul meu și setea de schimbări pe care le aveam cînd eram la vîrsta ta... Desigur, o să iau cuvîntul mîine și o să vorbesc în favoarea construcției și nu pentru dărîmare. Fără îndoială că n-o să mîngîi urechile auditorilor, ci o să pun degetul pe multe răni dureroase. Dar sper c-o să le facă bine. Am căpătat altă stare de spirit. Încep să am încredere în oameni. Vezi tu, orice ar fi, cred în om și poate că o să izbutesc, ca și tine, să realizez ceva.

Rotindu-și privirile, Göran îi spuse cu un aer visător :

— Oamenii din partea locului îmi amintesc de o poveste din O *mie și una de nopți*. Una din acele povești care seamănă cu o lădiță unde sînt ascunse cutii din ce în ce mai mici. Prima lădiță e satul ăsta văzut de un străin. Oamenii de aici sînt mîndri, reci și tăcuți. Mai în adînc descoperi, încetul cu încetul, acea trăsătură de istețime și veselie care-i îndeamnă la glume, între ei. Dar în străfundul acestor oameni domnește o melancolie grea și întunecată, care nu se dezvăluie decît celui mai drag prieten... Da, așa îi văd eu...

NIMENI NU-I PROFET...

Apa îl purta înainte şi înapoi ; uneori, între două valuri cobora pînă la genunchi ; crestele veneau rostogolindu-se şi îi ajungeau pînă la piept. Spuma ţîşnea şi trebuia să se încordeze ca să nu fie luat de apă. Tremura de frig, dar rămase acolo fără să-şi ia privirea de la giuvaierul strălucitor de sus, casa de pe culmea cea mai înaltă.

Începu iar să cadă o ploaie rece ca gheaţa, clipocind în apă, şi lumina slăbi. Întunericul se înteţea şi el se agăţă cu privirea de înălţimile de după pădurea neagră, pînă ce ultima licărire de lumină se stinse. Atunci se scufundă, îşi strînse faţa între mîinile amorţite.

Nu mai rămăsese nimic acum, nimic.

Atunci strigătul răsună iar, părînd că vine dinspre mal. Ascultă, aşteptă — oh, să asculte, să aştepte, să aştepte doar...

Sîmbătă seara. Göran tocmai urcase în camera sa să se schimbe, cînd Sigrid îi aduse o carte de vizită.

— Doamna asta ar dori să-l vadă pe domnul Stendahl, spuse ea rîzînd.

Göran luă cartea de vizită şi citi :

AINA STENSON
Şef de secţie al
armatei auxiliare feminine
— Conducătoare de unitate —

— Ce-i gluma asta ?

— E ceva cît se poate de serios. Te aşteaptă în sufragerie. Am poftit-o acolo pentru că nu poţi lăsa o conducătoare şi o şefă ca ea să aştepte în bucătărie.

Göran îşi înnodă cravata la gît şi coborî.

O necunoscută se ridică de pe canapea. Era îmbrăcată într-un palton de pluş cu guler de vulpe, încălţată cu pantofi plini de noroi pînă sus. Avea picioarele groase şi pline de varice. Faţa ei roşie, durdulie, avea o expresie plină de trufie. Îi întinse o mînă mare, rece şi aspră.

— Apoi, care va să zică de vineri într-o săptămînă Corpiul o să aibă o şiezătoare de amuzamient, la şcoala duminicală ; ziceam că să vă întreb dacă n-aţi vrea să le cîntaţi un pic.

— Cum să nu, dacă dumniavoastră mă riugaţi, sînt gata s-o fac.

După ce musafira plecă, Sigrid intră în sufragerie.

— Ascultă, îi spuse ea, cu ochii rîzînd. Nu-i frumos din partea ta că ai îngînat-o. Nu-ţi bate joc de biata bătrînă în aşa hal încît să bage de

seamă. Asta te-ar putea costa scump. Dimpotrivă, ar trebui să fii mulțumit că lumea bună a comunei începe să bage de seamă existența ta. Poartă-te cum se cuvine !

Cînd Göran coborî din nou la bucătărie, dădu de un băietan, ghemuit pe un colț al laviței, ca un iepure fugărit.

Sigrid și unchiul stăteau lîngă cuptor.

— Ce s-a-ntîmplat ?

Glasul lui Göran îl făcu pe băiat să tresară. Părea gata să intre în pămînt. Privea drept înaintea lui cu niște ochi negri și goi, ca țevile unei puști. Ca de obicei, era însoțit de un cățeluș alb-gri, foarte vioi.

Unchiul răspunse :

— Torsten a-mplinit șaisprezece ani și ar trebui să plece de la Helden. Dar el zice că Helden s-a dus la mai-marii Asistenței Publice certificîndu-le că băiatul are nevoie să fie supravegheat. Cei de-acolo i-au aprobat lui Helden să-l mai ție încă doi ani.

— L-lăsați-mă să stau aici.

— Fii pe pace, rosti unchiul cu tărie, o să se răzgîndească ei. Te-ajutăm noi să te descurci.

— Of, spuse Sigrid, furioasă, nu te mai amesteca unde nu-ți fierbe oala. Trimite-l numaidecît înapoi !

— Nu, nu putem face asta, ripostă unchiul.

În clipa aceea se auziră trei lovituri puternice în ușă și clanța se mișcă. Băietanul ar fi vrut să se facă nevăzut. Ochii lui holbați erau la fel

de mari ca gura. Păreau trei găuri uriaşe, căscate în obrazul acela alb ca varul.

Cel care bătuse în uşă era într-adevăr Josias Helden. Umplea întregul cuprins al uşii. Cu barba lui albă şi bine pieptănată, semăna cu un judecător bătrîn. Era pentru prima oară că Göran îl vedea atît de aproape. Tăcu, la fel ca şi ceilalţi.

— Dumnezeu să vă ocrotească !

Avea o voce adîncă şi plăcută.

— Haide, Torsten.

Nu rosti o vorbă mai mult. Umil şi tăcut, Torsten se strecură în urma lui, afară, ca un şobolan. Dar cîinele, care mîrîia, se repezi la picioarele lui Helden. Uriaşul îl apucă de ceafă, apoi îi dădu drumul şi căţeluşul căzu la pămînt.

— Noapte bună, la toţi ai casei.

Cînd uşa dinafară se închise în urma lui, Göran parcă îşi dădu şi mai bine seama cît de cumplit era chipul acela cu ochii albaştri ca apa, cu albul lor tulbure, cu pupilele mici cît vîrful de ac.

Aprinseră felinarul de-afară şi priviră tustrei pe fereastră.

O umbră măruntă şi una mare se îndepărtau pe drum ; cîinele le urma, cu urechile pleoştite.

Totul era liniştit.

Cînd ajunse la ferma comunală, Göran îi povesti lui Klas scena. Klas păli şi scoase o înjurătură.

— N-ar fi trebuit să-l lăsaţi pe puşti să plece. Sînteţi doar vecinii lui Helden. Ce, parcă nu ştiaţi că-i diavolul în persoană ?

Tăcu un răstimp. Părea că îl frămîntă ceva. Apoi spuse: dacă stau să mă gîndesc, poate că e mai bine așa. Băiatul ăsta nu face parale. Se crede buricul pămîntului, dar ceilalți nu-l socotesc bun de nimic. Poate că el va fi unealta destinului. Am presimțirea că o să se petreacă ceva.

„Al naibii vrăjitor“, gîndi Göran, căutînd-o din ochi pe Kerstin.

Venea multă lume, chiar oameni în vîrstă, străini de comună, mînați de curiozitate. Toți rămîneau cu paltoanele pe ei, pentru că soba nu încălzea destul. Coșul, umed încă și nou, trăgea atît de prost, încît fumul plutea sub tavan ca o ceață.

— Ia uite, zise Eskil, Hilding cu Elsa, ca pe vremuri! Uită-te cum se ghemuiește lîngă el și zîmbește în dreapta și-n stînga, ca să se vadă că e învingătoare.

— Ce s-a-ntîmplat cu sora ta?

— Ester? S-a întors la oraș. Nu putea să rămînă aici. Erau gata s-o ia la bătaie. Elsa ar trebui să capete o papară bună, dar cine s-ar încumeta să se lege de ea și de familia ei? Cînd și-a făcut de cap vara trecută, credeam că s-a dus buna ei reputație pe apa sîmbetei. Nici gînd. Cum a sucit-o, cum a-nvîrtit-o, a ieșit basma curată. Firește că familia ei o sprijină. Și cum a pus din nou mîna pe Hilding, toți sînt siliți s-o primească bine.

Dar pe Göran îl interesa mai mult Kerstin, care stătea de vorbă, lîngă cămin, cu Nanny și alte cîteva fete.

„Ce frumoasă ești! Cînd vorbești, cînd surîzi, fața îți strălucește plină de viață. În rochia ta lungă, care îți vine atît de bine, semeni cu o prin-

tesă. Dar de ce te ferești așa de mine, astă-seară ? De ce nu mi-ai adresat aproape nici o vorbă, de cînd sîntem aici ? De ce ieri ai stat țeapănă și tăcută, ca o păpușă, în spatele meu, tot lungul drumului ? Doar știi că ne-am făgăduit unul altuia să rămînem uniți. Nu înțelegi că m-ai ajuta, că mi-ar veni mai ușor dacă ai fi cît de cît drăguță cu mine ?"

Of, existența e alcătuită din atîția „de ce", la care niciodată nu capeți răspuns.

Cîntară, apoi Eskil apăru și rosti discursul de bun-venit. Pe urmă dădu cuvîntul conferențiarului și se întoarse înapoi lîngă Göran. Cînd Klas se ivi în lumina rampei și se profilă parcă ar fi fost gravat pe fundalul întunecat, lumea din sală rîse batjocoritor.

În colțul de lîngă intrare se înghesuiau băieții care erau prea timizi ca să înainteze. Cîțiva din preajmă încercară zadarnic să-i facă să tacă.

— Aha, murmură Eskil, va vorbi despre depopularea satului. Aproape că mă așteptam la ceva mai rău...

Göran se uită la profilul lui Eskil, la fruntea bombată puternic deasupra sprîncenelor, la bărbia voluntară și la felul cum își mușca buzele într-o dispoziție vădit războinică. Avea numai douăzeci de ani, dar arăta mult mai în vîrstă.

— E riscant să-i dai drumul ăstuia, mormăi Eskil. Păcat că n-am cerut să văd ciorna.

— Nu obișnuiește să se compromită.

— Nu, dar ne poate compromite pe noi și e mai rău. E de față un bătrîn de la ziarul local...

Nanny Hede veni tiptil ca un șoricel și se așeză lîngă Göran.

— Vorbește liber. Numai să nu se bîlbîie.

— El, nici gînd !

— Sper, murmură ea.

Göran o privi. Ochii fetei nu-l părăseau o clipă pe vorbitor. Klas jongla cu cifrele, ca să pună în evidență exodul de oameni și urmările lui. Totul era corect. Vorbea bine, repede, și în curînd asistența se potoli.

Dar abia acum se încingea hora.

— Atunci de ce pleacă lumea de la țară ? Pentru că vor să trăiască mai bine și au dreptate...

Urmă iar o cascadă de cifre ilustrative. Cutare și cutare cîștigă atît și atît într-un timp cu atît și atît mai scurt.

Se îngroșa gluma. Eskil răsufla greu și strîngea pumnii.

— A cui e vina că e mai rău să fii țăran ? Bineînțeles, chiar a țăranilor. Totul în viață este politică, politică de clasă, politică economică nesăbuită și singura lege valabilă e „ucide, sau vei fi ucis". Individul singur nu valorează nimic, mulți indivizi împreună pot deveni o forță. Greșeala țăranilor e că sînt niște individualiști înrădăcinați. Sînt zgîrciți, interesați și răzbătători numai între ei, dar față de celelalte clase sînt prea supuși și ascultători. Imaginați-vă ce efect ar avea dacă toți sătenii și-ar folosi forțele care se irosesc în certuri reciproce, la alcătuirea unui front unit ! Nici o forță n-ar putea să-l distrugă !... Acest cămin este un exemplu nefericit care ilustrează cum nu trebuie dusă o colaborare. Potrivit planurilor, trebuia

să fie terminat și inaugurat cu mult înainte. Și cînd colo arată așa cum îl vedeți. Noi, tinerii, sîntem cei care trebuie să-l folosim așa cum e și să mulțumim celorlalți locuitori ai comunei că sîntem aproape fără adăpost.

Sala murmură ațîțată și cîțiva fluierară, dar toți ascultau cu atenție.

— Fiecare sătean și oamenii din afara hotarelor comunei Hellmö știu cîte minciuni s-au îndrugat pe seama acestei construcții pe care noi speram s-o ridicăm în prietenie și bună înțelegere...

— Îi retrag cuvîntul, șopti Eskil, aprins.

— Nu, îl opri Göran, lasă-l să vorbească. Cealaltă problemă ar stîrni și mai multă agitație.

Cuvintele lui Klas deveneau tot mai tăioase:

— Precum știm cu toții, astăzi e ziua de propagandă a Asociației Tineretului. Oamenii Asociației strigă pretutindeni în țară: Priviți ce grozavi sîntem! Am realizat atîta și atîta în anii de cînd existăm. În sat e cu atîta și atîta mai bine ca înainte și Asociația Tineretului are o contribuție capitală la această dezvoltare. Cunoașteți frazele, nu e nevoie să le repet.

— Tacă-ți fleanca! strigară cîțiva de lîngă ușă și cineva rîse.

Klas ridică tonul. Glasul lui deveni și mai ascuțit și mai pătrunzător și îi sili să-l asculte.

— Această mentalitate, „Priviți ce grozavi sîntem“, nu se potrivește unei organizații cu idealuri atît de înalte ca Asociația Tineretului. E bine să fim uniți în afară, dar înăuntrul asociației trebuie să facem loc unei critici cinstite. Anii trecuți s-a realizat desigur mult, dar nu s-ar fi putut face

oare mai mult? Și nu ne-a rămas enorm de mult de făcut? Uitați-vă la voi, membri ai asociației! Este asociația noastră perfectă în toate privințele? Da, va răspunde pătura medie a asociației. Nu! vă răspund eu...

Eskil strînse pumnii atît de tare că încheieturile degetelor i se albiră. Vru să se ridice, dar Göran și Nanny îl traseră înapoi.

— Să scormonim puțin sub fațada cea roză. Avem atîtea și atîtea zeci de mii de membri. Avem propriile noastre ziare. Avem propria noastră școală superioară, propriul nostru Institut, la care se studiază prin corespondență. Toate astea se prezintă frumos, dar ce valoare au? Ce procent din membrii asociației se află cu adevărat în spatele acestor lucruri și cîți înțeleg să le folosească? Pe scurt, ce procent din membri aduc vreun folos asociației? La țară, asociațiile sînt un surogat pentru distracțiile care nu există. Pentru asociație și scopurile ei nu prezintă interes faptul că în registrele sale sînt înscriși o mulțime de tineri nepăsători, din cei care la oraș nu părăsesc barurile și cafenelele, iar la țară, din lipsă de altceva, se înscriu la noi. Cîte unul se trezește din amorțeală, se mai întîmplă. Dar majoritatea dau bir cu fugiții cînd se ivește în altă parte ceva mai distractiv. Sînt nemulțumiți de toate, chiar de ei înșiși. Le lipsește forța să dea vieții lor un conținut și nu sînt receptivi la nimic, chiar atunci cînd cineva vrea să-i ajute. Știu numai să urle și să se bată la reuniunile cu dans, să spargă ferestrele magaziei cu materiale a Asociației Sportive. Soiul ăsta de tineri s-a învîrtit vara pe aici și ne-a sabotat construcția.

Cuvintele căzură ca o lovitură de ciocan, se înfipseră adînc ca o lance și în sală se lăsă o tăcere de moarte. Pînă și cei de lîngă ușă erau tăcuți. Deodată trei tineri se strecurară din galeria neterminată. Klas ridică brațul și îi arătă. Toți se întoarseră și îi văzură.

— Cum ați ajuns la galerie ? N-a văzut nici unul că pe ușă scria „Intrarea interzisă" ? Ce plăcere vă face să vă fîțîiți acolo sus ?

Cei trei zurbagii încetară să mai facă zgomot și dispărură tiptil.

— Ați avut acum un excelent exemplu, care-mi întărește spusele ! Indivizii de teapa ăstora născocesc tot soiul de bravuri ca să-și compenseze complexul de inferioritate. Pentru ca viața să merite a fi trăită, cred ei, trebuie să ieși la drumul mare, să prazi, să tulburi liniștea acolo unde e nevoie de liniște, să te dezlănțui acolo unde te ascunde întunericul. Curajul lor devine enorm cînd dau pe gît o sticlă de rachiu procurată de amici. Atunci li se pare că-s bogați, puternici și Dumnezeu știe dacă nu și frumoși — și bat toba despre asta, ca să afle tot satul. Nu-i așa ? La greu, indivizii ăștia nu-s de nici un ajutor. Sînt un balast, niște bețe în roțile progresului, cei mai de preț aliați ai reacționarilor !

Cunoașteți desigur unul din argumentele care s-au vînturat împotriva construcției : atrage prea multe haimanale. Așa e. Și umbra acestor duhuri ale răului cade asupra Asociației și Căminului Comunal. E vina Asociației Sportive că are asemenea ciurucuri ? E vina Asociației Tineretului că are asemenea ciurucuri ? Se spune că Asociația Tineretului cuprinde elita tinerilor din regiune.

Dar cum se poate cînd, în comuna asta, fac parte din Asociaţie şaizeci — şaptezeci la sută din tineri ? Poţi auzi adesea, flăcăi cu scaun la cap, într-adevăr, şi a căror participare ar fi preţioasă, spunînd că nu vor să devină membri într-o astfel de asociaţie. Asociaţia Tineretului declară că vrea să facă ceva pentru ca oamenii să devină mai buni. Dar cum va putea izbuti dacă nu devine ea însăşi mai bună ? Cei nepăsători n-au decît să plece. Ori vor să iasă la lumină, la propriu şi la figurat, ori pe-aici ţi-e drumul. Cei care pleacă sînt ciurucurile, pleava, din categoria celor ce vor purta totdeauna numele de gloată. Sînt cei cărora, după ce le trece criza de nelinişte şi se căpătuiesc, devin nişte maşini productive. Dar ei nu lasă niciodată în urma lor vreo urmă mai adîncă.

Întreb : frumos e oare ca tinerii să se furişeze şi să privească pe ascuns pe fereastră ? Arătă cu mîna şi cîteva chipuri se retraseră din dreptul geamurilor. Programul de curăţare al Asociaţiei Tineretului nu se încheie cu alungarea derbedeilor. E nevoie ca acei membri care pot şi vor să realizeze ceva, să se autoanalizeze cu sinceritate. În afară, Asociaţia Tineretului se prezintă cu o înfăţişare blajină. Dar înăuntru e un cazan care clocoteşte şi se revarsă de certuri şi meschinării. Se spune că trebuie să te porţi ca un miel cu prietenii, iar cu duşmanii ca un leu furios. Dar această comparaţie nu poate fi folosită la noi nici măcar în sens invers. Într-adevăr, Asociaţia Tineretului arată un chip destul de molcom în afară, e drept — dar înăuntru aminteşte de o haită de dihori, hiene şi tot felul de reptile. E o zicală : ce ţie nu-ţi place, altuia nu face, şi mai ştim că dacă cineva

îţi dă o palmă, să-i întorci imediat şi celălalt obraz. Şi-atunci vă spun : dacă nu vreţi ca prietenii, colegii, vecinii, să vă supere, să vă înşele, să vă mintă, e bine ca nici voi să nu-i supăraţi, înşelaţi sau minţiţi pe ei — însă dacă cineva ar fi atît de neruşinat şi v-ar lovi în obraz, la propriu sau la figurat, să i-o plătiţi imediat cu vîrf şi îndesat — căci, dacă nu faceţi aşa, vă va plesni imediat şi pe celălalt obraz ! Tocmai clasele sociale care se luptă cel mai aprins pentru profitul lor, îl bat pe ţăran pe umăr şi-i spun că politica nu înseamnă lupta de clasă — şi în timp ce ţăranii nu se pot uni, celelelte pături ale populaţiei au grijă să-şi însuşească acele avantaje care de drept li se cuvin ţăranilor. Ţăranii n-au avut niciodată privilegii în raport cu celelalte clase sociale şi niciodată nu vor avea. Şi nici nu vor dobîndi înţelegere. Singurul lucru pe care-l pot dobîndi e respectul şi trebuie să se silească să-l obţină. Dar niciodată nu vor fi destul de uniţi atîta timp cît spiritul ancestral ţărănesc va fi ceea ce este. Asta s-a vădit din primii ani ai Asociaţiei Tineretului şi pînă azi. Prieteni ! O schimbare radicală trebuie să aibă loc. Am încercat să vă arăt drumul : Unire ! Unire ! Unire ! Şi cînd se va produce această schimbare în modul de a gîndi, în deprinderi, în obiceiuri, abia atunci vor putea ţăranii să se afirme cu impetuozitatea unei forţe a naturii. Atunci vor cîştiga.

Cei care aplaudară, puţin la număr, bătură cu atît mai tare din palme. Ochii tuturor îl urmăriră pe Klas, cînd se îndreptă spre locul său. Eskil se duse în faţă şi, contrar obiceiului, nu mulţumi vorbitorului, ci anunţă că va începe servitul mesei.

— Sper că le-am dat de gîndit, spuse Klas ștergîndu-și fruntea de sudoare.

Göran își aminti întîmplător ce spusese Klas într-unul din momentele sale negre :

„Cît de searbădă e orice predică și ce influență imensă are experiența personală ! Gîndește-te la apostoli. Ei au fost primii care au năruit învățătura nazarineanului. Ei erau drojdia societății și voiau să se ridice. Dar cum n-au putut să se ridice singuri și n-au putut să distrugă ordinea statornicită, au predicat pur și simplu o scară inversă a valorilor, în care ce era înalt devenea josnic și viceversa. Gîndește-te la părinții bisericii, care au instituit dogme tari ca piatra pentru că erau bătrîni și ramoliți și n-aveau ce pierde nenorocind omenirea, decretînd că totul e oprit și plin de păcat. Simțeau poate chiar o bucurie răutăcioasă gîndindu-se că vor reuși să ducă la pierzanie pe cei ce vor veni în urma lor. Gîndește-te la florentinul Savonarola, care a fost excomunicat pe viață pentru că o femeie n-a vrut să accepte ceva firesc, după care s-a apucat să predice pierzania omenirii. Gîndește-te și la propriul nostru pastor. Gîndește-te și la tine însuți ! De ce te răsucești și scuipi venin ca un balaur bătrîn ?"

— Am greșit cu ceva în ce am spus ?

— Nu, cele mai multe erau adevărate, dar nu trebuia să înfățișezi totul atît de negru.

— Cîteodată sînt necesare măsuri mai energice.

— Numai să nu se vindece pacientul și să se îmbolnăvească doctorul ! Știi ce cred eu ? În ciuda a tot ceea ce spui despre oamenii de rînd care nu văd mai departe de casa și grajdul lor, bine ți-ar prinde să fii și tu unul dintre ei. Dacă ai avea ne-

vastă, cîţiva copii şi patruzeci de pogoane de cultivat, puţin ţi-ar păsa cum trăieşte şi reacţionează restul lumii.

— Aşa gîndesc toţi oamenii căpătuiţi. De asta se duce lumea de rîpă.

— Dar aşa ai fi mult mai fericit.

— Cine ştie ! ?

Nanny îi făcu semn cu ochiul lui Göran să-l lase-n pace.

Cei care colaboraseră la organizarea serbării aveau dreptul la o gustare gratuită. Kerstin sosi cu ceştile de cafea, strîngînd sub braţ două pungi.

— Pentru tine şi pentru mine ! îl anunţă pe Göran.

Se aşezară pe o bancă. Un scăunel gol le servea drept masă. Göran o privea. Deşi era atît de serviabilă, rămînea gravă şi zgîrcită la vorbă. Îl rugă doar să plece acasă devreme şi Göran îi promise.

Îndată după reprezentaţie, cînd fură demachiaţi, Göran o ajută să-şi îmbrace trenciul. Kerstin îi dădu, rîzînd, cîteva palme uşoare peste degete.

— Ai aerul că ai fi slujitorul meu ! Să nu mai faci asta, cînd se uită cineva la noi. Pe aici nu e obiceiul.

Muzica răsuna puternic din sala unde se dansa, sub tavanul boltit. Fără îndoială că se distrau bine cei de acolo. Göran ar fi rămas la dans, dar cum Kerstin nu avea chef, nu se mai gîndi nici el la asta. Fără ea, nu i-ar fi făcut plăcere.

Lîngă uşă dădură peste Nanny. Avea părul ciufulit şi ochii ei negri străluceau sălbatic.

— Unde sînt paznicii ?

Cineva arătă către ușa închisă ce dădea spre bufet.

Lăsînd-o pe Kerstin, Göran se repezi într-acolo și deschise violent ușa. Paznicii asociației stăteau la masă și rîdeau, împreună cu cîteva fete, în timp ce Eskil le servea cafeaua.

— Nici o grabă, prieteni, astă-seară n-o să fie tărăboi...

Îndărătul lui Göran, care stătea în dreptul ușii deschise, putea fi zărită Nanny. Avea ochii rătăciți de spaimă.

— Ei, drăcia dracului ! Veniți numaidecît ! strigă Göran. Îl snopesc în bătăi pe Klas, în fața casei.

Eskil se mulțumi să înăbușe un căscat. Dar paznicii își luară beretele și ieșiră în goană, urmați de Göran și de Nanny.

— Ce se întîmplă ? se auziră voci din sală.

Vestea se răspîndi fulgerător.

— Și-au pus în gînd să-l facă zob pe Klas Wiberg.

Cîțiva ieșiră să privească și surîsul care lumina aproape toate fețele arăta clar că se bucurau de nenorocirea lui Klas. Alții păreau îngrijorați, dar în curînd toată lumea se liniști.

Cînd Göran ajunse la platforma din fața casei, muzicanții tocmai reluau cîntecul :

Merg roată împrejur, privirea mi se oprește la tine
Apoi mîna ți-o-ntind — vino, dansează cu mine.

Afară, agresorii o și luaseră la goană, ca iepurii, în întuneric, unii ascunzîndu-și fețele în palme, ca să nu fie recunoscuți. Klas zăcea pe cîmpul de bătălie, clipind buimac, în timp ce Nanny, spri-

jinindu-l cu un braț de umeri, îi ținea o batistă la nas și la gură.

Năuc, el bolborosea :

— Erau prea mulți, prea mulți...

Îl ajutară să urce pînă sus, la bucătărie. Cu nesfîrșită blîndețe și duioșie, Nanny îi curăță obrazul mînjit de sînge și de noroi.

În fond, nu i se întîmplase nimic grav. Deși fuseseră destul de mulți, nu avuseseră timp să-l lovească prea rău.

Kerstin îl însoți pe Göran cînd se duse să aducă motocicleta. Descoperiră că bujia nu mai exista, dar Göran mai avea una în buzunar, o înșurubă și porniră.

— Arde undeva ! strigă cineva, în momentul cînd apucară pe drumul principal. Deasupra pădurii, spre nord, zăriră o lumină. Cerul se înroșea văzînd cu ochii și Göran o întrebă pe Kerstin, privind-o peste umăr :

— Unde crezi că arde ?

Îl cuprinse o presimțire groaznică.

— Poate la noi, răspunse ea. Sau poate la tine.

Se auzea vuietul mașinilor și motocicletelor care demarau, sus, la ferma comunală. Nimeni nu mai avea, desigur, poftă de dansat.

Göran apăsă pe accelerator. La cotituri motocicleta se culca pe o parte, motorul duduia și Kerstin se agăța cu toate puterile de Göran. Totuși, nu arăta în nici un fel că ar fi înspăimîntată.

— Dumnezeule! strigă ea deodată. E la Helden !

Văzură cum, la ferme, oamenii se trezeau. Ferestrele se luminau una după alta și oamenii alergau de pretutindeni, pe jos, pe biciclete, adunîndu-se în pîlcuri întunecoase împrejurul clădi-

rii cuprinse de flăcări. Vacile şi viţei înspăimîntaţi se învîrteau în ţarcul vecin.

De undeva se auzi strigînd :

— S-a salvat tot ?

— Da, tot, afară de oameni.

— Yngve s-a descurcat bine. Scosese şi caii, înainte chiar ca noi să fi sosit.

— Trebuie că focul a fost pus anume — prea arde din toate părţile.

În urletele sirenei, sosiră pompierii. Începură să desfăşoare tulumba pînă la pîrîu.

Deodată se produse învălmăşeală în grupul care se afla în grădină. Femeile scoaseră strigăte ascuţite. Arătînd spre casă, oamenii începură să alerge.

— E cineva în dosul ferestrei de la mansardă.

— Nu, e numai o impresie produsă de fum şi de flăcări.

— Ba da, ba da, uite, a apărut iar.

— E chiar Helden.

Pompa începu să funcţioneze. Un jet de apă spălă zidul. Scîndurile încinse începură să fumege. Doi bărbaţi aduseră în goană o scară şi se pregăteau s-o ridice, cînd fereastra se deschise brusc, împinsă de foc şi fum. Clătinîndu-se, o siluetă uriaşă se năpusti cu capul înainte în gol şi se strivi de pămînt.

Prin vuietul incendiului se auzi un zgomot sinistru, urmat de noi ţipete ascuţite ale unor femei îngrozite. Deasupra acestui spectacol infernal tot cerul era o vîlvătaie roşietică de fum. Unii îşi pierdură cunoştinţa. Kerstin închise ochii şi gemu înăbuşit. Luminată de flăcări, pielea de pe pometii ei părea că plesneşte. Göran era gata s-o ia cu el, cînd o tăcere de moarte se lăsă deasupra mulţimii.

Ivit nu se ştie de unde, un băietan se apropie de trupul întins pe jos şi arătîndu-l cu braţul lui slab, întins înainte, strigă cu un glas ascuţit, sfredelitor :

— Acolo să zaci, diavole, aşa meriţi !

În acea clipă un urlet jalnic de cîine urcă dinspre grajd. Tresărind, băiatul se azvîrli prin fum. Părea nepăsător. Cîţiva bărbaţi încercară să-l înhaţe, dar dogoarea îi opri în loc.

— Topsy, micuţule !

Fără să se sinchisească de strigătele mulţimii, el făcu un salt drept în flăcări. Un vîrtej de fum şi de scîntei se ridica între copacii pîrjoliţi. Se auzi atunci urletul înăbuşit, sfîşietor al cîinelui, însoţit de tînguirile lui Torsten :

— N-am vrut asta ! Nu ştiam unde te-a vîrît el.

Femeile îşi întoarseră faţa ca să nu-l vadă pe băiat, care dispărea în grajd, ca într-un bot negru de fiară.

Pentru o clipă incendiul păru că slăbeşte, zgomotul fu mai puţin asurzitor, flăcările se micşorară, se zăreau contururile clădirii. Dar deodată un şir de bîrne se prăbuşi cu un vuiet şi un trosnet sinistru.

Dogoarea se răspîndi la suprafaţa pămîntului şi sili mulţimea să se retragă în grabă, cu mîinile pe faţă, pentru a se apăra.

Trupul lui Kerstin se lăsă greu pe braţul lui Göran şi faţa i se făcu albă ca varul.

O luă în braţe şi o duse deoparte la adăpost, unde îşi reveni în curînd.

— Am leşinat ?

— Da. Şi probabil mi s-ar fi întîmplat la fel dacă n-ar fi trebuit să am grijă de tine.

— Ah ! E groaznic. Mi-e mai rău decît în ziua cînd era gata să mă înec.

— Şi cînd te gîndeşti că dacă noi toţi, cei de acasă, n-am fi fost atît de slabi, astă-seară toate astea nu s-ar fi întîmplat...

— La asta mă gîndeam şi eu, spuse Kerstin. Dar cine poate spune cum ar fi fost mai bine... Putem să le fim cu ceva de folos ?

— Nu, nu mai e nimic de făcut...

— Atunci, du-mă la mătuşă-mea. Nu trebuie să mă vadă aici nimeni de la noi.

Tocmai se urca pe motocicletă, cînd o maşină, venind din direcţie opusă, îi scăldă cîteva clipe în lumină. Apoi, nu departe de ei se aprinse o lanternă şi o voce slabă şi blajină întrebă :

— Kerstin, ce faci aici ?

— Mătuşa Anna !

— Credeam că eşti la Helfrid. Coboară de pe motocicleta aia.

— Tocmai voiam să mă întorc.

— Ba n-ai să mergi, ai să vii cu mine acasă. Fireşte că ţi-ai petrecut seara la Căminul Comunal, nu ?

Kerstin îi aruncă lui Göran o privire complice şi coborî de pe motocicletă.

— Să nu-i spui vreo răutate, îi şopti ea. Asta n-ar drege nimic.

Duminică, Göran se învîrtea prin casă şi nu izbutea să se apuce de nimic. Foame nu-i era, timpul i

se părea nesfîrşit de lung. Era cu desăvîrşire descumpănit.

— Nu te lăsa copleşit de lucruri care nu pot fi schimbate, îl sfătui unchiul.

— Nu-i vorba numai de nenorocirea ce s-a întîmplat la Helden, izbucni Göran.

Apoi îi povesti unchiului tot ce îl frămînta : situaţia tragică a lui Klas, tămbălăul din faţa căminului, purtarea anumitor persoane, incendiul dramatic din timpul nopţii şi multe alte lucruri.

— Nu-s diabolici oamenii ? întrebă el. Te bucuri de ceva şi în clipa cînd eşti cel mai bucuros, o întîmplare, un amănunt îţi distruge bucuria. La ce slujeşte să priveşti viaţa cu optimism ?

Privirea pe care i-o aruncă unchiul era plină de milă, căldură şi înţelegere.

— Nu-ţi mai pune lucrurile aşa la inimă, spuse el.

După cină primiră vizita lui Karlsson, unul din vecinii lor. Se aşeză, vorbi despre incendiu, apoi scoase o hîrtie.

— Facem o colectă pentru Yngve Helden, explică el. Înţelegi, e lefter : n-a putut salva decît o cămaşă şi o pereche de ghete. Nimeni nu ştia dacă bătrînul era asigurat. Yngve poate, fireşte, să se instaleze la cealaltă fermă, unde-i destul de bine, dar are nevoie de haine, de una, de alta. Se spune de altfel că bătrînul ar fi lăsat tot avutul moştenire misiunilor...

— În ordine, spuse unchiul, o să-i dăm şi noi ceva... Văd că oamenii au fost generoşi.

— Pe drept cuvînt. Yngve n-a dus-o prea grozav niciodată. Am şi fost la alde Fredreke şi Anna mi-a dat trei sute de coroane.

Unchiul izbucni în rîs.

— Prima dragoste nu se uită, nu-i așa ? Ia te uită : anonim. Trei sute de coroane. Asta-i Anna, nu ?

— Da.

— Ei bine, eu o să-i dau douăzeci și cinci.

După ce vecinul plecă, unchiul se întoarse spre Göran.

— Tot mai crezi că oamenii sînt așa de groaznici cum ți se par la prima vedere ?

Göran ridică din umeri și făcu din mîini un gest în doi peri.

Cînd ziarul regional ajunse în sat, Göran nu fu singurul, bineînțeles, care parcurse cu înfrigurare darea de seamă despre ședința de propagandă. Era o lungă expunere despre campania din vară : „Căminul Cultural va fi în curînd complet terminat. Este o pildă strălucitoare despre rezultatele ce se pot obține datorită unei colaborări depline, unei camaraderii adevărate și a unui devotament față de un țel comun". Cît privește cuvîntarea lui Klas, nu se puteau citi decît aceste cîteva cuvinte : „Conferința serii a fost rostită de unul din membrii Asociației. El a exprimat puncte de vedere îndrăznețe și originale cu privire la viitoarea sarcină a Asociației Tineretului".

Și cu asta chestiunea era închisă. Ar fi putut să iasă mai rău. De altminteri nici Göran, nici Eskil nu aveau timp de pierdut cu ceea ce se scrisese sau nu se scrisese. În timpul acestui sfîrșit de săptămînă adunarea pe regiune urma să se țină în oraș, la Casa Poporului.

Sîmbătă seară, filiala din Hellmö trebuia să susţină programul, jucînd din nou „Sosirea mătuşii".

Joi, Klas luă parte la repetiţii, dar avea faţa atît de umflată că abia putea vorbi. Kerstin nu veni ; ştiau însă că ea nu-i va lăsa în ziua reprezentaţiei.

PE CULME

De pe mal răsună un strigăt și, fără să-și dea seama dacă era o halucinație sau un vis după care tînjea, se îndreptă într-acolo. Trupul îi era amorțit și abia simțea cînd își mișca picioarele. Brațele ostenite căutară refugiu în buzunare și deodată i se păru că simte ceva între degete. Scoase afară mîna dreaptă și pricepu îndată ce era — un bastonaș de ruj pe care-l băgase din greșeală în buzunar cînd o ajutase să-și facă buzele. Era pe jumătate înmuiat și rupt, învelișul era lipicios, și, fără să-l vadă, își imagină culoarea lui vie, puternică, și amintirea acelei veri îl năpădi brusc. Nu, nu, nu! gemu.

Îl aruncă cu toată puterea departe, în valuri. Rămăsese lipicios pe degete și deși nu mai ținea bastonașul, îi simțea parfumul gras, puțin grețos și dulce; parfumul scenei, cu forfota, veselia și tensiunea ei.

Cînd Göran coborî în bucătărie, sîmbătă seară, Kerstin şedea pe laviţă.

— Cum, eşti aici ? Klas mi-a spus că iei autobuzul, împreună cu ceilalţi.

— Da, aşa mă gîndisem să fac, dar am întîrziat. Te rog să mă duci tu.

— Bineînţeles — mergem doar în aceeaşi direcţie.

Göran îmbucă ceva la repezeală, uitîndu-se între timp la ea. Îi veni în minte, fără să vrea, imaginea primei lor întîlniri. În ziua aceea ea şedea pe aceeaşi laviţă, aproape în acelaşi loc, cu mîinile pe genunchi, cu un picior înaintea celuilalt. Era aceeaşi fetişcană, dar azi arăta mai chipeşă, cu ciorapii ei de mătase şi cu rochia roşie, pe care, din decenţă, trebuise s-o lungească, părînd aşa mai modernă.

Noroc că mătuşile lui Kerstin nu citesc jurnalele de modă !

Cu greu izbuti Göran să-şi desprindă privirea de la ea şi chiar Sigrid o privea cu atenţie.

— Sigrid, se rugă deodată Kerstin, să nu pomeneşti nimănui că am venit la voi. Nu vreau să afle cei de acasă.

— Ai plecat pe furiş ? întrebă Göran.

— N-am avut încotro, răspunse ea, scurt. Trebuia să ne petrecem seara ţesînd preşuri. Dar le-am spus tatii şi mamei că...

Unchiul se lumină la faţă cînd intră şi dădu cu ochii de oaspete.

— Dar de ce sînt aşa de roşii ochii ăştia frumoşi ? Ai plîns, Kerstin ?

Auzindu-l, Göran îşi dădu seama că, într-adevăr, de cînd intrase, fata nu se arătase prea însufleţită.

Kerstin încercă în zadar să surîdă. Deodată izbucni în hohote. Avea ochii larg deschişi şi gura încleştată. Ţinea capul drept şi încerca să se stăpînească, dar lacrimile îi curgeau în tăcere.

— Hai, hai, mititico, ce-i cu tine ?

— Nu ştiu dacă trebuie să rîd sau să plîng...

— Atunci rîzi şi povesteşte-ne ce s-a întîmplat.

Îşi scoase o batistă uriaşă din buzunar, îşi şterse faţa şi se linişti.

— Bineînţeles că nimeni de la noi n-a fost chemat la înmormîntarea lui Helden, pentru că ţinem de altă confesiune decît a lor. Imediat după înmormîntare, Yngve a venit să ne vadă. Oamenii spun că niciodată nu l-au văzut aşa de vesel şi de calm ca în timpul înmormîntării. Dar cînd a intrat la noi în bucătărie, tremura, se bîlbîia, se vedea că hainele de pe el sînt nou-nouţe şi tare îi mai stăteau prost. „Dumnezeu să vă ocrotească“, ne-a spus, în chip de salut, întocmai cum făcea bătrînul. Ţinea un buchețel în mînă şi, îndreptîndu-se spre mătuşa Anna, a îngenuncheat în faţa ei şi i-a spus : „Vrei să-mi fii nevastă, acum cînd sînt la vîrsta însurătorii ?“

— Şi ea ce-a răspuns la un asemenea peţit ?

— A făcut feţe-feţe şi a spus : „Ar fi trebuit să te hotărăşti acum treizeci de ani. Acum, du-te !“ El a plecat fără să sufle o vorbă. Avea spinarea încovoiată. Un răstimp, nimeni n-a scos o vorbă. A trebuit să ies din casă în grabă, ca să nu se observe că plîng. Pe prundiş, am găsit buchetul pe care-l zvîrlise în faţa casei.

Deschise geanta.

— Uite-l.

— Ce mănunchi drăguţ ! exclamă Göran. De ce nu iei o floare să-ţi împodobeşti rochia ?

Dar Kerstin se împotrivi :

— Nu, nu, sînt flori de înmormîntare — nu-mi trebuie. De altfel, uite ce am ! Scoase la iveală pisicuţa-mascotă şi şi-o prinse de rochie. O să-mi poarte noroc, astă-seară.

— Probabil că Yngve a smuls florile din coroane, spuse Sigrid. Altele nu se găsesc. Au îngheţat toate.

— Acum treizeci de ani..., murmură Göran, visător, punînd buchetul pe o poliţă, lîngă fereastră. Ce vîrstă aveau pe vremea aceea ?

— Mătuşa Anna avea şaptesprezece ani şi Yngve douăzeci şi cinci, răspunse Kerstin.

— Cum era Anna acum treizeci de ani ?

Unchiul fu cel care-i răspunse :

— Era drăguţă, foarte drăguţă. Aproape tot aşa de frumoasă ca Beata — care, de altfel, e de aceeaşi vîrstă cu mine. Kerstin le seamănă mult.

— Aoleu ! zise Göran. Atunci poţi să prevezi, fără să greşeşti prea tare, că domnişoara Kerstin mai tîrziu o să devină ca mătuşile ei.

— Niciodată ! exclamă ea, izbucnind în rîs. Mai degrabă mă arunc în mare decît să devin o baborniţă.

— Doar n-ai să mergi la oraş îmbrăcată aşa ! o întrebă unchiul, în vreme ce Göran, care terminase masa, se spăla pe dinţi.

— Nu, răspunse ea. Am luat o pereche de ciorapi de lînă, să-i trag peste ceilalţi, şi fusta am să mi-o scurtez.

După ce ieşiră, Kerstin se lipi strîns de el. Surprins, el exclamă :

— Ce ţi-a venit ?

— Nu eşti supărat pe mine, nu ?

— De ce să fiu supărat ? se miră el, luînd-o în braţe.

— M-am purtat ca o proastă ! Spune-mi că mă ierţi !

— Dacă ţii aşa de mult, răspunse el, rîzînd din toată inima.

— Sigur ? spuse ea pe un ton rugător.

— Vrei o dovadă ? întrebă el, aplecîndu-se deasupra ei.

În loc să se ferească, ea surîse, cu buzele întredeschise — apoi totul se petrecu întocmai ca pe frumoasele timpuri, ce i se păruseră atît de îndepărtate lui Göran, în ultimele săptămîni. Dar la urmă Kerstin îl îndepărtă, ca să-şi poată trage suflarea.

Scena cea mare, scăldată în lumină, sala şi, în sfîrşit, publicul necunoscut, îi înspăimîntau. Picături de sudoare se prelingeau pe machiajul actorilor.

— Mi-e teamă ! spuse Kerstin făcînd o grimasă cam exagerată. Gîndeşte-te la mine cînd o să fiu pe scenă — pisoiul de pluş, el singur, n-o să mă poată ajuta.

— Îţi făgăduiesc, spuse Göran, cu condiţia să te gîndeşti şi tu la mine.

Trăgînd-o după el îndărătul unei culise, o sărută. Din nou fu năpădit de sentimentul că poate atinge inaccesibilul şi că e ridicat la înălţimi ameţitoare, deşi fură nevoiţi să se privească ca nu cumva sărutările să le fi stricat machiajul.

— Veselă ? o întrebă.

— Da, răspunse ea, lăsîndu-şi fruntea pe umărul lui Göran. Niciodată n-am fost atît de veselă.

— Ce se giugiulesc cei doi ! spuse deodată o ţărancă nu tocmai tinerică, cu un glas aproape morocănos. Era glasul Elsei. Sub basma, i se zăreau ochii albaştri.

— Du-te după Hilding al tău şi giugiuliţi-vă în public, cum îţi stă în obicei, o înfruntă Göran. Trebuie să-ţi scoţi pîrleala pentru cîteva săptămîni.

În seara aceea jucară foarte bine. Publicul scotea strigăte de satisfacţie. Tot meritul succesului le revenea lui Kerstin şi lui Göran. Jucau atît de inspirat, încît făceau din această piesă neînsemnată ceva deosebit. Fermecînd şi însufleţind, ei antrenau după sine pe partenerii lor, cărora le insuflau viaţă şi forţă.

Şi totuşi, nu jucau decît unul pentru celălalt, nemaisimţind nevoia de nimic altceva.

Nu erau singurii care se retrăgeau într-un colţ, în spatele scenei, în timpul pauzelor. Klas şi Nanny păreau şi ei că au multe să-şi spună, între patru ochi. Klas mai avea vînătăi, ici-colo, pe obraz. Pierduse trei dinţi din faţă. Dar nici interpretarea rolului, nici altceva nu păreau să sufere din pricina necazurilor trecute. Între actul doi şi trei fură văzuţi sărutîndu-se, ceea ce dezlănţui într-o clipită rîsetele şi şuşotelile camarazilor lor.

— Pînă la urmă or să se ia ăştia doi ?

— S-au descoperit, în sfîrşit ?

— Asta trebuie să se fi petrecut la Căminul Comunal, sîmbăta trecută.

— Oh, dar tare e ridicol ! spuse Elsa.

— Da, replică Göran. Aproape tot aşa de ridicol cum e să petreci de Sînziene la bordul lui Neptun.

Ceilalţi izbucniră în rîs, în timp ce Elsa îi întoarse spatele cu un aer dispreţuitor.

— Nu-mi place cînd eşti atît de răutăcios, spuse Kerstin încet.

— Nici mie. N-am să mai fac niciodată, îi făgădui Göran. Am să fiu cuminte.

— Ar putea oare, vreodată, să ne fie mai bine ca acum ? îl întrebă ea, la ureche, cînd, după terminarea piesei, echipa de actori ieşi în faţa scenei, ca să culeagă aplauzele. Oamenii se ridicaseră şi băteau din picioare, îi aclamau pe actori, care le mulţumeau rîzînd, fericiţi că piesa se terminase şi că ei jucaseră atît de bine.

— Vrem să-i vedem pe Elin şi pe Erik ! striga publicul.

— Norocoşilor, haideţi ! Mergeţi să primiţi aplauzele.

Ţinîndu-se de mînă, Göran se înclină, Kerstin făcu o reverenţă. Amîndoi străluceau de fericire în lumina roşie a reflectoarelor. Cortina se deschise şi se închise de cîteva ori, pînă ce chemările la rampă se terminară. Atunci Kerstin şi Göran se aruncară unul în braţele celuilalt, ca şi cum ar fi avut nevoie să se sprijine, ca să poată purta împreună bucuria comună.

— Ne-ar putea fi mai bine ca acum ? întrebă Göran, ţinîndu-şi suflarea.

Kerstin îi răspunse :

— Ar fi o fericire atît de mare încît n-aş putea-o suporta.

Apoi se sărutară cu atîta înfocare, încît uitară de întreaga lume. În culise era o veselie generală. Deodată, cortina se desfăcu din nou.

Spectatorii rîdeau din toată inima și îi arătau cu degetul. Veselia lor îi făcu pe Kerstin și Göran să se dezmeticească. Zăpăciți și încurcați, se despărțiră brusc, totuși Göran nu dădu drumul mîinii lui Kerstin. Salutară din nou și ieșiră în culise, de-andaratelea. Toată echipa îi înconjură. Care mai de care îi băteau prietenește pe spate și îi felicitau. Se afla acolo întreaga trupă, muzicanții, cele două fete care cîntaseră cîntecele tiroleze și cîțiva prieteni din comună. Toți rîdeau, strigau, vorbeau în același timp, neștiind ce să mai facă de atîta veselie.

Dar Kerstin și Göran o șterseră ca să meargă să se demachieze. Apoi urcară sus pe terasă, unde vîntul înghețat le răcori frunțile arzătoare.

— *I love you.*

— *I love you too,* răspunse ea. Asta era toată engleza pe care o învățase de la Göran. Strîns înlănțuiți și cu desăvîrșire singuri, priveau orașul, la picioarele lor.

Kerstin rosti :

— Sigur că iar ești mirat de purtarea mea. Nu mă-ntrebi de ce într-o zi mă port într-un fel cu tine și într-altă zi altfel ? Astă-seară nu sînt răutăcioasă, nu ?

— Nu, ești tare drăguță.

— Am chibzuit, înțelegi !

— Mi-am închipuit eu. Chibzuiala dă cîteodată rezultate primejdioase.

— Nu fi rău ! spuse ea mustrător și îl mușcă de bărbie. Am chibzuit și cred că judecata mea a fost

dreaptă. Nu voiam să te ocolesc, ceva nu era în ordine. Eram prea veselă și asta mă speria. Mă gîndeam că nu e bine ce fac... Göran, crezi în Dumnezeu ?

— Înainte nici nu-mi treceau prin minte lucrurile astea, tu m-ai făcut să mă gîndesc la ele.

— Mi-au spus că e ceva urît și mîrșav să iubești. Am crezut și eu că e îngăduit numai dacă oamenii îți dau binecuvîntarea oficială. Dar să afli plăcere în dragoste e mai rău ca orice... Acum, spun că *totul* e urît și mîrșav ! Chiar și să te săruți. A iubi pe cineva mai mult ca pe tine însuți, a-l iubi în așa măsură încît să simți că trăiești numai pe jumătate, atunci cînd celălalt nu-i lîngă tine, ei bine, asta e ceva nesănătos. Asta încercau ei să-mi explice. Atunci am chibzuit. Dacă Dumnezeu ne-a creat, nu el ne-a făcut așa cum sîntem, cu tot ceea ce avem, cu toate capacitățile noastre ?

— Ba da.

— Mi-au spus că ființa omenească se naște curată și bună. Atunci, cum s-ar putea ca ceea ce purtăm în noi să fie urît, cu atît mai mult cu cît noi vrem să facem din asta ceva frumos ? Nu rîde de mine ! Am întors toate astea și pe o parte și pe alta, în capul meu, le-am sucit și le-am răsucit și tot mai rău îmi părea de ce ți-am spus. Poate că totuși a fost bine că ți-am spus-o. Și pe urmă, a fost chestia de azi cu Yngve Helden ! Niciodată n-am să uit cum îndată ce sărmanul a avut prilejul, a venit să ceară mîna celei pe care n-o putuse lua de nevastă în urmă cu treizeci de ani. Și niciodată n-am să uit expresia mătușii Anna, care n-a știut niciodată altceva decît să distrugă orice bucurie în jurul ei. Să se lipsească de trei

sute de coroane, da, asta poate să facă, dar inima îi e prea înghețată ca să-i spună „da“ lui Yngve. Și, de altfel, la ce ar fi ajutat ? Oricum, viața lor, a amîndurora, s-a sfîrșit ! Göran ! strigă Kerstin agățîndu-se cu disperare de el și îi atinse obrazul cu gura ei fierbinte și fragedă. Göran, ajută-mă să nu devin ca mătușile mele. Fă-mă să trăiesc atîta timp cît sînt tînără și pot. La rîndul meu am să te ajut să fii și tu fericit. Ce-mi pasă ce va veni după ? De altfel, poate că n-o să existe un „după“. Poate că n-o să existe decît pur și simplu un sfîrșit...

Ea tăcu. Privíră siluetele negre ale șirurilor de case, despărțite prin străzi luminate. Privirea lor rătăci pînă spre port, deasupra golfului unde se aprindeau farurile peste apa întunecată și pînă pe celălalt mal, unde drumul șerpuia, undeva, între creștetele pădurii.

— E frumos ! spuse Göran încet.

— Da... Mă gîndeam tocmai că nouă, ție și mie, ne e destinată frumusețea acestei nopți...

În oraș, ici-colo ferestrele se luminau. Lîngă calea ferată, trenul de noapte care trecea înspre nord făcu să scapere o lumină albastră în jurul firului electric. În golf, două ambarcațiuni, din care nu se zăreau decît felinarele, se încrucișară.

— Uite la bărcile astea ! exclamă Kerstin. Vezi cum luminile lor se întîlnesc și alcătuiesc o singură vîlvătaie și apoi cum se despart.

— Închipuie-ți — interveni Göran — că fiece făptură omenească ar fi o flăcăruie ca asta, care se deplasează în timp și spațiu. Închipuie-ți că lasă în urma ei o dîră de lumină. Ce stranie urzeală ia naștere, atunci cînd făpturile astea se întîlnesc,

apoi se despart din nou ! Unele flăcări se sting, altele țîșnesc. Uneori două scîntei mici, făcute una pentru cealaltă, se întîlnesc și fac să se nască o vîlvătaie mare și limpede...

— Da, încuviință Kerstin.

Priveau totul în jurul lor fără să vadă ceva, cu obrajii lipiți unul de celălalt, cu coatele pe balustradă. Nimic nu avea vreo însemnătate, afară de prezența lor, împreună. Dar începu să-i pătrundă frigul.

— Ce vom face de-aci înainte ? întrebă Kerstin și Göran știa că ea se gîndește la cu totul altceva, nu era vorba de a coborî la căldură, unde se aflau ceilalți.

— Poate ți-e dor de-acasă ? spuse el ca s-o tachineze și o strînse în brațe, lipind-o de parapet. Pe cînd se apleca pe spate, rîzînd, deasupra golului, părul i se desfăcu ca un voal, iar dinții și ochii îi scăpărau. Aplecîndu-se deasupra ei, Göran o sărută pe gît, apoi, pentru cîteva clipe, își lipi urechea de sîn, ca să-i audă inima bătînd, iute dar regulat.

— Nu mai putem rămîne aici. Vrei să dansăm un pic și apoi să mă conduci ?

— Și după asta unde ne ascundem, micuța mea ? șopti Göran pătimaș.

— Nu putem merge nici la mine, nici la tine. Să ne ascundem într-un șopron, ar fi urît... Dacă am bate la ușa bunicului și a bunicii ? Vrei ?

— Da, Kerstin, și vei trece pragul casei în brațele mele, cu capul sus... Vezi cum totul ne surîde acum ! Toată lumea ne iubește, toți oamenii cumsecade, toți prietenii noștri... Fericirea mea ar fi fără margini dacă te-aș ști măcar pe jumătate la

fel de fericită ca mine. Kerstin, Kerstin, sînt... vreau... nu găsesc cuvinte... Kerstin, fetița mea iubită...

Cînd intrară în sală, balul începuse și merseră pe ringul de dans. Lipită de Göran, grea și fragilă totodată, în brațele lui, Kerstin se lăsă în voia dansului. Pleoapele ei erau închise, albăstrii, strălucitoare și aproape străvezii. Pe frunte, pielea-i era întinsă, albă și pură. Obrajii i se îmbujorau și păleau, rînd pe rînd. Respira ușor, aproape imperceptibil. Göran îi simțea întregul trup alături de al lui și era fericit și tulburat.

Scuturată de un fior, Kerstin își lăsă capul pe umărul lui.

— Strînge-mă tare ! șopti. Îmi place să simt mîinile tale cînd mă apasă cu blîndețe. Îmi dau un sentiment de siguranță...

Lumea îi observa, dar ce le păsa ? ! Erau singuri, ei și muzica. Toți ceilalți le apăreau ca niște arătări cețoase, care trebuiau ocolite în timpul dansului.

Cînd Göran îi rugă pe cîțiva prieteni să ia cu ei ghitara și valiza lui și să i le ducă acasă cu autobuzul, toată lumea izbucni în rîs. Ei și ? Ce importanță avea ? ! Rîsetele și urările lor de „noroc" îi însoțiră pînă la motocicletă, dar Kerstin și Göran se mulțumiră să zîmbească și să facă semne celor care le strigau urările de bine.

— Mai ai puțin fard pe față, spuse Göran.

— Nu-i nimic. Poate să rămînă acolo pînă acasă, răspunse Kerstin rîzînd.

Traversaseră tot orașul, trecuseră de pod și acum se îndreptau spre pădure. Îndrăzneț, ca întotdeauna, Göran lua virajele în plină viteză, tulburat

și fericit că simte brațele micii Kerstin în jurul mijlocului său și capul ei lipit de spate.

— Kerstin ! îi strigă la un moment dat, peste umăr. Vrei să vii o dată cu mine la oraș, să faci cunoștință cu tata și mama ?

— Mă bucură, dar nu le sînt pe plac. Și e atît de firesc.

— Nu te-au văzut niciodată. Sînt sigur că o să-i cucerești.

Ea izbucni în rîs.

— Aș fi la fel de bucuroasă ca tine dacă s-ar întîmpla așa.

— Göran, reluă ea, după cîțiva kilometri, cînd mă gîndesc la bunica și bunicul, sînt mișcată pînă-n adîncul sufletului. Sînt atît de drăguți ! Cînd voi fi bătrînă, aș vrea să fiu ca ei. Atunci n-ar mai fi atît de groaznic să trăiești mult...

— Da, răspunse Göran, aș vrea să am o viață la fel de liniștită ca a lor, să las pămîntul să se învîrtească în voie. Spiritele temerare n-au decît să vîneze soarele și stelele, dacă vor — dar eu, care nu sînt un spirit temerar, prefer să stau liniștit pe pămînt.

După o clipă, Kerstin îi strigă :

— Încerc să te sărut pe spate, simți ?

— Am impresia că ceva îmi ronțăie hainele.

— Dacă mai ai puțină răbdare, am să-ți dau un sărut adevărat...

— Aștept cu nerăbdare !

Cînd ajunseră la răspîntie, nu mai aveau de parcurs decît șapte kilometri. Vîntul devenise mai tăios și-l șfichiuia pe Göran peste față.

„Nu mai avem mult și ajungem, gîndi el. Ce noapte frumoasă ! Și întunericul ăsta care-ți ins-

piră încredere. Face de strajă, de parcă ne-ar însoţi raza de lumină a farului."

La capătul drumului apăru o maşină. Dar ce, e nebun, de conduce aşa? E, desigur, beat, nu merge pe partea care trebuie! Uite-l că traversează! Ba nu, se întoarce!

Cotitura era presărată de pietriş şi — uite, derapează — drept peste noi!

Viteza motocicletei era mult prea mare şi cînd Göran frînă, motocicleta alunecă pe pietriş, acolo unde drumul era în pantă. Pentru o clipă, farurile maşinii rămaseră aţintite asupra lui ca ochii unei gîngănii uriaşe şi Göran întinse piciorul ca să pareze lovitura, cotind. Simţi un şoc, auzi un zgomot îndepărtat. Văzu un foc de artificii, apoi totul i se învîrti în faţa ochilor şi simţi un gust sărat pe buze.

Cum nu-şi pierduse cunoştinţa, se ridică imediat din şanţ. Scoase un strigăt, dar maşina se îndepărtă cu zgomot, în timp ce lumina roşie din spate ardea batjocoritor.

— Kerstin!

Fata zăcea întinsă pe marginea şanţului, culcată într-o rînă. Nu răspunse şi Göran avu impresia că o mînă de gheaţă a unui uriaş l-ar fi apucat de beregată. Se apropie, tîrîndu-se, de ea, îi pipăi trupul, braţele ei rotunde şi subţiri — şi nici unul din ele nu părea rănit. Culcată pe pietriş, Kerstin rupsese în două unul din stîlpii barierei peste care fusese azvîrlită. Avea faţa albă ca hîrtia, nemişcată. Gröan o ridică de umeri.

— Kerstin, Kerstin, mă auzi?

Privi în jurul său. Întunericul era mut. Nu-i spunea unde, unde s-ar putea găsi o şuviţă de apă.

Dodată, cuprinsă parcă de un spasm, Kerstin se răsuci gemînd. Înspăimîntat, Göran o lăsă numaidecît jos.

— Kerstin.

Probabil că era lovită la spate, sau la şold.

Kerstin deschise ochii — oh, mulţumescu-ţi ţie, Doamne !

— Eşti aici ?

— Da, da...

Göran apucă o mînă care îl căuta pe dibuite şi această mînă îl strînse de îndată. Fata voi să zîmbească, dar gura nu schiţă decît o mişcare slabă.

— Trebuie... să mă fi... rănit. Am impresia — că sînt tăiată... în două... Respiraţia ei era sacadată, gîfîitoare, şi cînd Göran îi puse mîna pe inimă, simţi bătăile neregulate, aproape imperceptibile ale inimii ei.

— Am să te-ajut. Aşa, stai foarte prost.

Îşi strecură mîna sub umerii ei, dar ea se crispă, ţipînd cu un glas slab, dar sfredelitor. Göran avu senzaţia că s-a fript. Mîinile îi tremurau în aşa hal, încît dură o veşnicie pînă ce fu în stare să aprindă lampa de buzunar ca să lumineze faţa lui Kerstin. Era ca cenuşa.

— Cum te simţi ?

— Nu ştiu... Acum mă doare mai puţin. Lasă-mă aşa.

Înfrîngîndu-şi spaima, Göran luă o hotărîre. Se ridică decis, strînse mîna cea mică, înainte de a-i da drumul.

— Kerstin, nu-ţi fie teamă, mă duc după ajutor.

— Da, şopti ea, suspinînd parcă.

Se aflau la un kilometru și jumătate de prima fermă care avea telefon. Nu va dura mult să meargă pînă acolo și să se întoarcă. Cu un efort supraomenesc, reuși să scoată motocicleta în drum. Transpira, capul parc-ar fi fost gata să-i plesnească și motocicleta nu voia să demareze. Aprinderea funcționa, dar atîta tot. Göran nu izbuti să descopere ce nu era în ordine...

— Göran, dragul meu, nu pleca, rămîi aici...

Îngenunche lîngă ea.

— Kerstin, micuța mea, trebuie să merg după ajutor. Motocicleta nu merge, dar dau o fugă pînă acolo și nu stau mult !

Cu o strînsoare de fier, mîinile lui Kerstin se agățară de Göran.

— Nu vreau să pleci !

În clipa cînd lumină din nou chipul ei , Göran nu-și putu reține un strigăt. Ochii lui Kerstin se înfundaseră în orbite, fața i se făcuse lividă. Avea oare o hemoragie ?

— Culcă-te lîngă mine ! se rugă fata.

Göran ascultă și brațele lui Kerstin i se încolăciră după ceafă, în timp ce respirația ei îi atingea obrazul.

Nemișcat, Göran ascultă cîteva minute bătăile propriei sale inimi, care loveau ca un ciocan. Simți mirosul de apă stătătoare al șanțului, amestecat cu cel de pămînt și de iarbă putredă. Apoi simți mirosul greu, de abur sărat, al sîngelui. Dar era fața lui care sîngera. Simți picăturile căzîndu-i, una cîte una, pe mînă. Frigul începu să-l pătrundă. Nu puteau rămîne așa. Trebuia s-o ridice pe Kerstin, să o culce pe pardesiu, cu mare atenție, pentru că nu știa de ce o doare atît de rău spatele... Cînd

încercă s-o atingă, Kerstin se crispă și țipă. Oh, țipătul acela ! Sfîșietor, insuportabil ca geamătul unui animal chinuit. Göran nu mai era în stare s-o ajute, nu putea nici măcar să-i desfacă mîinile. Nu putea decît să rămînă acolo, lîngă ea, așa cum voia Kerstin. Într-o șoaptă abia auzită, ea îi rosti numele, apoi cîteva fraze ce puteau fi anevoie înțelese :

— De ce-i așa de frig ? Doar nu e iarnă... Ieri era vară, cînd prindeam raci în pîrîu, lîngă stîncă...

Neputîndu-se stăpîni, Göran izbucni într-un hohot de plîns sălbatic. Smulse haina de pe el, de-i săriră nasturii, și o așternu peste Kerstin. Apoi se aplecă peste trupul ei și o sărută iarăși și iarăși, ca și cum ar fi vrut să-i încălzească obrajii și buzele.

De jur împrejurul lor, în firele telefonice, vîntul de toamnă sufla, înghețat și umed. Gonea lovindu-se de un mănunchi de iarbă veștedă și, dintr-un pîlc de copaci aflat în cîmp, scotea un sunet înăbușit, ca de orgă îndepărtată. Sub carapacea înghețată, pămîntul era ud și umezeala te pătrundea, te mistuia, te îngheța, înțepenindu-te. Zguduit de hohote de plîns și de spaimă, lui Göran îi era atît de frig că-i clănțăneau dinții. Și nimic din ceea ce făcea pentru iubita lui nu putea s-o ajute. Neputincioase, mîinile lui Kerstin își desfăcură strînsoarea și alunecară încet pe pămînt.

Trecu o bicicletă pe drum și Göran strigă cu un glas răgușit :

— Vino, oricine-ai fi ! Ajută-ne !

— Dumnezeule ! strigă omul, oprindu-se numaidecît.

La lumina lămpii de buzunar, Göran văzu că e Karlsson, un vecin. Apoi întoarse lumina spre Kerstin.

— A dat peste noi o maşină cu un beţiv smintit. Vreţi să chemaţi o ambulanţă ? Trezeşte-i pe cei de la oficiul poştal, cu orice preţ. Nu pot s-o părăsesc.

— Stendahl — şi fata lui Bernt! Doamne, Doamne !

Fără să pună vreo întrebare, fără să mai stea pe gînduri, omul o luă din loc, numaidecît, pe bicicletă.

Sfîşiat de durere, Göran o privi iarăşi pe Kerstin, luminînd-o. Nemişcarea ei te-ar fi putut face să crezi că doarme, dar niciodată nu-i văzuse gura atît de aspră şi amară, nici chipul aşa de tras de o spaimă mută. Se mai vedeau urmele de machiaj — în jurul ochilor, pe obraji, pe gură.

— T... trăieşti ?

Deschizînd ochii, care aveau o strălucire întunecată, istovită, Kerstin schiţă un surîs, cu buzele ei tremurătoare.

— Da... puţin....

Dar nici o dragoste, nici o căldură nu puteau alunga înfăţişarea de gheaţă.

— Îngheţ... Şi de ce-i aşa de întuneric ?

Kerstin, Kerstin, fetiţă gingaşă ! De ce trebuie să sfîrşeşti părăsită, tu, căreia-ţi era atît de drag să fii înconjurată de căldură şi linişte, tu, care te temeai de singurătate în beznă, care iubeai atîta soarele, lumina şi viaţa ! Tu, care doreai atîta să trăieşti...

Pipăind pe dibuite pieptul fetei, Göran dădu de pisicuţa de pluş şi o strînse în mînă.

— Kerstin, te-aş ajuta, dac-aş putea... Dac-aş putea să ajung la tine.

La rîndul său fu năpădit de un groaznic simţămînt de singurătate — i se păru că jur-împrejurul lor cîmpia se ridică şi cade peste el, ca să-l strivească sub povara uriaşă, ameţitoare a pămîntului. Şi apoi vîntul acela, vîntul acela îngheţat, care sufla sub un cer greu şi jos. Ţară fantomatică, patrie a nebunilor. „O, Atotputernice, smulge-mă de aici ! Îngăduie-mi să mă întîlnesc cu ea, cu ea, care e, pentru mine, Viaţa."

Simţămîntul de neputinţă sporea nemăsurat. Oricare i-ar fi fost gîndurile, mintea lui se poticnea pretutindeni de ideea ultimelor clipe de viaţă.

Pe unde s-o ia ? În ce altă lume ar trebui să intre, ca s-o întovărăşească încă un pic pe Kerstin, pe drumul ei ?

Atotputernica-i mînă ia în stăpînire
Culorile şi lumina,
Cerul şi pămîntul,
pe care El le amestecă
spre a-i zămisli sufletul
şi floricica străluceşte-n lumină
printre celelalte flori ale Domnului...

Ce e sufletul şi ce este floarea aceasta ? Unde se află ele, unde sufletul şi unde floarea ? Ce sînt toate acestea şi ce e Kerstin ? Sufletul ei se ascunde în căldura care i se scurge o dată cu sîngele ? Se află oare în respiraţia imperceptibilă, sau sub pleoapele care abia mai tremură ?

La sosirea ambulanţei, Göran îşi înălţă capul, buimac, şi zări o umbră alături de el — a omului

cu bicicleta. Probabil că se înapoiase demult, dar Göran nu-l observase.

Desfăcînd talismanul cel mic de pe pieptul lui Kerstin, tînărul îl vîrî în buzunar. Apoi se ridică, asemenea unui automat, şi privi cum sanitarii o întind pe fată pe targă şi o acoperă cu o pătură. Unul din ei, aplecîndu-se deasupra lui Kerstin, rămase cîteva clipe nemişcat. Apoi trase pătura care o înfăşura în întregime, în întregime, da, pînă sus.

Era linişte pretutindeni, nu se auzea decît şuieratul vîntului în firele de telefon.

DUPĂ

*Un nou strigăt se auzi dinspre mal și
cînd se apropie văzu două siluete prin
perdeaua de spumă zdrențuită și ploaie,
una mare și alta mai scundă, care îi
strigau numele.*

*Vru să se întoarcă, dar nu fu în stare.
Vru să strige, dar nu putu pronunța
cuvintele. Complet apatic, prea istovit
ca să poată lua o hotărîre, înțepenit de
frig, se îndreptă spre țărm. Cele două
umbre îl întîmpinară din crestele de
spumă. Apa țîșnea în jurul lor și le
stropea.*

*— Göran! îl strigau ele. Se opri și le
urmări cu privirea. Haina îi flutura,
apa șiroia din haine, părul i se des-
părțise în șuvițe și-i flutura în
vînt.*

*Îl cuprinseră în brațe și îl traseră cu
ele. El le urmă — țeapăn, ca o
momîie.*

*Ah, uitarea, uitarea, binecuvîntata ui-
tare...*

Așezat la masă, cu capul în mîini, Göran auzi bătăi în ușă. Își ridică puțin capul, dar nu răspunse. Glasul lui Sigrid se auzi de afară.

— Göran, unul din prietenii tăi vrea să te vadă !

— Spune-i să plece.

Totuși ușa se deschise. Intră Eskil.

— Salut, spuse el, scurt.

Năuc, Göran îl fixă cu o privire goală, istovită de nesomn.

Timp de o jumătate de minut Eskil rămase nehotărît, apoi se așeză pe celălalt scaun.

Privirile le erau ațintite fiecare în altă parte. Se încrucișară pentru o clipă și se despărțiră iar. Eskil se mișcă pe scaun, își drese glasul, hîrșîi picioarele și rosti cu un glas încet, șovăitor :

— N-ai uitat că astă-seară o să fie inaugurat Căminul Comunal, nu ? Ai făgăduit că o să rostești o cuvîntare...

Descleștîndu-și în cele din urmă dinții, Göran strigă :

— Nu pot !

— Ba da, poți foarte bine. Știu că e lipsit de tact să vin să te îmboldesc, dar sînt sigur că numai niște leacuri tari te pot vindeca.

— Vindeca !

— Știi ce-a spus azi pastorul în predica lui ?

— Am fost la biserică, dar n-am prea ascultat...

Gîndindu-se mai bine, Göran își aminti că bătrînul zugrăvise portretul unui Don Quijote luptîndu-se cu morile de vînt, și care, în orbirea lui, refuzase să-și mărturisească înfrîngerea. Văzuse în toate numai partea tragică. Vorbele trecuseră pe lîngă Göran, șterse ca prin ceață, dar o parte a predicii îi reveni vag în amintire :

„Pentru că răul se întinde tot mai mult, dreptatea divină ne lovește, în fiece zi și în fiece clipă, cu o cumplită înverșunare. Dar cea mai mare dintre nelegiuiri a rămas încă nepedepsită : Asociația Tineretului inaugurează azi, duminică, într-una din sfintele zile ale Domnului, localul unde vor dansa și-și vor face de cap. Oameni de nădejde din comuna noastră s-au întovărășit, din păcate, cu tinerii, tîrîndu-i și mai departe pe cele mai mîrșave căi... Dar vouă, al căror cuget a rămas sănătos, vă cer să lucrați fără odihnă pentru binele și viitorul copiilor și al slujitorilor voștri"...

Cu o vădită satisfacție, Eskil insistă :

— Predica asta a revoltat întreaga comună și toți cei care pot, vor veni la Cămin, măcar de curiozitate. Trebuie să fii prezent și tu. Dacă sîntem victorioși azi, ție ți se datorește.

Dar toate cuvintele sale rămîneau confuze în mintea lui Göran. Se refereau la o întîmplare trecută, sau la una care va avea loc ? Nu știa și, de altminteri, nici nu-l interesa. Toate astea erau prea departe de el, nu izbutea să înțeleagă despre ce e vorba. Istovit, amar, îi răspunse lui Eskil :

— Ce importanță au toate astea ? Oricît de puțini ascultători ar avea, pastorul va continua să vorbească și voi veți continua să vă vedeți de drum, fără să-l ascultați, așa cum ați făcut întotdeauna. Biata voastră izbîndă asupra autorității lui îmi face tot atîta silă ca și restul... Sînt obosit de războiul ăsta permanent. Să mi se dea pace !

— Dezmeticește-te, bătrîne ! Nu ajută la nimic să te îngropi așa.

— Dă din gură ! Dă din gură mereu ! Dă-mi oricîte sfaturi bune poftești. Tu nu te-ai frămîntat,

ca mine, zi şi noapte cu aceleaşi întrebări, fără să le poţi limpezi cîtuşi de puţin. Dacă aş fi accelerat puţin, am fi ajuns la răscruce înaintea maşinii şi totul s-ar fi terminat cu bine... Dacă m-aş fi gîndit, văzînd cum înaintează, şi m-aş fi oprit, accidentul tot n-ar fi avut loc...

Göran tăcu şi amîndoi se uitară la masă.

— Eskil ?

— Da ?

— Crezi că lucrurile s-ar fi putut petrece altfel, dacă mă gîndeam bine ?

Eskil se ridică, înconjură masa, îl cuprinse pe Göran de umeri şi-l scutură.

— Ascultă-mă. Trebuie să te dezmeticeşti. Altfel te-ai dus pe copcă. Nu te lăsa copleşit... Crezi că alţii se dau bătuţi ca tine ? Uite la Hilding...

— Hilding !

— Da, el ! E şi mai dureros să plîngi o fiinţă vie...

— Cu siguranţă că tu n-ai plîns niciodată, nici un viu, nici un mort.

— Ce ştii tu ? ! izbucni Eskil, cu mînie în glas.

— Nimic, poate, spuse Göran încet. Adevărat, Hilding mi-a zis, într-o zi, că viaţa de-aici cere multă rezistenţă şi că nu trebuie să te laşi abătut de înfrîngeri trecătoare...

— Şi avea perfectă dreptate. Hai cu mine. Dovedeşte-ne că eşti de-ai noştri.

— Cînd toată viaţa ţi-e cu desăvîrşire zdruncinată, asta nu se mai cheamă o înfrîngere trecătoare ? Nu pot să vin !

— Trebuie. Azi nu ai dreptul să ne părăseşti ! Ai făgăduit să adresezi Uniunii Constructorilor mulţumiri din partea Asociaţiei Tineretului şi trebuie să-ţi ţii promisiunea. Şi în viitor trebuie să

ne ajuți, ca să putem, la rîndul nostru, să te ajutăm — există încă destule țeluri pentru care merită să trăiești !

În cele din urmă Göran cedă, dar gîndurile continuau să i se rotească în jurul coșmarului neîntrerupt al ultimelor zile. Din cînd în cînd îl năpădeau iar cele cîteva imagini care i se întipăriseră în amintire : Doamna Ștensson, șefa secției, care îi telefonase ca să-i spună pe un ton brutal că programul fusese schimbat și că nu mai avea nevoie de cîntăreț. O, nu, mulțumesc !

În ziua cînd făcuse cunoștință cu bunicii lui Kerstin, Göran spusese că dacă vreodată va fi la ananghie, la ei se va duce. Și s-a dus. Bunica deschisese ușa :

— Tu ! exclamase uluită și își trase răsuflarea. Nu ți-e rușine, tu care ai omorît-o pe nepoțica noastră ! Draga, draga de ea !

Cuvintele astea îl atinseră pe Göran de parcă i s-ar fi tras o palmă. Apoi bunica îi trîntise ușa în nas.

Și azi, la biserică ! Șase bărbați cu un sicriu alb, un mic dîmb de pămînt abia acoperit de cetină, cîteva coroane de flori înghețate, pîlcuri de oameni plini de gravitate. Erau acolo vecinii, colegele de clasă și cele mai bune prietene ale ei. Toți se întorseseră să-l privească pe Göran cu insistență, mai înainte de a se apropia, șușotind între ei. Urletul vîntului în salcia plîngătoare îi sfîșia și acum urechile chinuite. Cîteva cuvinte pe care le prinsese în zbor îi răsunau încă în memorie : „...vîntul crud al vieții a suflat peste un copil al Domnului, în floarea tinereții lui. Nimeni nu știe cum s-ar fi deschis această floare, dar grea

va fi ispășirea pentru cel ce a orbit-o. Căci, adevăr vă zic vouă, celui ce face să cadă în păcat pe unul din acești smeriți, care cred în mine, mai degrabă i s-ar lega de gît o piatră de moară și-ar fi aruncat în afundul mării“...

Acasă, Sigrid și unchiul fuseseră tăcuți, trecînd pe lîngă el de parc-ar fi fost un străin. Și-apoi nu era, într-adevăr, un străin pentru ei? Göran era sigur că ei nu-l condamnau. În privirile lui Sigrid citea o milă tăcută și afectuoasă, dar, firește, nici unchiul, nici verișoara nu erau să-l felicite... În timpul dejunului, azi, vorbiseră cu tata la telefon. Îi vorbiseră vreme îndelungată pe ton scăzut, dar conversația nu-l interesa pe Göran. Nici măcar nu-l privea.

Eskil și Göran sosiră într-un tîrziu la Căminul Comunal. Clădirea era iluminată și pe dinafară și pe dinăuntru și zugrăveala, pe jumătate uscată, strălucea pe pereți și pe tavan. O banderolă pe care scria: „Bun venit!“ luminată în roșu, fusese agățată în fundul sălii.

Fetele montaseră perdele la ferestre și transformaseră cortina estradei. Fiecare lucru se afla la locul său. Scena era inundată de lumină și tribuna conferențiarului aștepta împodobită cu nemțișori de cîmp și cu crengi de pin. Peste vuietul celor ce se adunau pălăvrăgind, domnea o atmosferă de bucurie și nerăbdare, amestecate cu o anumită solemnitate.

— Era cu putință să se petreacă toate astea fără prezența ta? repetă încă o dată Eskil, în timp ce-și atîrnau mantalele la vestiar. Poți să fii mîndru și fii sigur că toți îți sîntem recunoscători!

Dar de ce realitatea îi apărea atît de limpede şi totodată atît de îndepărtată ? Cortina se dăduse deoparte, ceaţa se ridicase, auzea cuvintele care se rosteau în jurul lui, le înţelegea sensul, dar toate astea nu trezeau într-însul nici un ecou. Ar fi putut tot aşa de bine să nu le audă. Haide ! Göran strînse dinţii. Îşi va impune să rămînă, să urce la tribună, să spună ceva, indiferent ce, numai scurt să fie. Va face acest efort şi pentru el însuşi şi pentru ascultători.

Dar din toate părţile oamenii se întorceau, privindu-l ţintă. Göran începu să se simtă prost, ca într-un coşmar. Tremura, capul îi era greu. Ceilalţi îşi dădeau coate, şuşoteau. Murmurul căpătă altă tonalitate, se răspîndi ca focul.

Nervos, cu ochii roşii, Kalle şedea lîngă Elly, care îl supraveghea, îngrijorată. Cînd îl zăriră pe Göran, îl priviră glacial şi întoarseră capul. Göran auzise cîteva comentarii rostite cu glas tare, care îl făcură să roşească pînă-n vîrful urechilor. Privirea îi căzu asupra Elsei şi a lui Hilding, care şedeau pe o bancă. Le întoarse spatele şi Elsa scoase puţin limba în urma lui. Cei care se aflau mai aproape de el dădură din cap, se auziră exclamaţii, mormăieli, murmure.

Göran auzea toate astea de foarte de departe, apoi ceaţa îl învălui din nou. Cortina căzu definitiv, piesa se terminase — se terminase pentru totdeauna.

Întorcîndu-se către Eskil, Göran îi întinse mîna :

— Plec ! N-aş mai putea-o scoate la capăt.

La rîndul său, Eskil îi aruncă o privire rece :

— Poate că e mai bine aşa, spuse el.

— Eşti încîntat, desigur, că mă retrag. N-o să-ţi fie greu să-mi găseşti un înlocuitor...

Dar Eskil nu strînse mîna care-i era întinsă. Începuse o conversaţie cu Johannes din Tvet, care găsea, ca şi el, că ar fi fost timpul să înceapă. Lumea devenise nerăbdătoare.

Viaţa îşi urma cursul ei tumultuos. Cel ce nu avea puterea s-o urmeze, era părăsit.

Cînd Göran se întoarse la vestiar, nimeri peste cîţiva băieţandri care se hîrjoneau gălăgios. Zvîrlind cîte un „sst", „sst", priviră spre cel ce intra. Dar, recunoscîndu-l, începură să rîdă pe înfundate şi să facă iar gălăgie. Deodată se auzi un zdrăngănit la fereastră şi ochiul de geam se sfărîmă în ţăndări. Speriaţi pe moment, puştii începură curînd să rînjească iar.

— Puţin ne pasă ! E geamul Căminului Comunal.

Apoi o luară din loc.

Gîndurile se încîlceau în capul lui Göran. „Ce-i asta ? Viaţa necruţătoare, care-şi continuă calea prin timp şi spaţiu, care mă părăseşte şi mă sileşte să rătăcesc, sau eu sînt Viaţa, Viaţa care fuge de ceva neclintit, fixat pe loc ?"

Alţi băieţi intrară, rînjind :

— Dar e chiar el. N-ar trebui să umble liber !

Göran îşi pusese fularul şi-şi întinsese braţul spre manta. La cuvintele astea, fu cuprins de panică şi ieşi în goană, în timp ce în urechi îi răsunau hohotele de rîs.

Pe verandă şi în faţa clădirii dădu de cîţiva scandalagii şi cînd trecu prin faţa lor, cineva îi puse piedică.

Göran căzu, dar se ridică dintr-un salt și alergă spre bicicletă. Fularul îi flutura în vînt. Tot alergînd, îl pierdu, fără măcar să-și dea seama. Își zgîriase mîinile cînd căzuse pe pietriș, dar nu simțea nimic. Nu avea decît un singur gînd: să fugă cît mai repede de aici! Ar fi vrut să se repeadă pe scară, pe ușa din dos, să le spună la revedere lui Nanny și lui Klas, dar nu avu curajul s-o facă. Voia să păstreze măcar o singură iluzie de prietenie statornică. Încălecă pe bicicletă și se îndreptă spre țărm.

La căminul comunal se cînta cu însuflețire:

În casa tinereții, la toți, un bun-venit.
La cei ce ne-ntind mîna, în frăție,
La cei ce-al nostru țel vor fi slujit,
Pe-a libertății și iubirii temelie.

Rîdeau și plîngeau de bucurie. Exclamațiile lor se învălmășeau:

— Göran, băiatul nostru drag!

— Am venit la cămin și ne-au spus că ai luat-o spre golf...

— Ce bine ne pare că ești teafăr, după toate cele întîmplate! Ce bine ne pare c-a trecut totul! Ne bucură că ești iar băiatul nostru!

— Să ne grăbim să ajungem la căldură, să nu te-mbolnăvești.

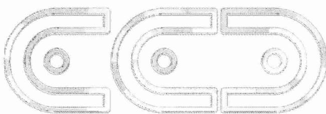
Se îndreptară spre mașina de pe șosea, ținîndu-l între ei. Îl țineau strîns de ambele brațe și Göran îi urma tăcut, împleticindu-se, ud, tremurînd de frig.

COLI TIPAR 12 *COMANDA 1032*

TIPARUL EXECUTAT LA
COMBINATUL POLIGRAFIC
„CASA SCÎNTEII"
R. S. ROMÂNIA

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

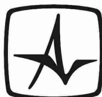

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

